a ¶ Et legatum. Sz non ſic in veteri iure erant exequata. vt. ff. de le. j. l. j. Rñ. ſic ſnia ſeu effectu: ſed hodie etiā natura ſublata eſt in rē miſ/ſione. vt. ſ. l. pri. vel reſpicit ad nouum ius.

b ¶ Sed ipſis reb⁹. i. ſenſum nō v̄ba ſpectare. ſic. j. de vedi. li. tol. l. j. ⁊ ff. de adi. le. l. iij. §. ꝯditio. ⁊. j. q̄ res pig. ob. poſ. l. ſi. ⁊. ſ. de li. p̄. l. iij.

ibi dicit. ſ. ſi voluerit fideicōmiſſarius: nō al's. vt hic ſm Azonē. Vel dic ad legē illā ſi heres inſtitutus. §. ſi heres in alienatis nō eſſe neceſ/ſariam reſtitutionē: q2 illa deſinerent eſſe heredis. vñ nō ꝓdeſſet reſti tutio: ſed in alijs q̄ hz adhuc ſic debet fieri.

n ¶ Manumittere. immo videtur ꝙ poſſit manumittere. vt. ff. ad tre bel. l. quidam. §. ſi quis filiū. que eſt contra. So lu. illa in libertate: ⁊ eſt ſpāle. ſz certe ⁊ de liber tate hic dicit. Dic ergo ꝙ hic pure debebat he/reditas ibi ſub conditio ne erat reſtituenda: qua pendente heres manu/miſit ſeruum heredita/rium q̄ fauore liberta/tis vt ibi dicit. eſt recipi endum ſed hoc nō videt valere. q2 etiam ſub ꝯdi tione rogatus nō pōt in terim manumittere. vt. ff. de manu. ſeruūz. ⁊. ff. qui ⁊ a qui. l. generaliter. §. ſi. ſed ille ꝓhibent inter viuos. predicta autenti ca ad trebel. l. quidam manumiſit heres in ſuo teſtamento. ſed hec pro hibitio fallit in caſibus duobus quos habebis in auf. res que ⁊c.

c ¶ Si duob⁹. optio. i. electio. ⁊ ſic acci/pit. ff. de op. legata.

d ¶ Fortunā. ſic. ⁊. ff. fa mi. her. l. ſi que cautio/nes. ⁊. ff. de iudi. l. ſz cū ambo. ⁊ inſti. e. §. optio nis. ⁊ facit. ff. fami. her. l. heredes. §. ſi incerto. Sed qd ſi vni eſt maior ꝓs relicta q̄ alijs. Rñ. forte illius electioni ſta ri. vt ar. j. de dona. l. ſan cimus. §. ſinaūt amplio ris. ⁊. ff. de pac. maiorē ⁊. ſ. titu. j. auf. hoc ꝑli⁹. Itē eſt ar. ꝯtra huic. ff. de leg. j. hmōi. §. ſi. ⁊ in ſti. de ſatiſ. tu. §. ſinautē. vbi dicit ꝓtorē facere de bere eos ꝯſentire vel ip ſum diſponere. Itē aliō arg. contra. ff. qui. mo. vſufr. amit. l. ſi. §. ſi. vbi videt perire relictū ꝓ pter diſſenſu3 ſz alijs ca ſibus loquuntur.

e ¶ Viginti ſolidis. ſi ſis eſtimatio. j. de communi. ſer. manu. l. j. ſed diſſimi lis. j. de ꝯdi. inſertis. l. ſi na. ⁊. j. de dona. ſi qs ar gentū. §. ſinautē dona/tor. ⁊ ꝙ dicit. xx. tu dic non vltra. nam citra ſic q̄nqz. Sz de qua mone/ta. Rñ. tali ꝙ. lxxij. ſoli di libzā auri faciant. vt j. de ſuſcep. ⁊ archa. l. q/tiens. lib. xj.

f ¶ Notarijs. idest ſcri ptoribus. nam ſeru⁹ nō poteſt eſſe notarius. vt j. de tab. l. generali. li. x.

g ¶ Sed ⁊ ſi qs. ipſi lega tario. ſec⁹ ſtatuit in ven ditione vbi nihil eſt. vt ſ. de ꝯhe. emp. l. ſi.

h ¶ Ex ſeruis. ſic. ff. de leg. j. legato gnaliter. et l. ſi heres. ſi aūt ipſi lega tario datur optio ab ipſo principio optimū eligit ſm Ioh. Alij ꝯtra vt. ff. d op. le. l. ij. ⁊ facit. ff. q̄n di. le. ce. l. nec ſemel. §. penulti.

i ¶ Sed quia. abolitus eſt. vt. ſ. eo. l. j.

k ¶ Veterem. que per/mittebat alienari. vt. ff. ad treb. titius. de pe. he/re. ſz ſi. §. ꝙ aūt. tractat enim hic taz de gnāli ꝙ ſpeciali fideicōmiſſo. vt j. primo. §. ſinautem.

l ¶ Alienūe. ſic. j. vñ vi. l. ſi. Itē intellige alie nū re quando pure erat: ſed q̄n ſub conditione tunc ſpe.

m ¶ Transferre. immo videt ꝙ teneat alienatio. nā heres rogatus ſi alienet dicit le ꝙ imputet in quartam ſuā ꝙ alienauit. ⁊ ſic cōfirmat alienatio: ⁊ non venit in reſtitutionem. vt. ff. ad trebel. l. marcell⁹. §. res que ⁊. l. ſi heres inſtitutus. §. ſi heres que ſunt ꝯtra. Solu. hec cor/rigit illas. vel dic nō tenet in eo ꝙ ſupra quartā eſt. vt hic. Sz in eo ꝙ infra quartā eſt ſic. vt ibi. Vel dic tenet in quartā ⁊ non reſtituitur vt

hoc ⁊ legatū ⁊ fideicōmiſſum eē in/telligat. ⁊ ſi fidei heredū vel legata rij aliquid committat: hoc ⁊ lega/tum eſſe videat. Nos eñ non ver/bis: ſz ipis reb⁹ leges imponim⁹.

¶ Ubi plures quib⁹ optio eſt relicta di/ſcordāt in eligendo: ſorte dirimitur. h. d. vſqz ad. §. ſed et ſi quis. Et diuidit pri mo ponit dubitationem antiquoz. Scdo eius ſtatutū ⁊ deciſionē. Tertio deciſionē3 circa eſtimationē declarat. ſecūda ibi: ſan cimus. tertia ibi: ſeruis. Bal.

¶ Idem. a. Iohan. pf. p. Lex. iij.

Si duobus vel trib⁹ homini/bus vl' pluribus forte optio ſerui vel alteri⁹ rei fuerit relicta: vt ſi vni quidē legatario optio ſerui vl' alterius rei relicta eſt ipe aūt mori ens plures ſibi reliq̄rit hr̄des: du/bitabat: inter veteres ſi inter lega/tarios vel heredes legatarij fuerit certatū: ⁊ alter alteꝝ ſeruū vel alte rā rē eligere velit quid ſit ſtatuēdū.

¶ Sancim⁹ itaqz in oibus hmōi caſibus rei iudicē fortunā eſſe ⁊ ſoꝛ tē inter altercantes adhibendā: vt quē ſoꝛs pretulerit is qdē3 habeat poteſtatē eligendi: ceteris aūt eſti/mationē pſtet ꝯtingentiū eis ꝑtiu3.

¶ Seruis quidē ⁊ ancillis maioꝛi bus decē annis ſi ſine arte ſint. xx. ſo lidis eſtimādis: minoꝛib⁹ videl3 de cem annis nō amplius q̄ decē ſoli dis cōputandis. ¶ Sinautē artifi/ces vſqz ad. xxx. ſolidos eſtimatio nes eoꝝ ꝓcedente ſiue maſculi ſiue femine ſint: exceptis notarijs ⁊ me dicis vtriuſqz ſexus: cū notarios q dē quinquagīta ſolidis eſtimari vo lum⁹. medicos aūt ⁊ obſtetrices. lx. Eunuchis minoꝛib⁹ quidē. x. annis vſqz ad. xxx. ſolidos valentib⁹. ma ioꝛibus vero vſqz ad. l. Sinaūt ar/tifices ſint vſqz ad. lxx.

¶ Quādo optio rei legate committitur tertio illo non eligente infra annum vel moꝛte pueto electio trāſfert in legatariū q nō poterit eligere melioꝛem ſed mediocre h. d. vſqz ad. §. ſed q2 nr̄a maieſtas. Salic.

¶ Sed ⁊ ſi qs optionē ſerui vel al/teri⁹ rei reliquit nō ipſi legatario ſed quē titi⁹ foꝛte elegerit. titi⁹ autē vel noluerit eligere vel non potue rit: vel moꝛte fuerit preuentus: ⁊ in hac ſpecie dubitabat apō veteres qd ſtatuēdū ſit: vtrū ne legatū expi ret an aliqō inducat ei adiutoꝛium

vt viri boni arbitratu ꝓcedat ele/ctio. ¶ Cenſemus itaqz ſi intra an nale tp̄s ille q eligere iuſſus eſt hoc facere ſupſederit. vel mime potue/rit vel q̄ncūqz deceſſerit ipſi legata rio videri eſſe delatā electionē. Ita tñ vt nō optimū ex ſeruis vel alijs reb⁹ q̄cq3 eligat ſz medie eſtimatio nis: nedū legatariū ſatis eſſe ſouen dum exiſtimamus heredis cōmo/da defraudentur.

¶ Rei reſtitutiōi ſubiecte pure vel ſub certa die alienatio pignoꝛatio ⁊ manumiſ ſio non tenet ipſo iure. h. d. vſqz ad. §. ſin/autem. Saly.

¶ Sed q2 noſtra maieſtas ꝑ mul tos caſus legatarijs ⁊ fideicōmiſſa rijs ꝓſpexit: ⁊ actiones tā pſonales q̄ in rē ⁊ hypothecariaz dedim⁹ ⁊ in rez miſſiōis tenebꝛoſiſſim⁹ erroꝛ abolit⁹ eſt: ⁊ ad hāc legē puenim⁹.

¶ Nemo itaqz ea q̄ p legatum vel pure vel ſub certo die relicta ſunt: vel q̄ reſtitui alijs diſpoſita ſunt: vl' ſubſtitutiōi ſuppoſita ſm veterē di ſpoſitionē putet eē in poſteꝝ alienā da vel pignoꝛis vel hypothece titu lo aſſignāda vel mācipia manumit tenda ſz ſciat hoc qō alienū eſt non ei licere: vtpote ſui patrimonij exi ſtens alieno iuri applicare: q2 ſatis abſurdū eſt ⁊ irratiōabile rē quā in ſuis bonis pure nō poſſidet eam ad alios poſſe trāſferꝛ vel hypothe/ce pignoꝛiſue noīe obligare vel ma numittere ⁊ alienā ſpē decipere.

¶ Res que ſubiacent reſtitutioni ſub cō ditiōe vel ſub die incerta poſſunt interim alienari vl' obligari: adueniēte caſu reſtitu tionis fingit retro nullum quod eſt factū h. d. vſqz ad. §. emptoꝛ. Salyce.

¶ Sinaūt ſub ꝯditiōe vel ſub icer ta die fuerit relictū legatū vel fidei commiſſum vniuerſitatis: vel ſpā/le vel ſubſtitutiōe: vel reſtitutione melius quidē faciet ⁊ ſi in his caſib⁹ caueat ab oī vēditione vel hypothe ca: ne ſe grauioꝛibus oneribus eui ctionis noīe ſupponat. ¶ Sinautē auaricie cupidine ꝓpter ſpē condi tionis minime iplēde ad vēditionē vel hypothecam ꝓſiluerit: ſciat ꝙ ꝯditione ipleta ab initio cā in irri/tum deuocetur: ⁊ ſic intelligēda eſt quaſi nec ſcripta ne penitus fue/rat celebrata: vt nec vſucapio nec

o ¶ Spem. nota debere conſiderari quod poteſt euenire. ⁊. ff. de aqua plu. arcen. l. in diem. §. finali.

p ¶ Sinautē. incerta. h eñ duo paria ſunt quo ad hoc dies in certa ⁊ cō ditio. vt ⁊. j. ſ. cadu. tol. §. j. ⁊. §. ſinautem.

q ¶ Celebrata. immo vi detur ꝙ medio tempoꝛe tenuerit alieātio rei ſin/gularis ſub conditione legate. vt. ff. queadmo/dum ſer. amit. is cui. §. ſi na. ⁊. ff. de re. iur. plerū/qz. in fi. ⁊ de fideicōmiſ. li. l. generaliter. §. quo/tiens ⁊ de ſui. le. ſi fidū §. j. ⁊ de le. j. ſeruo le. §. j. ⁊ de le. ij. l. ſi. §. ſi. que ſunt ꝯ arg. Solu. dic ꝙ vere tenuit. vt. ſ. ꝓxi. dixit. ibi melius quidem faciet ⁊c. ſed nunc fin/git non tenuiſſe. vt ita rem ⁊ fructus preteriti tempoꝛis reſtituat. vt in auf. de nup. §. que vero ibi vnde ſancimus ibi quod in omni ⁊c. colla. iiij. ſic inſti. qui. mo. ius patri. po. ſol. §. ſi ab ho ſtibus. Vel dic hoc no uum ius: ſed per auf. hic poſtam hoc eſt expedi/tum: vt non teneat alie/natio. Item ⁊ heres de reſtituendo ſub condi/tione rogatus videt ꝙ poſſit alienare quod hic

Res futura ſūt ꝯſide/rāda ſub ſtitutioni ſuppoſita

Rei ſin/gularꝭ ſb ꝯditiōe le gate alie/natio me dio tpe ſa cta an te neat.

ꝓhibet. nam non trāſeunt actiones niſi reſtituat hereditatem. vt. ff. ad trebel. l. facta in princi. ⁊. l. ſi eius. §. ſi quis niſi in tribus caſib⁹. vt j. ad trebel. l. penul. immo ⁊ ea reſtituta non videt ꝙ fideicōmiſſarius habeat rei vendicationem: niſi in his rebus que nō ſunt alienate. q̄re poteſt dici: vt teneat interim. vt. ſ. innuit. melius quedam ⁊c. ſed per autenticam hic poſitā non. vel dic hoc nouū ius. Vel tertio dic ꝙ hoc eſt ius vetus: vt habeat fideicōmiſſari⁹ demū reſtituta hr̄ditate rei vēdi

cationē.nā hodie habet etiam priꝰ ſi eſt pure rogatus.vel priꝰ hꝫ vti/lem:ſed ea reſtituta etiā directā habet.Uel quarto:quod eſt meliꝰ.ꝓ rebus alienatis conditione exiſtente habet rei vendicationem:cū he/res deſinit eſſe dn̄s ⁊ ſic non poteſt reſtituere:pro nondū alienatis nō habet niſi facta reſtitutione.

a ¶ Longi tpis.vt ha/bes gn̄alit̄.j.de ꝓſcript.xxx.an.l.cum notiſſimi §.illud.

b ¶ Similit̄.id eſt equa liter.

c ¶ Uendicare.ſed q̄li ter daret̄ rei vendicatio gn̄ali fideicōmiſſario an̄ reſtitutā vt.ff.ad trebel.l.facta.in prin.Rn̄.vti lem habet nō directam. Uel dic vt modo dixi.

d Res que.legiti/ma.id eſt debi/tū bonoꝝ ſubſidium.

e ¶ Obligationem.ſm merita perſonarum ⁊ fa cultates:vt hic ⁊ in cor pore huius autentice.⁊ ff.de iure do.l.ſiue gn̄a lis.Et intellige hoc in dote ⁊ donatione cōſti tuenda a grauata perſo na.Item ⁊ in exigenda vt ſi amplam dotem fi/liusfamilias ab vxore ha buerat ⁊ poſt ſic fuit a pa tre rogatꝰ:nā etiā vltra falcidiā accipiet ad do/tem ſue vxoris exſoluē/dā cū interim matrimo niū ſoluat̄ vel eſt dos in eā reſtitutionis.Itē qd ſi a tempore mortis p̄ris filia que dederat dotē a viro recupauerat:an ve niat in reſtitutionē fidei cōmiſſarij.Rn̄.non ſm H.Item nunquid pote runt fieri ſumptꝰ ex hoc qđ eſt reſtituēdū ſi aliū/de non habet.Rn̄.non hoc caſu:ſed alio cū ro/gat̄ reſtituere qđ ſupfue rit.nam tunc de quadrā te ſeruando pōt ꝑ expē/ſis diminuer̄ vt.j.ad tre bel.aut̄.contra rogatus ſed hic tres ptes dꝫ inte gras reſeruare fideicom miſſarius.

Reſtitue re rogatꝰ qđ ſuper fuerit qd facer̄ po/terit.

f ¶ Preponimꝰ.vt et j.de cadu.tol.§.fi.⁊.ff.ꝓ ſocio.l.actione.§.la/beo.⁊ in aut̄.de non alie.§.quia vero veriſimile.in fi.§.

¶ Finit glo.autentice.Sequit̄ glo.textus.l.C.

g ¶ Dupli ſtipulatiōe.etiā ſi fuerit ſtipulatus.ſed p̄cium tantum hꝫ vt ſubijcit.⁊ ſic eſt contra.j.de euic.ſi fundum.⁊.ſ.cōmunia vtri.in.l.ſi fratres.⁊.ſ.ď iur.do.l.ſi a matre.⁊.j.de ꝓſcripti.xxx.anno.l.j.⁊.ff.de excep.do.l.apud celſum.§.item labeo.Predicta quidē iura ꝯtradicūt in duobus.Primo ꝙ non ꝓficit hic ſtipulari de dupla.Secundo:qꝛ hic etiā nō ſtipulans agit ad ſimplū.ſed dic hoc nouum ius ⁊ ſpeciale in hoc caſu.Uel dic hoc eſt vnū pro emptore ꝙ agit ad p̄cium:lꝫ ſciēs fuerit.vn̄ ⁊ aliud ꝯtra eū ſit vt nō ꝓficiat ſtipulatio duple ⁊ ecōtra.hoc eſt contra eum ꝙ non ꝓdeſt ſtipulatio duple.ſic ⁊ aliud ſit pro eo vt agat ad p̄ciū.vt arg.ff.de iureiurā.l.eū qui.Uel tertio ⁊ verius hic em ptoꝛ ſciebat rem vendentis:lꝫ ſub conditione legatā ſed in legibus cō trarijs ſciebat alienam.

h ¶ Melioratione.ꝓpter malam ſuam fidem.ſecus ſi bonā habuiſſet.vt arg.ff.loca.l.penulti.j.reſpon.

i ¶ Creditori.cui dicta res legata fuit obligata nam ea actione tenet̄ debitoꝛ qui rem alienā vel alij obligatā:vel alio modo obnoxiam alij obligat ſuo creditori.vt.ff.de pig.actio.l.j.

k ¶ Integra iura.ex ſtipulatu ad duplum ⁊ ex empto ad intereſſe.

longi tpisª ꝓſcriptio ꝯtra legatariū vel fideicōmiſſariū ꝓcedat. ¶ Quod ſil'r ᵇ obtinere cenſemus in hmōi le gatis:q̄ ſiue pure ſiue ſub die certo ſiue ſub ꝯditiōe:ſiue ſub incerta die relicta ſint.Sed in his oibꝰ caſibus legatario quidē vl' fideicōmiſſario oīs licentia pateat rem vendicareᶜ ⁊ ſibi aſſignare nullo obſtaculo ei a detentatoribus opponendo.

¶ Res que ſubiacent reſtitutioni hodie in caſibus hic ſubiectis poſſunt irreuoca/biliter alienari.h.d.ſalice.

In auten. de reſti.et ea que pa. §.q̄ꝫobrem.coll̄.iiij. Conſti.vj.

Res que ſubiacent reſtitutiōi ꝓhibent̄ alienari vel obliga ri.Sꝫ ſi liberis portio legitimaᵈ nō ſufficit ad dotis ſiue donatōis ꝓpt̄ nuptias obligationēᵉ ꝑmittit̄ res p̄ dictas in eam cām alienare vl' obli gare pro modo honeſtati ꝑſonarū ꝯgruo ¶ Ea enī que cōmuniter oī bus ꝓſunt:his que ſpecialiter qui/buſdā vtilia ſunt p̄ponimusᶠ.

¶ Finit aut̄.ſequitur textus.l.C.

¶ Scienter emens rem reſtitutioni ſub iectā illa euicta habet actionem ad p̄cium tantum non ad duplum:etiāꝫ ſi fuerit pro miſſum.hoc dicit vſqꝫ ad finem.ſalicetus.

¶ Emptoꝛ aūt ſi ſciens rei graua men aduerſus venditorē actioneꝫ habeat tm̄modo ad reſtōnē p̄cij ne qꝫ dupli ſtipulatiōeᵍ:neqꝫ meliora tioneʰ locū habēte:cuꝫ ſufficiat ei ꝓ p̄cio ſaltē ꝙ ſciens ōdit ꝓ aliena re ſibi ſatiſfieri. ¶ Creditoriⁱ nihilo/minus pignoraticia ꝯtraria actiōe aduerſus debitorē cōpetente:vt ex omni pte omniqꝫ ſtudio id qđ ſem/per ꝓperamus ad effectū ꝑducat̄ ⁊ vltima elogia defunctoꝝ legitimū finē ſortiant̄. ¶ Bonefidei ꝓcul/dubio emptoribus integra iuraᵏ ⁊ nullo modo ex hac conſtitutiōe di/minuta ꝯ venditores habentibus.

¶ De falſa cā adiecta ⁊c. Adijcit̄ in legato qn̄qꝫ cā.ſ.ꝑ qꝛ.⁊ hec non vitiat legatū niſi conditionaliter fuerit exp̄ſſa.vt inſti.de leg.§.longe. Qn̄qꝫ demonſtratio vt ſeruum ſtichū quē ab alio emi tibi lego ⁊ tunc valet legatū lꝫ non ab alio fuerit emptus.vt inſtitu.de leg.§.huic pxi. ⁊ de his duobꝰ dicit hic titulus.Qn̄qꝫ modus qui fit per vt.⁊ de hoc dicit.j.ti.pxi.Qn̄qꝫ cō ditio q̄ ponit̄ per ſi.⁊ de hoc.j.ti.ij.de condi.in/ſer.Et de his modis ha bes.ff.de cōdi.⁊ demō.l.demonſtratio.

Legato varia ad ij ciuntur

¶ De falſa cauſa adiecta legato vel fideicommiſſo.

¶ Uerba enunciatiua p̄ncipaliter in vl tima volūtate propter ſe emiſſa diſpoſitio nem inducunt niſi probentur emiſſa per/rorem.hoc dicit cū.l.ſi dotē.j.eo.vel breui us.Cauſa coherens legato falſa probata vitiat legatum:non aliter.hoc dicit ſalice.

¶ Impera.Anto.a.Septimo.

Titu.xliiij. Lex.j.

Erbaˡ teſtamenti q̄ inſeruiſti aut ſolutā pecuniā debitam te ſtatori declarāt:aut volūtatē eiꝰ libera/re volentis debitorē manifeſte oſtē dunt. ¶ Et ideo aut peti qđ ſolutū eſt non poteſt:aut ex cā fideicōmiſ/ſiᵐ vt debitoꝛ liberetur agendūⁿ eſt: niſi liqdo ꝓbari poſſit eūᵒ non libe rari debitorē voluiſſe:ſꝫ erroreᵖ la pſuꝫ ſolutā ſibi pecuniā exiſtimaſſe.

¶ Falſa demonſtratio non perimit lega tum vbi certa q̄titas eſt expreſſa de ſe vel per relationem ad aliud:ſecus ſi omnino ſit incerta.h.d.cum.l.ſeq.⁊ cū.l.fi.qꝛ pe/nultima eſt ſummata cum p̄cedenti.ſalic.

¶ Impatoꝛ.Alex.a.Fauſti L.ij.

Etiam veritas ſi debitiᑫ non ſubeſt falſa demonſtratio nō perimit legatū:⁊ ex teſtamento eiꝰ quoqꝫ nomine competit actio.

¶ Licet eam ſummauerim cum p̄cedēti: tn̄ ad textū dic.Si maritus legat doteꝫ vxo ri certa q̄titate non expreſſa oportet vxorē ꝓbare nūeratione:quod non habet neceſ/ſe ſi certa q̄titas ſit expreſſa:quia illa debe tur.h.d.ſali.poſt.Bal.

¶ Idem.a.Ferine. Lex.iij.

Si nō deſignata certa q̄tita/te dotē tibi legauit maritꝰ ſꝫ quodcūqꝫ ad eū dotis nomine ꝑue niſſet.ꝑuenturūue eſſetʳ:⁊ id ex te/ſtamento petis neceſſaria ꝓbatio eſt numerateˢ pecunie. ¶ Quod ſi

l Erba.q̄ fortе erant alia Decem que mihi titiꝰ de bebat:qꝛ ſoluit ab eo exi giveto.vel ſimilia.vt.j.l.iiij.

m ¶ Fideicommiſſi.qđ magis p̄ſumit̄ vt.j.ď do na.l.ſi donatio.⁊ de le/ga.ij.lucius.§.qſquis.

n ¶ Agendum eſt mul tomagis excipi poteſt vt ſ.ti.ij.l.ſi creditori.

o ¶ Eum.ſ.teſtatorem

p ¶ Errore ⁊c.ſed vide tur ꝙ hmōi ꝯfeſſio non ſtatim p̄iudicet:ſed ſaltē xxx.dies expectent̄.vt ſ.de non nu.pecu.in ꝯ ctibꝰ.§.ſuper.que eſt ꝯ.Sol.illud in contracti bus:hoc in vltimis vo luntatibꝰ eoꝝ fauore:vt argu.ff.de re.iur.l.in te ſtamentis.Item ⁊ alia rōne:qꝛ q confitetur in ter viuos ſibi ſolutū eē ſepe facit ſpe future nu merationis.qui vero in vltima volūtate:nequa q̄ꝫ expectat futuram nu merationem.Sed ob p̄ cedens meritū facit.vt ff.pro ſocio.nec adiecit Item videtur ꝙ nec he res debeat ꝓbare errorē vt hic:ſed legatarius de functi voluntateꝫ debe at ꝓbare.vt.ff.de leg.ij.l.titia.§.gaius ſeius.q̄ē contra.Sed ibi agit̄ de herede obligando h̄ de debitore liberando:qđ facilius fit.vt arg.ff.de act.⁊ obliga.l.arrianus Uel dic ꝙ res ille non erant penes vxorem.li cet eſſent in pretorio eiꝰ immo erant apud ipſum gaium forte in ſcrinijs eius.Item adhuc vidē tur he v̄ba non inducere liberationem.vt.ſ.de re mili.l.ex his.q eſt contra.Solu.ibi non fuerunt v̄ba dande libertatis.ſed ſi fuiſſet in te/ſtamento confeſſus eum libertū bene ſtareꝫ huic confeſſioni.⁊ ſic ille conſequeretur libertatem.

q Etiam.debiti.dixit teſtatoꝛ.lego tibi deceꝫ que tibi debeo.⁊ ſic in prima perſona ⁊ certum ſecus ſi incertuꝫ.vt lego tibi qđ de beo.quia non valet cum nil debeam.vt.ff.de leg.j.ſi ſic.§.j.Item ſecꝰ ſi dixit in ſecunda perſona vel tertia.vt lego tibi quod mihi debes.vl' lego tibi quod ſempronius debet.vel etiam lego titio quod ipſe titius debet.nam his caſibus non valet etiam ſi certam q̄titatem ponam ſi nihil eſt in debito.Et eſt ratio in his:quia ſi verum eſſet debitum tene retur heres meus ad liberationem quando lego tibi quod mihi debes vel ad ceſſionem ad quā ⁊ nunc ſi tenetur:nihil poteſt cedere vel libe rare.vt.ď.l.ſi ſic.⁊ de le.j.l.non quocunqꝫ modo.⁊.l.ſi creditori.⁊ in/ſti.de le.§.poteſt autem.⁊.§.huic ⁊.§.longe.⁊ de lib.le.l.legaui.⁊ dic plene vt ibi.

Lego tibi qđ debeo nihil vꝫ.

r Si non.eſſet.quia dos nō erat data ſed promiſſa quo caſu libera/tionem legaſſe videt̄.vt.ff.de do.p̄le.l.j.§.ſed ⁊ ſi dotem.

s ¶ Numerate.i.ꝙ tu mulier dotem viro dederis.⁊ ſic valebit legatuꝫ propter

Dotē ꝑt maritus vxori le/gare.

ꝑpter repreſentationẽ: q꞉ cũ al's dos ſolueretur annua bima trima die nunc ſtatim debebitur. vt. ff. de do. ꝑle. l. j. §. veruz eſt. ⁊ inſti. de le. §. ſed ⁊ ſi vxori. Item valet: q꞉ amodo nõ retinebiꝛ dos ob res donatas vxori a viro quod fieret al's. vt. ff. de dote ꝑleg. l. j. §. eſt ⁊ illud. nõ aũt valet vt expenſe in dote facte minus retineanꝛ cũ vir legat: q꞉ ideꝫ videꝛ legare qđ dotis iudicio poſſet recuperare. lꝫ ſecus eſſet vbi extraneo legat: q꞉ etiã expenſas videꝛ legare. vt. ff. de leg. ij. l. meuius. §. auie. Iteꝫ non valet vt falcidia deтrabaꝛ de h legato vt. ff. ad. l. falci. ſi vſufructus §. dotis.

k Non oberit. vt ⁊. ff. de reg. iur. l. in iure ciuili. ⁊ qñ dies leg. ce. l. ſi poſt. §. item ſi quis. ⁊. s. de inſtitu. ⁊ ſubſtitu. l. j.

l Ex his vbis. vel inſulam. diſiunctio eſt legis non teſtatoris.

m Antea. id eſt ante hanc legeꝫ. Sed videꝛ etiã ſm leges veteres idẽ fuiſſe. vt. ff. de lega. ij. impator. in princi. ⁊ de leg. j. ciuitatib⁹ §. fi. ⁊ l. fideicõmiſſa. ⁊ đ leg. iij. legatarius.

a Debeꝛ. vt. ff. de vb. obliga. ſi diuortio. in fi. ⁊ inſtitu. de le. §. ſed ⁊ ſi quẽ. Sed videꝛ non valere qñ dos nulla fuit. vt ff. de do. ꝑle. l. j. §. ſed et ſi dotem. ibi nam ⁊ ſi qs ⁊c. que eſt ꝯtra: vbi dicit ſi lego ꝑ dote vxori centum que in archa habeo nõ valere legatũ. ſi nulla corpa ibi erant. Sol. diſtiguitur an q̃ntitas exprimaꝛ vt corpus. vt. ff. de le. j. l. plane. §. ſꝫ h ita erit: ⁊ tunc nõ debeꝛ q̃ntitas vt ibi. ſicut nec corpus ignotuꝫ. vt. ff. de lega. ij. l. lucius. §. qſquis an vt quantitas certa in genere. ⁊ tunc falſa demonſtratio non nocet. ſicut nec nocet in corpe certo. vt hic. ⁊. ff. de lib. leg. l. legaui. ⁊ de leg. j. ſi ſeruus legatarius. §. quinqꝫ. ⁊ l. ſed ſi certos ⁊ l. ſi ſic. Item adhuc videtur nõ valere etiã q̃ntitate adiecta vt. ff. de leg. ꝑſtan. l. virilis. §. ſi quid vxori. ⁊ l. is qui in poteſtate. §. ei q̃ ſunt contra quib⁹ legibus diciꝛ nõ deberi legatũ dotis: ſed ibi petita erat cõtra tabulas vñ lꝫ vera legata deberẽꝛ qbuſdã ꝯiunctis pſonis. vt in eo. ti. l. j. huiuſmodi legata: tñ q̃ falſa demonſtratiõe relinquunꝛ nõ valent vt ibi. Alij dicũt ibi nõ fuiſſe q̃ntitatẽ adiectã hic ſic. ſꝫ prima placet.

b Si dotẽ. actio. vt iſti. qui. mo. tol. obli. in principio.

q̃ntitatẽ exp̃ſſit debeꝛ[a]: ⁊ ſi in doteꝫ datũ nõ eſt: q̃ſi aliqđ aliud legatuꝫ nõ eo iure quo dos defungitur.

Hãc legẽ ſummaui cũ pria lege. ſali. vl' ſic. Mortua filia in matrimonio dos dꝫ reddi patri vel eius heredibus: ⁊ ipſe põt legare liberationẽ. h. d. Bald.

Impa. Gordia. a. Alex. L. iiij.

Si dotẽ (vt ꝓponis) defũcta in matrimonio vxore tua patri eius reddidiſti: vel etiã ea nõ reddita teſtamẽti verbis (vt aſſeueras) munit⁹ es: qbus ſe recepiſſe doteꝫ vniuerſam quondã ſocer tu⁹ ſignificauit ne hoc noĩe cõueniaris ſollicite agere nõ debes: cũ aut ſoluta dote nulla ſupſit actio[b]: aut nõ reddita aduerſus petentẽ iuxta defuncti voluntatẽ parata ſit exceptio[c].

Si legaꝛ dos facta relatione ad inſtrumentũ dotis nihil aliud requiritur niſi ꝙ inſtrumentum loquatur: ſed ſi fit relatio ad dotem inquiriꝛ veritas. h. d. Bal.

Imp. Dio. ⁊ maxi. aa. ⁊. cc. ſeue. L. v

Refert largit[d] an dotẽ[e] reddi maritus tibi: an q̃ tibi inſtr̃o dotali ſũt ꝯſcripta legati ſeu ꝑcarijs vbis ſtatuit: quippe ſupiori quidẽ caſu datũ ꝓbanti[f] repeti tãtũ. poſteriore vo (nihil nocente falſa demonſtratione) ſignificatum inſtrumento poſtulari poſſit[g].

De his que ſub modo legati vl' fideicommiſſi relinquuntur.

Modus ⁊ conditio equiparatur in fine ſed non in principio deducendi rem in eſſe. h. d. textus cũ gl. Bal. vel ſic. Modus ⁊ conditio in effectu equiparanꝛ: ⁊ ſi non ſtat ꝑ iplere debentẽ ei nõ iputatur. Saly.

Imp. An. a. Satur. Ti. xlv. L. j

In legatis quidẽ et fideicõmiſſis etiaꝫ modus[h] aſcript⁹ ꝓ ꝯditione[i] obſeruetꝛ.

Sed ſi per te nõ ſtat quominus voluntati teſtatoris pareas: ſed ꝑ euꝫ cui nubere iuſſa es quomin⁹ id qđ tibi relictũ eſt retineas nõ oberit[k].

Olim ex modo non oriebaꝛ actio: q꞉ non adijciebaꝛ ꝓpter ſe: hodie oritur actio ſi tñ ille cui debet impleri mod⁹ dꝫ aliquã conditionem implere opꝫ ꝙ primo impleat. hoc dicit Bal. vel ſic. Pro relicto ſub modo aliquid alteri dandi vel faciendi ei competit actio ⁊ exceptio in cui⁹ perſona aliquid dꝫ dari vel fieri. Saly.

Imp. Gordi. a. Amonio. ꝑſ. ꝑ. Lex. ij.

Ex his vbis titio decẽ milia vel inſulã[l] relinquo ita vt quinqꝫ milia ex his vel eãdẽ inſulam meuia reſtituat: lꝫ antea[m] neqꝫ legati: neqꝫ fideicommiſſi petitio naſcebatur. tamẽ in libertate[n] a diuo ſeuero hoc admiſſum eſt.

Sed in pecuniarijs cauſis volũtatis tuende gratia non imerito recipienduꝫ eſt: vt etiã ex hmõi vbis ſiue ad cõditionẽ[o] ſiue ad modũ reſpiciunt: ſiue ad dandũ[p]: ſiue ad faciendum aliqd fideicommiſſi actio omnifaria naſcaꝛ[q]: videlꝫ in ꝯditionib⁹ poſt exitũ eaꝝ. Si uero legato aut fideicõmiſſo relicto teſtator legatariũ ſeu fideicõmiſſariũ ꝓhibuerit: vel hr̃dẽ[r] ſuũ vel aliũ quẽdã debitũ exigere: hꝫ đbitor aduerſus legatariũ vel fideicõmiſſarium agentẽ vſqꝫ ad q̃ntitatẽ[s] relicti ſiue fideicõmiſſi ſiue legati exceptioneꝫ.

De conditionibus inſertis tam in legatis q̃ꝫ in fideicommiſſis ⁊ libertatibus.

Non decedit ſine liberis qui nepotem ex filia relinquit heredẽ. vel ſic. Non decedit ſine herede qui nepotẽ ex filia reliqt heredẽ. h. d. Bal. vel ſic. Conditio ſi quis deceſſerit ſine liberis deficit ex mente ſolum vno nepote ex filia exiſtente. Saly.

Imperator Seue. ⁊ Anto. aa. Claudio. Titu. xlvj. Lex. j.

Cum teſtatoreꝫ fideicommiſſum trallianno ab eo quem pro parte heredem inſtituerat[t] ita reliquiſſe

Rñ. tres caſus ſunt vel modi quibus legat qs a legatario. in vno hꝫ qdeꝫ actionem. ſecundus ſcilicet cũ a legatario ꝑmo lego alij ſecũdo legatario vt in. l. illa legatari⁹ ⁊ in. l. illa impator. ⁊ de leg. iij. fideicõmiſſa. §. cũ eſſet qs. Sꝫ quid ſi ꝑm⁹ legatari⁹ non agnouit. Rñ vtileꝫ actionẽ hꝫ ſecundus ſuo nomine ſꝫ P. ſm alios nullam vt ff. de legatis. ij. l. impator. i ꝑncipio. Scđs eſt qñ lego titio fundũ ſi dederit ſeio đcẽ q̊ cãu ſeiuꝛ ſcđs petere nõ põt vt. ff. ſi qs omiſſa cau. teſ. ſi qꝛ ſub cõditione dandoꝝ. Tertius caſus eſt cuꝫ relinquo ſub modo. vt lego tibi centum vt deceꝫ illi des. ⁊ hoc caſu ante gordianũ actio nõ dabatur ſcđo niſi in libertate ſed hodie ſic ꝑ legẽ iſtã ⁊ ſic intellectus eſt hui⁹ legis. vt pꝫ vſqꝫ ad. §. ſin uero. Alij dicunt dici de actiõe cõpetenti ꝑmo legatario vſqꝫ ad. §. ſin uero. Et ſꝫ eos erat rõ q̃re nõ naſcebaꝛ actio an hanc legẽ q꞉ modus habetur pro conditione vt s. l. j. at in conditiõe nõ poteſt peti niſi ipleta cõditione: ꝯditio aũt ipleri non põt: vt decẽ ex centuꝫ det niſi primus legatarius habeat legatum centũ: ſicqꝫ ꝓpter ꝑplexitatẽ non valere dicebat vt. ff. de cõdi. iſti. l. titi⁹. — Legat qs a legatario trib⁹ modis.

n In libertate. puta lego tibi decẽ vt ſeruum tuum manumittas vl' vt emas ſtichũ ⁊ manumittas. vl' lego titio ſtichuꝫ vt eum manumittat.

o Ad ꝯditionẽ. puta lego tibi decẽ ſi aſcenderis capitolium vl' nauis ex aſia venerit. ⁊ ſic eſt iſta ſimplex ꝯditio. ⁊ qđ ſubijcit de modo. ſcilꝫ lego tibi decẽ vt des illi quinqꝫ. vl' vt capitolium aſcẽdas. ⁊ ſic eſt ſimplex modus. ⁊ hoc ſm q̊ſdã. Vel dic ad ꝯditionẽ ſubaudi ſcꝫ ⁊ ad modum: vt lego tibi decẽ ſi aſcenderis capitolium vt des illi quiqꝫ ſequẽs articulus de modo non mutatur. — Mod⁹ ⁊ ꝯditio differunt.

c Exceptio. niſi ꝯria defuncti voluntas ꝓbetur. vt. s. eo. l. j. q̃ huic ſimilis eſt: immo idem dicit.

d Refert largiter. aduerbium eſt qualitatis.

e Dotem. ſcilꝫ ſimpliciter nõ adijciendo q̃ntitatem.

f Probanti. mulieri.

g Poſſit. vt. ⁊. s. e. l. ſi ñ ꝯſignata ⁊ iſti. đ le. §. ſꝫ ⁊ ſi quã ⁊ đ le. j. l. ſi ſic

De his que ſub modo ⁊c.

h In legatis. mod⁹. q fit ꝑ vt. vt lego tibi đcẽ vt nubas illi cõditio ꝑ ſi. cã ꝑ q꞉. vt h. ⁊. ff. đ ꝯdi. ⁊ đmõ. l. đmõſtratio. §. fi.

i Pro ꝯditione. que ponitur per ſi ⁊ ꝑ cũ. vt. ff. de vbo. ob. qđcũqꝫ. §. nõ ſolũ. ⁊ de ꝯdi. inde. l. q̃ ꝓmiſit. Et dic ſi'e eſt inſpecto exitu. vt eñ q nõ paret ꝯditiõi. ſic ⁊ oĩno q nõ paret modo nõ habet relictũ: ſed inſpecto principio differũt. nam in conditione nõ daꝛ actio niſi extet ꝯditio in modo. Cõtra nõ daꝛ actio ſꝫ cauebit de adimplẽdo. vt. ff. de annu. le. l. liberto. §. luci⁹. ⁊ de ꝯdi. ⁊ demõ. l. q here di. §. fi. ⁊ l. qbus dieb⁹. §. fi. ⁊ l. eas. ⁊ de fideicõ. li. l. cũ in teſtamẽto. ⁊ de leg. iij. ſi tibi legatũ. Dic ergo obſeruant quo ad quid.

p Dandum. diuidit predicta ſm. B.

q Naſcaꝛ. põt intelligi lex iſta vſqꝫ huc vt loquatur de actione dãda legatario primo cui aliqd relictum eſt ſub modo: vl' de eo in cuius pſona modus eſt adimplendus: ⁊ dicimus dari actionem ad relictum. quidam tñ dixerunt dari actionem nomine euictõis qñ ſcđo legatario eẽt euictum qđ eſt ei datum vel relictum.

r Heredẽ ſuum. ſ. teſtãtis. ⁊ dic exẽplum. lego tibi centum vt nõ petas equum quẽ debeo tibi: vl' vt nõ petas. cc. a titio tuo debitore.

s Ad q̃ntitatem. non vltra. vt ⁊. s. de fideicom. ab eo. ⁊ de iure do. l. cum patrem.

De conditionibus inſertis. Dixit de cã ⁊ demõſtratione ⁊ modo adiectis legato: nunc de conditionibus.

t Cum teſtatorem. inſtituerat. maxime. vt. ff. de legat. j. l. ſi

filiuſfamilias.§.cum quis.

a ¶ Defeciſſe.que videbaẜ extitiſſe:q꞉ vnus tm̄ fuerat ſed hoc nō facit eam deficere.vt hic.⁊.ff.de verb.ſig.l.nō eſt ſine liberis.⁊.j.qn̄ di.le.ce.l.cum vxori.Item ⁊ ideo:q꞉ ſui patris ⁊ non aui materni ſequiẜ familiā ſed certe nec ꝓdeſt vt nō deficiat.vt hic.⁊.ff.de verb.ſig.cognoſcere.§.liberoꝝ.Itē no.hic appellatione liberorū etiā nepotes ꝯtineri vt ⁊.ff.de ver.ſig.l.liberoꝝ.⁊.j.ad trebel.l.iubemus.§.j.⁊.ſ.de inſti.et ſubſti.l.gn̄aliter.§.ſi.

Liberoꝝ appellatione ꝯtinentur nepotes.

b ¶ Cum patrēfamilias.ad hmōi legis euidentiā nota ꝙ cū q̄d relinquiẜ ſub ꝯditione vel in diem dꝫ heres legatario ſatiſdare ꝙ adueniente die pſtabit legatū.vt.ff.vt lega.ſeu ſideicom.no.ca.l.j.niſi teſtator illam ꝯditionē remiſerit.j.vt in poſ.leg.l.ſcire.Et dic caſuꝫ huiuſmodi legis ſic.Teſtator reliquit fundū ſempronio poſt annū dādū filia herede inſtituta ⁊ p̄cepit vt caueret ſempronio ſub hac ꝯditiōe ſi a viro non diuertiſſet.ipa vero diuertit.petit ergo ſemproni⁹ ſibi caueri:⁊ econtra illa ſe defendit nā cū teſtator p̄cepit vt illa caueret ſi nō diuertiſſet:ergo a ꝯtrario ſenſu voluit eam eſſe immunem ſi diuertiſſet.ſed et parata diuertere ꝯditio remittiẜ vt turpis.⁊ ſic videẜ ꝙ nō teneaẜ cauere.Ad hoc rn̄deẜ:quia hec ꝯditio ſi diuertiſſet turpis eſt.ergo ꝓ nō adiecta dꝫ haberi:ergo hic nulla tacita intelligiẜ cauet ergo ⁊ nō diuertit.

Caſuꝫ ponit.

c ¶ Noīe.duo fuerunt hic fideicōmiſſa:fūdi ſcꝫ ⁊ cautiōis.vt ⁊.ff.de vſu fru.ea.re.que vſu cōſu.l.tribus.ſed ſcdm̄ ꝓ primo interponitur.

d ¶ Juriſdictionis originē.i.p̄ceptū.ſ.teſtatoris quod fuit vt caueret.Uel ideſt ꝑpetui edicti quo iubet pretor caueri.vt.ff.vt le.no.l.j.in prin.

ꝓponas:ſi ſine liberis inſtitut⁹ diē obijſſet:iſqꝫ nepotē quē ex filia ſuſcepat hr̄dē iſtituerat:ꝯditiōeꝫ aſcriptā fideicōmiſſo ꝺfeciſſe[a] māifeſtū ē niſi alia ꝺfūcti volūtas euidēt ꝓbeẜ

¶ Argumentum a cōtrario ſenſu nō ſumitur vbi reſultat prauus intellectus contra legem.h.d.bal.vel ſic.Omiſſus relinquitur in diſpoſitiōe iuris cōis:nec abſurdus intellectus vel q̄ ſit ꝯ̄rius iuri vel ꝯtra formā edicti dꝫ ſumi.h.d.⁊ no.Salicetus.

¶ Jidē.aa.Galliano. Lex.ij.

Cum patrēfamilias[b] fideicōmiſſi noīe[c] qđ in diem certaꝫ reliq̄t ita cauere p̄cepiſſe ꝓponas ſi a marito nō diuertiſſet:iuriſdictionis originē[d] perinde ſeruari equuꝫ eſt:ac ſi nihil ſuꝑ ea re ſcriptū fuiſſet[e].¶ Nec exemplū[f] legati vel hereditatis in quibus conditio diuortij nōnūq̄ꝫ remitti ſolet huic rei cōparādū eſt[g]:cū abſurdū ſit iō ꝑpetui edicti[h] negligi formaꝫ q꞉ patris ſui volūtati[i] non obtemperatur.

¶ Defectus cōditionis per factuꝫ implere debētis eū ip̄edit habere legatū.h.d.ſa.

¶ Impa.Anto.a.Aurelio militi.

Si ea ꝯditiōe aulica Lex.iij. nus legata teſtamento p̄ſtari voluit[k]:ſi cum focaria ſua matre qꝫ eius[l] moraretur:⁊ per eū ſtetit quo minus volūtati teſtatoris pareret cum ſua ſponte ſcripture teſtamenti non obtemperauerit:ad petitionem non admittitur[m].

¶ Si conditio deficit per caſum fortuitū contingentem in perſona eius:in cuius ꝑſona dꝫ impleri deficit legatum.h.d.Sal.

¶ Impa.Alex.a.Licinie. L.iiij.

Legatū ſeu fideicōmiſſum a patruo tuo relictuꝫ tibi ſub ꝯditione ſi filio[n] eius nupſiſſes:cuꝫ mortuo[o] filio priuſq̄ꝫ mr̄imoniū cū eo ꝯheres ꝯditio ꝺfecerit:nulla ratione[p] deberi tibi exiſtimas.

¶ Fideicōmiſſum relictū mulieri cū nupſerit acquiritur patri in cuius eſt poteſtate tempore nuptiarum:ſed ſi tūc erat ſui iuris acquiriẜ mulieri ⁊ heredibus eius.h.d.Bal.vel ſic.Ut legata querantur patri vl' filio conſidera tempus quo eorum cedit dies vel conditio.h.d.Sali.

¶ Imp.Dio.⁊ maxi.aa.Fauſtino

Si vxor tua tp̄e nu- Lex.v. ptiaꝝ[q] in patria poteſtate[r] fuiſſe mōſtreẜ.fideicōmiſſi cōmodū ei relictū cū nupſerit(nullo alio diem eius cedere ꝓhibente)patri q̄ſituꝫ nō ambigiẜ.¶ Qđ ſi a patre an̄ nuptias emancipata fuerat ac poſtea deceſſerit:ſuꝑſtite pr̄e ⁊ marito ac liberis actionē[s] fideicōmiſſi ſibi cōpetētē[t] ad heredes ſuos tranſmiſit.

¶ Impletio conditionis non prodeſt niſi implenti.h.d.bal.vel ſic.Quādo vna cōditio reiterabilis addiẜ pluribus non ſufficit vnuꝫ implere vt proſit oībus:ſed bene ſufficit vt ſibi proſit.h.d.Saly.

¶ Impator.iuſti.a.iohanni.p̄.p̄.

Si plures[u] ꝑſone vnā Lex.vj. ꝯditiōem ip̄lere fuerint iuſſe:apud vlpianū dubitabaẜ vtruꝫ ne oēs ſimul eādē facere debēt[x] an ſinguli quaſi ſoli implere eā cōpellantur.¶ Uideẜ aūt nobis vnūquēq̄ꝫ neceſſitatē habere ꝯditionē[y] ip̄lere:⁊ pro portiōe ſibi ꝯtingente accipe q̄cq̄d ex hoc cōmodi eſt:vt hi q̄deꝫ qui cōpleuerint iuſſa ad lucrū vocētur:qui aūt neglexerint ſibi iputēt ſi ab hmōi cōmodo repellantur[z].

¶ Juſſus liber eſſe ſi certū q̄d heredi dederit illo pereūte caſu fortuito ſtatim liber efficiẜ ⁊ pro re perempta a deſtimationem teneẜ obligatione facta ⁊ non recepta:a p̄ſtādo in futurū liberaẜ ⁊ ſi ꝑ eū ſtaret quo minus ꝯditionē ip̄leret libertatē nō ꝯſeq̄ẜ h.d.Et diuidiẜ.Primo thema ⁊ queſtio ſecundo eius deciſio.ſecūda ibi:itaq̄ꝫ.Sa.

k ¶ Si ea conditione.voluit.ſ.titio.

l ¶ Eius.teſtatoris vel legatarij vel focarie.

m ¶ Non admittiẜ.ſecus aūt ſi nō ſtetiſſet ꝑ eum.vt hic.⁊.ff.de ꝯdi.et demō.ſi quis ita.⁊ de lega.ij.l.titia.§.ſi eam.⁊ de an.leg.l.meuia.⁊.l.ſeio.in prin.⁊ de ali.le.l.libertis.⁊.l.ſtich⁹.Sꝫ contra eſt.ſ.de leg.l.j.Sol.vt ibi.

n ¶ Legatū.ſi filio.ex hoc patet ꝙ alſ non erat relicturus.

o ¶ Mortuo poſt mortem patrui:ſec⁹ ſi an̄.ar.ff.de leg.j.turpia.§.j.ſꝫ h.Dicebat em̄ ꝙ hec cōditio ſi nupſerit eſt poſſibilis ſi filius moriẜ poſt morteꝫ patris.⁊ ideo ea deficiente deficit legatū ſed ſi moriẜ viuente pr̄e eſt impoſſibilis:⁊ ſic ꝓ non adiecta dꝫ haberi.Sed hoc dicere nō placet:q꞉ nō refert qn̄ moritur nā vtraq̄ꝫ erat poſſibilis vt.ſ.de inſti.⁊ ſubſti.l.ſi q̄s hr̄deꝫ.Nec obſtat.d.l.turpia:q꞉ ibi eſt impoſſibilis eo mortuo cuius arbitrio dꝫ nubere viuo teſtatore.⁊ ſilr̄ eo mortuo.poſtea eſſet impoſſibilis:quia viduitateꝫ inducit.vt.ff.de cōdi.⁊ dmon.l.cū tale.§.ſi arbitrio.que viduitas hic non inducitur.

p ¶ Ratione.vt ⁊.ff.de condi.⁊ de.l.in teſtamēto ita erat.⁊ de an.leg.l.ſeio.Sed ꝯtra in eo.ti.l.annua.de cōdi.inſti.l.q̄ ſub conditiōe.§.mortua.⁊.ſ.de inſti.⁊ ſubſti.l.j.⁊ ibi plene ſolui omnia.Item ꝯtra.ſ.de leg.l.j.ſol.vt ibi.

q ¶ Si vxor.nuptiaꝝ ſcꝫ contractaruꝫ

r ¶ Poteſtate.ſic ergo tēpore matrimonij vxor eſt in patris poteſtate vt h.⁊ inſti.ad tertul.§.j.in ſi.⁊.ſ.de col.l.filie.niſi quo ad debitum carnis ⁊ quo ad operādum vt.ff.de op.lib.l.ſicut.

e ¶ Fuiſſet.i.ac ſi nō fuiſſet appoſita conditio.Uel.i.ac ſi nil dixiſſet de cauendo.nam etiam nō dico debet caueri.

f ¶ Nec exemplū.Argumentabaẜ em̄ h̄ heres inſtituta ſic.video ꝙ ſi alicui legeẜ vel inſtituaẜ heres hac ꝯditiōe:ſi diuertit a marito ſpreta tali ꝯditiōe admittiẜ ad legatū vel hr̄ditatē.vt.ſ.de inſti.⁊ ſubſti.l.reprehendenda.⁊ h̄ videẜ mihi relicta imunitas tacita.i.vt nō caueam ſi diuertā tacite.ſpreta ergo tali ꝯditione debeo conſequi imunitateꝫ.

g ¶ Comparandū eſt.quaſi ꝯuerſione admiſſa.nam in dictis argumētis fuit expreſſa conditio:hic non.

h ¶ Edicti.qđ eſt de cauēdo etiā ſi nō dicaẜ a teſtatore.vt.ff.vt le.no.ca.l.j.q.d.lꝫ ex volūtate defuncti cogi nō poſſit ad cauendū ꝑpter impoſſibilitatē ſꝫ allegationē filie:tamē forma edicti negligi nō dꝫ cui parere opꝫ etiā ſi teſtator nil dixit.⁊ ꝓ hac.j.de his q̄ ſibi aſcri.l.j.Eſt ⁊ alia ratio quare cauendum.puta quia potuit accipi ſi ꝓ q̄ꝫuis.Itē ⁊ tertio:q꞉ ſubauditus intellectus eſt prauus vn̄ pro nō adiecto habeẜ vt dixi.

i ¶ Uolūtati.ſcilꝫ tacite ⁊ praue que eſt vt diuertat.Et no.h̄ prauum ſubauditum intellectū non ſeruandum quo quis ad malefaciendū inuitaẜ.vt.ff.ſi q̄s omiſ.cā teſt.l.qui aūt.in prin.⁊.ff.de v̄b.ob.l.titia.§.idem reſcripſit.⁊.ff.de lega.j.ſeruo alieno.§.pe.⁊.l.a filia.§.j.⁊.ff.de pecu.eo tp̄e.Itē no.ꝙ qui apponit conditionem vult eam exiſtere vt ponit.argu.ff.de ma.teſt.ſi quis locuples.in ſi.⁊ de condi.cau.da.l.

Intellect⁹ ſubauditus ſi ē prau⁹ nō eſt obſeruandus.

s ¶ Actionem.modo reſpondet.

t ¶ Cōpetentē.q꞉ tunc cedit dies legati:cū iaꝫ eſt emancipata.vt ⁊.ff.de pig.l.ſi legati.⁊.ff.qn̄ di.le.ce.ſi poſt diē.§.ſi.ſec⁹ in ꝯ̄tractibus vbi initium inſpiciẜ.vt.ff.de ver.ob.ſi filius.⁊ de ſtip.ſer.l.ſi.⁊ de reg.iur.l.que legata.⁊ eſt ratio.q꞉ in legatis nullus inueniẜ actus filij in ꝑtāte manentis.ſed in contractibus ſic.

u ¶ Si plures.quidā habent hanc legem pro vltima huius ti.

v ¶ Si plures.lego fundum titio ⁊ ſeio ſi fecerint domū heredi meo ⁊ ita eſt indiuidua.vel ſi aſcenderit capitoliū.que eſt diuidua.

x ¶ Debent.q꞉ ſic dicūt v̄ba teſtamenti.vn̄ vno adimplēte ex toto etiā ipē nō videbaẜ ꝑteꝫ ſuā legati habere:ſed certe imo hꝫ:q꞉ illa pluralis oratio reſoluiẜ in multas ſinglaritates.vt.ff.de ꝯdi.⁊ demō.falſa.§.ſi.

y ¶ Conditionē.ſcꝫ ſolidā.⁊ hoc qn̄ eſt indiuidua:q꞉ eſt in fctō:ſec⁹ ſi diuidua.ſufficit em̄ vt pro ꝑte adimpleaẜ.vt.ff.de condi.⁊ demō.ſi q̄s legata.§.ſi.⁊.l.penul.in p̄n.⁊.§.de illo.⁊ de manu.teſta.l.ſi ita fuerit ⁊ ar.ff.de v̄bo.ob.l.in executiōibus.⁊ de ſtatu.li.l.ſi peculiū.§.pe.Et no.ꝙ ſi vni eſt relictus fundus ſi decē dederit:nec ꝑtem fundi ꝯſequi poteſt niſi totaliter deceꝫ det.ſecus ſi duobus eſt relictus ſi decē dent vt.ff.de condi.⁊ demō.l.cui fundus.⁊.d.l.ſi q̄s legata.in ſi.⁊ facit.j.ſi plu.vna ſen.per totum.

z ¶ Repellantur.⁊ ſic alteri cum ſua conditione accreſcit.vt.ff.de cōdi.et demon.l.ſi q̄s legata.

Cū quidam.

a Cum quidā.herili.i.dñico.vt.ff.ad legē aquil.itē mela.§.legis.
b ¶ Caſum.nota de fortuito caſu.
c ¶ Per heredē. Tres caſus nota. Primus:q͛ aut ſtat per heredē: ⁊ tunc eſt liber:dūmodo poſtea p̄ſtet ſm quoſdā.Joā.contra argu.ff. de condi.⁊ demō.l.pater ſeuerinā.Sol.ibi vt notat̃ per Joā.Secundus quando per fortuitum caſum:⁊ tunc idē ſm nos:vt hic.⁊.ff.de manu.teſt.libertate.⁊ ƌ regu.iur.l.iure ciuili.⁊ eſt mirum quare fortuitus caſus eum nō liberat ſed eſt ideo forte.q͛ libertas eſt res ieſtimabilis.vt iſti.qui ma.nō poſſunt.§.cuꝫ aūt.Tertius eſt ſi ſtetit per ipſuꝫ ſeruum:⁊ tunc non eſt liber.vt hic ⁊.s̃.de neceſ.ſer.l.fina.

Libertas eſt res ineſtiabilis

d ¶ Conditionē.quid autē ſi voluit implere cōditionē:ſed pecuniā nō habuit.Rñ.non eſt liber.vt.ff.de condi.⁊ demon.l.cum ita dat̃ libertas.§.j.ſm quoſdam.
e ¶ Et ipſe.heres vel ali⁹ cui iuſſus eſt dare.
f ¶ Ab eo ē.poſtea tñ idest poſt manumiſſionē fuit datū ⁊ admiſſum vt nō obſit.ff.de ſta.li.l.ſi peculiū in prin.ſm quoſdaꝫ.Qd nihil eſt.nam ibi non heredi ſed aliiꝫ erat dandū ⁊ pecunia erat penes heredeꝫ.vñ nil facit ad legē iſtā.
g ¶ Minime concedimus.aliud eſt in cōtractibus vbi lꝫ offerat nō liberat̃.vt.ff.ƌ ſolu.qui decem.in prin.⁊.l.ſi debitor.⁊ de excep.do.l.ſi opera.ſm Joan.ſed certe imo idē ſm alios.nā ſi ibi re amiſſa poſt moram creditoris non tenetur debitor amplius ſoluere.vt in dictis legibus dicit̃.In hoc tamē eſt aliud:q͛ hic de caſu fortuito tenet̃:lꝫ nō preceſſerit mora vel culpa vel pactū.⁊ lꝫ heres nō fuerit in mora recipiendi ſolutionem:at in contractibus aliud obſeruatur.vt.ff.de verbo.ob.li.ſi ex legati cauſa.Iteꝫ al's ante impletam conditionem nullus conſequitur relictuꝫ.vt.ff.de condi.⁊ demōſtra.qui heredi.§.fi.⁊.s̃.titu.j.l.ij.hic ſic.Iteꝫ al's ex ſuo facto non tenetur liber factus.vt.s̃.an ſeru⁹ ex ſuo facto.l.promiſiſſe.

Debitor ſi offerat ⁊ creditor nolit accipere:ſi res oblata pereat:an liberet̃ creditor.

h ¶ Quaten⁹.redit ad predicta.dixi eum teneri quatenus ⁊c̃.

¶ Idem eidem. Lex.vij.

Cum qdā teſtō cōdito libertateꝫ ſeruo ſuo dereliqt ſub ꝯditione:ſi ſuo heredi certū numerū ſolidoꝝ p̄ſtaret:vel aliā quādaꝫ ſpēm vel vicariuꝫ ſuū ille aūt ſuus nō in eodē loco ꝯſtitut⁹ vbi etiā heres fuerat herili[a] teſtō cognito ꝑperabat ad heredē cuꝫ ipſo qd iuſſus erat dare heredi.ſ; in medio latronū vel hoſtiū icurſione:vel alio fortuito caſu ꝑemptū eſt qd portabat: q̄rebat̃ inter antiquos ſi prepedit̃ libertas q͛ hec dare ſeruus non pōt ꝑpter memoratū fortuitū caſum[b]. ¶ Itaqꝫ veterū dubietate qeſcēte nobis placuit:vt ⁊ oīmodo libertas cōpetat:⁊ cōmodū qd hrdi vel extraneo relinquit̃ non abſtrahat̃. ¶ Ex quacūqꝫ igitur cauſa impediatur:ſiue per heredē[c] ſiue per euꝫ cui dare aliquid iuſſus eſt:ſiue per fortuitos caſus in libertatem qdeꝫ ipſe oīmodo ꝑueniat:niſi ipſe ſuus noluerit adimplere conditionem[d]. ¶ Obnoxius tamē cōſtituat̃ poſt libertatē heredi vel ei cui dare iuſſus eſt:niſi ⁊ ipſe[e] oblatas pecunias nō ſuſcepit. ¶ Qd eñ ſemel repudiatū ab eo[f] eſt reintegrari minime cōcedim⁹[g]:q̄tenus[h] hoc qd dare iuſſus eſt:oīmodo adimplere cōpellatur:vel ipſo mācipio preſtādo ſi extat vel in extimatiōe ei⁹ nō ampli⁹ q̄ꝫ in.xv.ſolidis[i] computāda:vel in alia re:ſi ⁊ ipſa appareat vel ſi non exiſtat vera[k] ei⁹ eſtimatione p̄ſtanda.

¶ De vſuris ⁊ fructibus legatorum ſeu fideicommiſſorum.

¶ Vſure legatoruꝫ debent̃ a tēpore litis ꝯteſtate:ſi antea heres non fuit in mora:⁊ etiam fructus ⁊ mercedes ſeruorum.hoc dicit Sali.poſt Bal.

¶ Impa.Seue.⁊ Anto.aa.maxi. Titu.xlvij. Lex.j.

Legatoꝝ ſeu fideicōmiſſoꝝ vſuras ex eo tꝑe quo lis ꝯteſtata[l] eſt exigi poſſe manifeſtum eſt:ſed ⁊ fructus[m] reꝝ ⁊ mercedes ſeruoꝝ qui ex teſtamento debentur ſimiliter preſtari debent.

¶ Heres excuſat̃ ab vſuris ꝑpter dubium legis falcidie:niſi legatarius paratus ſit ſatiſdare de reſtituendo q̄to plus rece

i ¶ Solidis.al's eſtimatur aliter.vt dixi.s̃.cōmunia de leg.l.fi.in pn.
k ¶ Vera.ideſt iuſta.vt inſti.qui manu.non poſ.§.ſemel.⁊ de leg.j.ſi fideiuſſor.§.finali.

Cōtinuatio.

l ¶ De vſuris ⁊ fructibus legatoruꝫ ⁊c̃. De rebus legatis principaliter dixit:nunc de acceſſionibus earum. Legatorum.conteſtata.vbi mora alia non preceſſit.nam ſi preceſſit exinde computantur.lꝫ ergo omnes fere leges huius tituli faciant mentionem de lite conteſtata:dicas tamen idem accipi a tempore more.vt.ff.de lega.ij.ſi quis ſeruo.⁊.l.titia ſeia.§.vſuras.⁊ de condi.⁊ demō.ſi cui.in fi.⁊.ff.vt lega.no.ca.l.j.§.beliſſime.⁊ idem quod dixi in vſuris.ideꝫ eſt in fructibus ⁊ fetibus.vt h.⁊.ff.de vſur.l.equis.q͛ bonefidei iudicijs comparant̃.vt.s̃.in qui.cau.in integ.reſti.non eſt neceſ.l.in minoꝝ.⁊ idē in omni dāno.vt.ff.de leg.iij.patron⁹.ij.rñ.⁊ hoc niſi habeat iuſtā cauſam litigandi heres.vt.j.e.l.ij.

periit.vel niſi iudex prefinierit certum diē infra quē nō p̄ſtiterit.vel ſi falcidia reperiatur locum nō habere.h.d.Saly.

¶ Impa.Anto.a.ad liberos Caſſiani. Lex.ij.

Aduerſus eos qui ſub obtētu legis falcidie legata morant̃ notiſſimū iuris eſt auxiliū. ¶ Si igitur ꝑpoſita ſtipulatione cauere cū ſatiſdatiōe poteſtis[n] vos reſtituturos q̄to ampli⁹ q̄ꝫ ꝑ eā legem licet accipe:is iudex q de fideicōmiſſis ius dicit ſolida vobis legata preſtari iubebit. ¶ Qd ſi ſatiſdationem iplere non poteritis:arbitro[o] dato certū diē vobis p̄finiet[p]:intra queꝫ altera parte ceſſante partibus ſuis fungitur.Et ſi ꝯſtiterit legi falcidie locum non eſſe:⁊ vſuras ⁊ fructus poſt litem[q] cōteſtataꝫ percipietis[r].

¶ Moroſus etiam tenetur de caſu fortuito.hoc dicit Saly.

¶ Imperato.Alexan.a.Paterno. Lex.iij.

Si homines[s] certi per fideicommiſſuꝫ tibi relicti fuerūt:poſt moram periculo debitoris fideicommiſſi fuerunt.

¶ Non ex die mortis teſtatoris:ſed a die litis conteſtate fructus rei legate debent̃ hoc dicit Saly.

¶ Impa.Gorƌ.a.Diony. L.iiij.

In legatis ⁊ fideicommiſſis fructus poſt litis cōteſtationem[t] nō ex die mortis ſequuntur:ſeu in rem ſeu in perſonaꝫ agatur.

¶ Ad ſenatuſconſultum trebellianum ⁊ de incertis perſonis.

¶ Heres qui ſoluit creditoribus poſt hereditatē reſtitutā a fideicōmiſſario repetit pro rata.baldus vel ſic.Heres de reſtituēdo grauatus quod creditorib⁹ ſoluit ꝑ dodrāte a fideicōmiſſario repetit.Salice.

¶ Imperato.Seue.⁊ Anto.aa.Prono. Titu.xlviij.Lex.j.

Si ex ſenatuſcōſulto[u] partem quartaꝫ[x] hereditatis retinuiſti:⁊ dodrantem fideicōmiſſario reſtituiſti[y] quod creditoribus hereditarijs ꝑ nouem vncijs preſtiteris a fideicōmiſſario petere potes[z].

¶ Fideicōmiſſarius cui portio hereditatis reſtituitur pro rata tenetur ad onera ⁊ legata.hoc dicit Salycetus.

¶ Impa.Phil.a.⁊ phil.c.Julia.

teg.reſti.non eſt neceſ.

m ¶ Fruct⁹.niſi fuerit bonefidei poſſeſſor credens rem non eſſe legatam.q͛ tunc non tenet̃ de fructib⁹.vt.ff.de acquirē.re.do.l.queſituꝫ.
n Aduerſus.poteſtis.o.ſ.legatarij.
o ¶ Arbitro dato.i.iudice delegato.
p ¶ Prefiniet.ad faciēdam computationem:⁊ remittitur ſatiſdatio.vt ff.ſi cui pluſq̄ꝫ per.l.fal.cum non facile.
q ¶ Poſt liteꝫ.⁊ ante:ſi ante fuerit in mora.vt dixi.s̃.l.proxima.
r ¶ Percipietꝫ.ſcilicet vos legatarij.
s Si homines.etiā periculo fortuiti caſus ſm nos.vt.ff.ƌ lega.j.apud iulianum.l.item.⁊.l.cum res.§.fi.
t In legatis.conteſtationeꝫ.vel moram.vt dixi.s̃.l.j.⁊ vſqꝫ etiam poſt ſententiam.vt.ff.de vſur.in fideicom.⁊ h cuꝫ res erat aliena.ſi autem teſtatoris ab adita hrditate trāſit dominiuꝫ in legatariuꝫ.vt.ff.de fur.a titio.ergo ex tūc ꝑtinent fructus ad legatariū.vt.ff.de vſur.l.herennius.in fi.niſi excuſet̃ heres propter bonam fidē.vt dixi s̃.l.j.

Cōtinuatio.

¶ Ad ſenatuſcōſultū trebellianum.Qualiter legata ⁊ fideicōmiſſa augeantur dixit.s̃.ti.j.nunc q̄liter minuātur ꝑ trebellianū qd nō placet:q͛ nō ſingularia relicta ſꝫ vlia ꝑ trebellianū minuunt̃.vt iſti.ƌ fideicō.here.§.ſed q͛ hrdes.j.col.Dic ergo dixit.s̃.de ſingularib⁹ relictis:nūc de gñalib⁹.Et not.q̄ ſub hoc tit.nō tractat̃ de icertis pſonis:ſed in greco forte dixit.
v Si ex ſenatuſcōſulto.ſcꝫ trebelliano ſed inuentū hoc fuit de retentione quarte partis per pegaſianum.vt inſti.e.§.ſed quia heredes.⁊.§.ſed quia ſtipulationes.
x ¶ Quartā.ſec⁹ ſi vnā certā rē.vt inſti.de fideicō.heredi.§.ſi qs vna.
y ¶ Reſtituiſti.qd ſolo verbo facere potuiſti.vt.ff.eo.reſtituta.
z ¶ Potes.actione negocioꝝ geſtoꝝ.⁊ hoc ſiue ſciens ſiue ignorans fuiſti q͛ eius negocium feciſti ipſo geſtu.vt.ff.de nego.geſt.ſoluēdo.⁊.l.fi.⁊ ad hoc.s̃.ſi cer.pe.l.j.⁊ de nego.geſt.ſiue pro fratre.
¶ Seqt̃.aūt.niſi rogati.al's ꝯ cū rogat⁹.ſed tu leges.j.e.l.iubemus.

A Deū cui ex trebellia **L.ij.**
no ſenatuſcōſulto pars[a] he/
reditatis reſtituit̃ ſucceſſiōis onera
ſeu legatoꝝ p̄ſtationē pro cōpetēti
portiōe ſpectare īdubitati iuris eſt.
¶ Quelibet ciuitas dicit̃ habere rē publi
cā cui pōt legari vl̃ fideicōmitti.h.d.bald.
vel ſic.Etiā de hereditate reipublice reſti
tuēda pōt detrahi quarta.h.d.Salice.
¶ Impa.carus.Cari.⁊ Nū.aaa.
Zotico ⁊ alijs. **Lex.iij.**
SI p fideicōmiſſuʒ hereditas
reipublice[b] relicta ē: ex trebelliano
ſenatuſcōſulto (qd̄ ab īteſtato[c] quo
qꝫ locū habet(q̄rte partis:⁊ fruct⁹
eius vobis reſtitutio[d] cōpetit.
¶ Hec lex habet duas lecturas:⁊ hoc in
tendit ſꝫ vtrāqꝫ.Juſſus de adeūdo in per/
ſona heredis recuſātis adire trāſſert onus
reſtitutiōis in ſubſtitutū vulgarē ⁊ cohere
dē eius ſine q̄rte retentione.Et diuidit̃ in
tres ptes.Quia primo ponit thema ⁊ mo
tiuū dubitandi.Secūdo ſoluit dubiū cir/
ca fideicōmiſſariū Tertio ſoluit aliud du/
biū circa retentionē q̄rte.Secūda ibi.cū
diuo.Tertia ibi:neqꝫ enim.h.d.Bal.
¶ Imp.Dio.⁊ maxi.aa.Quitiāe
NOn iuſtam[e] te gerere **L.iiij.**
ſollicitudinē p fideicōmiſſuʒ
relicte portiōis hr̃ditat̃ pſpicim⁹:
verentē ne fructū amittas relicti fi
deicommiſſi:q2 auia teſtōris ex pte
hr̃s ſcripta ⁊ tibi rogata reſtituere
calliditate ac fraude repudiauit:vt
ad aliū nepotē eūdēqꝫ cohr̃dē[f] de/
uoluat̃ portio a q̄ tibi noīatim non
fuerat fideicōmiſſuʒ relictum: ⁊ co
acta ſuſpectā hereditatē adire[g] pri/
uſq̄ꝫ ꝓ herede gereret reb⁹ ſic hu/
manis exēpta cū diuo antonio pa/
rēti nr̃o deberi etiā a ſubſtitut̃ fidei
cōmiſſuʒ ꝯtēplatiōe iudicij teſtōris
q̄ſi tacite ab his repetituʒ[h] iādudū
placuerit. ¶ Neqꝫ enim q̄rte re/
tētionē quā illa q̄ repudiauerit[i] he/
reditatē adire coacta vt ſuſpectam
retinere nō potuit:timere debes.
¶ A ſuccedentibus ab inteſtato fideicō
miſſum poteſt relinqui.⁊ ab eiſdem quar/
ta retineri:⁊ quarta intelligit̃ id quod ſup
eſt ere alieno deducto.h.d.Salyc.
¶ Jidē.aa.⁊.cc.Veriſſimo. **L.v.**
ET ſine ſcriptura p fideicōmiſ
ſum[k] hr̃ditas recte relinqtur.
¶ Igit̃ ſi te vxor tua ⁊ p̄uignum
ſuū ī diſcrimine mortis ꝯſtituta de
ſignauit velle ſucceſſionē obtinere:
vſqꝫ ad dodrātē ei⁹ volūtatē rataʒ
ſeruari ꝯuenit:cū ab īteſtato ei ſuc/
cedētes de reſtituēdo fideicōmiſſo
cōuentos[l] vltra q̄rtā ere alieno de
ducto q̄ꝫtum[m] penes eos ſententia
ſenatuſcōſulti relinqui precepit.tā
tum obtinere poſſe[n] preſtiterit[o].
¶ Liberi primi gradus de reſtituēdo gra
uati etiā poſt tēpus fratribus vel ꝓprijs fi
lijs vel multomagis extraneis priuilegiā
tur vt fructus non imputentur in quarta
etiā ſi teſtator dixerit vt nō teneātur ſatiſ/
dare de fideicōmiſſo reſtituēdo:niſi in duo
bus caſibus:⁊ vnicus filius vel nepos ex
cludit ſubſtitutū ſub ꝯditiōe ſi deceſſerit ſi
ne liberis.h.d.vel breuius.Liberi primi
gradus nō tenent̃ ſibi fruct⁹ cōputare in
q̄rta: nec tenent̃ ſatiſdare de fideicōmiſſo
niſi in certis caſibus.h.d.Salyce.
¶ Impa.Zeno.a.dioſcoro.p̄.p̄.
LIbem⁹ q̄tiēs pr̃ vel **L.vj.**
mr̃ filio filieue ſeu filijs filia/
buſue ex eqs ptib⁹ vl̃ ineqs hr̃dib⁹
īſtitut̃ inicē[p] ſeu ſimpl̃r[q] q̄ſdā ex his
aut quēdā rogauerit q prior ſine li
beriſ ꝺceſſerit portionē hr̃ditat̃ ſue
ſupſtiti ſeu ſupſtitib⁹ reſtituere: vt
mōis oīb⁹ retenta q̄rta ꝓ auc̄te tre
belliāi ſenatuſcōſulti:nō p iputatio
nē redditūʒ (lꝫ h̄ teſtōr rogauerit
vl̃ iuſſerit) h̄ ī ipſis reb⁹ hr̃ditarijs[r]
dodrās reſtituat̃. ¶ Idēqꝫ in re/
tinēda legis falcidie portione[s] obti

a Ad eum.pars.ſ.dimidia.argu.ff.de v̄bo.ſigni.l.nomē filiarum.
§.j.⁊ ſic eſt plana hec lex.ſi autem dicas pars.ſ.dodrans: tunc
illud quod dicit pro cōpetenti portione refert̃ tm̄ ad onera.ſ.creditoꝝ
non ad legata:q2 illa in ſoliduʒ ſoluit fideicōmiſſarius vt habes hoc.ff.
eo.l.j.§.penul.⁊.§.fi.⁊.l.cū hereditas.⁊.l.deducta.§.qui poſt.⁊.j.e.l.
fi.⁊ inſti.e.§.ſi qs vna.
Alij q etiaʒ hoc on⁹ di
uiditur vbi retinet:ſec⁹
vbi nō retinet.vt.j.e.l.
fi.vt ibi no.In caſu ta/
mē cogit̃ etiaʒ ad legata
heres ſm Azo.ſcꝫ quā/
do portio fideicommiſſi
nō ſufficit ad ea ſoluen/
da.Item ſi es alienū ab
ſorbeat hereditateʒ non
detrahit̃ quarta ⁊ inſo/
lidū ꝯuenit̃ fideicōmiſ/
ſarius ⁊ tamen tenet fi/
deicōmiſſum.vt.ff.e.l.j.
§.pe.

Reſpu/ blica pōt heres in/ ſtitui.

b SI per fideicōmiſ
ſum reipublice.ſ.
cuiuſlibet ciuitatis de ro
mano iperio.vt.ff.eo.l.
omnib⁹.⁊ ecōtra iſtitui
reſpublica poteſt ⁊ cogi
reſtituere.vt.ff.eo.recu
ſare.§.ſi fiſco.⁊.§.iteʒ ſi
municeps.
c ¶ Ab inteſtato.puta
ſi legitimi rogent̃.vt.ff.
eodem.l.recuſare.§.me
miniſſe.
d ¶ Reſtitutio.ſolutuʒ
ergo erat per ignorātiaʒ
facti.vnde datur condi
tio indebiti.vt.j.titu.j.
l.error.Vel dic reſtitu
tio.i.retētio ſi ſolutū nō
erat.

Caſum ponit.

e NOn inſtaʒ.Ca/
ſus.Titius in/
ſtituit fratrem ⁊ auiā he
redes ⁊ rogauit auiā re
ſtituere partē ſuam cui/
dā extraneo: puta gaio.
⁊ vt omnis amoueat̃ ob
iectio dic q heredes :iui
cem ſubſtituit vulgari/
ter:auia p̄dicta ſuā partē
repudiauit vt ad cohere
dem eundēqꝫ ſubſtitutū
p̄ueniret ⁊ fraudaret̃ fi/
deicōmiſſarius.tandem
fuit ei p̄ceptuʒ vt adiret
⁊ reſtitueret: qd̄ anteq̄
faceret deceſſit.Dicit h̄
coheredem debere reſtituere portionem auie fideicōmiſſario etiaʒ ſine
retentione quarte:eo q auia fuit coacta.naʒ ſponte adeuntibus datur
beneficium quarte.

Quarta dat̃ ſpōte adeūtib⁹.

f ¶ Coheredem.ſcilicet auie.
g ¶ Coacta.adire.i.iuſſa adire.ſi enim in v̄itate adijſſet ſubſtitutioni
loc⁹ nō fuiſſet.vt.s̄.de īpu.⁊ ali.ſub.l.poſt aditā.Sꝫ cur fideicōmiſſari
us cogebat auiā adire q̄ repudiauerat cū poſſet a cohr̃de petere: vt h̄ di
cit.ſiue ſit ſubſtitut⁹ vt h̄ erat ſiue nō.vt.ff.de le.ij.l.titio ⁊ meuio.§.iu
lian⁹.Rñ.q2 forte īterat ſua hr̃e ab īſtituto magis q̄ a ſubſtituto: q2
nō erat ita īſtitut⁹ onerat⁹.ar.ff.e.l.recuſare.§.titi⁹.Itē opponit̃.īſtitu
ta nō vr̃ fraudulēter repudiaſſe:cū fecerit ex volūtate defūcti q ei dedit
ſbſtitutū.vt.ff.ſi qs omi.cā te.l.q2 aūt.circa p̄n.Rñ.h̄ nō erat al̃s repu
diatura:niſi vt noceret fideicōmiſſario ſicut ⁊ fuit.s̄.ſi qs omi.cā te.l.j.

Hr̃ditatē hr̃e ab inſtituto q̄ꝫ vtili⁹ ē q̄ a ſubſti tuto.

h ¶ Repetitū.vt.d.l.de le.ij.ſi titio.§.iulian⁹.⁊.l.cū pr̃.§.ab īſtituto.
⁊ de le.j.licet.Sꝫ ar.ꝯ.ff.de le.ij.celſus.§.pe.vbi ab alio non dat̃ fidei
cōmiſſio q̄ a rogato etiā ſi fuerit heres.So.ſꝫ.R.dic ibi heres nō fuit
vel nō extitit in rerū nā tpe teſtamēti.ſi ergo fuit p̄ſtabit̃ vt h̄.ſi nō fuit
nō.dic vt ibi dicit.vel ſm Azo.iſta corrigit̃ p illā ſi titio ⁊ meuio.§.iu
lian⁹.in.e.ti.Itē ꝯ huic.ff.de le.iij.l.j.§.fi.vbi relicta a ltimis nō vidē/
tur repetita a ſequētib⁹ ltimis.Sol.ibi nō habuit ex volūtate defuncti
ſequēs legitim⁹ cū tpe mortis ali⁹ erat primior.nā tm̄ primior vr̃ heres
ex volūtate defuncti.vt.ff.de iure codicil.l.ꝯficiunt̃.§.ſed ⁊ ideo.hec
autē habuit ex voluntate defuncti:hic coherēs idemqꝫ ſubſtitutus.
i ¶ Repudiauerit.hic obſtat ſubſtituto coheredi ne detrahat quartā
vt ⁊.ff.eo.cogi.§.mecian⁹.Alij dicūt obſtare ei:q2 hꝫ ex ſua pſona ite
grā.hoc nō placet.vt.ff.ad le.fal.q ſi alteruter.Tertij dicunt:q2 ⁊ hic
ſubſtitut⁹ fuit coact⁹ ſed hoc eſt diuinare.p̄ma placet.Sed nōne licuit
ei auie penitere de eo q
repudiauerat ⁊ adire ⁊
q̄rtam retinere.Rñ.li/
cuit forte ante coactio/
nē:nō poſtea.vt.ff.eo.l.
nā qd̄.§.qui cōpulſus.
Vel dic nō poteſt vnq̄
poſtq̄ repudiauit.vt.s̄.
de repu.here.l.ſicut.
k ET ſine ſcriptu/
ra p fideicōmiſ/
ſum.dādū vobis ab illis
q ſibi ab inteſtato ſucce
dūt q recte p̄nt grauari.
vt ⁊.s̄.e.l.iij.s̄.de codi/
cil.l.ij.⁊.j.qñ di.leg.ce.
l.fideicōmiſſum.
l ¶ Conuentos.ſ.vtili
actione ex teſtō.vt not.
s̄.cōia de leg.l.ij.ſed adi
re cogent̃ offō iudicis.
vt.ff.e.ille.§.tēpeſtiuū.
cōuentos dico in eo qd̄
eſt vltra quartā.quartā
dico computandam ere
alieno deducto.
m ¶ Quantū.al̃s q̄tū
penes ⁊c̄.⁊ al̃s quam.⁊
dic pro q̄tum vel ꝓprie.
n ¶ Poſſe.ideſt illam
quartam.
o ¶ Preſtiterit.i.preua
luerit inter ſapiētes.vel
ꝯſtiterit vel obtinuerit.
p LIbem⁹.inuicē
hec v̄ba inuiceʒ
⁊ ſimpl̃r determinātur
ab inferior iv̄bo rogaue
rit.Et dic inuicem.i.vi
ciſſim grauauit vnuʒ de
reſtituendo alij.
q ¶ Simpl̃r.i.ſpāliter.
r ¶ Hereditarijs.ſ.q̄r/
ta retenta ſubaudi.ſic ⁊
s̄.de ioffi.teſta.ſcim⁹.§.
repletionē.Sed ꝯ.ff.de
inoffi.teſt.l.papinian⁹.
§.ſi ꝯditioni.vbi cōpu/
tant̃ fruct⁹.Sol.hic cor
rigit ſm quoſdā.Alij q
hec in q̄rta trebelliani/
ca illa in q̄rta nature.⁊
hic ꝓpter querelā que ē
odioſa.Tertij dicunt q hoc in liberis p̄mi gradus eſt ſpeciale vt in fi/
ne huius legis.ſecus aūt in alijs: vt ibi.nā ⁊ al̃s differūt.vt.ff.de here.
inſti.ſuus.⁊.l.vj.§.j.Alij dicūt q ibi voluit teſtator.hic nō.que nō va
let:q2 hic dicit.lꝫ hoc teſtator ⁊c̄.niſi dicas q ibi voluit tacite: hic ex/
preſſe.inter quas volūtates eſt differētia.vt.ff.ad le.fal.l.titia ⁊ de cō
di.⁊ demō.nōnunq̄.Tu dic q ibi certū tp̄s ſtatuit:puta decenniū īfra
qd̄ certū erat q quartā ⁊ eius fruct⁹ habere poterat hic incertū.Et no
ta diligēter de hmōi fructib⁹:cū pcipiunt̃ a rogato aut iudicio teſtōris
puta rogauit vt reſtituat poſt tp̄s hereditatē.aut negligētia nō petētis:
aut mora nō ſoluētis.Primo caſu cōputat in q̄rtā:⁊ nil reſtituit etiaʒ
ſi ſupeſt aliqd vltra q̄rtam.In ſcd̄o nō cōputat nec aliqd reſtituit.In
tertio cōputat ⁊ ſupfluos reſtituit.vt.ff.e.mulier.§.ſi heres.⁊.l.i fidei/
cōmiſſo.in p̄n.⁊.ff.ad le.fal.l.paulus reſcripſit.§.j.⁊.§.ij.⁊ h̄ in alijs
heredib⁹ q̄ in ſuis qui ſunt primi gradus nō poſſunt eſſe ſui nepotes:
cum nemo eos precederet:tamen non habet locū hec lex.ſui enim tan
tum ex rebus ipſius quartā detrahunt qd̄ in eis eſt ſpeciale vt h̄ dicit.

Fruct⁹ p cepti a ro gato re/ ſtituer̃ an ſint in q̄r ta cōputā di.

s ¶ Falcidie portione.nō dicit de alia falcidia quā.s̄.ſm Jo.ſed mu
tat caſum.cū.s̄.locut⁹ ſit qñ ſuis fratribus rogatus eſt reſtituere.h̄ aūt
qñ proprio ſuo filio teſtatoris nepoti.lꝫ quidaʒ dixerunt de nepote ro/
gati.Sed in eo qd̄ dicit retineri falcidia : cū pr̃ rogat⁹ reſtituit filio.eſt
ꝯ.ff.de leg.j.cū filio.§.ipſi quoqꝫ.Sol.ibi filius fuerat inſtitut⁹.⁊ cum
pr̃ eſſet acqſitur⁹ fuit rogat⁹ pr̃ vt filio inſtituto reſtituat.quo caſu re/
ſtituit

nere iubemus: ⁊ ſi pr̄ vel mater[a] filio vel filia inſtitutis (ſicut ſupra dictū eſt) heredibus rogauerit: eos eaſve nepotibus vel neptib⁹: ꝓnepotibus vel proneptib⁹ ſuis: ac deinceps reſtituere hereditatem.

Filius vel filia nō tenetur ſatiſdare nepoti de reſtituēda fideicōmiſſo paterno vel materno: niſi iſte filius vel filia tranſeant ad ſecunda vota: vel niſi teſtator iuſſerit ſatiſdari. h.d. Bald.

In ſupradictꝭ aūt caſib⁹ fideicōmiſſoꝝ ꝑuādoꝝ ſatiſdationē ceſſare iubem⁹: ſi nō ſpāliter eādē ſatiſdationē teſtōꝛ exigi diſpoſuerit: ⁊ cū pr̄ vel mr̄ ſecūdis exiſtimāt nuptijs nō abſtinendū. In his eñ duobus caſib⁹. i. cū teſtator ſpāliter ſatiſdare voluerit: vel cum ſecundis ſe pater vel mater matrimonijs iūxerit: neceſſe eſt vt eadem ſatiſdatio pro ordine legum prebeat̃[b].

Unicus filius excludit ſubſtitutum ſicut multitudo liberorū lʒ teſtator fecerit mentionē de liberis in plurari. h.d. bal.

Si autē is qui fideicōmiſſaria reſtitutione grauatus eſt: vno filio ſuperſtite vel nepote ex filio ſeu ex filia nato: vel ex ꝓnepote vel poſthumo relicto deceſſerit: non videt̃ extitiſſe conditio[c]: ⁊ ideo deficit fideicōmiſſi petitio.

Priuilegiū cōceſſum filijs nō extēdit̃ ad nepotes: q̄r hec lex ꝓhibet. h.d. Bal.

Illō etiā admonem⁹ vt ea que de falcidie portione nō ꝑ reddit⁹ ſꝫ per ipſas res hereditarias retinēdas ⁊ de ſatiſdatiōe fideicōmiſſorū (ſicut ſupra dictū eſt) cōcedēda[d] diximus non vlteri⁹ q̄ʒ in his ꝑſonis[e] ⁊ caſibus quoꝝ quarūq; ſuperius mentio facta eſt oportere perduci.

In auten. ō ſan. epiſ. §. ſed hoc preſenti. colla. ix. Conſti. fina.

Si rogat⁹ de reſtituēdo ſi nuptias nō cōtraxerit vel liberos nō habuerit igrediatur monaſteriū: deficit fideicōmiſſum niſi alteri venerabili loco dēat reſtitui. h.d. ſa.

Niſi[f] rogati reſtituere datū dotis cā vel ꝓpter nuptias donationis vel relictū ſub ꝯditiōe nuptiaꝝ vel liberoꝝ: monaſteriū vel aliū locū venerabilē[g] ingrediātur: ſiue reſtitutio ſeu ſbſtitutio fiat ſub ꝑdictꝭ ꝯditiōib⁹ ſeu in redēptionē captiuoꝝ: ſeu in egētiū alimēta.

In auten. de reſti. §. nobis igit̃ recte. colla. viij. Conſtitu. vj.

Rogatus de reſtituēdo qd̄ ei ſuperit ex hereditate tenet̃ ſaltē quartā partem reſeruare: ⁊ ſi eā diminuit: preterq̄ in caſibus hic ꝑmiſſis: de bonis eius ſuppletur: ⁊ in ſubſidium contra acceptorē agit̃. Saly ce.

Contra[h] cum rogatus fuerit quis vt ſine liberis decedēs qd̄ tūc ex hr̄ditate ſupeſt reſtituat vel alijs huiuſmodi[i] fideicommiſſi verbis grauatus quartam inſtitutionis fideicōmiſſario cogitur reſeruare. Super hoc igitur cautionem (niſi a defuncto remiſſa ſit) exponet[k]. Qd̄ ſi contingat[l] eam diminui: aut ex ipſius ſubſtātia ſuppletur: aut ea deficiēte in rē[m] actio ⁊ hypothecaria fideicōmiſſario vti ꝑmittit̃ aduerſus rerū acceptores.

Ex cauſa tamē dotꝭ[n] ſeu ꝓpter nuptias donationis ſeu captiuorū redemptionis. vel ſi nō habeat vnde faciat[o] expenſas: hui⁹ quarte permittitur diminutio.

Soli tutori pōt hereditas reſtitui ſi pupillus neſcit fari. idem in curatore furioſi ⁊ idem econtra ſi ipſi ſunt de reſtituendo grauati. h.d. vſq; ad. §. cū aūt. Saly.

Impera. Juſti. a. Juliano prefecto pretorio. Lex. vij.

Sancim⁹ licentiā eſſe etiā ſoli tutori[p] recte fieri: fideicōmiſſi nomine vniuerſitatis reſtitutionē quod pupillo relictū eſt: ⁊ ſine onere fideiuſſiōis[q]. Ubi tamē pupillus fari non poſſit vel abeſſe noſcitur[r].

ſtituit vt pater nō vt heres. h̄ aūt pater fuit inſtitut⁹ ⁊ rogat⁹ vt heres.

a Pater vel mater. inſtitut⁹ vel inſtituta. ⁊ rogatus vel rogata vt ſuo ꝓprio filio reſtituat.

b Prebeat̃. quē ordinem habes ex ti. ff. vt leg. no. ca. ⁊ altero caſu cauet ꝓpter ſpāle ꝑceptū. altero ꝓpter odiū ſcdo nubentiū. vt in auſ. de nup. §. placet. colla. iiij. Sʒ q̄liter cauebit̃ a pr̄e filio. vt. ff. ad treb. l. imperator. ⁊ inſti. de inuti. ſti. §. item inutilis. Rn̄. hic ſpeciale his duobus caſibus. vt hic innuit.

c Cōditio. q̄r non eſt ſine liberis q̄ hmōi habet plem. vt. ſ. de fideicō. l. cū acutiſſimi. ⁊. ff. ō polli. l. fi. ⁊. ſ. de inſti. ⁊ ſubſti. l. generaliter. §. fi. ⁊ de ꝯdi. inſer. l. j. Et no. ꝙ h̄. §. ſi autē refert̃ ad ꝑmū caſum. i. qñ frater rogat⁹ erat reſtituere ſi ōcedat ſine liberis. nā dʒ reſtituere ſi decedat ſine filio vl̄ nepote: ſi tñ intraret monaſteriū vr̄ habere filiū. ⁊ hic addit auſ. quā hic lege: niſi rogati ⁊c̄. vl̄ aliā ſi qs ſub ꝯditōe ⁊c. que ſunt i corpore de ſanc. epiſ. §. ſed hoc preſenti. coll̄. ix.

d Concedenda. i. remittenda.

e Perſonis. i. in liberis ꝑmi gradus. Sed vr̄ ꝙ etiā nepos qui eſt vltra filios nō cōputet fructus in q̄rtā. vt. ff. ad legē fal. l. qd̄ de bonis. §. qd̄ auus. que eſt ꝯ. ſʒ ibi nō cōputat in quartā: q̄r eos cōpenſat cū debito. ſi aūt alios ſupra id haberet bene computaret. vt in. e. l. quod de bonis §. fructus.

f Niſi rogati. Hāc auſ. lege ⁊ aliā ꝟboſam ſi quis ſub ꝯditiōe. que ⁊ de nouellis trahit̃. e. §. ſi qs ſub conditiōe omitte. Et dic caſum. Dedi mulieri fundum vt in dotē haberet vel viro vt haberet i donationē ꝓpter nuptias: vl̄ in teſtō reliq in eaſdē cās. ⁊ rogaui vt ſi nuptias nō ꝯherent: vel liberos nō haberent ꝙ reſtituerent titio his caſib⁹ ſi monaſterium intrent fideicōmiſſi petitio deficit. ⁊ hic niſi alij venerabili loco relictum erat: ⁊ ita pure dat. vel reliquit predictis perſonis ⁊ econtra idem ſi ſub conditione. vt relinquo fundum ſi nuptias cōtraxerit vel liberos habuerit: alioquin habeat alius.

g Locū venerabilē. ſecus ſi capellā cū ſeculo nō renūciēt: ſed ꝓpria habeāt: ſed tamē in corpe vnde ſumit̃ videtur dicere etiam in ſeculari idem eſſe. Item qd ſi ingrediat̃ mala fide vt fraudet fideicōmiſſarium. Videt̃ teneri monaſteriū reuocatoria. vt. ff. que in frau. cre. l. oēs. §. lutius. Item qd ſi nō ingrediat̃ ſed inſtituat tm̄ locū venerabilē. Videt̃ nō deficere cōditio nec haberi eccleſia pro filio. Primo: q̄r leges de ingrediētibus nō inſtituētibus loquunt̃. vt in auſ. de monachis. §. illud. colla. j. ⁊ in auſ. hec ꝯſtitutio inouat ꝯſtōnē. Scdo: q̄r ꝟe liberos nō hʒ. nec obſtat ꝙ ecclīam inſtituit: q̄r auſ. hec in corpe. §. ſed hoc preſenti. ⁊ in nouel. eo. §. ſi qs ſub cōditiōe. dicunt de ingrediēte ⁊ expēdēte. ibi ꝑdicta bona ad pia opera: ⁊ ipſe dū vixit in clericatu māſit: quod hic nō fuit. ꝑterea teſtator de liberis tm̄ ſenſiſſe vr̄. vt ar. ff. ad treb. l. ex facto. §. fi. ⁊ ſenſus ⁊ mens teſtōris magis q̄ ꝟba ſunt attēdēda. vt. ſ. de libe. ꝑte. l. iiij. ⁊. ff. de adi. lega. l. iij. §. conditio. Item ⁊ verba ad hoc faciūt: q̄r dixit ſine liberis: ⁊ a ꝟbis nō eſt recedēdū. vt. ff. de lega. iij. nō aliter. Itē poſito ꝙ ſit loco filij eccleſia ciuilis erit filia non naturalis: ac ciuilis fili⁹ excludit hmōi fideicōmiſſū. vt. ff. de ꝯdi. ⁊ demō. fideicom. ⁊ de leg. ij. ſi qs ita. §. is cui. ⁊ arg. ſ. de his qui ve. eta. im. l. fi. Itē ſi haberet̃ pro filio etiā alij eque venerabili loco auferet̃. qd̄ nō eſt verū vt in corpe cōtinetur huiuſmodi autentice.

Monaſterium vel eccleſia habet̃ loco filij.

Sequitur alia auſ. contra cū rogatus. que eſt de reſtitutione. §. nobis. coll̄. viij. que ſuper principium huius legis legitur.

h Contra. i. ecōtra. nā in. l. codicis iubemus. in prin. dictū eſt dodrantē reſtituendum ⁊ quartam retinendam. hic ꝟo cum rogat̃ reſtituere quod ſuperit ex hereditate poſt mortē. vt ⁊ de leg. ij. l. imperator. in fi. ⁊. l. fina. ⁊ ita dodrantem retinet ⁊ q̄rtam reſtituit.

i Huiuſmodi verbis. que ſunt apta ad hoc. vt inſti. de ſin. re. per fideicō. re. §. fi.

k Exponet. corrigit̃ ergo. l. iubemus. in eo ꝙ dixerat generaliter non caueri. Uel veri⁹ ibi dicit nō caueri: cum frater fratri vel pater filio vel nepoti reſtituere rogatur. ſed ſi alij eſt reſtitutio facienda cauetur vt hic. Itē nota hic quē eē de bonis viuentis ſollicitum: vt. j. vt in poſſeſ. le. l. cū archime. Et ſic eſt argu. cōtra. ff. de vulga. ſubſti. l. ij. §. interdū. ⁊ de col. bo. l. j. §. ſed impuberi. ſed ad primā reſpondeo q̄r hic de cautione non de hereditate eſt ſollicitus. ⁊ eodē modo reſpōdebo ad ſecundam. Accur.

l Cōtingat. i. tāgat.

m In rē. pro reb⁹ hereditarijs que continentur in fideicommiſſo. ⁊ hypothecariam habet ꝑ eiſdem quod eſt mirabile. vt ⁊. ſ. de iure do. in rebus. Uel dicit hypothecariam dari pro alijs reb⁹ hereditatis que nō ꝯtinent̃ fideicōmiſſo. vt ⁊. ſ. cōia de le. l. j. res eñ q̄ ꝯtinent̃ fideicōmiſſo non p̄nt dici obligate fideicōmiſſario: cū ipſius ſint. vt. ff. de pigno. actio. l. ſi rem alienam.

n Dotis. conſtituende vel exigende a grauata perſona. ⁊ vtrunq; probatur in corpore. vt dixi. ſ. cōmunia de le. in auſ. res que. Et not. ꝙ in quattuor caſibus permittit h̄ diminutionem quadrantis.

o Faciat. quia dodrans nō ſufficit: ſecus puto ſi dodrantem totum dilapidauit: ⁊ nūc propter impenſas vult diminuere quartam. vt in auſ. de reſtitu. ⁊ ea que pa. §. hec igitur omnia. col. viij. Itē quid ſi nihil conſumpſit ſed tota ſupereſt. Reſpon. heres eius dodrantem retinebit vt ipſe poterat. vt argu. j. ti. j. l. q̄q̄.

p Sancimus. tutori. tanq̄ ſimplici procuratori. vt ⁊. ff. e. l. q̄nis. ⁊. l. ſequenti. non autem tanq̄ facto procuratore in rem ſuam. vt. ff. de iure dotium. l. ſi mulier. §. ex aſſe.

q Fideiuſſionis. ſ. de rato. item etiā ſine iudice: ⁊ ſic eſt ſpecialis caſus. ſicut ſunt alij quidam. vt. ſ. de admi. tuto. l. ſcimus. in fi. ⁊. l. cōſtitutione ſed infanti cū auctoritate tutoris. vt. ff. eo. ſertio. §. ſi pupillo.

r Noſcitur. ſecus ſi eſſet preſens ⁊ maior infante: quia tunc fieret ei cum auctoritate tutoris reſtitutio. vt. ff. e. l. reſtituta. §. fi. ⁊. l. ſeq. ⁊. ſ.

de iure delibe.l.potuit.⁊.l.ſi infanti.
a Nimia.ſic.xlix.diſt.c.hinc etenim ⁊c.
b Caſu.de pupillo ⁊ de furioſo.
c Pupilli.infantes.vt poſſint ipſi tutores reſtituere. vt hic.⁊.ff.e. l.reſtituta.§.fi.⁊.l.ſeq.ſed hoc cũ alijs eſt reſtituenda non tutori quia ſe auctore ſibi nõ põt reſtitui.vt.ff.eo.l.j.§. queſitum fuit. Sed cur aliud debitũ a pupillo põt ſibi ſoluere ſe auctore. vt ff.de admi.tu.l. quotiẽs §.ſicut.Rñ.qꝛ hec reſtitutio continet tráſlationem actionum. vt.ff.e. reſtituta.§.fi.
d Cum aũt. nota tribus caſibus loq iſtũ.§.
e Herede.ſꝫ quomodo poteſt eſſe ſine herede cum ſupſint ſalteꝫ legitimi.Reſpon.nullus eorum vult nec etiam ſi ſcus:ſic eniꝫ dic eũ eẽ ſine herede qui nõ habet heredẽ ſtatim cũ morit.
f Conſtituendũ.ſ.de nouo quaſi nõ ſit conſtitutum aliquo iure.
g Per contumaciã. vel ante litẽ ꝯteſtatã vl' poſt. vt.ſ. poſuit. ⁊ ita videt ꝙ ante litem cõteſtatã poſſit ferri ſententia diffinitiua vt illo vocato ⁊ nõ veniente pronunciet reſtituendã hereditatem. ⁊ ſic ipſo iure cõpetunt vtiles actiones vt in libertate dicitur.vt.ff. de fideicõmiſ. liber.l.cum vo.§. ſubuẽtũ. Vel dic nõ ferri ſententiã.vt.j.de temp.ap. l.fi.§.illud.ſed iudex rediget in actis per tabellionẽ qͣliter ⁊ pro quo ⁊ ad cuius petitioneꝫ ille eſt vocatus ⁊ nõ venit. ⁊ per hoc ſatis erit fideicõmiſſario vt habeat vtiles actiones ſi pbauerit poſtea fideicõmiſſariam hr̃ditatẽ ſibi reſtituẽdã.
h Ipſo iure. Eſt ⁊ q̃rtus caſus.ſ.vbi rogatus alienauit.Nã in alienatis nõ puto neceſſariam reſtitutionẽ qꝛ rogatus nihil iuris habet in rebus illis qõ ꝯcedere poſſit.⁊ hoc videt dicere.l. ſ.cõia de leg.l. fi.§. pe. ⁊.ſ.eo.auf.cõtra cũ rogatus. Item ſi a primo fideicõmiſſario nõ exigitur ceſſio:qꝛ non habet directas vt hic dicit:ergo cum rogatus in alienatis nullã habeat actionẽ multo magis nõ exigitur ceſſio cum ibi primus fideicõmiſſarius habeat vtiles. Item eſt ⁊ quintus. vt.ff. e.l.j.§. ſed ⁊ quotiens. Item ⁊ ſextus ſm quoſdaꝫ.vt.ff.eo.ita tamẽ.§. ſi pater filium. Sed ibi videtur ꝙ fiat reſtitutio. Itẽ ad id ꝙ dicit ipſo iure tranſire actionem de vno fideicõmiſſario in aliũ vt hic.⁊.ff.eo.ſi res.eſt cõtra.ff.eo.l.j.§.de illo.Sol.hic corrigit. Vel dic tranſfert vt ibi cũ nõ fuit contumax. Sed nec prima nec ſecũda placet. Dic ergo ibi erat rogatus ſub conditione vel in diem. vnde ante diẽ reſtituit ſponte. Nec obſtat.ff.eo.l.ſed ſi ante. vbi dicit ꝙ non tranſeunt ante diem quia ibi fauore fideicommiſſarij fuerat dies appoſitus. vt ⁊ dixit.ſ. de fideicõ. l.poſt mortem. hic autem rogatus erat pure ⁊ ideo lex ſublato circuitu tranſfert vtiles. quia ⁊ facta tranſlatio expreſſim non tranſfert niſi vtiles. ſed primus rogatus poteſt cedere directas. ⁊ ideo expectatur eius ceſſio. Item nota primũ fideicõmiſſariũ ſi reſtituat ſecundo vt hic fit ꝙ nõ retineret quartaꝫ ex trebel. niſi ante primus rogatus voluerit retinere. vt.ff.eo.l.j.§.inde neratius. Vel niſi ſuſpectam dixerit prim⁹ heres. ⁊ ſic coactus totam reſtituit nihilo detracto. vt.ff.eo.l. marcellus.§.j.⁊.l.facta.§.ſi cum ſuſpecta. Iteꝫ ⁊ in alio caſu. vt.ff.e.l.ex aſſe. in fi. imo eſt exceptio ab illo caſu vbi ſuſpectam adijt.

actio tranſit ipſo iure de vno fideicommiſſario i alium.

...nedũ nimia[a] ſubtilitate circa res vtimur pupillares ipſa ſubtilitas ad pnicie eoꝝ reuertat. Ideoqꝫ iuris eſſe opꝫ ⁊ ſi furioſo fideicõmiſſaria debeat hr̃ditas vt reſtitutio curatori ei⁹ ſoli noie.ſ.furioſi celebretur. Quis eñi ſenſus q̃ vox certa furioſo eſſe itelligit: cũ in vtroqꝫ caſu[b] reſtituẽtes pleniſſimã ꝯſequãtur ex nr̃a lege ſecuritatẽ. Hoc eodẽ obſeruãdo: ⁊ ſi ipſi pupilli[c] vl' furioſi reſtitutione grauati ſunt.

Si heres de reſtituendo grauatus per ꝯtumaciam ſit abſens: vel ſi primus fideicõmiſſarius in reſtituendo ſecundo ſit moroſus. vel quis eorum anteq̃ reſtituat ſine herede decedat: ipſo iure transferũtur vtiles actiones.h.d. vſqꝫ ad finem.ſalice

Cum autem[d] aliqs hereditateꝫ reſtituere iuſſus eſt: ⁊ dolo malo vl' poſt litẽ ꝯteſtatam vel antea ſeſe cõtumaciter celauerit: vel ſi ſuppoſitus fideicõmiſſarie reſtitutiõi teſtatoꝛ anteq̃ reſtitueret hr̃ditateꝫ ab hac luce ſubtract⁹ eſt: nullo hr̃de[e] vel ſucceſſore exiſtẽte. vel fideicommiſſarius cui reſtituta eſt ex trebelliano ſenatuſcõſulto hereditas: alij per fideicõmiſſũ reſtituere iuſſus fuerit res hr̃ditarias queadmodũ actionũ tranſlatio celebret: in trib⁹ iſtis caſib⁹ apud veteres dubitabatur: ⁊ domicius vlpianus ꝯſtituendum[f] eſſe ſup his putauit. Sancimus itaqꝫ vt ſiue per ꝯtumaciã[g] abfuerit is cui reſtitutio ĩpoſita eſt: ſiue morte pͥuent⁹ nullo relicto ſucceſſore fuerit: ſiue a primo fideicõmiſſario in ſecundum tranſlatio celebrari iuſſa ẽ: ipõ iure[h] vtiles actiones transferantur.

Rogatus de reſtituendo fideicõmiſſũ vniuerſale ⁊ ſpeciale totũ debet reſtituere abſqꝫ ſpãli detractione. ⁊ fideicõmiſſarius ſpecialis contra vniuerſalem cui reſtitutio eſt facta poteſt agere.h.d.Sali.

Idẽ.a. Ioã.p̃.p̃. Lviij.

Quidam teſtamẽto condito iuſſit heredẽ oẽm hereditatẽ quã ei derelĩqt alij reſtituere ſpãle[i] aũt fideicõmiſſum alteri aſcripſit: ⁊ q̃rebat ſpãlis fideicõmiſſarius id qõ ei derelictũ eſt a quo cõſequi debeat: vtrũ ne ab herede vt poſt reſtõneꝫ eius[k] alias res vniuerſitatis fideicõmiſſari⁹ accipiat an vna cũ alijs[l] rebus oporteat: ⁊ hoc[m] gñali fideicõmiſſario aggregari: ⁊ ipẽ ſpãli fideicõmiſſario h̃ tradat ſiue ĩ reb⁹ ſiue ĩ pecunijs ſit fideicõmiſſuꝫ relictuꝫ. Sancim⁹ itaqꝫ totã quidẽ ſubſtantiã ſm ſenatuſcõſulti trebelliani auctoritatẽ reſtitui gñali fideicõmiſſario: illũ aũt ſpãli fideicõmiſſario id qõ ei derelictũ eſt depẽdere.

i Quidam.ſpeciale.puta predium.
k Eius.ſcilicet predij.
l Cum alijs. hoc verũ niſi eo caſu quando heres deductis legatis iuſſus eſt reſtituere hereditatem: in quo caſu heredi datur electio. vt.ff.e. l.cogi.§.itẽ querit. Vel niſi teſtõr iniũxerit on⁹ legatoꝝ noiatim heredi vt.ff.e.l.marcellus. alr̃s non. vt hic.⁊.ff.e.l.j.§. is qui.⁊.§.fi. Sed qdaꝫ dicunt eſſe ſpeciale qõ hic dicit propter hoc.qꝛ de tota vl' omni hr̃ditate rogauit teſtatoꝛ ⁊ heres nihil retinuit. Alij dicunt diuidi onera. vt ſ.e.l.ij.
m Et hoc.ſ. prediuꝫ.

Ad legem falcidiam.

Non offendit ius cõmune ille qui beneficio non vult vti.h.d.Bal. vel ſic. Soluens ſcienter quod p falcidiã retinere poterat nõ dicit plus debito ſoluere. h.d ſal.

Ad legem falcidiã. Qualiter minuant vniuerſalia relicta dictuꝫ ẽ: nũc ſubijciam⁹ de diminutione ſingulariũ relictorum que fit per legeꝫ fal. Azo. — Cõtinuatio.

Imperato. Seue. ⁊ Antho.aa. Priſco. Titu.xlix. Lex.j.

Scire debes[n] omiſſa falcidia quo plenioreꝫ fidem portionis reſtituende exhiberes: nõ videri[o] plus debito ſolutum eſſe.

n Scire debes. ſcꝫ tu heres rogatus.
o Non videri.ſed certe imo qꝛ falcidia ipſo iure diminuit legatũ.vt.ff.e. in q̃titate.in fi.⁊.l. plauti⁹.⁊.l. linea.⁊ quo.leg.l.j.§.ſi qs ex mortis. Sꝫ dic nõ videri q̃ ad hoc vt habeat locuꝫ conditio inde. cuꝫ ſciẽs fecerit. vt.ff.de regu.iur.l. cuius. ſec⁹ ſi errore facti ſoluiſſet. vt j.eo.l.error. ſꝫ que erat hec dubitatio. Rñ. quia forte erat mioꝛ.xxv. annoꝝ. ille qui ſoluit per quod volebat repetere. vt. ſ. ſi aduer. ſolu.l.ij. ſꝫ ibi iure errauit hic ſciens fuit. Vel erat vir maioꝛ inſtitut⁹ rogatus dare vxori legatũ: ⁊ ipſe poſtq̃ preſtitit defalcare nolebat quaſi donatio fuiſſet inualida ſꝫ tamen nõ poteſt. vt.ff.de do.inter virũ ⁊ vxo.l.ſi ſponſus.§.ſi quis rogatus.⁊.§.precedenti.

Falcidia minuit omnia legata pro rata. hoc dicit Saly.

Iidem.aa.Sanciano. Lex.ij.

Falcidie rationem aduerſus omnes[p] pro modo legatoꝝ ⁊ fideicõmiſſorum locũ habere certi ⁊ explorati iuris eſt.

Ablata heredi tanq̃ ab indigno legata non minuunt neqꝫ augent. h.d. Bald. vel ſic. Heres accõmodans fidem taciro de reſtituendo non capaci priuat omni cõmodo hereditario fiſco applicãdo qui tenetur ad legata. ſcꝫ ⁊ falcidiã detrahit hoc ſicut heres facere potuiſſet. h.d. Saly.

Imp. Alex. Hermagoꝛe. L.iij.

Etiam ſi tacituꝫ[q] fideicõmiſſum heredem adminiſtraſſe[r] apparuerit. legata tamẽ ſeu fideicõ...

p Falcidie.oẽs.ſ.legatarios ⁊ fideicõmiſſarios. queſiuit tñ. P. ſed nõ ſoluit an in vna re poſſit heres habere falcidiã vel retinere. Quidã ꝙ ſic. vt.ſ.famil.her.l.filiũ quẽ.ſed illa in quarta trebellianica. Itẽ pro eis.ff.de leg.j.l.nõ amplius.§.fi.ſed illa loquit in pte bonoꝝ legata. Itẽ pro eis.ff.eo.l.ſi ex plurib⁹.ſed illud eſt ppter exceptionẽ quã habet heres in re nõ ſoluta. Itẽ pro eis.ff.e.l. linea.ſed ibi vẽdicat vt falci.detrahat nõ vt totã teneat. Tu ergo dic ꝙ non poteſt retinere quartam in vna re ſed in omnib⁹ legatis vt hic.⁊.ff.e.l. plautius.⁊.l.in quantitate.§.fi.⁊.j.e.l.pe.⁊.ff. quorũ leg.l.j.§. ſi qs. qñqꝫ tamen falcidia que debet detrahi ex vna re detrahitur ex alia. vt.ff.e.l. plane.⁊.l.ſeq.§.ſi ſolet.⁊.l.ex aſſe. Item ſi res diuidi non poteſt partis offertur eſtimatio. vt.ff.eo.l.lege falcidia.⁊.l.ſi is.§. fina. — Falcidia in vna re retinerĩ poteſt.
q Etiam ſi tacitum. fuit tacite nõ in apto rogatus vt cuidã non capaci reſtitueret hereditateꝫ: vt.ff.de iure fiſ.l.non intelligitur. ⁊ in auf.qui.mo.na.effi.ſui.§.diſcretis.colla.viij.
r Adminiſtraſſe.i.ſoluiſſe cui iuſſus erat. vel adminiſtraſſe.i. conſenſiſſe defuncto vt faceret predicta.

Fideicommiſſa.

a ¶ Fideicõmiſſa.ſ.alia relicta capacib⁹.ꝛ dic pſtanṫ a fiſco vt h.ꝛ.ff. ad ſilleia.cũ fiſco.ꝛ.ff.de fideicõmiſ.lib.l.impator.§.fi.ꝛ h ſi fiſc⁹ agnoſcat bona al's ipſe heres pſtat.vt.ff.de le.j.ſi hu9 pluriũ.§.penulti.

b ¶ Cum q̃rtam.bene dico ſalua falcidia cũ ꝛc̃. Et caue ꝙ hec lex nõ dicit de trib⁹ partibus ꝯfiſcãdis.pro ꝯſtãti enim eſt vt.d.l.de iure fiſc. cũ tacituꝫ.ſed legatariꝭ datur. vnde non videṫ ꝯuenire ad fiſcũ: vt hic. ſic ergo ex dotali hereditate habet fiſc⁹ quartã:ꝛ ea omnia petit fiſcus petitiõe hereditatis tanq̃ a predonib⁹.vt.ff.de peti.here.l.predonis.

Quartaꝫ hꝫ fiſc⁹ ex hereditate dotali.

c ¶ Auferṫ.vt idigno ꝛ applicaṫ fiſco:vt h.ꝛ.ff. ad leg.fal.l.bñficio.§.j.ꝛ ad trebe.l.marcellus §.fi.ꝛ de his quib.vt indig.l.heres.ꝛ de vſur.l.cum quidaꝫ.§.in tacito. ab hac ꝯfiſcatione q̃rte excuſatur filius ꝛ huius q habẽt neceſſe parere.vt.ff.ad le.fal.ſi tacituꝫ. Itẽ heres q ſe defert vt habeat tertiaꝫ illi⁹ q̃rte. Sꝫ ex̃neus deferens hꝫ dimidiã.vt.j.de his qui ſe de.l.j.lib.x.fideicommiſſari⁹ nõ capax habet dimidiã dodrantis ſi ſe deferat.vt.ff.de iure fiſ.l.cum tacitum.

d ¶ Legatariꝭ.dicebãt eñ ſicut nõ remanſit heredi ſic nec fiſco remanere debet ſed ſecus eſt.

e ET in legatꝫ.placuit.idẽ ſi deo celeſti iure veteri.vt.ff.e.l.j.§.ꝛ ad municipales. ꝛ eꝫ pnceps iſtitut⁹ retinet ſi vult lꝫ donare cõſueuerit adeo vt ſic facere debeat hꝫ q̃ſdã.vt.ff.ad treb.l.ſi legat⁹.§.fin.

f SI mortis.diui ſeueri.Primo fuit l.falcidia iducta ad legata ſed ꝯſtõne diui ſeueri ad donatiões porrigiṫ.vt hic.ꝛ.j.de dona.cau.mor.l.ij.ꝛ.j.e.l.pe.ꝛ.ff.quo.lega.l.j.§.ſi quis ex mortis.cũ ad iſtar legatoꝝ ſint inducte.vt.j.de dona.cã mor.l.fi.Itẽ in illis qui ꝯfirmanṫ morte locũ habet falcidia.vt.j.e.in donatione.Itẽ in mortis cauſa capione.vt.j.eo.l.penul.ꝛ.ff.e.cum pr̃.§.j.ꝛ.l.alien⁹.ꝛ.l.ſi heres.Sed qdã cõtra argu.ff.eo.l.pe.§.itẽ ſi ita.ꝛ.l.acceptis.Et dic ꝙ mortis cauſa capio eſt que ex teſtatoris liberalitate non pficiſciṫ nec peti poteſt vt debitũ.vt.ff.de dona.cau.mor.l.qui pcio.ꝛ.l.ſi mulier.ꝛ.l.mortis cauſa capio.vt ꝛ.ff.e.l.j.§.fina.

Mortis cã capio quid eſt.

g ¶ Vti potes.tu heres inſtitutus a matre.

h IN iponẽda.deduciṫ.nã nõ vr̃ eẽ in bonis es alienũ.vt.ff.d vb.ſig.l.ſubſignatũ.§.j.ꝛ inſti.eo.§.cũ ratio.ꝛ.ff.eo.l.j.§.fi.

i ¶ Heredi.niſi compenſari precepit.vt.ff.eo.ſi debitor.ꝛ de leg.ij.l.cum pater.§.titio.quod eſt ſpeciale.regulariter enim iure iſto nõ poterat prohiberi heres vti falcidia.vt.ff.eo.l.pater filiaꝫ.ꝛ.l.quod de bonis.§.j.ꝛ.§.cum fideicommiſſum.

k ¶ Actiones.vt ꝛ.s̃.de fideicõmiſ.cum ſerui.ſed hodie ſi fiat inuentariũ non ꝯfunduṅṫ.vt.ff.de iure deli.ſancimus.§.in cõputatione.

l ¶ Omnia.que tamen valent.vt.ff.eo.l.non eſt.§.fi.ꝛ.l.ſequen.ꝛ.l.in ratione.§.penul.in fi.

m ¶ Dodrantis.dandi legatariꝭ.

n ¶ Pro rata.arg.pro eo qd no.s̃.eo.l.ij.

o ¶ Preiudicaṫ.ſ.in aliꝭ nõ ſolutis.vt ꝛ.ff.e.l.qd de bonis.§.nõ idcirco.nec in ſolutis ſi in facto errãdo ſoluit.vt.j.e.l.error.

p IN teſtõ.militis.ſ.militãtis.ſec⁹ ſi eſt veteran⁹.vt.ff.e.ſi poſt.ꝛ.l.ad veterani.idẽ in trebel.vt.ff.ad trebel.l.j.§.pe.ibi deniqꝫ ꝛc̃.Sꝫ certe imo ꝯ vr̃ in treb.vt.ff.ad treb.l.j.§.hic aũt.Vel dic qnqꝫ eſſe remedia trebelliani.Primũ vt qs cogaṫ adire.Scõm vt cogaṫ reſtituere.Tertiũ vt poſtq̃ reſtituerit nõ ꝯueniaṫ a creditorib⁹ qd eſt ſuo fauore inductũ.Quartũ vt nõ ꝯueniat debitores qd eſt fauore fideicõmiſſariꝭ.Et hec q̃ttuor locum hñt in teſtõ militis vt.d.§.h aũt.Eſt ꝛ qntũ vt ꝛ de retẽtione q̃rte qd nõ hꝫ locũ in militis teſtõ:vt h.ꝛ.s̃.de teſta.mili.l.in teſtõ.ꝛ.d.l.ff.ad treb.l.j.§.pe.

Trebellianum ſenatuſconſultuꝫ hꝫ qnqꝫ remedia.

missa[a] que teſtõ relicta ſunt preſtanda eſſe ambigi non oportet:ad euꝫ videlicet modũ quẽ lex falcidia patitur cũ quartã[b] que auferṫ[c] heredi qui cõtra legẽ fidẽ ſuã obtulit:legatariꝭ[d] proficere non placuit.

¶ De legatis principi dandis detrahiṫ falcidia.h.d.Saly.poſt Bal.

¶ Idem.a.Feliciano. Lex.iiij.

ET in legatis pncipi datis legem falcidiam locum habere merito diuo adriano placuit[e].

¶ De donatione cauſa mortis detrahiṫ falcidia.h.d.Bal.ꝛ Salice.

¶ Idem.a.Dimoſate. Lex.v.

SI mortis cauſa immodicas donationes in ſororem tuaꝫ matrem contuliſſe probare potes:legis falcidie ratione ſm ꝯſtitutionem diui ſeueri[f] aui mei vti potes[g].

¶ Primo detrahiṫ es alienum etiam de rigore aditionis confuſum:de ſupfluo legata preſtantur:deducta falcidia de quolibet legato pro rata.h.d.Bal. Vel ſic.In computatione falcidie es alienum deducitur etiã heredi debituꝫ ꝛ de relicto ad fabricam operis publici detrahiṫ falcidia pro rata ꝛ pſtitum vltra modum piudicat.ſalice.

¶ Idem.a.Secũdine. Lex.vj.

IN imponẽda ratione legis falcidie omne es alienuꝫ deduciṫ[h].etiaꝫ qd ipſi heredi[i] mortis tẽpore debituꝫ fuerit:q̃uis aditiõe hereditatis confuſe ſint actiones[k].

¶ Omnia[l] aũt legata q̃uis i operib⁹ publicis ꝯficiẽdis ſtatuiſqꝫ ponẽdis data ſunt:ad ꝯtributionẽ dodrãtis[m] pro rata[n] ſue cuiuſcũqꝫ q̃titatis reuocanṫ. ¶ Nec ſi qd vltra ſolidũ heres pſtiterit aut pfecerit:legitime cõputationi piudicatur[o].

¶ In iure iſto ceſſat falcidia in teſtamento militis.heres tñ poteſt ducere bona ſua per defunctum poſſeſſa.h.d.ſalice.

¶ Idẽ.a.Pomponio. Lex.vij.

IN teſtamento quidem militis[p] ius legis falcidie ceſſat. ¶ Sꝫ ſi ea q̃ ad vos ptinẽt defunctus tenuit bonoꝝ eius videri minime pñt.ꝛ ideo recte rõnes eoruꝫ vt eris alieni[q] haberi iure deſideraṫ.

IN auten. de here ꝛ fal.§.hinc nobis ꝛ ſeq̃nti.§.colla.j. Cõſtitu.j.

¶ Heres falcidiã nõ detrahit cũ teſtator phibuit.ꝛ ſi eius volũtati nõ obtemperet hereditas aliꝭ deferṫ.teſtatore nõ phibẽte falcidiã detrahit:ſi inuentariũ legitime cõficiat:al's ad integra teneṫ legata etiã vires hereditatꝫ excedẽtia nulla hmõi lite annũ trãſcẽdente.ꝛ heres ſcienter quedã ex legatis ĩtegra ſoluẽs de aliꝭ falcidiã nõ detrahit:nec ei ſolutoꝝ repetitio cõpetit.Sa.

SEd cuꝫ teſtator hoc expſſim[r] vetuit nõ ignar⁹[s] qs modus ſit ſui patrimoniꝭ ceſſat[t] falcidia.ꝛ ſi heres in hoc defuncto non pareat deferṫ hereditas pſonis enumeratis ſub titulo de legatis[v] ꝛ fideicommiſſis. ¶ Itẽ ſi heres quedã legata ſubſtãtie ſue menſurã ſubtiliter[x] agnoſcens preſtat inſolidũ neqꝫ ex eis repetitio nec ex aliꝭ pmittiṫ retentio:niſi inopinatum quid emergat[y]. ¶ His ceſſantibus locus eſt falcidie ſi fiat inuentariũ ſm modũ tẽpuſqꝫ ſtatutũ[z] i aditiõe. ¶ Hac quoqꝫ adhibita obſeruatione[a] vt in pñtia oĩuꝫ ipſius ciuitatis in qua fiat legatarioꝝ[b] aut pro eis agẽtiuꝫ (ſi pſone rõ ſit habẽda). ¶ Vel ſi quis abſit ex ipſis aut intereſſe noluerit:ſuccedat pſentia triũ teſtiuꝫ[c] videlicet ipſius ciuitatis locupletũ ꝛ bone opinionis:abſqꝫ preiudicio tamen veritatis inquirẽde per ſeruorũ queſtioneꝫ ꝛ heredis teſtiũqꝫ iuſiurandũ. ¶ Quo non obſeruato ſolida legata preſtet ꝛ ſi fines he

q ¶ Eris alieni.vt.s̃.l.pxi.Sũt ꝛ aliꝭ caſus vbi ceſſat falcidia vt ecce in legato inſtr̃i.vt.j.e.l.ſi pdioꝝ.Itẽ i dote q: ſuã rẽ habere vr̃ mulier.vt ff.eo.l.cũ dotẽ.ꝛ.l.ſed ꝛ vſufruct⁹.§.dos.niſi in cõmodo forte repñtationis.vt.ff.e.l.j.§.ſi quis creditori.ꝛ de do.ple.l.j.§.idẽ iulian⁹.Itẽ in libertatib⁹.vt.ff.de ioffi.teſt.l.papinian⁹.§.ſed an libertates.Itẽ in relicto bonoꝝ ſubſidio.vt s̃.de ioffi.teſt.ſancim⁹.Itẽ ceſſat delicto hr̃dis.vt.s̃.e.l.etiã ſi tacitũ.vt ff.e.bñficio.in pn.§.j.ꝛ l.hr̃ditatũ.§.fina.ꝛ hoc veteri iure:ꝛ etiã nouo ceſſat in trib⁹ caſib⁹.ꝛ iõ lege auṫ.Sꝫ cuꝫ teſtator vbi ſunt tres q̃ eſt i cor.de here.ꝛ fal.§.hinc nobis.ꝛ ſeq.§.col.j.Itẽ in q̃rto ꝛ quinto vt in aliꝭ duabus auṫ.hic poſitis. Hos caſus cum multis aliꝭ vide p glo.in.§.fi.inſti.eo.ti.Vnde vſus.

Falcidia ceſſat in multꝫ caſibus.

Falcidiam ceſſare facit pars debita natis.Dos:miles:vetituꝫ:libertas:ſponte ſolutũ.Res veti te vẽdi.pietas:ꝛ chartula crimẽ.Ac heres ſi nõ facit:inuentaria ſubſit.

Additio

Verſus.

r SEd cũ teſtõr hoc expſſim.ſ.ne detrahaṫ falcidia.

s ¶ Nõ ignar⁹.qd ſemper pſumiṫ.vt.s̃.de reſcin.vendi.l.quiſquis.Sed argu.contra.inſti.qui ma.non poſ.§.in fraudem.

t ¶ Ceſſat.olim non ſic ceſſabat.vt.ff.eo.l.quod de bonis.§.j.ꝛ.§.fi.ꝛ.l.ſi debitor.Iteꝫ quartã debitã iure nature non põt teſtator auferre.vt.s̃.de inoffi.teſta.l.ſcimus.ꝛ.l.quoniam.Item nec trebellianicam.vt.j.eo.l.ſi vt allegas.ꝛ inſti.de fideicom.here.§.ſed quia.

Quartas duas nõ aufert teſtator.

v ¶ De legatꝫ.ſubaudi ꝛ fideicõmiſſis.vt.s̃.d fideicõ.auṫ.hoc ãpli⁹.

x ¶ Subtiliter.vt.s̃.de teſt.non dubiuꝫ.§.fi.ꝛ de fideicõ.l.ij.ꝛ.s̃.e.l.j.ſecus autem ſi pretendat facti errorem.vt.j.e.l.error.Item ſecus qñ omnia nõ ſunt legitime relicta.vt.s̃.ne vxor pro mari.l.fi.in eo tamẽ qd agnitum eſt preiudicat.vt.s̃.de fideicõ.l.j.ꝛ.ij.

y ¶ Emergat.qd ſubſtãtiã minuat.vt in cor.dr̃.§.nõ aũt.Sꝫ olim ꝯ erat hoc caſu qñ q̃dã ſoluebat.q: nõ piudicabat i aliꝭ.vt.ff.e.qd de bonis.§.nõ idcirco.ꝛ.l.ſi ex plib⁹.q̃ ſunt ꝯ.Vel dic ꝙ in illa ſi ex pluribus nullũ fuit itegre ſolutũ.h eñ loquiṫ qñ itegre q̃dã ſoluuṅṫ.ꝛ aio oĩa ſoluẽdi.vñ non põt bone volũtatis penitere.vt in cor.d.§.nõ aũt.

z ¶ Statutum.ſ.vt infra.xxx.dies incipiat ꝛ infra alios.xl.finiaṫ a tempore quo ſciuit ſe heredem.s̃.de iure delibe.l.fi.§.ſi autem dubius.

Inuentariꝭ tps.

a ¶ Obſeruatione.ſ.noua per hanc auṫ.que nõ erat in illa.l.ſancim⁹.

b ¶ Legatariorum.idem forte in creditoribus qui certant de damno vitando:ꝛ ideo eis magis ſubueniendum.vt.s̃.de iure deli.l.fi.§.ꝛ ſi prefatam.ꝛ in auṫ.vt ſpon.lar.§.ad hec.

c ¶ Teſtium.hi iurant ſe nullius malignitatis conſcios q̃uis videaṫ

negatiua. vt in coꝛ. §. ſi vo abſunt.

a ¶ Excedant. nota per hanc auť. preſtari legata vltra menſurā ſub/ſtantie: ſed olim ſecus: vt. ff. eo. in ratione. §. quod vulgo. in fi. §. etiam in teſtamento militis. vt. ff. ad trebel. l. j. §. penul. Jn creditoꝛibus tamen olim erat idem. vt. ſ. de iure delibe. l. fina. §. cū igitur. quartaꝫ tñ debitam iure nature retinet cū tantū contra. l. faciat. Nam ⁊ vbi cōtra l. ⁊ ꝯ voluntatē facit tñ retinet. vt. ſ. de fideicō miſſis. auť. hoc ampli⁹.

b ¶ Annū. hoc eſt ſpeciale contra legē ꝑperā dum que ſtatuit triēniū. ⁊ contra auť. que eſt. j. quō ⁊ qñ iudex. auť. qui ſemel. vbi ſtatuitur an/nus ⁊ mēſes tres. vl' anni duo ⁊ mēſes ſex. Aliq dicūt hic infra annū fieri inuētariū ⁊ legata ſolui. ⁊ ſic hic loquiť nō ꝙ inſtātia iudicij anno finiatur. qō primū placet q2 vnus annus dať inſtantie ⁊ incipit ex cōteſtatione litis. vt in coꝛ. §. illud alius annus ad ſoluēda legata qui cōputanť ab admonitione iudicis: ⁊ poſt annū amittit heres cōmodū hēditatꝫ. ⁊ de hoc dicit i coꝛ. §. neceſſitatē. ⁊. §. initiū.

c ¶ Sed in ea re. alieneť. falcidiā eniꝫ dimittendo legatari⁹ rei partem alienare videť.

d ¶ Similiter. cās. vt ſ. de epiſ. ⁊ cleri. ſi quis ad. §. licētiā. ⁊ dic piā cām vt ad ecclīaꝫ fabricādā vl' reficiēdā: vel pōteꝫ: vl' aliqd tale. ſec⁹ ſi ſimpl'r ecclie relinquatur. vt. ff. e. l. j. §. ad municipium. que eſt contra. vel hec coꝛrigit illā. Et nota ꝙ etiam hmōi cauſe non minuunt q̄rtam iure nature debitā. vt. ſ. de ioffi. teſt. l. qm̄. Sed nunqd falcidia detrahenda ex his que ad pias cās relinquuntur onerat alios legatarioſ: quod videť. ff. eo. plane. §. j. ⁊. l. ex aſſe. Sed contra dico. vt argu. ff. eo. ſi a ſuo. ⁊. l. nō eſt dubiuꝫ. l. ſeq. Jtem ſatis eſt ceteros legatarios ſuo onere onerari.

Falcidia q̄ nō dtrahiť de legato pio nō aggrauat alia legata.

reditarios excedāt[a]. ¶ Nulla autem queſtionū taliuꝫ vel litiuꝫ excedat annum[b]. Anno eñ culpa heredis tranſacto cadet a relictis.

In auten. vt ſpō. largi. §. ſi quādo collatio. ix. Conſtitu. ij.

¶ De re ꝑhibita per legatarium vel fideicōmiſſariū alienari nō detrahitur falcidia vel trebellianica. ⁊ iſte caſus eſt valde notabilis ⁊ q̄tidian⁹. tñ aduocati ⁊ doctores ꝯmuniť ñ aduertūt hūc caſū. h. d. bal.

Sed i ea re ceſſat falcidia que ita relicta eſt ne alienetur[c] ſed permaneat apud ſucceſſoꝛes eius cui relicta eſt.

In auten. de eccle. ti. §. ſi qs aūt. colla. ix. Conſtitutio. vj.

De relictis ad piam cauſaꝫ non detrahitur falcidia. hoc dicit Saly.

Similr falcidia ceſſat in his q̄ ad pias cās[d] relicta ſunt.

¶ Grauamē d̄ reſtituēdo teſtatoꝛi i moꝛte iniunctum non facit irritum eius teſtamentū. ſed fideicommiſſum detrahitur tā ꝙ̄ es alienum: ⁊ de reſiduo ſoluuntur legata detracta falcidia. h. d. Saly.

¶ Idē. a. Aurelio. Lex. viij.

Irritū quideꝫ ꝑpterea teſtm̄ fratris tui eſſe nō pōt qui ex cauſa fideicōmiſſi obligat⁹ fuit: vt ſi ſine liberis ꝑoꝛ decederet paternam tibi hereditatem redderet.

¶ Sed licet te heredeꝫ ſcripſerit: in iponenda tñ legatoꝝ rōne qbus te oneratū eſſe ſuggeris fideicōmiſſum debitū[e] eris alieni loco deduci opoꝛtet[f]: iſuperqꝫ in reſiduo[g] legis falcidie beneficium vendicabis.

¶ Erroꝛ facti non impedit quartam falcidie repeti: ſed certa ſciētia vel iuris ignorantia ſic. h. d. Saly.

¶ Imp. Goꝛ. a. Mētiano. L. ix.

Erroꝛ facti[h] q̄rte ex cā fideicōmiſſi nō retēte repetitionem non impedit[i]. ¶ Is aūt qui ſciēs ſe poſſe retinere vniuerſum reſtituit: cōditionē nō habet[k]: qnetiam ſi ius ignoꝛauerit[l] ceſſat petitio.

¶ Heres grauatus de reſtituendo tranſmittit ad eius ſucceſſoꝛes id quod poterat retinere ratione legis falcidie. h. d. Saly.

¶ Idem. a. Diogeni. Lex. x.

Quanq̄ pr̄ tuus fratrē tuuꝫ rogauerit: vt ſi ſine liberis diē ſuū fūgereť: poꝛtionē hr̄ditatis tibi reſtitueret: tñ iteſtato eo diem ſuū functo id qō bñficio legis falcidie[m] hr̄e potuit ad ſucceſſoꝛē iteſtati ꝑtinere. ¶ Jōqꝫ nō imerito ſoꝛorē tuā q̄ ſimul tecū ab iteſtato ei ſucceſſit emolumēti qō retinere potuit poꝛtionē ſibi vēdicare manifeſtū ē.

¶ Teſtatoꝛ nō pōt trebellianicam ꝑhibere. h. d. Bal. vel ſic. Rogatus de reſtituendo partem hereditatis certis rebus retentis: ſi minus quartam valent reſiduum petere poteſt. h. d. Saly.

¶ Idē. a. Maxime. Lex. xj.

Si (vt allegas) pr̄ tu⁹ eā poꝛtionē ex q̄ fecit te heredē fratribus tuis reſtituere iuſſit certiſqꝫ ſpēb⁹ ꝑ falcidia[n] ꝑcepit eē ꝯtētā auxiliū legis falcidie qō iploꝛas apud ſuuꝫ iudicē nō ꝑhiberis flagitare[o].

¶ Jn donationibus moꝛte confirmatis habet locum falcidia. h. d. Sali. poſt Bal.

¶ Imp. Dio. ⁊ maxi. aa. Juſtino. L. xij.

In donatiōib⁹ inter viꝝ ⁊ vxoꝛē factis[p] legē falcidiam habere locū (quādo[q] fideicōmiſſi partibus funguť) nonnullis iuris placitis compꝛehenſum eſt.

¶ Agnoſcens ſibi relictuꝫ vt manumittat ſuū ꝑpꝛiū cogiť illū manumittere: ⁊ in legato falcidiā patiť lꝫ min⁹ iuſto ꝑcio cōſequať. nō ſi rogeť extraneū manumittere q2 tūc ꝑciū quo cogiť illū manumittere retinere dꝫ ſine aliqua detractiōe. ⁊ ideo tantū qō ſupeſt falcidia detrahi pōt. h. d. Sa.

¶ Jidē. aa. ⁊. cc. Zero. Lex. xiij.

Si ea[r] cuius filiū tuū ſeruum ſignificas ex iudicio defuncti queꝫ dicis fideicōmiſſariā libertatē ei reliquiſſe: aliqd cōſecuta eſt ad reſtituendā fideicōmiſſam libertatē nō imerito obnoxia conſtituta

teñuit fideicommiſſum. vt in auť. de reſti. §. ꝙ ob rē. colla. vij. ⁊ ſic due quarte detrahuntur. Jtem pꝛo hoc eſt ꝙ dicitur ſi alicui legatuꝫ eſt vltra ꝙ̄ capere poſſit detrahiť in pꝛimis falcidia ac ſi totum caperet. poſt detrahitur quod per. l. capere non poteſt. vt illa pꝛeter falcidiā habeat heres. vt. ff. eo. l. quotiēs. Quidā aliq dicūt vnā detractionē ſufficere. pꝛo quibus eſt. ff. de inoffi. teſta. l. papinianus §. ſi quis. i pn. ⁊ pꝛo eis eſt qō diciť vnā falcidiā in bonis pr̄is ⁊ filij ſeruari. vt. ff. eo. in rōne. §. qō vulgo. Jtē facit ꝑ eis in auť. d̄ here. ⁊ fal. §. is igitur a nobis. colla. ix. ibi quantum lex ⁊c. ⁊ extra de teſta. c. raynuti⁹. ⁊. c. raynaldus. ⁊ facit ſ. eo. irritum. Jtē ꝑ hoc q2 in naturali computat quicquid habet iure inſtitutionis per auť. ſꝫ q̄rtam trebellianicā habet ita ꝙ nō timet ꝑdere ergo cōputet. Jtē cū pure rogať reſtituere vel eſſe poſt certū tp̄s vna cedit dies vtriqꝫ. ſic ergo quilibet auellet de coꝛpe alterius. Diſtingue ergo an vno tēpoꝛe incipiant ambe an diuerſis.

Quarte due an poſſint a filio dtrahi ſi de reſtituendo graueť.

n ¶ Si vt allegas. pꝛo falcidia. ſ. trebellianica.

o ¶ Flagitare. ſi min⁹ eſt in ſpeciebus ꝙ̄ in q̄rta. Et ſic no. teſtatoꝛem nō impedire hāc quartā iure nature debitam. vt ⁊. ff. e. ticia. ⁊ inſti. de fideicō. here. §. ſed q2. ſecus in quarta inſtitutionis ex lege detrahenda. vt. ſ. eo. auť. ſed cum teſtatoꝛ. ⁊ facit. j. eo. ſi qs.

Quartaꝫ iure nature debitaꝫ nō pōt teſtatoꝛ ipedire: ſec⁹ i q̄rta iure inſtitutionis detrahenda.

p ¶ In donatiōib⁹. factis. ſ. cā moꝛtis vel moꝛte confirmatis. vt. ſ. de dona. inter virū ⁊ vxo. ex verbis. ⁊ l. donatiōes. naꝫ ſi inter viuos ⁊ ſtatim valent. vt quādoqꝫ fieri pōt. vt ff. de dona. inter virum ⁊ vxo. ſi ſponſus. §. conceſſa. ⁊ non poſſet detrahi falcidia. vt. ff. eo. ſi vſufructum. §. dos.

q ¶ Quando. ideſt q2.

r ¶ Si ea. Titi⁹ filiuꝫ habens qui erat ſeruus cuiuſdam domine facit imperatoꝛi queſtionem ſic. Domina filij mei agnouit fideicommiſſum de. x. ideo relictum: vt filium meuꝫ manumitteret ſed ⁊ aliud fideicommiſſuꝫ de. xx. erat ei relictum vt redimeret quoſdaꝫ ſeruos alienos ⁊ manumitteret qō ipſa ſimiliter agnouit. an cogenda eſt ad manumittendum. Reſpōdit imperatoꝛ dominam eſſe cogendam manumittere ſeruum ſuū pꝛopꝛium qui agnouit fideicōmiſſum. Secundo queritur an in eo fideicōmiſſo ſibi relicto vt ſeruum ſuum manumitteret interueniat falcidia. Et dic pꝛimo deduci de bonis pꝛecium ſeruoꝛum alienoꝝ: ſicqꝫ in eo quod eſt neceſſarium ad ſerui redēptionem nō interueniet falcidia cū hic domina emere non poſſit niſi totum fideicōmiſſuꝫ habeat. illo aūt deducto petet fideicommiſſum vſqꝫ ad eum modum quem patitur ſubſtantia bonoꝛum ⁊ ſic deducitur falcidia. Et talis eſt differētia inter pꝛopꝛios ⁊ alienos ſeruos. vt. ſ. de fideicommiſ. libe. generaliter. §. ſi quis alienum. ⁊. §. ſicut. ⁊. ff. eo. ſed ⁊ ſi non ſeruus. ⁊ ad trebellia. l. ita tamen. §. fi. ⁊ facit ad hoc. ff. eo. ſi tibi ſeruus. cum tribus. ll. ſeq. de le. j. ſi fundum per fideicommiſſum. §. iulianus. ⁊ de fideicommiſ. libe. ſi debitoꝛ. x. ⁊ de inoffi. teſta. papinianus. §. quoniam quarta.

Caſuꝫ ponit.

e ¶ Irritum debituꝫ. quod eſt dodrans hereditatis reſtituēde que remanſit detracto dodrante.

f ¶ Opoꝛtet. vt. ſ. eo. l. in imponenda.

g ¶ Jn reſiduo. i. in quarta quā retinuit ex ſenatuſcōſulto trebelliano. Vel iure nature habebis quartaꝫ ⁊ ita quartā quarte. ⁊ facit. ſ. de pac. l. pactum quod do. ⁊. ff. de leg. ij. cum pater. §. cum ticio. ⁊. ff. e. l. ſi fundum. §. ij. ⁊. l. quod de bonis. §. cum fideicommiſſum. ⁊. j. eo. l. ꝙ̄ꝙ̄.

h ¶ Erroꝛ facti. vt q2 credebat ſe plus habere ꝙ̄ haberet in hereditate. vt inſti. qui ma. non poſ. §. pꝛeualuiſſe.

i ¶ Non impedit. vt ⁊. ff. de iur. ⁊ fac. igno. l. regula. §. fi. ⁊. ſ. de iur. ⁊ fac. igno. l. cum quis. ⁊. ſ. de cōdi. inde. l. fideicommiſſum.

k ¶ Non habet. vt. ſ. de condi. indebi. l. indebitum. ⁊. ſ. eo. l. j. ⁊. ff. de inoffi. teſta. l. eum qui. §. j.

l ¶ Jgnoꝛauerit. vt q2 neſciebat ſe poſſe vti falcidia ⁊ hoc niſi ſit minoꝛ. vt. ſ. ſi aduer. ſolu. l. indebito.

m ¶ Quanq̄. legis falcidie. ſcilicet trebellianice. trienteꝫ ipſo iure nature vt filius ante omnia videtur debere habere in quo nō

a ¶ Vrgeri.i.ſi minꝰ ꝯſecuta ſit ꝑcio ſui tñ cogit̃ mãumittere nã ꝛc̃.
b ¶ Seruorum.alienorum vt dixi.
c Licet.nõ ꝓhiberis.vt ꝛ.ſ̃.ð neg.ge.ſi ab eo.ꝛ ð here.ac.ſi adulta.ꝛ.j.ð bo.au.iu.poſ.ſi vxor.ꝛ.ſ̃.ð pac.l.debitori.de fideicõ.l.cũ ſm.
d ¶ Relictum.alicui.
e ¶ Eatenus.i.q̃tenꝰ.
f ¶ Reſidui.ſ.detracto ere alieno.vt.ſ̃.e.in ipo nenda.
g Si prediorũ.ideſt prediorum q̃ erãt dos.
h ¶ Jure.q2 pactꝰ eras tu vir cum vxore de dote lucranda ſi ipſa ꝑmoriatur.
i ¶ Inſtrã.i.chartule.
k ¶ Põt.quid enim ð chartulis quartã detrahere ꝓdeſſet:certe nil.ſ3 officeret.neq3 eñ maliciis ꝛc̃.vt.ff.de rei ven.l.in fundo.Aliq aũt hic appellãt inſtrumenta ligones ꝛ aratra ꝛ ſimilia que erant data in dote3.vt.ff.de fun.inſtru.l.ij.ꝛ dices inſtr̃3 dotis prediorꝝ.i.inſtrumenta que ſunt dos ſiue dotes prediorum.
l Succeſſores.i.a ſucceſſoribus.
m ¶ Juſſio.vt.ſ̃.de le.ſi vniuerſe.ꝛ.ff.eo.l.in rõne.§.quod vulgo.ibi nec ad rem ꝛc̃.ꝛ.ff.ſi cui pluſq̃ per legem falci.l.j.§.in quibuſdam.
n ¶ Trebelliani.vt.ff.ad trebel.l.j.§.is q.Et no.h̃ q̃dã v̓ba eſſe que regũt duos diuerſos accuſatiuos ſc3 poſco flagito peto vt hic.ꝛ.ſ̃.de fideicõ.l.eam quam.
o A Coheredibꝰ.legata.aliis coheredibus preſtanda.
p ¶ Patit̃.niſi tm̃ accipiat a coherede q̃ntũ3 de ſiderat deducere.vt.ff.eo.l.nen ſennius.
q Si quis.iuſſerit.i fraudẽ legis falcidie.
r ¶ Adierit.poſt dationem.ꝛ dic aut adire voluerit.
s ¶ Dato.cũ non excedit dodrantem.
t ¶ Vel retẽto.ſ.q̃ntũ3 eſt vltra dodrãtem:ſed dodrante dato.
v ¶ Bñficiũ.ſic g̃ detrahit̃ falcidia ex mortis cã capione:vt dixi.ſ̃.e.l.ſi mortis.Sed an de dato heredi cã implẽde cõditiõis a legatario computet heres in q̃rtã:q̃dam nõ.vt.ff.e.ſi fũdus.Jo.ꝫ.vt computet in totũ q̃ ad eũ qui dat:quo ad alios võ cõputet eatenꝰ q̃tenus ex hoc legato erat detracturus.vt ꝛ.ff.eo.quarta.ꝛ.l.id autẽ3.ꝛ.l.nẽſennius.ibi dui3 dicit plane.

Mortis cã capioꝑ falcidia3 diminuit̃

debẽt vrgeri[a]. ¶ Nã fideicõmiſſũ ei relictu3 vſq3 ad eũ modũ põt petere:quem deducto ꝑcio ſeruorũ[b] quos fuerat rogata manumittere relictorum ſubſtantia patitur.

¶ Pro rata qua creditor ſuccedit defũcto extinguit̃ actio ꝛ pro reſiduo cõtra heredes cõpetit actio:ſ3 vt ſciat̃ an legatũ integrũ debeat̃:debitu3 antea detrahit̃:ꝛ de reſiduo legatũ preſtat̃.hoc dicit Salice.

¶ Jidẽ.aa.ꝛ.cc.Fauſtine. L.xiiij.

Licet adieris pr̃is hr̃ditate3 ꝯfuſiõe ꝓ pte q̃ eidẽ ſucceſſeris extinguat̃ actio quã tibi cõpetere q̃ ex admĩſtratiõe tutele multa eũ ðbuiſſe ꝯtẽdis:ꝓ reſiduis tñ ptibus coheredes ꝯuenire nõ ꝓhiberis[c]:ꝛ fundum a te relictũ[d] eatenus[e] quo deducta q̃rta reſidui[f] ſubſtantia patit̃:preſtare neceſſe habes.

¶ Nec de dote ꝑdiorꝝ nec de inſtrumentis falcidia detrahit̃.h.d.Bal.vel ſic.Falcidia nõ detrahit̃ de chartulis.Saly.

¶ Jidẽ.aa.ꝛ.cc.Põponio. Lxv.

Si ꝑdiorꝝ[g] dotis apud te iure[h] remanẽtis inſtr̃a[i] v̓bis precariis vel teſtõ vel codicillis vxor tibi dari mãdauit eiꝰ iudiciũ ſucceſſores implere cõpellent̃:cum inſtr̃is prediorũ3 dño relictis falcidie nulla poteſt[k] interuenire queſtio.

¶ Si es alienu3 abſorbet totam defuncti ſubſtantia3 legata non debentur:ꝛ fruſtra de falcidia querit̃.hoc dicit Saly.

¶ Jidem.aa.ꝛ.cc.Diocle. L.xvj.

Succeſſores[l] legata vl̃ fideicõmiſſa (ſi es alienũ hereditarium defuncti ſubſtãtie fines occupauerit) falcidie legis iuſſio[m] peti:ite3 trebelliani[n] ſenatuſcõſulti preceptũ exigi non concedit.

¶ De legatis deducitur falcidia.h.d.Bal.vel ſic.A coherede detrahit̃ falcidia hoc dicit Salyce.

¶ Jidẽ.aa.ꝛ.cc.Gaio. Lex.xvij.

A Coheredibꝰ relicta legata[o] quatenus modus legis falcidie preſtitutꝰ patitur[p] poſſe peti:certiſſimi iuris eſt.

¶ Sicut teſtator iure iſto non põt prohibere falcidiã directo ita nec ꝑ indirectum ꝛ de mortis cauſa capione detrahit̃ falcidia ſicut de mortis cã donatione.Saly.

¶ Jmp.Juſti.a Jo.p̃.p̃. L.xviij.

Si qs q̃dringẽtorꝝ forte ſolidorꝝ hñs ſubſtãtiam iuſſerit[q] heredẽ nõ aliter adire hr̃ditatẽ niſi ꝑuſ.ccclxxx.ſolidos cuidã ꝑſoluat:vel aliã q̃ntitatẽ q̃ diminuere falcidie rõnẽ põt:ſancimꝰ heredẽ ſi adierit[r] legis falcidie beneficio ſuſtentatum repleri quidẽ qð ad falcidiam deeſt:ꝛ prius eo dato[s] vel retẽto[t]:ſiue vna datio eſt que celebrari diſpoſita fuerit:ſiue in multas diuidit̃ ꝑſonas ꝑfate legis imutilatũ habere bñficiũ[v]. ¶ Si eñ cũ mortis cã donatio ꝓcedit:ꝛ hec modu3 legis falcidie excedat:heres poſt aditiõnẽ repetit eã pecuniã que vltra modũ legis falcidie corꝑaliter q̃dẽ data eſt:lege[x] aũt in ꝑrimonio teſtatoris ꝑmãſit:q̃re nõ in ꝑnti caſu ꝛ viuentibus ꝛ moriẽtibus ꝓuidemus.ꝛ eorꝝ vltima elogia ꝯſeruãtes ꝛ cõmodũ hereditariũ nõ minuentes.

¶ Jta agnoſcit legatũ q ſolidũ ꝓmittit ſicut q integraliter ſoluit.h.d.Bal.vel ſic.Si heres ꝓmiſit ſoluere integra legata tenet̃ adiplere ſine falcidie detractiõe.Sali.

¶ Jdẽ.a.Johã.ꝑfe.ꝑto. L.xix.

Cum certũ ſit[y] heredẽ q plenã fidẽ teſtatori[z] exhibet iſolidũ legata dependẽtẽ:nõ poſſe poſtea rõnẽ legis ꝑtendẽtẽ falcidie repetitiõe vti:q2 vl̃ voluntatẽ teſtatoris ſeq̃:iubemꝰ hoc ſimili mõ firmũ haberi:ꝛ ſi cautionẽ ſuꝑ ĩtegrã legatorũ ſolutionẽ fecerit:qð veteribꝰ legibus ĩ ãbiguitatẽ deductũ ẽ. ¶ Jn vtroq3 eteni3 caſu.i.ſiue ſoluerit ſiue ſuꝑ hoc cautionẽ fecerit eiꝰ equitatis ratio[a] ſimilia ſuadere videt̃.

¶ De caducis tollendis.

¶ Jn prima parte ponit̃ ꝓhemiũ ꝛ ſtatuta legis papie ꝛ q̃uedã ſenatuſconſulta corrigens ꝛ ſtatuẽs vt ante aptas tabulas cedat dies adeũde hereditatis ꝛ legatorũ ne obtẽtu caducitatis propter non apertas tabulas interim herede vel legatario defuncto hereditas vel legatum deferatur in fiſcum.h.d.vſq3 ad.§.ꝛ cũ triplici.Baldus.

¶ Jmpꝛ.Juſti.a.Senatui vrbis ꝯſtãtinopolitane. Titu.l.L.vnica.

Et nomẽ[b] ꝛ materiam caducorꝝ ex bellis ortam ꝛ aucta3 ciuilibus[c] que in ſe populus romanus mouebat nec̃ium duximus pr̃es[d] cõſcripti in pacificis nr̃i imperii tꝑibus ab vrbe romana recludere:vt ꝛ qð belli calamitas introduxit hoc pacis lenitas ſopiret. ¶ Et q̃ueadmodũ[e] ĩ multi capitulis lex papia ab añrioribꝰ ꝑncipibꝰ emẽdata[f] fuit vel ꝑ deſuetudine3 abolita:ita ꝛ a nobis circa caducorꝝ obſeruationẽ iuidioſum[g] ſuũ amittat vigorẽ. ¶ Qui ꝛ ipſis prudẽtiſſimis[h] viris diſplicuit multas iueniẽtibꝰ vias ꝑ q̃s caducũ ne fieret[i]:ſ3 ꝛ ipſis teſtõrꝝ ꝯditoribꝰ ſic grauiſſima caducorꝝ obſeruatio viſa eſt:vt ꝛ ſubſtitutiões introducerẽt ne fiãt caduca ſi facta ſunt apud certas ꝑſonas recurrere diſponerẽt[k]:vias recludentes q̃s lex papia poſuit in caducis:qð ꝛ nos fieri cõ

x ¶ Lege autem.ſ.falcidia.vt.ff.quorum lega.l.j.§.ſi quis ex.ꝛ argu.in aut̃.de here.ꝛ fal.§.non autem.col.j.ꝛ.ſ̃.de inoffi.do.l.j.ꝛ.ſ̃.eo.ſi mortis.ꝛ.j.de dona.cau.mor.l.ij.
y Cum certũ ſit.ꝑ plures leges.vt.ſ̃.e.l.j.ꝛ de fideicõ.l.ij.ꝛ.ff.de ꝯdi.inde.ſi fideicõmiſſa.ꝛ.ſ̃.de teſt.l.nõ dubiũ.ꝛ.ff.de dona.iter virꝛ vxo.l.ſi ſpõſus ſponſe §.ſi quis rogatus.
z ¶ Soluerit.hec.n.ſũt paria.vt h̃.ꝛ.ff.ð dõa.ſi patronꝰ.ꝛ ð calũ.l.iij.§.hoc edicto.ſ3 q̃nq3 non.vt.ff.ð re mili.l.nõ oẽs.§.ſi.q̃eſt argu.ꝯ.ꝛ.ff.de edil.edic.l.q̃ ſi nolit.§.i factũ.ibi illud plane ꝛc̃.ꝛ ꝓbat̃ ex duabꝰ aliis.ll.iũctis.vt ar.ff.de ꝯdi.inde.l.nam hic.ꝛ de ꝯſti.pec.l.iij.in ſi.
a ¶ Eq̃tatꝫ rõ.not.vbi eadẽ rõ ibi idẽ ius ſtatuẽdũ.vt ꝛ.ſ̃.de ꝯſti.pec.l.ſi.ꝛ.ff.ad le.aql.l.illud.

Jus ide3 ſtatuatur vbi ẽ eadẽ ratio.

¶ De caducis tollen.
Dixit q̃liter legata ꝓ pte minuunt̃.ſ.l.falcidie:ſ3 q2 q̃nq3 i totũ deficiebãt vl̃ efficiebãt̃ caduca ꝛ ĩ iuſte q̃nq3 iõ ð his tollẽdis dic.Et no.q̃ tres tm̃ modos ꝓſeq̃t̃ l3 multis modis efficiant̃ nulla.vt.j.e.l.§.ꝛ cũ triplici.
b Et nomẽ.legẽ papiam vult corrigere qn q3 rationibus hec ꝑma.
c ¶ Ciuilibꝰ.ſepe eñ is cui relinquebat̃ añ apturã tabularu3 ꝑmoriebat̃ in bello ꝛ ſic deficiebat relictũ ꝛ fiſco querebat̃.Vñ lucanus de his bellis.Bella per emathios pluſq̃ ciuilia campos.

Lucanꝰ.

d ¶ Pr̃es cõſcripti.q2 ſcripta erãt eorꝝ noĩa in diademate capitꝫ ſui imperatoris.Vel rõne etatis vl̃ cure quã habebãt ad imperium vt patres.
e ¶ Queadmodum.ſecunda ratio.
f ¶ Emẽdata fuit.vt.ſ̃.de nup.ſi libera3.ꝛ.l.ſi.ꝛ iſti.ð ſuc.li.§.j.ꝛ.§.ſi.
g ¶ Jnuidioſu3.oẽs eñ iuidebãt ei ꝓpterea quia iniq̃tas ſua vigebat.vñ illð.Jnuidioſus ego nõ inuidus eſſe laboro.Et erat eius vigor vt legata fierẽt caduca ſi decededeđet legatariꝰ añ apturam tabularum.Jtẽ nec heres adire poterat ante apertas tabulas.

Verſus.

Lex papia duo ꝯtinebat.

h ¶ Prudentiſſimis.i.nõ tm̃ aliis ſed etiã ipſis qui eam conſequebant̃ diſplicuit.
i ¶ Ne fieret.ideſt vt nõ fieret.
k ¶ Diſponerent.ipſi teſtatores.

a Concedim⁹.ſ. fieri ſubſtitutiones.
b Cumq3 lex. quinta ratio.
c Antiquum.ſ.bonum.
d Parentibus. nota q̄ nedum in parentibus ꝛ filiis ſit licitū adire ante aperturam tabularum imo etiam extraneis conceditur.

z Triplici.ſ. inter ceteros modos. naʒ ꝛ multi alii ſunt modi. ſed de tribus tm̄ tractat iſte titulus.
a Incognitum. ſic ꝛ inſti. de teſt. in prin.
b Non fuerant. in veritate. vel de iuris fictione. vt quia erat ab hoſtibus captus ꝛ ibi deceſſit legatarius. vt. ff. de leg. j. l. ſi ſeruo meo ſtichus. §. j.

e Erubuit. iubebat lex papia vt ſi decederet heres ante apturā tabularū fieret legatū caducū: ꝛ nō poſſet adire niſi eēt de parētib⁹ ꝛ liberis vſq3 ad tertium gradū.
f Eis.ſ.liberis.
g Cōcedim⁹.ſ. ius antiquū vt poſſit adire ante apertas tabulas.
h Ab aditionib⁹. vt non fieret ante apertas tabulas.
i Sumpſit. vt nō poſſit adire ante apertas tabulas.
k Et iō.i.ex hoc p̄mo vitio naſcit̄ hic ſecūdū.
l Teſtōris. hic ē ſecūdū dictū legis papie.
m Tabular. vt non poſſit adiri añ aptas tabulas niſi in duob⁹ caſibus. Prim⁹ qñ eſt de liberis. vt. ſ̄. proxi. Scd̄s qñ in totū erat heres. vt ff. de iur. ꝛ fac. igno. l. j. §. fin. ꝛ. ſ̄. de iure deli. l. iij. ſed hodie ſemp etiam prius vt ſubijcit.
n Senatuſcōſulta.ſ. emilianū largianum de quo fit mentio. j. de lati. li. tol. §. cū igit. ꝛ inſti. de ſuc. li. §. ſi.
o Ceſſerūt. ꝛ male.
p Vt id qō.ſ. legatū.
q Caducū fiat. ꝛ fiſco applicet. vt. ff. de peti. here. itē veniūt. §. cū anq̄.
r Et antiquum. nam ꝛ olim erat quod modo ſtatuimus.
s Hereditates. ꝛ hoc verum eſt niſi aliud impediat. vt. ſ̄. de his qui. vt indig. l. ſi ea qō. hoc em̄ vult dicere. i. niſi ipediat eū aptura tabularū.
t Similiq3. hic corrigitur ſecundum dictum.
v Legatorum.ſ. fideicommiſſorum.

cedim⁹[a]. Cūq3 lex[b] papia ꝛ ius antiquū[c] qō añ eā in oībus ſimplr̄ vſabat̄ ſuis machinatiōib⁹ ꝛ anguſtiis circūcludēs ſolis parētib⁹[d] ꝛ liberis teſtatoris vſq3 ad tertiū gradum ſi ſcripti fuerāt heredes ſuū ipōnere iugū erubuit[e]: ius antiquū intactū eis[f] cōſeruās: nos quoq3 h̄ oībus noſtris ſubiectis ſine differētia perſonarum concedimus[g].

Hic ē ſecūda i qua ſtatutū nouū icipit ponere. ꝛ hoc pricipiū dicit in ſumma. Lege papia ꝛ ſenatuſconſultis circa eā ꝛ materiā caducor̄ vſantibus correctis ſtatuit̄ vt hereditas defuncti poſſit adiri clauſis tabulis: ꝛ vt legata pura vel vt in diē certā relicta cedāt quo ad trāſmiſſionē ā morte teſtantis ꝛ fiſco nō debeant̄. hoc dicit Sa.

Cū igit̄ mā3 ꝛ exordiū caducor̄ lex papia ab aditiōibus[h] q̄ circa defunctor̄ hr̄ditates ꝓcedebant ſumpſit[i]: ꝛ ideo[k] nō a morte teſtatoris[l] h̄ ab aptura tabularū[m] dies cedere legator̄ ſenatuſcōſulta[n] q̄ circa lege3 papiā introducta ſunt ꝯceſſerunt[o]: vt id qō[p] in medio deficiat hoc caducū[q] fiat: primū hec corrigentes ꝛ antiquū[r] ſtatū renouantes: ſancimus oēs habere licētiā a morte teſtatoris adire hr̄ditates[s]: ſimiq3[t] modo diem legator̄[v] vel fideicōmiſſorum pure vel in diem[x] certā relictorum a morte teſtatoris cedere[y].

Hic impator pſeqt̄ materiā deficientiū volūtatū. ꝛ aſſignat primo differentia nominū dicēs q̄ vltime volūtates q̄ deficiunt ex pte honorati qñq3 ſūt pro nō ſcriptis: videl3 q̄ relinqt̄ iā mortuo. qñq3 ſūt quaſi caduce vt qñ legatarius deceſſit poſt teſtm̄ ante ꝯfirmationem p morte teſtatoris. Quedā ſunt caduce vt que poſt mortē teſtatoris deficiunt vel repudiātur. hoc dicit vſq3 ad. §. in p̄mo. bal.

Et cū triplici[z] mō ea q̄ i vltimis elogiis relinquunt̄ ꝯtingebat deficere: ꝯſentaneū eſt ꝛ tpa eor̄ ꝛ noīa manifeſte exponere: vt qō vel tollit̄ vel reformat̄ non ſit incognitum[a]. Ea eteni q̄ vel his relinq̄bant̄ q̄ in rerū nā tunc tpis cū codebant̄ vltima elogia nō fuerant[b]: forte hoc ignorantib⁹ teſtōrib⁹ ꝛ ea p nō ſcriptis eſſe leges eſtimabāt vl' viuo teſtatore is qui[c] aliqd ex teſtō habuit[d] poſt teſtm̄ ab hac luce ſubtrahebatur: vel ipm̄ relictū expirabat: forte q̄dā ꝯdictiōe ſub q̄ relictum erat deficiēte[e]: qō veteres appellabāt in cām caduci: vel mortuo iā teſtōre hoc qō relictū eſt deficiebat[f]: quod apta voce caducū nuncupabatur.

Hic exequit̄ imperator mēbra p ordinē ꝛ dicit q̄ p nō ſcriptū primo defert̄ ſubſtituto. ſecūdo cōiūcto. tertio remanet apō grauatū: ꝛ onus nō comitatur ipſū q̄ nūq̄ habuit radicē fundamenti. h. d. vſq3 ad §. pro ſecūdo. Bal. vel ſic. Legatū pro nō ſcriptū remanere debet penes heredē: niſi legatarius in eo habuerit ſubſtitutū re coniunctum q̄ tunc ei debetur ꝛ regulariter ſine onere: q̄ etiā erat antiquitus. h. d. ſal.

In primo ita ordine vbi ꝓ non ſcriptis efficiebant̄[g] ea q̄ pſonis iā ante teſtm̄ mortuis teſtator donaſſet[h] ſtatutū fuerat vt ea oīa maneāt apud eos[i] a q̄b⁹ fuerant derelicta: niſi vacuatis[k] vel ſubſtitut⁹ ſuppoſitus vel ꝯiunct⁹ fuerat aggregatus. Tūc em̄ nō deficiebāt h̄ ad illos[l] ꝑueniebant nullo grauamine[m] niſi

c Is qui. legatarius.
d Habuit. ſ. ſpe.
e Deficiente. viuo teſtatore.
f Deficiebat. vel q̄ deſinebat legata res in reb⁹ eſſe humanis. Vel quia legatarius repudiabat vel deficiebat conditio vel moriebatur legatarius. vt ꝛ. ff. de ali. lega. gaio.
g In p̄mo. efficiebātur. ſ. legata.
h Donaſſet. ideſt legaſſet. nam legatum donatio eſt. vt iſti. de lega. §. j. ꝛ ff. de le. ij. l. legatū.
i Apud eos. imo vr̄ q̄ nō. vt. ff. de ꝯdi. ꝛ demon. l. ſi quis eum quē. vbi legat⁹ ſeruus apud legatariū remanet l3 nō manumittat̄ ex volūtate teſtatoris: ſed ibi valebat legatū ſerui l3 libertas nō valeat. hic aute3 nec legatum valet. Itē cōtra ad idē. ff. de leg. ij. l. codicillis. in prin. vbi remanet penes legatarium: l3 ſit nullū in pſona ancille cui⁹ legatariū debebit reſtituere. Sed ibi eſt nullū propter vtilitate3 fideicōmiſſi iuſta cōſideratione habita heredie: ꝛ ei' cui relinquit̄ fideicōmiſſum ideſt ancille. nam legabat̄ ancille teſtatoris a legatario dandum. hoc autem eſt nullum alia ratione.
k Vacuatis. legatariis defectis vel qui mortui ſunt.

x In diem. ſ. certam. vt ꝛ. ff. de vſufruc. le. l. ſempronius. ſec⁹ ſi ſub condictione vel die incerta. vt. j. e. l. §. in nouiſſimo. ꝛ. §. ſinautem aliquid. ꝛ. ff. qñ di. leg. ce. ſi poſt diem. ꝛ. l. ſi dies. Secus etiam in q̄buſdā puris legatis que habes. j. eo. §. in nouiſſimo. ſi tamē incerta dies ſit appoſita in perſonā legatarii. puta cū moriens lego tibi. x. pinde habetur ac ſi in diē certū ſit relictū. vt. ff. qñ di. leg. ce. ſi cum heres. ꝛ. ff. de ꝯdi. ꝛ demō. l. heres. j. riſo. Item ꝛ condictio qñq3 nō habetur pro ꝯdictione vt ſi ſub eadem relinquat̄ legatum ſub qua facta eſt inſtitutio heredis. vt. ff. quando dies leg. ce. l. ſi dies. §. ſi.

Cedē dieꝰ dupl'r.

y Cedere. duob⁹ modis dicit̄ cedere. Primo quo ad hoc vt extunc decedens legatarius trāſmittat ad heredes. ꝛ ita hic. ꝛ. ff. qñ dies le. ce. per totū. Alibi vt dicat hoc deberi. vt. ff. de verbor. ſigni. l. cedere. ꝛ ſic non accipitur hic. nam nō eſt ſtatim legatarū inſpecta veritate nec ei debetur cum nulla preceſſit obligatio. vt. ff. de dolo. l. ꝛ elegāter. §. itē ſi ſeruum. ꝛ. ff. de lega. j. ſi tibi. §. cum ſeruus. ſed fingitur queſitū ꝛ debitum cum poſtea venerit dies. vt. ff. de furtis. a titio. ꝛ argu. ff. ſi certū peta. l. proinde. ſed in contractibus inter viuos vbi preceſſiſſet contractus vel obligatio dicitur deberi. l3 non poſſit peti. vt. ff. de verbo. obliga. l. eum qui klendis. Item l3 dicat ſimilimodo in legato vt in hereditate caue quia hereditas non relinquitur ex die vel ad diem ſed ſub condictione ſic. vt. ff. de here. inſtitu. l. hereditas. ꝛ inſtitu. de here. inſti. §. heres. Item nec tranſmittit heres hereditate3 non aditam. vt. j. eo. §. in nouiſſimo. ꝛ hic ſecus eſt in legato. Sed eſt ſimilitudo: quia ſicut ante apertas tabulas poteſt adiri hereditas ita ꝛ cedit dies legator̄ quo ad tranſmiſſionem.

Hr̄ditas non adita non trāſmittit̄ ſecus in legato.

l Ad illos. ſcilicet ſubſtitutū vel cōiunctum. ſed certe imo quādoq3 etiam ad nō cōiunctum potius vadit q̄ ad eum redeat a quo eſt relictū vt ſi ticio ꝛ poſthumo lego. x. nam titius habet totum etiā ſi vtriq3 nō coniunctim legaui. vt. ff. de lega. j. l. ſi duobus. §. ſi. que eſt cōtra. Sol. h̄ corrigit. quod nō placet. quia hic dicit ſe nihil corrigere de antiquo iure. Alii. vt. y. q̄ ibi ſaltem verbis erāt cōiuncti. q̄ dixit titio ꝛ poſthumo. Sed nec hoc placet quia non ſemper ſyllaba ꝛ facit coniūctionē. vt. ff. de here. inſti. ſi ita quis heredes. tu ergo dic q̄ ibi poſthum⁹ l3 non erat in rerū natura: futurus tamen ſperabatur. hic nō erat nec ſperabatur q̄ deceſſerat. Item nota q̄ in omnibus caſib⁹ l3 portio collegatarū mei videatur eſſe pro nō ſcripta nō tamē mihi accreſcit. Primus ſi legas mihi ꝛ ſticho ſeruo tuo ſine libertate. vt. ff. de lega. j. l. plane. §. ſi coniunctim. Secundus ſi legas mihi ꝛ titio ſeruum meum ſtichum: nam ſuam tm̄ partē habet collegatarius ſed ego nil. vt. ff. de le. j. huiuſmodi. §. ſi titio. Tertius ſi legas mihi ꝛ non capaci. vt. ff. de leg. ij. l. ſi titio. §. ꝛ ei. ꝛ. §. de heredi. inſti. l. j. ꝛ. ff. de his que pro non ſcrip. ha. l. iij. ꝛ. ſ̄. de his quib. vt indig. l. hereditas. que omnia videnť huic l. contraria. ſed ſpecialia ſunt.

Legatarij portio l3 videat̄ eē pro nō ſcripta ñ tñ accreſcit collegatario i certis caſibus.

m Nullo grauamine. immo. ſemper cum onere in iuncto legato. vt j. eo. §. his ita. Sed ibi dicit in heredibus tm̄. ſecus in legatariis. vt. ff. de iure codi. l. quidam referunt. in ſi. Vel expone ibi quocunq3 modo i. q̄ ſit caducum vel in cauſam caduci. non pro non ſcriptum. Item cō tra ad idem. ff. de lega. j. l. ciuitatibus. §. lucius. Solu. hic corrigit. vel ibi improprie dicitur pro non ſcriptum. i. q̄ pro eode3 habetur ac ſi il le non fuiſſet ſcriptus puta quia repudiauit hereditatem: ſed hodie videtur corrigi quod hic dicitur. vt. ſ̄. de fideicōmiſ. auť. hoc amplius. vbi dicit cum onere ſemper redire. Vel verius ibi in penam non obedientis ſibi aufertur. ſecus autem alibi. vt hic.

Ferraro.

pro ñ ſcripta tranſeunt cuꝫ onere in duob⁹ caſibus.

a ℂ Perraro. nam q̃nqꝫ ſuperuenit grauamẽ. vt ſi ſeruus ſit legatus vt manumittaṫ nam tunc cum onere remanet. vt. ff. de fideicõ. libe. l. cum vero. §. ſi pro non ſcripto. Item quãdo aliquis ſibi aſcripſit iuſſu teſtatoris ꝛ cum onere: nam cum non valeat manet ſed cuꝫ onere. vt ff. de his que pro nõ ſcrip. l. ſi. lꝫ ibi alia rõne dicitur pro non ſcriptuꝫ. Idẽ dicit̃ de legato da-to alicui vt faciat impẽ-ſam funeris qd̃ tñ non inuenit̃ lege expreſſum.

b ℂ Pro ſecũdo. vetus ius. qd̃ erat vt ad fiſcuꝫ peruenirẽt. vt. ff. de pe-ti. heredi. item veniunt. §. cum autem.

c ℂ Apud eos. imo nõ vt. ff. de adi. le. l. filiofa-milias. §. matri. que eſt ꝫ. ſed hic corrigit. Uel ibi electa fuit mr̃ vt mi-niſtra nõ vt legataria. ſi cut ꝛ al's. ff. de le. ii. ſi gs titio. in pn. ꝛ de ali. leg. l. pecunie.

d ℂ Poſſunt. pñt hoc aũt oẽs qui honorantur cõmodo pecuniario vt inſti. de ſing. re. p fi. re. in pn. ꝛ etiã debitor de-functi. vt. ff. de le. ij. ſi pe cunia. ꝛ de ali. le. l. debi tor defuncti. Accur.

e ℂ Subſtitut⁹. imo qñ qꝫ ſubſtitut⁹ nõ admittit̃ vt. ff. de capti. l. ſi filius. vbi fili⁹ q domi remãſit p̃e capto p̃deceſſit. nam ei pupillariter ſubſtitu-tus nõ admittiṫ. ſed illõ in pupillari ſubſtituto. hic loquitur in vulgari ꝛ communi.

f ℂ Sentire. vt ꝛ. ff. de vſufruc. leg. l. ſi ab eo. ꝛ ff. õ le. ij. ſi titio ꝛ meuio §. iulian⁹. Sed ẽm hoc q̃uo ħ blandiṫ iuſtinia-nus. ná dicit corrigetes q̃ſi hoc ipſe inueniat de nouo. Sed dic q̃ iuentũ erat p iuriſcõſultum nõ per aliuꝫ pn̄cipem. Uel non erat generaliter ſic inſtitutũ. Sed videṫ cõ tra. ſ. q non cũ onere re deat ad ſubſtitutum niſi ſit expreſſuꝫ. vt. ff. de he re. inſti. l. ſub ꝯdictione vbi cõdictio appoſita in ſtituto non intelligiṫ re repetita in perſona ſub-

praro⁹ in ħ p non ſcripto ſupuenie te: quod ꝛ nr̃a maieſtas q̃ſi antique beniuolẽtie ꝯſentaneum ꝛ nãli rõ-ne ſubnixũ: intactũ atqꝫ illibatũ p̃ce pit cuſtodiri in omni euo valiturũ.

ℂ Olim quaſi caduca deuoluebanṫ ad fi ſcũ hodie deuoluunṫ ad ſubſtitutũ ꝯiũctũ vl' grauatũ cũ onere ſuo. h. d. vſqꝫ ad. §. In nouiſſimo. bal. vl' ſic. Legatũ qd̃ efficiṫ q̃ſi caducũ primo debeṫ ſubſtitutis. ſecũdo cõ iunctis. ꝛ his nõ volẽtib⁹ vel nõ extãtibus remanet apõ euꝫ a q̃ ẽ relictũ. ꝛ a q̃cũqꝫ eo rũ debetur onus eidem adiectũ. h. d. Salu.

ℂ Pro ſcdo ħo ordine in quo ea ꝯtunṫ que in cãm caduci fieri ꝯtin-gebãt: vetus ius⁹ corrigẽtes ſanci-mus ea q̃ ita euenerint ſimiliqꝫ qui dẽ mõ manere apõ eos⁰ a qb⁹ ſunt derelicta: hr̃des forte vel legatari-os vel alios q fideicõmiſſo graua-ri poſſunt⁴: niſi ꝛ in hunc caſum vel ſubſtitutus⁰ vel ꝯiunct⁹ eos antece dat. ℂ Sꝫ oẽs pſonas qb⁹ lucruꝫ p hũc ordinẽ deferṫ eas etiã graua mẽ qd̃ ab initio fuerat cõplexũ om nimodo ſentire⁶: ſiue in dãdo ſit cõ-ſtitutũ: ſiue qbuſdã faciẽdis⁸: vel in mõ⁹ vl' ꝯdictionis implẽde gr̃a: vel alia q̃cũqꝫ via⁴ excogitatũ. ℂ Ne-qꝫ eñ ferẽdus ẽ is q lucrũ qdẽ aple ctiṫ onus aũt ei annexum ꝯtẽnit⁴.

ℂ Hereditas poteſt adiri etiã clauſis ta bulis. ꝛ q̃ ad adeũdũ cedit dies a morte te ſtatoris: ſꝫ quo ad traſmittẽdũ iura vetera ſeruanṫ vt legata ꝛ fideicõmiſſa traſmittã tur ſꝫ in heredib⁹ ſuanṫ vt nõ cedat dies q̃ ad traſmittendũ niſi ab adita hr̃ditate. fal lit i liberor pſõis. Itẽ fallit q̃ties ius ſbibe rãdi traſmittiṫ. h. d. vſqꝫ ad. §. libertatib⁹.

ℂ In nouiſſimo⁹ aũt articulo vbi ꝓpe caduca fiebãt ſꝫ q̃ ꝓdixim⁹ᵐ etiã clauſis tabulis tã exiſtere here des q̃ poſſe adire: ſiue ex pte ſint fi ue ex aſſe iſtituti: cẽſem⁹ ꝛ diẽ lega-tor ꝛ fideicommiſſor (ẽm q̃ ꝓdiri mus) a morte defuncti cedere⁰.

ℂ Hr̃ditatẽ eñ (niſi fuerit adita)

i ℂ Uia. vt legauit ei centum poſtea alio teſtamẽto vel codicillo ali-quid dare vel facere precepit.

k ℂ Contemnit. vt ꝛ. ſ. de fur. l. fina. §. ſed cum in ſecunda. argu. con tra. ff. de nego. geſt. l. ſi negocia.

l ℂ In nouiſſimo. id eſt vltimo.

traſmitti: nec veteres ꝯcedebãt nec nos patimur⁰: exceptis videlicet li beror pſonis de qb⁹ theodoſiana᷑ lex ſup hmõi cauſis iducta loquiṫ. ℂ Et his⁴ nihilominus que ſuper his⁴ qui deliberãtes ab hac luce mi grant a nobis cõſtituta⁹ ſunt in ſuo robore remanſuris.

ℂ Legatũ libertatꝫ cedit ab adita hr̃dita te. iteꝫ legatũ qd̃ dep̃edet ex libertate. h. d. vſqꝫ ad. §. ſi autẽ aliquid. Bal. Uel ſic. Le gata vl' fideicõmiſſa pura vl' in diem certã relicta cedũt a morte teſtatoris: excepto le gato libertatis vſufruct⁹ ꝛ quibuſdã aliis que cedunt a tempore adite hereditatis. h. dicit Salycetus.

ℂ Libertatib⁹ꝛ ꝓculdubio ꝛ poſt p̃nte ſanctionẽ. ꝓpter ſui nãm q̃ ad i tionẽ hr̃dis⁸ expectãt: ab adita he-reditate vna cũ aliis q̃ ſuis in teſtõ manumiſſis vel aliis legat⁴ relicta ſũt: cõpetẽtib⁰. ℂ Excepto ẽt vſu fructu q ſui nã ad hr̃des legatarij traſmitti non patiṫ⁰ ꝛ neqꝫ a morte teſtõris neqꝫ ab adita hr̃ditate q̃tũ ad tranſmiſſionem dies eius cedit. ℂ Sꝫ ħ qdẽ oĩa ĩ his obſuari ſan cim⁹ ẽm p̃fatã diſpoſitionẽ: que pu re vel in diem certũ relicta fuerint.

ℂ Dies legatorũ ꝛ fideicõmiſſorũ cedit a morte ſi legatũ fideicõmiſſũ eſt purũ ſꝫ ſi cõ ditionale vl' in diẽ incertũ nõ cedit niſi ad ueniẽte conditione vel die incerta ꝛ ſi in-terim decedit legatarius vel fiddeicommiſ ſarius nõ traſmittiṫ: ſꝫ vadit ad ſubſtitutũ vel cõiunctũ: vl' remanet heredi teſtatoris idẽ in donatiõe cã mortis in q̃ ẽt ſubſtitui põt. h. d. vſqꝫ ad. §. Sꝫ vt manifeſteṫ. bal.

ℂ Si autẽ aliquid ſub cõdictio-ne relinquatur: vel caſuali: vel po-teſtatiua vel mixta⁵: quarum euen tus ex fortuna⁴ vl' ex honorate per ſone voluntate: vel ex vtroqꝫ pen-deat. vel ſub incerta die expectare oportet cõdictiõis euentuꝫ ſub qua fuerit derelictum: vel diem vt tunc cedat cũ vel cõdictio impleaṫ⁰: vel

m ℂ Prediximus. ſ. e. cum igitur.

n ℂ Cedere. hic expo-ne. vt. ſ. e. §. cũ igiṫ iter.

o ℂ Patimur. vt ꝛ. ſ. de iure deli. l. qm̃. niſi in caſu. ſ. quando retarda-uit heres aditionẽ ex ne ceſſitate vt queſtionẽ de familia occiſi hẽret. vt ff. ad ſill. ſi quis in gra-ui. §. eleganter. ꝛ. l. qui poſthumos.

p ℂ Theodoſiana. quã hẽs. ſ. titu. j. l. j. que dicit tranſmitti non aditã ad liberos.

q ℂ His. ſ. exceptis.

r ℂ Sup his. hr̃dibus.

s ℂ Conſtituta ſunt. vt vſqꝫ ad annũ tranſmit-tat ſciẽs. vt. ſ. de iure de libe. l. cũ antiquior ib⁹.

t ℂ Libertatib⁹. ſ. cõpe-tẽtib⁹. vt. j. de manu. te. l. iij. ne ſi diceret̃ a mor-te teſtatoris eis cõpete-re hereditatẽ: poſtea nõ adita reuocarenṫ: quod eſſet abſurdũ a fit hec ex ceptio ab eo quod dixe-rat ꝛ dies ꝛc.

v ℂ Heredis. redit ad eum verſum qui eſt. ſ. ꝛ. dies legatorum ꝛc.

x ℂ Aliis legatis. ſuis erãt legata relicta ꝛ po-ſtea teſtõr legauerat ſer uos aliis hominib⁹ cum reb⁹ eis legatis: nõ ergo cedũt legata relicta ſer-uis manumiſſis vl' lega-tis niſi ab adita heredi-tate. vt ħ. ꝛ. ff. qñ di. leg. ce. l. heredis. §. ſi. ꝛ. l. cũ legato. ꝛ. l. ad. l. fal. l. j. §. ad eos. Et in p̃mo ca ſu eſt ratio ne p̃us lega-tũ cedat q̃ libertates. vt in illa. l. heredis. In ſe-cũdo illa ratio eſt q̃ cuꝫ in ſeruo legato nullum ius habeat legatari⁹ an-te aditã hereditatem me rito ei per eum ab eodeꝫ

Serui q̃b⁹ legatũ relictũ ẽ: ſi legenṫ: cuius erit legatum.

ſtituti. ſed ibi erat condictio caſualis que non dicit̃ onus. Item ꝫ. ff. de lega. ij. l. celſus. §. pe. ꝛ. §. ſe. So. ille refert ius antiquũ qd̃ referṫ in eo dem titulo ſi titio ꝛ meuio. §. iulianus. Et eodẽ modo põt rñderi ad id qd̃ dicit̃. ff. de le. iij. l. j. §. ſi. vbi relicta a legitimis proximior ib⁹ nõ in-telligunṫ repetita a ſequẽtib⁹. ſunt ergo illa correcta. Uel in illa. l. de lega. iij. non venit ad ſubſtitutũ nec dr̃ ſubſtitut⁹ ſequẽs agnatus. ſed dr̃ legitimus. Uel põt dari gñalis ſolutio. vt ſemp intelliganṫ repeti-ta niſi pateat aliã fuiſſe defuncti voluntatẽ. vt hic. ꝛ. ff. de le. j. lꝫ impe-rator. in ſi. Sed q̃re aliud in p̃mo ordine q̃ non redeũt cũ onere. ħ ſic. rñ. q̃ ibi nec aliquo tẽpore tenuit legatuꝫ. ideoqꝫ nec onus ħ aũt cepit. argu. ff. de here. inſti. l. circa. inde eſt q̃ hic habet ex pſona legatarij. ibi nõ. ꝛ ad hoc ar. ff. de inuſ. rup. te. l. nã ꝛ ſub ꝯditione. §. rũpendo. ꝛ. ff. de vbo. ob. l. in illa ſtipulatione. Itẽ qd ſi alicui fuit relictũ ꝛ onus in-iunctũ. onus aũt adimpleri nõ poſſit. vtrũ iure poſſit petere legatum. ad qd̃ rñ. ẽm. H. ſi onus tenuit a p̃ncipio poteſt petere. vt. ff. de le. iij. l. pꝛ. §. tuſculanus. ſi vo nõ tenuit nõ põt petere. vt. ff. de le. ij. l. codicil lis. in pn. Sed argu. ꝫ videṫ. ff. de ꝯdi. ꝛ demõ. ſi quis eum.

Legatuꝫ cũ onere ipoſſibili legatario relictum an peti poſſit.

g ℂ Faciendis. hoc ſubdiuidit. vel in modum ꝛc.

h ℂ In modo. ſubdiuidit. ꝛ qd̃ dicit in faciendo intellige ſi potuit per alium expediri. vt. j. §. ne autem.

teſtõre relictũ legatũ nullo modo queriṫ. vt. ff. qñ di. le. ce. cũ ita. §. j. lꝫ qd̃ eſt mirabile: legatari⁹ ab ipſo tpe mortis videaṫ fictione iuris fuiſſe dñs vt. ff. de noxa. ac. ſi ſuus le. ſed iſpecta v̈itate nõ eſt. vt. ff. de le. j. ſi tibi hõ. §. cũ ſuus. Alij intelligũt hũc ſcdm caſum in ſuo mihi legato ꝛ me rogato per fideicõmiſſariũ manumittere. qd̃ non placet q̃ expſſim dicit. l. itẽ in legato relicto ſuo ſine libertate. vt. ff. õ opti. le. l. ſi optio.

y ℂ Nõ patitur. vt ꝛ. ſ. de vſufruc. l. ambiguitatẽ. ꝛ. ff. qñ di. le. ce. l. ij. ꝛ. iij. Itẽ excipe vſum ꝛ habitationẽ. vt. ff. qñ di. le. ce. l. ij. forte idem in omni ſeruitute etiam reali. vt argu. ff. de ſerui. le. l. fina. ꝛ. ff. cõmunia pre. l. fina. ꝛ quemadmo. ſerui. amit. ſi partem. §. j. Sed arg. contra. ff. de ſerui. le. l. ſi fundum. in ſi. dic vt ibi no.

z ℂ Si autem. vel mixta. de quibus habes exempla. vt. ff. de heredi. inſti. l. ſuus quoqꝫ. §. puto generaliter.

a ℂ Ex fortuna. redde ſingula ſingulis.

b ℂ Cõditio ipleaṫ. añ q̃ nõ cedit vt tranſmittaṫ: vt ħ. ꝛ. ff. de mino. in cãe. §. ꝓponi⁹. ꝛ. ſ. de fideicõ. ſi in pſona. ꝛ hoc ex niſi talis ſit ꝯdi ctio q oino eſt extitura incõtinẽti adita hr̃ditate. vt des. x. ſi heres eris. vt. ff. de leg. j. l. iij. Uel q̃tacite inſit: vt a p̃mo legatario lego aliũ. tacite intelligiṫ ſi ſuũ legatũ agnouit. vt. ff. de ꝯdi. ꝛ de. l. ꝯditiones. Itẽ ſi eſt oio extitura. vt lego tibi. x. ſi morieris: vl' cũ morieris. vt. ff. qñ di. le. ce.

ſi cum heres.⁊.ff.de condi.⁊ demon.l.heres meus.

a ¶ Supſtite.qd aūt ſi ciuiliter moriť.rñ.refert an fiat ſuus vt tūc de/ficiat.an non.vt tunc non deficiat.vt.ff.de condi.⁊ demon.l.interci/dit.Item etiam ſi decedat naturaliter videť trāſmittere pendēte cōdi/tione.vt.ff.de acq.here.l.qui pri.vbi inſtitutꝰ idēqꝫ pupillo coheredi ſubſtitutꝰ ſi ɔ̄cedat poſt aditionem ſuā ſed ante mortem pupilli trāſmittit.ſꝫ illud qñ pupillus adiuit: nō aľs ⁊ propter aliā partem acceptā cui adiungitur pupillaris.

b ¶ Siꝉi mō.i.cum ſuo onere.vt.s̄.e.§.ꝓ ſcdo.⁊.j.e.§.ne aūt.in fi.§.

c ¶ Heres.ad quem redit.

d ¶ Donationibꝰ.no.ſm.H.hec ſubſtitutio vř debere fieri ꝑ ſtipulationez.vt.ff.de dona.cā mor.l.ei q.⁊.j.de dona.cau.mor.l.ij.Sed argu.contra.j.eo.ti.l.j.⁊ facit s̄.de lega.ſi legata.⁊.ff.de lega.ij.l.ſi ticio.

e ¶ Sed vt manifeſteť.cum ab ipſis.bona rō.vt.ff.ad trebel.l.q̄tiens.hec vera niſi teſtator ꝓ/prijs nominibꝰ expreſ/ſis grauauit vel onera/uit.qꝛ tūc virilis.vt.ff.ad treb.l.nonnunq̄.⁊ de le.j.l.ſeruus.§.j.⁊.l.ſi heredes.

f ¶ Pro virili.i.ꝑ eq̄li.vt.ff.de leg.j.l.virilis.Sed ſi mihi tres ptes tibi quartam hmōi rei le/gauit teſtator ⁊ nos hāc rem meuio reſtituere totam iuſſit meuius repu/diat.nunqd ꝓ virili pte remanet apud nos rñ.qꝺ hic diciť forte locum habet in onere extrinſeco iniūcto legatarijs ēt ſub appellatiuo nomie.qꝛ qꝺ ꝓ virilibꝰ p̄ſtamꝰ ⁊ pro virilibꝰ apud nos remanet ſecꝰ ſi res lega/ta ɔtineat fideicommiſ.nam tunc ꝓut legata eſt ita ⁊ apꝺ nos remanet.hr̄des v̄o dānati ſub appellatiuo noie ſoluūt ꝓ hereditarijs ⁊ pro here/ditarijs manet apꝺ eos.

g ¶ Ne autez.ſtatuimꝰ.vt.s̄.eo.§.pro ſecūdo.⁊ §.ſinaūt.in eo ꝙ dicit ſimili modo ⁊c̄.

h ¶ Ad eū.ſubſtitutuz vel ɔiunctū.vel ad euz a quo erat derelictum.

i ¶ Hoc.ſcilicet onus.

k ¶ Lucrante.imo vi/deť ɔ̄.naz filia ſuccedēs ab inteſtato preter ſpem patris nō ſoluit legata a filio relicta lꝫ de lucro habeat.vt.ff.de iure co/di.l.qui graui.⁊.l.ſeq.⁊ l.quidā referūt.que ſūt ɔ̄.Sol.hec regula obti/net in his qui lucrū capiūt ex volūtate defuncti.Sed ibi cōtra.vel preter defuncti voluntatem filia ſuccedit.Itē contra.j.eo.§.ſinautem ad deficientis.⁊.ff.de condi.⁊ demō.ſi ſeparatim.Solu.ſm quoſdā differunt.qꝛ hic loquiť de his qui ſunt cōiuncti re ⁊ verbis vel verbis tm̄ ibi de his qui ſunt ɔiuncti re tm̄: vel ibi de his qui ſunt coniuncti re ⁊ verbis.hic de his qui tm̄ re vel tm̄ verbis.Vel tertio ibi de his q ſunt coniuncti re ⁊ verbis vel re tm̄.hic de his qui verbis tm̄.Vel quarto ibi loquitur cum onus erat iniunctum in perſonaz deficientis tm̄.hic in perſona omnia legatariorum ſm.H.prima placet.

Filia pr̄i ab inteſtato ſucce/dens nō ſoluit le/gata a fi/lio relicta

dies icertꝰ extiterit. ¶ Nō ſi i medio is q ex teſtō lucrū ſortiťꝰ eſt de/cedat:vel eo ſupſtiteª ɔdictio defe/cerit:ħ qꝺ ideo nō p̄ualuit manere diſponimꝰ ſimili mōᵇ apꝺ eos a quibus relictū ē:niſi ⁊ hic vel ſubſtitutꝰ relictū accipiat:vel ɔiunctꝰ ſiue he/resᶜ ſiue legatariꝰ hoc ſibi acqrat: cū certi iuris eſt ⁊ in īſtitutiōibus:⁊ i legatꝭ ⁊ in fideicōmiſſis: ⁊ in morťꝭ cauſa donatiōibusᵈ poſſe ſubſtitui.

¶ Omne quod deciſū eſt ab aliquo ſi ad ſua initia reuertiť taliť reuertiť q̄liter emanauit ab illis.h.d.vſqꝫ ad.§.ne aūt.Bald.

¶ Sꝫ vt manifeſteť ꝑ qua pte manere oportet hoc qꝺ fuerit defectū apud eos a qbus ſit derelictū ſancimus:ſiqdē ad hr̄des lucrū ꝑueniat pro pte hr̄ditaria fieri eiꝰ diſtribu/tionē:cū ab ipſisᵉ ſimili mō ſi valuiſſet p̄ſtareť: niſi noiatim ab vno vel ex certis heredibꝰ fuerat relictum. ¶ Tūc eīm queādmodū ſolus vel ſoli preſtabāt:ita ⁊ lucruz ſentiant. ¶ Sinaūt legatarij vel fideicōmiſſarij ſint vel morťꝭ cā donatiōe ho/norati:vel alia forte ꝑſona q̄ fidei/cōmiſſo p̄grauari pōt:⁊ hoc euaneſcat.manere ħ apud enumeratas ꝑſonas ſancimꝰ ꝓ viriliᶠ oimō por/tione:ideſt pro numero perſonaꝝ.

¶ Iſte.§.eſt valde notabilis ⁊.h.d.onus qꝺ pōt ꝑ aliū ipleri migrat de ſbiecto i ſubiectū.i.ambulat de legatario cuiꝰ ē legatū caducū vľ q̄ſi in ſubſtitutū vel ɔiunctū eiꝰ vel grauatū apud quē remanet emolumē/tū:ſecus in grauamine qꝺ ab alio impleri nō pōt:nā illꝺ nō migrat de ſubiecto i ſubiectū.h.dicit vſqꝫ ad.§.his ita diffinitis.

¶ Ne aūt ħ qꝺ nō ielegāter ſūmi igenij vir vlpianꝰ in hac pte cuz oi ſbtilitate diſpoſuit p̄tereāť nr̄a ſanctiōe aptiꝰ hoc iducimꝰ.Cū eīm iam ſtatuimꝰᵍ ħ cū ſuis oneribꝰ ad euzʰ q lucreť ꝑuenire ſancimꝰ.ſiqdē ɔdictio vel aliud grauamē in dādo ſit ɔſtitutuz ħ omi mō lucrātes ꝓ mō lucri agnoſcere. ¶ Sinaūt i faciē/do aliqd ipoſitū eſt:ſi qdē hocⁱ etiaz ꝑ aliū ipleri poſſit ſimili mō ⁊ a lu/crāteᵏ agnoſci puta ſi honorata ꝑſona iubeať inſulā vel monumētū vel aliud tale ſuis ſumptibꝰ facere:vel heredi: vel legatario:vel alij forte quē teſtōr voluerit: vel rē ab hr̄de teſtōris emere locationē vel fideiuſſionē ſubire:⁊ ſi qd hmōi facti ſimile ſit. ¶ Nihil eīm refert ſiue ꝑ euz de q̄ teſtōr locutꝰ eſt ſiue ꝑ aliū eiuſdem lucri ſucceſſorem adimpleaťˡ. ¶ Sin v̄o talis eſt v̄boꝝ ɔceptio ⁊ facti nā vt qꝺ relictum eſt ab alio adipleri nō poſſit: tūc ⁊ ſi lucrū ad aliquē ꝑuenerit:nō tñ ⁊ grauamen ſeq:qꝛ hoc neqꝫ ipſa nā ɔcedit neqꝫ teſtōr voluit. ¶ Quid eīm ſi teſta/tor iuſſerit eū in locū certū abireᵐ ⁊ liberalibus ſtudijs ibui: vel domū ſuis manibꝰ extruere vel pingere: vel vxorē ducere q̄ oia teſtōris volūtas in ipſius ſoliꝰ ꝑſonā intelligiť ɔcluſiſſeⁿ:cui ⁊ ſuā munificentiā relinq̄bat. ¶ In oibꝰᵒ videlꝫ ħ obtinēte vt ⁊ ꝓ ſimili pte ⁊ lucrū ſentiāt ⁊ grauamen vbi ħ poſſit ꝓcedereᵖ ſubeāt:⁊ ħ locū habere oi qdez mō in his q̄ in cā caduci vel caduca (ſꝫ ꝙ ſupra dictū eſt) fiebāt. ¶ In ꝓ nō ſcriptis aūt non oibus ſed qbuſdamᵠ:qꝛ eoꝝ q̄daz ⁊ ſi taliaʳ ſunt tñ cū ſuo onere veniebāt:q̄ ⁊ nos i nouiˢ iuris cōpoſitione ſpecialiter enumerari iuſſimꝰ:ne qs veteris iurisᵗ prolixitatem quaſi rebꝰ neceſſariā vel pro eorum reſoluebat ſciētia.

¶ Iſte.§.tractat aliā materiā iuris accreſcendi.⁊ nō decreſcēdi.⁊ ideo hec materia eſt ſubtiliter ꝑtractanda.dicit ḡ imperator ꝙ nō ſolū ɔiūctiuo modo q̄dā relinquunť ſed etiā diſiūctiuo.i.ſeorſū verbis ſeu orationibus ſeparatis.Itē dicit ꝙ in pari cōiūctiōe vel pari diſiunctiōe pariter habet locū ius accreſcēdi cū ſuo onere.Itē dicit ꝙ ſi aliq ſunt coniuncti re ⁊ verbis: ⁊ aliqui verbis diſiuncti ſi deficit aliqs ex cōiūctis accreſcit college:ſi ex diſiūctis accreſcit oibus.Item dicit ꝙ ratio differētie quare magis accreſcit cōiuncto eſt vnitas ſermonis que ſignificat cōiunctos eſſe quaſi vnū corpus.diſiuncti aūt non ſunt vnū corpus ⁊ ſeparatorū ſeparata eſt ratio.Et hec vera ſūt iter coheredes qbꝰ inuitis accreſcit.h.d.vſqꝫ ad.§.Vbi aūt legatarij.Bal.

¶ His ita diffinitis cū ſuꝑiori parte nr̄e ſanctionis in plurimis locis ɔiūctim fecimꝰ mētionē neceſſariū eſſe duximus oēm inſpectionez huiuſmodi articuli latiꝰ ⁊ cū ſubtiliore tractatu dirimere: vt ſit oibus ⁊ ħ apertiſſime ɔſtitutū. ¶ Nō enim tantū ɔiūctiuo mō quedā relinquūtur ſed etiaz diſiūctiuo. ¶ In his itaqꝫ ſiqdē coheredes ſunt oēs ɔiūctimᵘ vel oēs diſiūctimˣ vel inſtituti vel ſubſtituti hoc qꝺ fuerit q̄cūqꝫ modoʸ euacuatū:ſi in parte hereditatis vel partibꝰ ɔſiſtat:alijs coheredibꝰ cū ſuo grauamine ꝓ hereditaria parte.etiā ſi iam defūcti ſuntᶻ

l ¶ Adimpleatur.vt ⁊ argu.j.de contrahē.ſtipu.l.veteris.⁊.ff.de cōdi.inſtitu.l.fina.

m ¶ Euꝫ abire.ſcilicet ⁊ tantum eum.

n ¶ Cōcluſiſſe.vt ⁊.ff.de ſtatu.liber.l.ſi ſtatu/libero.§.ſi quis non dare.⁊ de verbo.obliga.l.centeſimis.§.j.

o ¶ In omnibus.i.in omni genere legatorum i.ſiue ſint caduca ſiue q̄/ſi caduca.

p ¶ Procedere.nō aūt poteſt ꝓcedere in ꝓ nō ſcripto.Itez nec in alijs ſi eſt factum qꝺ per aliū fieri noluit teſtator niſi per primum.

q ¶ Quibuſdā.non ſo/lum alia que dicta ſunt.s̄.⁊ expoſita.ſed qbuſ/dam.ſ.caſibꝰ ſpecialibꝰ ſ.cū locū habēt p̄dicta vt redeant cū onere.

r ¶ Talia ſunt.ſ.ꝓ nō ſcripta.

s ¶ Noui iuris compoſitione.nouum ius hic appellat totum corpus iuris.ideo dico ſpecialiter iuſſimus enumerari ne quis ⁊c̄.⁊ ſunt poſiti iſti caſus q ſunt duo tā/tum.ff.de fideicommiſ.li.l.cuꝫ vero.§.ſi pro nō ſcripto.⁊.ff.de his que pro non ſcrip.l.fin.⁊ di/xi.s̄.eodē.§.in pro non ſcripto.

t ¶ Veteris iuris.veteris iuris.ideſt voluminibus deſperatis.

v ¶ Coniunctim.ſ.re ⁊ verbis ⁊ ſic intellige in tota hac.l.

x ¶ Vel diſiūctim.verbis tm̄.⁊ ſic accipiť ꝑ totam hanc cōſtitutionē.

y ¶ Quocunqꝫ modo.ideſt caducū.vel in cām caduci.aliud ſi ſit ꝓ nō ſcriptū qꝛ tunc nō tran/ſeunt cū onere.vt.s̄.eo.§.in p̄mo.Vel aliud eſt in legatis vt ibi ꝙ̄ in hereditate.vt hic.⁊ qꝛ cuz onere redeat ꝓ nō ſcri/ptuz.⁊ ſic eſt contra.ff.de lega.ij.l.celſus.§.penul.⁊ fina.⁊ de lega.iij.l.j.§.fina.Sol.hec cor/rigit vel ſolue vt diximꝰ s̄.eo.§.pro ſecūdo.Itez ⁊ fallit hoc in caſibus illis tribꝰ in quibus quis facit partē lucri lꝫ nō admittatur ad partem.vt diximus.s̄.eo.§.in pri/mo.in gloſa ſubſtitutos vel coniunctos.

z ¶ Defuncti ſunt.ſ.anteq̄ accreſcat portio vacuata ſuā portionē tñ adierāt ante.ſecꝰ in coherede ſubſtituto q ſubſtitutionem nō trāſmittit lꝫ adierit iure iſtitutiōis.vt hic.⁊.ff.de ꝯdi.⁊ demō.hec ſcriptura.§.cū eadem.

Subſtitutionez nō trāſmittit coheres ſubſtitutꝰ lꝫ iure inſtitutiōis adierit.

eadem.⁊.ff.de legi.here.ſi ex pluribus.⁊ inſtitu.ad orfi.§.fi.⁊ de vul.ga.ſubſti.ſed ſi plures.in pͥn.⁊ eſt ratio in ſubſtitutiõe.qꝛ ois ſubſtitutio eſt inſtitutio.vt.ff.ad.l.fal.l.in ratiõe.§.pe.vnde ſicut iſtitutio nõ tranſmittit hereditate non adita.vt.ſ.eo.§.in nouiſſimo.ſic nec ſubſtitutio.vt.ff.de acquir.re.domi.l.ſubſtitutio.

qꝛ legatarij tm̄ grã ⁊ lucri cã non oneris relinquiť.hereditas vͦ ⁊ gratia oneris ⁊ emolumẽti relinquiť heredibꝰ.azo.vt ar.ff.man.ſi hereditatem.Item in eo qꝛ hic diſtinguit coniunctos a diſiunctis vt ſtatim ſubijcit.Videtur contra.ff.de vſufruc.accre.l.j.in fi.Sed ibi in expoſitione littere patet ſolutio.

a ❡ Nolẽtibus.q iã ſuas partes adiuerant.ſecus in legatarijs qbꝰ nõ accreſcit inuitis.vt.j.e.§.vbi autem.⁊ eſt ratio vt ibi dicam.

b ❡ Abſurdũ ſit.vt.ff.de acqui.here.l.j.⁊.ij.⁊ l.qui ex duabus.§.fi.in fi.⁊.ff.ſi pars here.pe.l.ij.Sed tamẽ hec abſurditas quandoqꝫ teſtamẽtorum tolerať ⁊ hoc ſi teſtatoꝛ fuit miles.vt.ff.d teſta.mili.ſi duobꝰ.Itẽ cum creditores conſentiunt heredi ſuam partẽ tantũ volenti.vt.ff.de acquiren.heredi.l.cum hereditate.in fine.

c ❡ Deciſiõibus.vt.ſ.de iure delibe.l.quidaꝫ elogio.⁊ de ipube.⁊ ali.ſubſtitu.l.teſtamento.

d ❡ Ad ſolos coniunctos.vt ⁊.ſ.de here.inſti.l.heredes.Sed videť ad omnes.vt.j.titu.j.l.item qꝛ ſabinus.§.j.vbi ſcilicet vno ex vndecim vncijs inſtituto ⁊ alijs duobꝰ ſine partibꝰ ⁊ ita i vncia que remanebat.nam ſi vnus eorum qui ſine parte erat inſtitutꝰ deficit omnibꝰ remanẽtibus accreſcit.Sed dic qꝛ ibi etiam illi duo non erant coniũcti vel re vel verbis.alioquin ſecus.vt.d.l.heredes.⁊ hic.

e ❡ Onere.hic contra.j.eo.§.ſi autem ad deficientis.Sol.vt ibi.

f ❡ Diſiunctos.aľs cõiunctos.

g ❡ Tam coniunctos.vt ⁊.ff.de heredi.inſti.liber homo.§.cuꝫ quis.Et diſtingue de his cõiunctis ⁊ diſiunctis.vt diximus.ff.de vſufruc.ac.l.j.in fi.

h ❡ Abi autez.deficiat ſcilicet morte.

i ❡ Accreſcere.vt ⁊ inſti.de lega.§.ſi eadẽ res duobus.Sed in eo qꝛ dicit cum ſuo onere eſt cõtra.ſ.e.§.in primo.Sꝫ illud in pro nõ ſcripto:hoc in caduco ⁊ eo qꝺ ẽ i cauſa caduci.Vel hic onus fuit iniunctuꝫ cuilibet legatarioꝝ.ibi ſoli deficienti.Item etiam fallit hoc qꝛ dicit accreſcere in illis caſibꝰ i quibus quis facit partem lꝫ nõ admittať ad partẽ.vt diximus.ſ.e.§.in pͥmo.Item ꝯ in eo qꝛ dicit in ſuo onere.j.eo.§.ſi vͦ ad deficientis.ſed ibi ſolues.

Partem qs qñqꝫ facit q nõ admittiť ad partẽ.

acquiratur.⁊ hoc nolentibus[a] ipſo iure accreſcat ſi ſuas portiões iam agnouerũt:cum ſit abſurdum[b] eiuſdem hereditatis partẽ quidẽ agnoſcere partem vͦo reſpuere:ſm qꝛ in diuinis nr̄i numinis deciſionibus[c] ſtatutũ eſt. ❡ Sin vero quidã ex heredibus inſtitutis vel ſubſtitutis pmixti ſunt:⁊ alij cõiunctim:⁊ alij diſiũctim nũcupati ſunt:tũc ſiqdeꝫ ex cõiunctis aliquid deficiat hoc oĩmodo ad ſolos cõiunctos[d] cum ſuo veniat onere[e]:ideſt pro parte hereditatis que ad eos puenit. ❡ Sin aũt ex his qui diſiũctim ſcripti ſunt aliquid euaneſcat.hoc nõ ad ſolos diſiũctos[f] ſed ad oẽs tã cõiunctos[g] qꝫ diſiunctos:ſimiliter cũ ſuo onere pro portiõe hereditatis pueniat.

❡ Hoc ita tã varie qꝫ ꝯiũctim qdẽ ꝑpter vnitatẽ ſmonis qͥſi in vnũ corpꝰ redacti ſunt:⁊ ꝑtẽ ꝯiũctoꝝ ſibi heredũ qͥſi ſuã preoccupant.diſiũcti vͦo ab ipſo teſtõris ſmõe aptiſſime ſũt diſcreti:⁊ ſuũ qdẽ hñt:alienũ aũt nõ ſoli appetũt:ſꝫ cũ oibꝰ coheredibus ſuis accipiũt:⁊ hec in heredibus tantũmodo ſtatuẽda ſunt.

❡ Inter legatarios et fideicommiſſarios eſt locus iuri accreſcendi:tamen nõ acreſcit inuitis.volentibus aũt accreſcit ꝑ virilibus portionibus cum ſuo onere:ſed ſi ſunt verbis diſiuncti non diciť proprie accreſcere ſed non decreſcere.et ideo nõ ſentit onus quod nõ eſt ad ſuam perſonaꝫ appoſitum:nec ſub legato annexuꝫ.hoc dicit vſqꝫ ad.§.Que autẽ antiquis.Baldus.

❡ Ubi aũt legatarij vel fideicommiſſarij duo forte vel plẽs ſunt quibus aliqd relictuꝫ ſit:ſi quidẽ ꝯiunctim hoc relinquať:⁊ oẽs veniant ad legatum ⁊ pro ſua portiõe qſqꝫ hoc habeat. ❡ Si vͦo pars quedã ex his deficiat[h] ſancimus eã oibus (ſi habere maluerint) ꝑ virili portiõe cũ oi ſuo onere accreſcere[i].vel ſi oẽs noluerint[k] tunc apud eos remanere quibꝰ derelictũ eſt. ❡ Cũ vͦo qdaꝫ voluerint qdã noluerint:volẽtibus[l] ſolũmodo id in totũ accedere. ❡ Si naũt[m] diſiũctim fuerit derelictum ſi quidẽ oẽs hoc accipere ⁊ potuerint ⁊ maluerint:ſuã qſqꝫ partẽ pro virili[n] portiõe accipiat:⁊ nõ ſibi blãdianť:vt vnus qdeꝫ rem:alij aũt ſinguli ſolidaꝫ eius rei eſtimationẽ accipere[o] deſiderẽt.cũ hmõi legatarioꝝ auariciã antiquitas varia mẽte ſuſcepit in vno tantũ mõ genere legati eã accipiẽs[p] in alijs reſpuendam eſſe exiſtimans.

❡ Nos aũt oĩmodo repellimus vnã oibus naturã legatis ⁊ fideicõmiſſis imponẽtes[q]:⁊ antiquã diſſonantiã in vnã trahẽtes ꝯcoꝛdiam.

❡ Hoc aũt ita fieri ſancimꝰ niſi teſtatoꝛ aptiſſime:⁊ expreſſim diſpoſuerit vt vni qdẽ res ſolida:alijs autẽ eſtimatio rei ſingulis ⁊ inſolidũ[r] pſteť[s]. ❡ Sin vero nõ oẽs legatarij quibꝰ ſepatim[t] res relicta ſit[v] in eius acqſitionẽ cõcurrãt:ſed vnus forte eã accipiat:hec ſolida eius ſit.

❡ Quia ſmo teſtatoꝛis oibꝰ prima facie ſoliduꝫ aſſignare videtur:alijs ſupuenientibꝰ partẽ a prioꝛe[x] abſtrahentibꝰ vt ex alioꝝ quidẽ cõcurſu prioꝛis legatum minuatur[y].

❡ Sin vero nemo aliꝰ veniat vel venire potuerit tũc nõ vacuabitur pars que deficit:nec alij accreſcit[z] vt eius qui pͥmũ accepit legatũ augeri videať:ſed ꝑpter ipm̄ qui habet ſolida res remaneat nulliꝰ concurſu diminuta. ❡ Et ideo ſi onꝰ fuerit in pſonã eiꝰ apud quẽ remanet legatũ aſcriptũ hoc oĩmodo impleat vt voluntati teſtõris pareať.

❡ Si naũt ad deficiẽtis perſonaꝫ hoc onus fuerit collatũ hoc nõ ſentiat[a] is qui nõ alienũ:ſed ſuuꝫ[b] tm̄ legatũ iminutũ habet. ❡ Sꝫ ⁊ varietatis nõ in occulto ſit ratio cũ ideo vř teſtõꝛ diſiunctim hoc reliqſſe vt vnuſqſqꝫ ſuũ onus nõ alienũ agnoſcat:nã ſi ꝯtrium volebat nulla erit difficultas ꝯiunctim[c] ea diſponere.

❡ Iura de his quibus vt indignis ꝑ hãc legem reſeruantur intacta.hoc dicit vſqꝫ ad.§.Cum autem.Salice.

❡ Que autez antiqs legibus dicta ſunt de his que vt indignis[d] auferuntur:⁊ nos ſimili modo intacta ſeruamꝰ:ſiue in noſtrum fiſcum ſiue in alias perſonas perueniãt.

❡ Hereditaſ non adita debetur ſubſtituto:⁊ eius defectu venientibus ab inteſtato et vltimo fiſco.hoc dicit vſqꝫ ad.§.hec autem omnia.Salicetus.

❡ Cum autem in ſuperioꝛe[e] parte legis non aditam hereditateꝫ minime (niſi exceptis quibuſdam perſonis) ad heredes trãſmitti diſpoſuimus:neceſſe eſt ſi quis ſolidã hereditatem non adierit:hãc (ſi quidem habeat ſubſtitutum) ad eũ ſi voluerit[f]:⁊ potuerit peruenire. ❡ Qꝺ ſi hoc non ſit vel ab inteſtato ſucceſſores[g] eam ſuſcipiant:vel ſi nulli ſint:vel accipere nolunt:vel aliquo mo

m ❡ Si autẽ.diſiũctim verbis tm̄.re tamẽ ſunt coniuncti.

n ❡ Pro virili.niſi fuerint aliqui cõiuncti nominatim:quo caſu loco vnius numerantur.vt ff.de le.j.plane.ij.rñ.

Cõiuncti noĩatim loco vniꝰ ſunt.

o ❡ Accipe.ab herede.

p ❡ Accipiẽs.forte in legato vendicationis.

q ❡ Imponẽtes.vt ⁊.ſ.cõia de le.l.ij.

r ❡ In ſolidũ.vt.ff.d le.j.ſi ex plibꝰ.§.fi.⁊ facit ſ.de lega.l.cum qͥſtio.

s ❡ Preſteť.ab hr̄dibꝰ.

t ❡ Sin vͦo.nõ oẽs ſeparatim.verbis tm̄.

v ❡ Sit.ideſt remanet.

x ❡ A prioꝛe.i.ab eo q pͥmo agnouit legatuꝫ.⁊ ad hoc.ff.de vſufruc.accre.l.j.§.ij.

y ❡ Minuatur.⁊ hoc cuꝫ omnes voluerunt.

z ❡ Accreſcit.pͥmo agnoſcenti.quia totũ hꝫ ex voluntate defuncti.

a ❡ Nõ ſentiat.huic ꝯ ſ.e.§.ꝑ ſcꝺo.⁊.§.ne aũt.Sol.ħ in ꝑ nõ ſcripto.ibi in caduco ⁊ qͥſi caduco.hoc non placet.Alij qꝛ ibi redit cũ onere.ſ.ad illos a qbꝰ fuit relictũ.ħ ad collegatarium redit.nec hoc valet.vł ħ fuit onꝰ ipoſitũ tm̄ deficienti vt dixi in.§.ne aũt.nec hoc valet.Itẽ ꝯ.ſ.eo.§.ſin vͦo qdã.So.vt ibi in cohr̄dibꝰ.Vel hic vt dixi fuit onus tm̄ deficiẽti ipoſitũ ibi oibꝰ.Itẽ ꝯ.ſ.e.§.vbi aũt.Sol.vt dixi.ſi oẽs ꝯiuncti ſunt re ⁊ vͦbis:⁊ onus oibus eſt ipoſitũ tunc obtinet qꝺ ibi dicit.ſi aũt deficienti tm̄:tũc aut ſunt tm̄ re cõiũcti q appellanť i.l.iſta diſiũcti.⁊ tũc nõ ſubeũt alij onus.ſi vͦo erãt ꝯiuncti re ⁊ vͦbis vel vͦbis tm̄ ſubire teneneť.vt ħ.⁊.d.§.vbi aũt.⁊ hec eſt vera ſolutio ad omnia cõtraria predicta.

b ❡ Sed ſuũ.ſic.ff.ꝺ do.inter virũ ⁊ vxo.l.ſi ſpõſus.§.ſi quis rogatus.

c ❡ Cõiũctim.re ⁊ verbis.vel.i.vtriuſqꝫ pſona aſſignare onus.⁊ facit.ſ.de inoffi.teſt.ſi mater.⁊.ff.de here.inſti.l.quidam cum.

d ❡ Que aũt.indignis.vt.ſ.de his qbus vt indig.per totum ⁊ de leg.l.penulti.

k ❡ Noluerint.per repudiationem.

l ❡ Volẽtibus.ſed cur ſecus eſt in heredibꝰ.vt.ſ.ea.l.§.his ita.rñ.

e ❡ In ſuperioꝛe parte.vt.ſ.ea.l.§.in nouiſſimo.

f ❡ Voluerit.ſ.ſubſtitutus.

g ❡ Succeſſoꝛes.ſ.teſtatoris.

do non capiant: tunc ad noſtrū erarium[a] deuoluatur.

¶ Omnia in hac lege ſtatuta habent locum in qualibet vltima volūtate poſt hāc legem facta. hoc dicit vſq; ad finē. Salic.

¶ Hec autem oīa locū habere cēſemus: tam in teſtamētis ſiue in ſcriptis ſiue ſine ſcriptis habit̄ q̄ȝ in codicillis: ⁊ omni vltimo elogio: vł ſi quid ab inteſtato fuerit derelictū[b]: necnō in mortis cā̄ donationibus. ¶ Tantū etenim nobis ſupeſt clemētie ꝙ ſcientes etiā fiſcum noſtrū vltimū ad caducorū vendicationē vocari: tamē nec illi pepercimus[c]: nec auguſtū[d] ꝓuilegiū exercemus: ſed qđ cōiter oīb⁹ ꝓdeſt hoc rei[e] priuate noſtre vtilitati preferēdū eſſe cenſemus[f]: noſtrū eē̄ proprium ſubiectorum cōmodū imperialiter exiſtimantes[g]. ¶ Locū autem huic legi conſtituimus in his defunctorū elogijs que poſt hanc cōpoſita fuerint: anteriores etenim caſus ſuo marte diſcurrere ꝯcedim⁹. Hec oīa ad vos patres cōſcripti duximus eſſe ſancienda: vt nemini maneat incognit⁹ nr̄e beniuolētie labor ſ edict̄ ex ſolēnitate a noſtris magiſtratib⁹ propoſitis omnibus innoteſcat.

¶ De his q ante aptas tabulas hereditatem tranſmittunt.

¶ Hereditas aſcendentiū etiā non adita tranſmittit̄ ad poſteros per liberos inſtitutos: morientes etiam clauſis tabulis qđ obtinet i legatis ⁊ fideicōmiſſis. h. d. Sali.

¶ Imperato. Theo. ⁊ Valen. aa. Ormiſde. prefecto pretorio. Titu. lj. Lex vnica.

Ex hanc iubem⁹ ſanctionē[h] in poſterū valituram filios[i]: ſeu filias: nepotes aut neptes ꝓnepotes aut ꝓneptes: a p̄re vł a m̄re: auo vł auia: ꝓauo vł proauia ſcriptos heredes: lʒ nō ſint inuicem ſubſtituti[k] ſeu cum extraneis ſeu cū ſoli ſunt inſtituti: ⁊ ante apertas tabulas defuncti[l]: ſiue ſe nouerint ſcriptos heredes: ſiue ignorauerint in liberos[m] ſuos cuiuſcunq; fuerint ſexus vel gradus derelictā ſibi hereditatē portionē poſſe trāſmittere[n] memorataſq; perſonas: ſi tamē hereditatē non recuſant nulla[o] huiuſmodi preſcriptione obſtāte ſibi tāq̄ȝ debitā vēdicare. ¶ Qđ ſcilicet etiam ſuper legatis ſeu fideicōmiſſis a patre vel a matre auo vł auia: proauo vel ꝓauia derelictis[p] locum habet. ¶ Si quidē perindignum eſt fortuitas ob cauſas vel caſus hūanos nepotes aut neptes pronepotes aut ꝓneptes: auita vel ꝓauita ſucceſſiōe defraudari: alioſq; aduerſus auitum vel proauitū deſiderium vel inſtitutum inſperato legati commodo vł hereditatis gaudere. Habeāt ꝓo ſolatiū triſtitie ſue q̄bus eſt merito ꝯſulendum.

¶ Quando dies legati vel fideicommiſſi cedit.

¶ Legata annua ab initio cuiuſlibet anni ſunt ſoluenda. h. d. Bu. Bal. et Salice.

¶ Imperatores Seuerus ⁊ Antoni. aa. Agrippe. Titu. lij. Lex. j.

Si competenti iudici annua legata vł fideicommiſſa tibi relicta probaueris ab initio[q] cuiuſcunq; anni exigēdi ea habebis facultatem.

¶ Quod libere capitur reſtitutioni non ſubiacet. h. d. bal. Et duas habet lec. ſm̄ p̄ma. h. d. Si in legato pluribus relicto apponat̄ cōditio vt in ſuperuiuentē veniat deficit conditio ſi legatarius filios reliquerit. ſm̄ aliā lec. h. d. Si in legato pluribus relicto apponat̄ grauamē vt redeat ad ſupuiuētem: ſupuiuens ad quē redijt ad heredē ſuū inſolidū tranſmittit nec ad heredes collegatariorū reuertitur. hoc dicit. ⁊ ſm̄ hanc lectu. expone quicunq; is fuerit ſcilicet q ſuperuixerit. ⁊ hec bona in extraneis legatarijs. Saly.

¶ Iidem. aa. Priſco. Lex. ij.

Agrum plurib⁹ relictū noīatim animaduertim⁹: ⁊ cautum eſſe vt ad eū qui ſuperuixiſſet res ꝑtineret. ¶ Quicunq; igit̄ is fuit[r] ad heredem ſuum dominium tranſmiſit: nec tali fideicommiſſo aſtringitur[s] vt heredibus eorū reſtituat ſicut ipe fuit reſtitut⁹ ab illis.

¶ Legatum relictū ſi ad certā etatē puenerit impletis diebus trāſmittit̄ ad heredem. h. d. Bal. vel ſic. Si dies legati ceſſit legatarius ad eius heredē legatū tranſmittit: lʒ ipſum nondum ꝯſecut⁹ fuerit. Sali.

¶ Iidem. aa. Helie. Lex. iij.

Si poncionilla puenit[t] ad eā etatē cui legatū vel fideicommiſſū relictū erat petitionē ad heredes trāſmiſit: lʒ an̄ deceſſerit q̄ȝ ꝯſeq̄ret̄ legatū vel fideicōmiſſum.

¶ Sufficit ꝙ cōditio in momento tēporis ſit impleta. hoc dicit Baldus. Vel ſic. Licet mulier amiſerit filium ꝓpter quem conſecuta fuit legatum non propterea legatum perdit vel reſtituit. Salice.

---

a ¶ Erariū. prius tm̄ ad vxorē de iure ꝑtorio. vt. ſ. vn̄ vir ⁊ vxor. l. j.

b ¶ Hec autem omnia. derelictum. ſ. in codicillis factis ab eo qui nō fecit teſtamentum.

c ¶ Pepercimus. qui cum ſuo onere ad eū redeant. vt. ff. de condi. ⁊ demonſtra. l. in facto.

d ¶ Nec auguſtū. i. imperiale.

e ¶ Rei. genitiui caſus.

f ¶ Cenſemus. not. vt ⁊. ff. pro ſocio. l. actione §. labeo. ⁊ in aut. de non alie. §. q; vero veriſimile. in fi. §. colla. ij.

g ¶ Exiſtimantes. ſic ⁊ in aut. de here. ⁊ falci. in prin. colla. j. ibi i̇currūt ⁊c. ⁊ in aut. vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §. cogitatio. colla. ix.

Cōtinuatio. ¶ De his q ante apertas tabulas ⁊c. Et per cōſequēs anteq̄ adeāt. Et continua ſic. Qualiter legata vel hereditates fiāt caduca. ſ. in genere dictum eſt: nūc autem ſpecialiter ponit de quibuſdam perſonis in quibus relicta nō fiunt caduca. ſ. in perſonis liberorum. Azo.

h Ex hāc. ſanctionem loquitur theodoſius.

i ¶ Filios. qui erāt in poteſtate. aliud in emācipatis ſm̄ quoſdam vt ſ. de iure deli. l. iij. ⁊ l. cū antiquioribus. Vel forte idē in omnibus liberis ⁊ parētibus. vt. ſ. titu. j. §. j. ⁊. §. in nouiſſi no. ⁊ hoc dicit etiam de nepote ex filia quam cōſtat nō eſſe in poteſtate aui materni. vt inſti. de patria poteſtate. §. fi.

k ¶ Subſtituti. filij. cū nepotibus.

l ¶ Defuncti. ⁊ ante aditam hereditatem.

Hereditas non adita tranſmittit̄ aliquando.

m ¶ In liberos. not. ergo duo eſſe neceſſaria vt fiat trāſmiſſio ⁊ habeat locū hic titu. ꝙ ſcilicet tranſmittens ſit de liberis ⁊ ille in quē trāſmittitur ſit de liberis. Item video ꝙ etiam ad ſuperiores fit tranſmiſſio. vt j. de ſuis ⁊ le. l. apud hoſtes. Sed quid ſi hi liberi ſcripti heredes nō ſuos liberos: ſed extraneos i̇ſtituerint liberis exheredatis. Reſpon. nec extranei nec exheredati liberi admittunt̄ ex hoc teſtamēto vt in cor. aut. de here. ⁊ fal. §. exheredatos. col. j. Itē quid ſi non ex teſtamēto obuenit his liberis ſʒ ab inteſtato. h̄ dicit ꝺ relictū ex teſtō̄. ſʒ tūc pōt dici idē.

n ¶ Tranſmittere. non ꝙ ipſo iure poſteritas ſua ſit: heres poteſt dimittere vel retinere ſi vult de iure pretorio: lʒ nō ſit de iure ciuili vt inſti. de heredū quali. ⁊ dif. §. ſi his. ⁊. ff. de libe. ⁊ poſthu. l. in ſuis.

o ¶ Nulla huiuſmodi. ſ. ꝙ non ceſſerit dies legati. ⁊ hoc ad ſequens.

Vel non fuerint aperte tabule. vel ꝙ nō fuerit hereditas adita quod olim obſtabat. vt. ſ. ti. j. §. j.

p ¶ Derelictis. hodie idem ⁊ ſi ab extraneo relinquat̄ legatum. vt. ſ. ti. j. l. j. §. cum igit̄. ⁊. §. nouiſſimo. Item no. ꝙ arg. huius. l. dixerūt quidam ꝙ ſi aliqua taliū perſonarū ſcribatur heres ſub conditione ⁊ decedat anteq̄ conditio exiſtat tranſmittit ad ſuam poſteritatem. Et idē dixerunt in queſtione qua queritur ſi duo filij inſtituantur heredes ⁊ rogētur ad inuicem reſtituere ſi alter deceſſerit ſine liberis ⁊ vnus decedat relictis filijs anteq̄ cōditio alterius decedētis ſine liberis exiſtat: tranſmittit ad filios. ⁊ ſic poſtea exiſtente conditione. q; alter decedit ſine liberis petere poſſunt fideicōmiſſum qđ nō placet ſm̄ ſecundum ⁊ tertiū dictū. ar. ff. de leg. ij. cū pr̄. §. hereditate. ⁊ l. vnū. §. rogo. ⁊. ſ. de fideicō. l. ſi in perſonā. nā hic non dicit ꝙ fuerint inſtituti ſub cōditione. imo pure. ſʒ nō cedebat dies niſi ab aptura tabularū in alijs. Sʒ in iſtis erat priuilegiū vt cederet ante. Erat ⁊ quidā caſus olim quem habes ff. ad ſilleia. l. iij. §. fin. ⁊ alius de ꝯtra tabu. l. ſed ⁊ ſi deceſſerit.

Heres ſb̄ ꝯditiōe inſtitutus ſi decedat an̄ ꝯditionē an hereditatē tranſmittat ad ſuā poſteritatem.

Cōtinuatio. ¶ Qn̄ dies legati ⁊c. Incidēter dixerat ꝺ hoc ſ. de cadu. tollē. nūc ex ꝓpoſito. Preterea ꝺ duplici ceſſiōe hic dicit. ſ. quando peti poſſit. vt. j. eo. l. j. ⁊ ex quo tempore tranſmittitur.

q Si cōpetēti. ab initio. vt ⁊. ff. qn̄ di. leg. ce. l. nec ſemel. ij. rn̄. ſed vr̄ ꝯ. ff. de v̄bo. obli. qui hoc anno. ſed aliud eſt in ſtipulationibus. ar. tamen ꝯ ff. de cōdi. ⁊ demō. ſi in annos. Vel aliud eſt ſi ſtipuletur quis hoc anno aliquid dari ⁊ aliud ſi in annū vel ſingulis annis. vn̄ verſus. Annua ſi debes: tunc inſpicies caput anni. Anno ſi debes in fine teneberis anni. Sed ar. ꝯ. ff. ſi cer. pe. l. lecta. vbi dicit menſtruos. Accur.

Verſus.

r Agrū. fuit. ſ. qui ſuperuixit. ⁊ ſic ad eum totum peruenit legatum. vt. j. de dona. cau. mor. l. j. ⁊ de leg. ij. cum pater. §. libertis. ⁊ l. peto. §. fratre.

s ¶ Aſtringitur. etiam ⁊ ſi redeat ad aliū legatarium.

t Si poncionilla peruenit. non enim queritur an fuerit in vi conditionis vel diei tempus appoſitum ex quo ad eā etatē puenit vt hic. Sed ſi nō perueniſſet ad etatem quereret̄ vt altero caſu tranſmitteret̄. altero. ſ. quando eſt in vi conditionis non. vt. j. eo. ex his.

Cum vxori

a Cum vxori. cuz liberos. ex hoc oriebatur queſtio ⁊ intelligitur etiam ſi vnum habet ſufficere. vt hic. ⁊. ſ. de condi. inſer. l. j. ⁊ de naſcituris intelligitur non natis. vt. ff. de condi. ⁊ demon. l. ſolemus. viuo vel mortuo teſtatore nati ſunt. vt. ff. de condi. ⁊ demon. l. ſi vir. ⁊ l. ſeq. dummodo ex eodem viro. vt. ff. eo. titu. l. cum vir. dus etiam eo ignorante acquiritur ei dominium. vt. ff. quemadmo. ſer. amit. ſi partem. §. j. ⁊ de lega. ij. l. cum pater. §. ſurdo. ⁊ de lega. j. ſi fundum. §. ſi titius. Sed al. dicit contra. vt. ff. de condi. inſti. l. ſi quis ita. Item no. ſuccedentes ab inteſtato quartaz detrahere poſſe. vt. ff. ad. l. fal. l. filiuſfamilias. ⁊. ſ. ſi qs omiſ. cau. teſta. l. fi. ⁊. ſ. ad trebellia. l. ⁊ ſi per fideicommiſſum. ⁊ ſ. familie herciſcūde. l. filij. ⁊. l. ſi cogitatione.

Quartaz õtrahere pñt hi q ab iteſtato ſuccedunt.

b Decedat. ſecus ſi õ tempore mortis intellectuz eſſet a teſtatore. vt ff. ad trebellia. ex facto. §. ſi qs autē ſm Jo. Itē not. argu. contra perſeuerantiam. Sed arg. cōtra. ff. de adop. l. in omni. ⁊. ff. de in rem ver. l. ⁊ ſi pro patre. §. verſuz.

c Ex bis. ⁊ ſecunde. propria nomina ſunt.

d Cōditio. qꝛ tūc nō cederet petitio legati ante. xxv. annum.

e Videtur. ſ. de vſufruc. ambiguitates. ⁊. ff. eo. l. firmio. Sed certe immo contra. ⁊ ideo interim ad heredē nō trāſmittat. vt ⁊. ff. de man. teſt. l. ſi ita ſcriptuz fuerit. ⁊ de fideicom. libe. l. ſi fideicōmiſſaria. §. penulti. ⁊ de leg. j. ſi cui. et ff. de ꝯdi. ⁊ demonſtra. l. quibus dieb⁹. §. ij. So. hic pure reliquit teſtator: ſed diem ſolutionis appoſuit ſm Johan. ſic ⁊ alſ. ff. de le. j. l. ſi mihi. §. j. Sed in legibus contrarijs hoc agebatur vt eſſet in diem legatuz nō ſolū petitio. argu. ff. eo. ſi cum prefinitiōe. Vel dic ex cōiunctione perſonarum preſumitur ꝙ teſtator filie ſue grā diſtulit ſolutionez ſicut in d. l. ſi cum prefinitione. ⁊ de alimen. leg. l. libertis. §. ab heredibus. apparet fauore alimentorum idem cōſtitui. Vel melius diſtingue an voluerit teſtator facere cōditionem ⁊ tūc habet locū lex. ff. de lega. j. ſi cui. cum ſuis concor. ſi autē noluit: aut diſtulerit gratia heredis: ⁊ tunc expectatur tēpus. l. quod dixit. lz prius moriatur vt hic quia filie fauore videtur feciſſe. aut gratia legatarij diſtulit. vt qꝛ pupillus neſciebat gubernare. ⁊ tunc ſtatim. vt õ ꝯdi. ⁊ demon quib⁹ diebus. §. j. cuz ſuis cōcor.

f Legati. quod eſt a morte teſtatoris. vt. ſ. titulo. ij. §. in nouiſſimo.

g Cedente. quod eſt mortuo teſtatore. vt. ſ. titu. ij. §. in nouiſſimo.

Iidem. aa. Anne. Lex. iiij.

Cum vxori vſufructus fundi legatur ⁊ ei⁹ proprietas cuz liberos[a] habuerit nato filio ſtatim ꝓprietatis dies legati cedit nec quicꝙ obeſt ſi is decedat[b].

Quando tempus certe etatis adijcit poſt precedentem diſpoſitionez puraz non facit conditionē: ſed differt in tempus impletum: ⁊ ideo interim non impedit tranſmiſſionem. hoc dicit no. ſm bal.

Impera. Alex. a. Mari. L. v.

Ex his ꝟbis. do lego helie ſeuerine filie mee ⁊ ſecūde[c] decē que legata accipere debebit cuz ad legitimū ſtatū ꝑuenerit: nō ꝯditio[d] fideicōmiſſo legato inſerta: ſed petitio in tp̄s legitime etatis dilata videt[e]. Et ideo ſi helia ſeuerina filia teſtatoris cui legatū relictū eſt die legati[f] cedente[g] vita functa eſt ad heredē ſuum actionē trāſmiſit. ſ. vt eo tēpore ſolutio fiat quo ſeuerina (ſi rebus hūanis ſubtracta nō fuiſſet). xxv. annū etatꝭ impleret. Nō eñ ceptū[h] annū ſed impletum[i] (ſi de emolumēto relicti fideicommiſſi tractetur) expectandum eſſe iuris prudentibus placuit[k].

Fideicommiſſum etiaz ab inteſtato relictum poſt diem eius cedentem tranſmittitur ad heredem etiam per ignorantiam ſalua q̄rta trebellianica. h. d. Salice.

Impera. Diocle. ⁊ Maxi. aa. euſebio. Lex. vj.

Si fideicōmiſſuz ab inteſtato fuerit ſorori tue relictū codicillis. ⁊ poſtea ꝙ dies fideicōmiſſi ceſſit rebus humanis (lz ignorans[l] fideicommiſſuz) deceſſerit: actionē huiuſmodi acq̄ri potuiſſe diſſimulare non poteras. ſalua ſcz ab inteſtato ſuccedenti quarta portione.

Ut in poſſeſſione legatoruz vel fideicommiſſorum ſeruandoꝝ cauſa mittatur: ⁊ q̄ñ ſatiſdari debeat.

Ex ſummaria cognitione venitur ad ſatiſdationem legatorum. h. d. bal. vel ſic. Pro legato in diem relicto debet heres ſatiſdare. ⁊ an legatum debeatur ſufficit iudici ſummatim conſtare. hoc dicit Sali.

Diuus pius Saluio. Titu. liij. Lex. j.

Quoniā nihil actor amplius poſtulat ꝙ vt fideicōmiſſi[m] noīe ſatiſdetur. nō debet is q iuri dicēdo p̄eſt ſubtiliter[n] cognoſcere debeatur necne fideicōmiſſo: ſed tñ decernere vt ſatiſdetur[o].

Satiſdatio de fideicōmiſſis ⁊ legatis preſtamdis poteſt per teſtatorem remitti. hoc dicit Salicetus.

Diuus Marc⁹ ſtratonice. L. ij.

Ipſis rerū experimentis cognouim⁹ ad publicā vtilitatē ꝑtinere: vt ſatiſdatiōes q̄ volūtatis defunctoꝝ tuēde grā in legatis ⁊ fideicōmiſſis introducte ſunt eorundem voluntate remitti[p] poſſint.

Q̄ñcūqz. n. iudicio volūtatꝭ cautio legati vl' fideicōmiſſi remitti p̄t.

Prius inductus in poſſeſſionez ex pignore pretorio potior eſt ꝙ emptor vel creditor poſterior ſe. hoc dicit Bal. vl' ſic. Habēs pignus pretoriuz prefertur poſterioribus diuerſum titulum pretendentibus. hoc dicit Saly.

Impera. Seue. ⁊ Anto. aa. ſimphoro. Lex. iij.

Si poſtꝙ ꝟuandi legati ſeu fideicōmiſſi grā in poſſeſſionē induct⁹ es[q] pignoris obligatio aut vēditio ab hr̄de iteruenerit p̄cedere[r] cām tuam quā iure pretorio veluti pignus habuiſti manifeſtū eſt.

Cautio nomine fideicōmiſſi dꝫ preſtari per heredem rogatum non per debitores hereditarios cōditione fideicōmiſſi pēdente. h. d. no. Bal. vel ſic. Ante hereditatis reſtitutionē fideicōmiſſarius nō agit contra hereditarium debitorem. poteſt tamen petere ab herede vt ei ſatiſſdet de fideicommiſſo reſtituendo. Salycetus.

Iidē. aa. Pitagore. Lex. iiij.

Cum archimedorā p̄ri pupilloꝝ tuorum heredē extitiſſe ꝓponas ꝯ̄ſuis vt fideicōmiſſariaz hereditatē his cū moreret[s] reſtitueret petita ſit: nullā tñ aduerſus debitores hereditarios habēt pupilli tui actionē. plane vt ſatis fideicommiſſoꝝ nomīe archimedora det: ſi mō teſtator id fieri non ꝓhibuerit[t]: apud ſuum iudicē conueniri p̄ōt.

Miſſus in poſſeſſionem nō nanciſcit proprietatem ſed debet adire iudicem qui ad ſoluendum compellat heredē. Salice.

Imperator Alexā. a. pauline. Lex. v.

Qui legati ſiue fideicommiſſi cauſa in poſſeſſionem mittūtur nō proprietatem nāciſcuntur ſed ius pignoris[u]. At aūt poſt acceptum pignus ſatiſfiat volūtati defuncti competēs iudex te adeunte prouidebit.

Ut in poſſeſſiōe legatorum ⁊c. Quoniaz pro legatis ſatiſdanduz eſt: videndū eſt quando ſatiſdatio debeat interponi. Et pro quibus legatis. ⁊ quib⁹ debeat ſatiſdari. ⁊ qui debeant ſatiſdare ⁊ qualiter ſit ſatiſdandū. ⁊ quid veniat in ſatiſdatione. Azo.

m Quoniā fideicommiſſi. generalis vl' ſpecialis.

n Subtiliter. ſꝫ ſummatim ⁊ hoc niſi parat⁹ ſit heres incōtinēti probare non deberi. vt. ff. eo. ſi is a quo. in prin. ⁊ ff. eo. hec ſtipulatio. §. j.

o Ut ſatiſdet. ſemel non amplius niſi aliq̄d inopinatuz emergat. vt ff. eo. l. ſi is a quo. §. fi. ⁊ l. fina. §. j. Et non habet locum hec ſatiſdatio in liberatione legata. vt. ff. eo. l. j. §. ſi debitori.

p Ipſis. remitti. vt ⁊. ſ. de cōdi. inſer. l. ij. ⁊. j. e. l. penul. ⁊. ff. de pact. l. pactum. Sed an hypothecaz tollere poſſit tacitam. quod videtur ſicut inducitur. vt. ſ. communia de leg. l. j. §. cū enim. Sed arg. contra. ff. de lega. j. l. nemo poteſt.

q Si poſtꝙ. induct⁹ es. tali modo cōſtituitur pignus pretoriū. vt. ff. de pigno. act. non eſt mirum. ⁊. j. qui po. in pigno. ha. l. cum rem. Sed cuz hodie per iuſtinianum omnia bona hr̄ditaria tacite ſint obligata legatario. vt. ſ. cōmunia de leg. l. j. etiā ſine inductione in poſſeſſionem eſſet veruz qd̄ ſubijcit.

Pign⁹ p̄torium q̄lit ꝯſtituitur

r Precedere. qꝛ ſunt diuerſorum titulorum. vt. j. qui po. i pigno. ha. l. ij. ſecus ſi ex eadem cā poſtea fiat pignoris obligatio. vt. ff. e. ſi is cui. §. ſi plures. ⁊. §. q por.

s Cum archimedoram. moreretur. ſ. archimedora.

t Non ꝓhibuerit. qd̄ p̄ōt. vt. ſ. ad trebel. aut. contra rogati. ⁊. ſ. eo. l. ij. Et no. etiā pro hr̄ditate ſatiſdari. vt hic. ⁊. ff. vt le. no. ca. l. hec ſtipulatio. Sꝫ hoc fallit q̄ñ fratrib⁹ ſuis vl' filijs rogatus eſt reſtituere. vt. ſ. ad trebel. l. iubemus. Itē vi' ꝫ. ff. de vul. ſubſti. l. ij. §. j. Sed hic non eſt ſollicitus de hereditate ſed de ſatiſdatione.

Satiſdatio q̄ñqz daꝭ ꝓ hereditate.

u Qui legati. ius pignoris. non tamen heredē expellet ſed tedio forte recedet. vt. ff. eo. l. is cui. in prin.

h Non enim ceptuz. Reſpondet tacite obiectioni bene dico impleret. non ceptū enim ⁊c̄.

i Impletum. argu. contra. ff. ad trebellia. qui filiū. §. ſabinus. Sol. ſpeciale ibi vt ibidem dicitur.

k Placuit. nam heres ſeuerine non potuit petere ante vigeſimuz quintum annum completum.

l Si fideicōmiſſum. ignorans. ſic videtur ꝙ ſi alicui relinquit fun

a **C**Erta. mittit̃ ſcʒ ſtatim dūmō interpellet heredē vel pro eo nō remaneat quominus interpellet. vt. ff. e. l. j. §. non exigitur.

b ¶ Sex menſes. continuos. vt. ff. eo. is cui. §. imperator. ꝛ. §. ſex menſiuʒ. ꝛ facit. ff. q ſatiſda. cogā. de die. §. penul.

c ¶ Conſtitutionē. cui⁹ v̄ba ſunt. ff. eo. l. is cui. §. imperator.

d **S**Cire. ꝯſtituiſſe. vt. s̄. e. l. ij. ꝛ idē dr̄. ff. de cōdi. ꝛ demō. l. auia. ꝛ. l. cū tale. §. qd ergo. ꝛ. ff. de pac. l. pactū. ꝛ hoc verū etiaʒ ſi heres bōa diſſipet. vt. ff. vt leno. ca. l. fi. in prin.

e ¶ Poſſe. ff. e. ſi pecunie. ꝛ. s̄. de vſufruc. l. j. Et eſt rō. q꞉ p̄ma ſatiſdatio gratia defuncti ipōnit꞉ vnde ei renunciare poteſt. vt ꝛ. s̄. l. ij. ꝛ. s̄. d pact. l. fi. i ſcđa nō ſʒ heredis. vt ar. ff. ad. l. falcidiam. qđ de bonis. §. fi. Item inuitaretur ad delinquendum.

f **C**Ontra. non eſſe. ideſt ideo q꞉ nō fuit ſatis acceptū. Azo.

g ¶ Actionē. ſ. in factū vt. j. de admini. rerū ad ciui. pti. l. ij. li. xj. ꝛ. ff. de magi. ꝯue. l. fi. ꝛ facit. s̄. de magi. ꝯue. l. j. ij. ꝛ. iij.

¶ De ſuis ꝛ lḡimis ꝛc.

Cōtinuatio. Uſqꝫ huc dixit de ſucceſſionibus teſtamentariis꞉ nūc de his q̄ ab inteſtato deferuntur ꝛ primo de linea inferiori ꝛ ſuperiori vſqꝫ ad titu. d legi. here.

h **S**I fratri. legitima. vt q꞉ eodē p̄re nata eſſet꞉ ſed ſi ex eadē m̄re tm̄ cognata eēt. vt inſti. de le. agna. ſuc. §. ſunt auteʒ. ꝛ ſic repellit̃ vterina centū diebus elapſis. vt. s̄. q ad mit. ad bono. poſ. l. ij. ꝛ ff. vn̄ cog. l. j. in prin. Sʒ hodie etiam vterina admittit̃. vt. j. de leg. here. l. fi. §. ſed nec fratrē. cuʒ diſtinctione tn̄ per auṫ. vt preponat̃ vtrinqꝫ cōiūct⁹. vt. j. cōmunia de ſucceſſi. auṫ. itaqꝫ.

i ¶ Non excluderis. cū de iure ciuili. ſcʒ. l. xij. tabularum admittaris. vt inſtit. de perpe. ꝛ tēpo. ac. in prin. ꝛ hec lex melius ſtaret ſub illo titu. j. de legi. here.

k **N**Epotes. nūeri ex vno duo ex alio tres vel quattuor.

¶ Propter primā contumaciā heredis fit miſſio i bonis hereditariis꞉ ēt dolo alienatis vel dimiſſis poſſideri꞉ ꝛ poſt ſex mēſes in bonis hđis. hoc dicit no. bal. vl' ſic. Si non ſatiſdatur de legato vel fideicōmiſſo in rebus hereditariis fit miſſio. ꝛ ſi non ſatiſfit cum petitur in rebus propriis heredis moroſi mittit̃. hoc dicit Salice.

¶ Idem. a. Donato. Lex. vj.

CErta eſt forma iuriſditionis qua fideicōmiſſi ſeruādi cauſa in poſſeſſionem reruʒ que in cauſa hereditaria ſunt aut dolo malo eſſe deſierint is cui legati vel fideicōmiſſi noīe ſatis non datur mittitur[a]꞉ vel in ꝓprias res heredis ſi fideicōmiſſo ſatis nō fit poſt ſex menſes[b] ꝙ̄ peti ceperit ſm̄ diui antonini patris mei conſtitutionem[c].

¶ Cautio legatoruʒ poteſt per teſtatoreʒ remitti ſed nō cautio fruſtratoria. h. d. bal. vel ſic. Satiſdatio de legato ſoluendo pōt a teſtatore remitti nō de vtendo fruendo arbitrio boni viri. ſalyce.

¶ Idem. a. proculiano. Lex. vij.

SCire debetis fideicōmiſſi quidem ꝛ legati ſatiſdationeʒ remitti poſſe diuū marcū ꝛ diuū commodum ꝯſtituiſſe[d]. ¶ Ut autē boni viri arbitratu is cui vſufruct⁹ relictus eſt vtatur fruatur minime ſatiſdationē remitti teſtamēto poſſe[e].

¶ Pro legato reipublice tenētur adminiſtratores ſatiſdationem petere. qđ ſi nō faciāt tenent̃ ad intereſſe. h. d. ſalice.

¶ Idem. a. Zenodoro. Lex. viij.

COntra eos ſiue ſucceſſores eoꝝ qui rē publicaʒ adminiſtrātes per officij neceſſitatē ciuitati ſub ꝯditione relicti fideicōmiſſi ſatis accipere debuerūt quāti reipublice intererit ſatis acceptū nō eſſe[f] dirigendam certum eſt actioneʒ[g].

¶ De ſuis ꝛ lḡimis liberis ꝛ ex filia nepotib⁹ ab iteſtato veniētibus.

¶ Legitima ſucceſſio nō excludit̃꞉ lʒ itra centū dies bonoꝝ poſſeſſio nō petat̃. h. d. bal. vl' ſic. Heres legitimus a ſuccedendo nō excludit̃ centū diebus. h. d. ſalice.

¶ Impera. Seue. ꝛ Anto. aa. criſpine. Titu. liiij. Lex. j.

SI fratri tuo lḡima[h] heres eē potes cētū dieꝝ p̄finitiōe nō excluderis[i] ad acgrendam hereditateʒ.

¶ Nepotes ex diuerſis filiis ſuccedūt auo in ſtripes. hoc dicit Bal.

¶ Impera. Diocle. ꝛ Maxi. aa. auie. Lex. ij.

NEpotes ex diuerſis filijs varij numeri[k] auo ſuccedētes ab inteſtato nō virilibus portionibus꞉ ſed ex ſtirpibus ſuccedunt[l].

¶ Fili⁹ filij p̄mortui ſuccedit equaliter auo cū ſup̄ſtite eius filio. h. d. bal.

¶ Jidem. aa. frontoni. Lex. iij.

UT inteſtato defuncto filius ac nepos ex alio filio q mortis ei⁹ tpe reb⁹ humanis nō ienit̃ manētes in ſacris pariter ſuccedāt euidēter. l. xij. tabulaꝝ cauet̃[m] qđ ꝛ bonorarij iuris obſeruatio ſequit̃[n].

¶ Filius poſthumus p̄fertur ſorori defuncti. hoc dicit bal. vel ſic. In ſucceſſiōe ab inteſtato potior eſt cauſa deſcedentium ꝙ̄ collateraliuʒ. hoc dicit. Uel ſic. Filius prefertur ſorori defuncti. h. d. ſali.

¶ Jidem. aa. Marcelle. Lex. iiij.

INteſtato qdē defūcto[o] poſthumū ſuū heredē ꝙ̄ ſororē[p] lʒ conſanguineā haberi potiorē ordo ſucceſſionū lege. xij. tabularū factus[q] nimis[r] euidēter demonſtrat.

¶ Adoptiu⁹ admittit̃ ad ſucceſſionē cuʒ filijs legitimis ꝛ naturalibus tā natis ante adoptionem ꝙ̄ poſt. h. d. Bal.

¶ Jidem. aa. Apiano. Lex. v.

SI te parēs in cuius fuiſti poteſtate ſolenniter in adoptionē dedit cū filijs naturalibus[s] adoptiui patris ante vel poſt q̄ſitis defuncto inteſtato ſuccedere potes.

¶ Natus ex libera ꝛ ſeruo non ſuccedit vt ſpurius꞉ lʒ patri dignitas ſuperueniat hoc dicit Salice.

¶ Jidem. aa. Poſſidonio. L. vj.

EX libera cōcept⁹ ꝛ ſuo velut ſpuri⁹ habet̃꞉ nec vt decurionis fili⁹[t] (ꝙ̄uis p̄r eius nālis manumiſſus ꝛ natalib⁹[u] ſuis reſtitut⁹ hūc adept⁹ fuit honorē) defendi pōt[x].

¶ Libertus filiū habet in poteſtate ideo ad eius ſucceſſionem admittitur vt legitimus. h. d. ſm̄ ſaliceṫuʒ.

¶ Jidem. aa. Emiliane. Lex. vij.

HIliū habere ſuū libertus in poteſtate nō ꝓhibet̃[y]꞉ cū ob p̄teritū ſtatū[']ex legitimis nuptijs[z] ingenuoruʒ exemplo filios habere liberto non ſit interdictum.

¶ Exiſtentia ſui heredis operat̃ trāſmiſſionē de filia ad matrē. h. d. ꝯmuniter ſm̄ doct. vel ſic. Si filia ſe immiſcuit bonis patris apđ hoſtes defūcti heres extitit. lʒ certitudinaliter mortē ei⁹ tūc neſciuit. h. d. ſa.

¶ Jidem. aa. Carino. Lex. viij.

APud hoſtes p̄re defūcto filia cōis vobis[a] q̄ caſu mortis ſciētia nō poſtulat̃[b] heres extitit ſua꞉ ꝛ ad te trāſmiſit ſucceſſioneʒ[c].

¶ Auo vel auie ab inteſtato moriēti ſuccedūt nepotes ex filia cū auūculis ꝛ materteris cū diminutiōe tertie partis eius portiōis in q̄ parēs ſuccederet ſi viueret꞉ ꝛ eis p̄teritis vel exheredatis ꝯtra teſtamentuʒ competit idē ius quod parenti eorum competeret ſi viueret. h. d. ſalice.

¶ Impe. Ualē. ꝛ Archa. ꝛ theodo. aaa. Conſtantino prefecto pretorio gallie. Lex. ix.

SI defūctus[d] cuiuſcūqꝫ ſexus aut numeri reliquerit filios꞉ ꝛ ex filia[e] dieʒ functa cuiuſcūqꝫ ſex⁹ aut numeri nepotes꞉ eius ꝑtis quā defuncta filia ſup̄ſtes p̄ri inter fratres ſuos fuiſſʒ habitura꞉ duas partes cōſequant̃ nepotes ex eadē filia tertia pars fratrib⁹ ſororibuſve ei⁹ q̄ defūcta eſt. i. filijs filiabuſqꝫ eius de cuius bonis agitur꞉ auūculis. ſ. ſiue materteris eorū q̄rū cōmodo legeʒ ſancimus accreſcat[f] hec eadē

l ¶ Succedūt. vt inſti. eo. §. cū filius. ꝛ in auṫ. đ he. ab iteſt. §. reliquū.

m **U**T inteſtato. cauet̃. vt inſti. e. §. cum filius.

n ¶ Sequit̃. dādo vn̄ liberi bonoꝝ poſſeſſionē.

o **I**Nteſtato. defūcto. ſcilicet patrefamilias.

p ¶ Sororē. defuncti.

q ¶ Fact⁹. vt inſti. de hr̄di. ab iteſtato. in p̄n.

r ¶ Nimis. i. valde.

s **S**Ite. naturalib⁹. ſubaudi ꝛ legitimis ꝛ hoc ſi tp̄e mortis naturalis p̄ris nō eſt ab adoptiuo patre emancipatus. vt inſti. de here. ab inteſta. §. at hi.

t **E**X libera. filius. vt euitet tormēta. vt. j. de penis. l. decurionum filij.

v ¶ Natalibus. al's nō fuiſſet ad honores admiſſus. vt. j. ad. l. iuliaʒ viſcel. l. j.

x ¶ Defendi poteſt. tēpore conceptionis circa ſtatuʒ p̄ris inſpecto. vt. ff. de ſenatuſcōſul. l. emancipatuʒ. §. ſi quis.

y **H**Iliuʒ. non ꝓhibet̃. vt. j. de ſer. reipublice ma. ſi decretum. ꝛ de patria poteſtate libertos.

z ¶ Nuptijs. poſt manumiſſioneʒ ꝯ̄ctis. Sed quid ſi ante ꝛ poſtea filius eſt ꝓcreatus. rn̄. idē argu. s̄. de nup. ꝛ ſi contra. ꝛ. ff. de ritu nupti. ſi quis in ſenatorio. argu. contra. ff. man. ſi procuratorem. ſed ſecus in caſu. l. proxi.

a **A**Pud hoſtes vobis. m̄ri loquit̃.

b ¶ Non poſtulat̃. ſ. vere. vt inſti. de heredi. ab inteſta. §. poſthumi. ſed ſcire dʒ qn̄ fuit captus. q꞉ tunc p̄ſumit̃ mortu⁹.

c ¶ Succeſſionē. vt. ff. đ iure fiſ. l. luci⁹. trāſmittit̃ ergo hereditas etiam ad ſupiores lʒ non adita ſicut ad inferiores. vt s̄. de his q ante aper. ta. l. j. ꝛ eſt arg. ff. de inoffi. teſta. l. nā ꝛ ſi parētib⁹. ꝛ. de hac materia dr̄. ff. de acgr. here. l. ventre. Hr̄ditas nōdū adita ad ſuperiores q̄n q̄ tranſmittitur.

d **S**I defunct⁹. aliquis maſculus. ꝛ h̄ puncta.

e ¶ Ex filia. ſecus ſi ex filio.

f ¶ Accreſcat. vt inſti. de heredi. que ab iteſta. §. item vetuſtas. ꝛ. s̄. de colla. illam. Sed hodie contra. vt in auṫ. ibi poſita.

Equitate.

a ¶ Equitate.ſiue nepotes ex filio ſiue ex filia relinquat ſed in maſcu lo decedente diſtinguitur.ex filio vel filia relinquatur.vt.d.l.illam.
b ¶ Elogia.i.teſtamentuꝫ in quo inſtituerat nepotes fecit deleri vel comburi vere ⁊ eos ex vera ⁊ iuſta cauſa preteriuit vel exheredauit in ſecundo teſtō vnde nō poſſunt agere querela.vt in auť.de here. ⁊ fal. §.exheredatos. colla.j. de iur.o.iu.l.ij.puto tñ p hec vba ſublatū eē edictū de ꝯiūgēdis cū emā/ci.li. Jtē vſqꝫ ad quē gradū admittiť cognatꝰ:nūqd vt olim.vt inſti.de ſuc.cog.§.fi. Rñ.nō.qꝛ ſic differret agnatꝰ a cognato. Sꝫ ꝑmittam in oībꝰ ſucceſſionē vſqꝫ ad gradū decimū. Jteꝫ nunqd dñs cognato ſerui ſui ſuccedet. Rñ.nō.qꝛ nec hoc ꝑ ꝑtorē fiebat q tm̄ nālē cāꝫ ītuebať.vt ff.vñ cog.l.ij.⁊ inſti. de ſui.cog.i ꝑn.⁊ no.ꝙ hec verba ſola naturali ⁊c. non ſunt de coꝛ.auť.ſed Jr.poſuit.

c ¶ Preterierit.ſine cā.
d ¶ Eadem.ſ.iura ſer/uamus.ſ.que ſequunť.
e ¶ De re.i.heredi.pe.ꝑponenda.
f ¶ Vel de lite.i.de qre la inofficioſi teſtamēti ſi ipſi eſſent exheredati.
g ¶ Legis.ſ.huius.
h ¶ Modū.que de ſup plenda quarta dicit. vt s̄.de ioſſicio. teſta.l. oi/modo.⁊.l.ſi quis.quod eſt falſum.cum ille ſint poſt iſtam.De ſeipſa er go dicit vel de aliꝭs tra/ctatibus de inofficioſis.
i ¶ Que.ſ.actiones.
k Vbi auiarū. tra/ctať enim an fi/lius filij emancipati ſuc cedat auie pr̄ne vel ma/terne.
l ¶ Diminutio.ſ. mini ma vt emancipatio.
m ¶ Tractatur.ſed mu lier non pōt poteſtatem habere familie. vt inſti. de adop.§.femine.
n Si mr̄e. ſuccedāt. excluſa matre.qꝛ ꝑrima cā eſt in ſucceſſio ne filioꝝ.vt inſti.de he/redi.ab inteſtato in ꝑn.
o ¶ Pronepotibꝰ.de/functi.qui ſunt ꝑnepo/tes ad eā cui preferunť.
p Quotiēs.nepo/tibꝰ.ex filio vel filia cū de hereditate fe mine agitur: vel ex filia cuꝫ de hereditate mr̄is. nam iſtis nō cōpetit vñ liberi.qꝛ vnde li. datur illis quibus contra ta/bulas dari poteſt. vt.ff. ſi ta.teſt. nulle. ex.l.j.§. recte.⁊.§. labeo. ⁊ iſtis cōpetere nō poteſt ꝯ ta/bulas.vt.ff.de ꝯ tabu.l. illud.§.ad teſtamenta.
q ¶ Agnatis. in tertio vel quarto gradu vł de inceps vt inſti.de here. ab inte.§.fi.
r ¶ Quartam. ſed nec tertiam habent hodie ꝑ auť.vt dixi in.l.ſi defun ctus.
s In ſucceſſiōe.pri mi quidem gra/dus.vt ſunt filij.
t ¶ Equaliter.ideſt pro virili.
v ¶ In ſtirpes.hec etiā olim erat.vt.s̄.eo.l. ne/potes ſecus in collate/ralibꝰ. vt in coꝛ. auť.§. ſin autem defuncto. Vel dic vt no.in auť.ceſſan/te de legi.heredi.

q̄ de aui materni bōis ꝯſtituimꝰ: ⁊ de auie materne: ſiue etiaꝫ paterne ſimili equitate[a] ſancimus: niſi forte auia elogia[b] inurenda ipiꝭs nepoti/bus iuſta ſemotis ratiōe dixerit: ⁊ hoc fuerit legibus approbatum. ¶ Nō ſolū aūt ſi īteſtatꝰ auꝰ auia ve deceſſerit hec nepotibꝰ q̄ ſanci/mus iura ſuamꝰ: ſꝫ ⁊ ſi auꝰ vel auia (qbus hmōi nepotes erant teſtati) obierint ⁊ ꝑterierint[c]: nepotes aūt exheredauerint eadeꝫ[d] ⁊ de iniuſto auoꝝ teſtō. ¶ Et ſi que filie pote/rāt vel de re[e] vel de lite[f] cōpetere actiōes nepotibꝰ deferimꝰ ſꝫ iuſtū nr̄e legis[g] modū[h] que[i] de parētū in/officioſis teſtamētis cōpetūt filiꝭs.

¶ Emancipatio nō concernit lineā ma ternā.h.d. bal.vel ſic.Emancipatio non excludit a ſucceſſione eius qui emancipa/tum non habuit in poteſtate ſed emancipā tis tantum.hoc dicit.Salice.

¶ Imperatores Hono. ⁊ Theo/do.aa.Mari. Lex.x.

Vbi auiaꝝ[k] ſucceſſio morte iteruenieñte diſcutiť capitꝭ di minutio[l] paterna querēda non eſt. ¶ Tūc eniꝫ in hmōi hereditatibꝰ filioꝝ ſtatus aut perſona ſpectatur quotiēs de eius bonis qui poteſta/tē familie potuit habere tractať[m].

¶ Patri ⁊ matri filiꝰ ⁊ filia ipſo iure ſuc cedunt.h.ſm bald.vel ſic.In ſucceſſione ab inteſtato primo admittunť tam deſcen dentes ꝙ aſcendentes.h.d. Salyce.

¶ Impera.Theod.⁊ Valēti.aa. Mari.prefecto pretorio. Lex.xj.

Si matre ſuperſtite ⁊ filius vł filia q que ve moriť filios de/reliquerit: omnimodo pr̄i ſuo ma/tri ve ſue ipſo iure ſuccedāt[n]: qđ ſi/ne dubio ⁊ de pronepotibꝰ[o] obſer/uandum cenſemus.

¶ Deſcendētes: etiā qbus nō cōpetit bo noꝝ poſſeſſio vnde liberi: potioꝛes ſunt de iure ciuili ꝙ collaterales agnati.h.d. ſali.

¶ Imperatoꝛ Juſtini.a. Menne prefecto pretorio. Lex.xij.

Quotiēs aliqs vel aliq̄ īteſta tus vel iteſtata mortuꝰ vel mortua fuerit nepotibus[p] vel ꝑne potibꝰ cuiuſqꝫ ſexus vel deinceps aliꝭs deſcēdētibꝰ derelictis qbꝰ vñ liberi bonoꝝ poſſeſſio minime cō/petit: ⁊ inſuꝑ ex latere quibuſcunqꝫ agnatis[q]: minime pñt iꝭdem agnati quartā[r] partē hereditatis mortue ꝑſone ſibi vēdicare: ſꝫ deſcēdētes ſo li ad mortui ſucceſſioneꝫ vocentur. ¶ Qđ tm̄ in futuris nō etiā ꝑteri tis negociꝭs ſeruari decernimus.

In auten. đ here. ab inteſta. §. j.colla.x. Conſtitu.j.

¶ Hodie ad ſucceſſionem defuncti pri/mo vocantur liberi ſublata differentia ſe/xus ⁊ patrie poteſtatis.h.d.Salic.

In ſucceſſione mortui patris familias ſiue filiꝭfamilias li/beri eius ſi ſunt omnibꝰ aliꝭs ꝑlati ſuccedūt. ¶ Primi qdē gradus[s] equaliter[t] ſuccedunt nepotes: ⁊ vl/teriores in ſtirpes[u] non diſtinguen do ſexuꝫ vel iura poteſtatis: ſed ſo la naturali cauſa inſpecta[x].

¶ Ad ſenatuſcōſultū tertullianuꝫ.

¶ Mater ſuccedit filio infāti ab inteſta to morienti: ⁊ econtra. h.d. ſalicetus.

¶ Impera. Diocle. ⁊ Mari. aa. Viuiane. Titu.lv.Lex.j.

Licet[y] liberi mr̄ibus ab inteſtato: ita de/mū per ſe[z] heredes exiſtant ſi fari poſ/ſint: tamen matres liberis (etiam ſi infantes nature cō ceſſerint[a]) poſſe[b] ſuccedere nulla du bitatio eſt.

¶ Pater preferť matri in ſucceſſione fi/lij.hoc dicit hodie aūt cōcurrunt.vt in au/tenti.defuncto.j̄.eo.Salice.

¶ Jidem.aa.⁊.cc.Reſe. Lex.ij.

In ſucceſſiōe filij[c] vel filie cō munis: ſine liberis ⁊ fratribꝰ vel ſororibus moriētis: pater ma/numiſſoꝛqꝫ[d] quia ei ſit vetꝰ ius ſer/uatum[e] matri prefertur[f].

¶ Exceptio tutoris non petiti nō exclu/dit matrem a ſucceſſione filij poſtea facti adulti.hoc dicit ſalice.

¶ Impera.Conſtā.a.Catilio. pre fecto pretorio Africe. Lex.iij.

Matres que puberes[g] amiſe/runt filios: licet īpuberibus eis tutores nō petierint ꝑſcriptio/ne[h] nō petiti tutoris ad excludendā eoꝛum[i] ſucceſſionem minime debe re preſcribi[k] certum eſt.

¶ Mulier nubēs intra tēpoꝛa luctus ef ficiť infamis: nec valet rēiſſio infamie ⁊ ce terarū pēarū facta a ꝑncipe vbi liberos ex ꝑoꝛe viro habuit: niſi omniū ſuarū faculta tū tēpore ſecūdarū nuptiaꝝ extātiū medie tatē ſine aliqua cōditiōe eis dederit: ⁊ eoꝝ altero decedēte ad ſuperſtitē debet perue/nire: ⁊ omnibus ab inteſtato morientibus ad matrem debet redire. ſalicetus.

¶ Imperatores Gratia.⁊ Valē/ti.⁊ Theodo.aaa.Eutropio prefe/cto pretorio. Lex.iiij.

Si q̄ mulier nequaqꝫ religio/nē ꝑoꝛi viro ex q̄ filios ſeu fi/lias nō habet nuptiarū feſtinatiōe[l]

¶ Ad ſenatuſcōſultū tertullianū. Dictuꝫ ē de his q ſuccedūt aſcēdēti/bus nūc de his q ſuc ce/dunt deſcēdētibus.
y Licet.i.ꝑ ſuaꝫ ꝯditionē que ⁊ annum de ſiderat.
z ¶ Per ſe.ſꝫ ꝑ tutoreꝫ poteſt etiā infans. vt.s̄. de iure delibe.l.ſi īfanti. ⁊.l.potuit.
a ¶ Conceſſerint.i.de/ceſſerint.
b ¶ Poſſe.ſꝫ qđ đ pr̄i/bus.rñ. pr̄ vel habebat filiū i ꝑtāte.⁊ ſic iure ve/teri nō hꝫ hr̄dē ab inte/ſtato vel emācipauerat ⁊ ſuccedebat ei ſi ꝯcta fi ducia.i.ſeruato iure ſuc ceſſionis emancipaſſet qđ hodie ꝑſumiť.vt in/ſti. de legi. ag. ſucceſ.§. fina.⁊.j̄.l.proxi.
c In ſucceſſioe.fi/lij emancipati.
d ¶ Manumiſſoꝛ.ideſt emēncipatoꝛ. vt.ff. quā do act. de pe. eſt an.l.j. §.j.
e ¶ Seruatum.qꝛ emā cipauit contracta fidu/cia.
f ¶ Prefertur. vt ⁊ in ſtitu.eo.§.preferuntur. ſed ſecꝰ in auo ⁊ in auia. vt.ff. e.l.ij.§. obꝭciť. ni ſi in caſu.ſ.quando eſt ⁊ pater ⁊ auus.vt.ff.eo.l. equiſſimum.§.fi.
g Matres.que pu/beres ſcꝫ exiſtē/tes ipſe matres.qđ non placet. dic ergo ad fili/os referri. ſecus ergo ſi īpuberes deceſſerūt.vt hic.⁊.j̄.l.omnē.⁊ inſti. eo.§.fin.⁊.j̄.de le.here. ſciant. Excuſatur ergo mater ſi factꝰ eſt pubes vt hic. Item ſi intereſſe filij videatur non pete/re tutorem. Item ſi aliꝰ preuenit eam petere vo/lentem. Iteꝫ ſi filius ha beret alium tutoreꝫ.pu ta legitimum. Itē ſi ma ter eēt minoꝛ. Alie quo qꝫ cauſe numerātur.ff. e.l.ij.§. confeſtim. ⁊.§. ſi mater.⁊.s̄.ſi aduer.de li.l.j.⁊.ff. qui pe.tu.l.ij. in prin.
h ¶ Preſcriptione. i. exceptione.

Cognati et agnati hodie ſuc cedunt vſ qꝫ ad deci mum gra dum.

Cōtinua/tio.

Mr̄ qñ/qꝫ filij ſuc ceſſioneꝫ non ꝑdit lꝫ illi tuto rem non queſierit.

x ¶ Sola naturali cā inſpecta.hic vř corrigi qđ de adoptiuis dř ꝙ cū naturalibꝰ ſuccedāt.vt ⁊ inſti.de adop.§.ſed hodie.qđ nō placet.nam vbū ſola hic poſitū dꝛiaꝫ ꝑrie ꝑtātis ſexus ⁊ cognatiōis tm̄ tollit.ſic.s̄.
i ¶ Eoꝛum.puberum.
k ¶ Preſcribi.i.excipi.
l Si qua.feſtinatiōe.ꝙ ante cōpletū annū nupſit poſt mortē viri.

a ¶ Infamis. vt ⁊. ſ. ex quibus cau. infa. ir. l. decreto. ⁊. ff. de his qui notan. infa. l. j.
b ¶ Permittimus. hoc aliqua conditione.
c ¶ Penarum. que numeranť. ſ. de ſecū. nup. l. j. ⁊ fina.
d ¶ Facultateʒ. ipſius mulieris.
e ¶ Medietateʒ. totius ſubſtantie. vt in auť. de nup. §. primo. in fi. §. ⁊ melius in. §. ſi igitur.
f ¶ Obeuntibus. ſ. ſine filijs. Iteʒ bene dicit inteſtato qꝛ in teſtamento cuivoluerit poteſt relinquere cum donare ⁊ vēdere poſſit. vt in auť. de nup. §. hinc nobis. collatio. iiij.
g ¶ Preſumat. ⁊ ante alios capiat.

Mř qd hʒ i boniſ filij nubat ante mortē ei⁹ vel poſt.

h MAter. omnia. ſ. bona.
i ¶ Coniugiū. mortuo. iā filio. Et not. ꝙ refert nubat mater ante mortem filij vel poſt: ſi ante ſuccedit in totū lʒ filijs ſuare debeat. vt. ſ. ď ſe. nup. l. femine. §. fi. ſi vo poſtea tunc extrinſecus q̄ſita filio ſolita hʒ. pᷓna vo quo ad vſumfructū. vt h. ⁊ in auť. de nō eli. ſe. nu. §. ⁊ nō ſolū. col. j. qꝛ min⁹ delinqt poſtea nubēs. ſed poſtea corrigiť qꝛ indiſtincte nubat ante vel poſt ſuccedit in ꝓprietatē in pᷓnis etiaʒ. vt in auť. de nō eli. §. cū igitur. Sed ⁊. d. §. cum igitur corrigiť per auť. ď nup. §. hinc nobis. vbi rediť ad diſtinctionem huius legis. Item ⁊ illā de nupti. dicunt quidaʒ corrigi in auť. de here. ab inteſta. §. conſequēs. colla. ix. qꝛ nulla fit mētio ſecundarʒ nuptiarum. ſed hoc nō placet. Sed intellige eaʒ ſm diſtinctionē predicte auť. de nup. ⁊ pro hoc eſt. j. ti. eo. l. fi. in fine.
k ¶ Potiatur. ſʒ ſi hec mater legatis erat grauata an minuať qꝛ ſua portio minuitur. rñ. nō vt. ff. de lega. j. l. vlti. circa fi. qꝛ ſuo delicto eſt ei minuta. ſecus ſi alio mō eſſet minuta. vt. ff. de cō di. ⁊ demon. plautius.
l OMnē. ſubſtitutionis. qꝛ pater ſubſtituit eam filio.
m ¶ Si ea. ſ. mater.

preſtiterit: ex iure quidem notiſſimo ſit infamis[a] niſi huiuſmodi maculam imperiale beneficium ei remittat: ſin autem ei filij erunt ſeu filie ⁊ impetrauerit indulgentiaʒ infamie abolitione ꝑmittimus[b]: ⁊ ceterarum penarum[c] antiquationē ſi facultatem[d] omnium que fuerint tēpore nuptiarum medietatem[e] filio vel filie filijs ſeu filiabus donauerit quos habebit ex viro priore ſuſceptos: pure. ſ. ⁊ omni donationis ſolennitate cōpleta: nec retēto quidem vſufructu. ¶ Quem qdeʒ ſemiſſem ſi duobus filijs ſeu filiabus pluribuſve donauerit: ⁊ forte fatali vnus vel vna ſeu alius ſeu alia ex hiſdem inteſtatus vel inteſtata obierit ſemper ad ſuperſtites fratres vľ ſorores volumus ꝑtinere. ¶ Sin autē vniuerſe vel vniuerſi inteſtati diem obierint dure fortune ad matrem ſolatia ex integro reuertātur ita ſcʒ vt hunc ſemiſſem quem filijs vel filiabus donauerat ab īteſtato diem filijs ſeu filiabus obeūtibus[f] rurſus ipā ſeꝑatim ab vltimi filij vľ filie hereditate preſumat[g].

¶ Mater que ſuccedit filio ſi alteri non nubat hereditatem retinet pleno iure. Si vero nupſerit in bonis a marito prouenientibus ſolum habet vſumfructum: in alijs ius plenum. hoc dicit Saly.

¶ Imperato. Theo. ⁊ Valen. aa. Senatui. Lex. v.

MAter que defuncto filio filiave ſine liberis ex teſtamento vel ab inteſtato ſuccedit: ſi matrimonium ſecundum poſt morteʒ filij vel filie non contraxerit: omnia[h] filij ſeu filie morte delata vel derelicta pleno iure acquirat. ¶ Sin vero alterius elegerit coniugiuʒ[i] mariti extrinſecus quideʒ queſita filio filieve ſimili firmitate poſſideat: rerum vero paternaruʒ defuncto ſolo vſufructu humanitatis contemplatiōe potiať[k] proprietatem: ⁊ ſororib⁹ ⁊ frīb⁹ trāſmiſſura defuncti.

¶ Mater tutrix filij priuatur eius hereditate ſi tranſiuit ad ſecunda vota anteꝗ̄ tutorem aliū fecerit ei ordinari. h. d. Salyc.

¶ Iidem. aa. Florētino. Lex. vj.

OMnem matri ſiue ab īteſtato ſiue iure ſubſtitutiōis[l]: ſi filius impubes moriť denegandaʒ volum⁹ ſucceſſionē: ſi ea[m] legitima[n] libertorum tutela ſuſcepta ad ſecūdas ꝯtra ſacramentū[o] ꝑ̄ſtitum aſpirauerit nuptias anteꝗ̄ tutorē aliū ei fecerit ordinari: eiꝗ̄ quod debetur ex rōne tutele geſte[p] ſoluerit[q].

¶ Fratres defuncti nō excludūt ei⁹ matrem ſed cū ea ſuccedūt ꝓ virili: ſorores vero in ſtripes: ⁊ ſi ſimul concurrāt cum matre fratres ⁊ ſorores: tunc oēs admittunť ꝓ virili: patruo excluſo: ⁊ hoc vbi pater defuncti non concurrat. Si vero concurrat aliter ſeruatur ſi defunctus erat ſui iuris: aliter ſi in poteſtate. hodie ſeruantur autē tice hic poſite. hoc dicit Saly.

¶ Impa. iuſtinia. a. mēne. ꝑ. ꝑto. L. vij.

SI quis vel ſi qua matre ſuꝑſtite vel fratre[r] vel legitimo vel ſola cognatiōis iura habente: inteſtatus vel īteſtata deceſſerit: nō excludi a filij ſucceſſiōe matrem: ſed vna cū fratre mortui vel mortue ſi ſuperſtes filiuſue vel ꝑuignus ipſius ſit ad eaʒ peruenire ad ſimilitudinem ſororum mortui vel mortue. ¶ Ita tamē vt ſi qdē ſole ſorores agnate vľ cognate ⁊ mř defuncti vel defuncte ſuperſint ꝓ veterum legū tenore[s]: dimidia quidē mater: alterā ꝟo dimidiā partem oēs ſorores habeant. ¶ Sin vero matre ſuꝑſtite ⁊ fratre vel fratrib⁹ ſolis. vel etiā cū ſororib⁹ quis inteſtatus vel inteſtata moriať in capita diſtribuať eius hereditas: nec liceat matri occaſione ſororꝝ mortui vel mortue ampliorē partē ſibi vēdicare ꝗ̄ rata portio capitū exigit. ¶ Patruo ſcʒ mortui vel mortue: ⁊ eius filio vel nepote nullum ius ad eius hereditateʒ matre eius herede exiſtēte habentib⁹: nec ex veteribus legib⁹ vel ex ꝯſtitutionib⁹[t] partē matris minui. ¶ Sin auteʒ defuncta ꝑſona non ſoluʒ matrem: ⁊ ſorores ⁊ fratres ſuperſtites habeat: ſed etiā patrem ſiquidē ſui iuris deceſſit: qꝛ patris ꝑſona iteruenïens matris iura ſuꝑare videtur[v] oibus pio aio ꝓuidētes. ¶ Sācimus qdē frēs ⁊ ſorores mortue ꝑſone ad ſucceſſioneʒ ꝓprietatꝭ ſolos ꝓ virili portiōe vocari: pr̄i aūt ⁊ mr̄i vſufructū totius ſucceſſiōis ꝓ beſſe[x] cōpetere equa lance inter pr̄em ⁊ matrē diuidēdū: reliqua ꝑte vſufructus apud fratres ⁊ ſorores remanēte. ¶ Sin vero defūcta ꝑſona in ſacris patris ꝯſtituta deceſſerit: př qdē vſumfructū quē ⁊ viuēte filio habebat teneat donec viuat in corruptū: mater aūt qꝛ hūc vſufructuʒ habere viuēte patre nō poteſt totū apud patrē ꝯſtitutū vna cū fratrib⁹ defuncte ꝑſone ad ꝓprietateʒ voceť. ſ. cuʒ ſororibus ſola in dimidia: cū fratribus vel ꝑmiſcui generis ſm ſupradictā diſtributionē in virileʒ portionē. ¶ Omnibus videlicet que de mulieribus ad ſecundas nuptias migrātib⁹ ſancita ſūt in ſuo ſtatu durantibus.

IN auten. de nup. §. quoniam mř. collatio. iiij. Cōſtitutio. j.

¶ Cum fratribus ⁊ ſororib⁹ defuncti filij ſuccedit mater in virili. hoc. dicit Saly.

ET cū ſolis fratrib⁹ ⁊ cū ſolis ſororib⁹ ⁊ cū ꝑmixtis vocantur matres in virilem[y] portionem.

IN auten. vt cū ď appella. cog.

n ¶ Legitima. i. ſʒ. l. nō tamen ex. l. xij. tabular. vt no. ſ. quādo mu. tu. offi. fun. pōt. auť. matri.
o ¶ Sacramentum. iurabat enim non trāſire ad ſecundas nuptias. lʒ hodie nō iurat. vt. ſ. qñ mu. tu. offi. fun. po. auť. ſacramentum.
p ¶ Geſte. ⁊ male.
q ¶ Soluerit. vt ⁊. j. de legi. here. ſciāt. ⁊ qui. ex cau. pig. ta. cōtra. l. ſi mater. hec ergo lex loquiť cum non eſt teſtō data. ſecus autem ſi teſtō patris data eſſet tali ſimilitudine. quia ſicut mater ab inteſtato ſuccedit filio ſi ineat ſecundas nutias punitur etiaʒ in ſucceſſione vt pater noꝝ habeat vſumfructum tm̄. idem cum ex teſtō ei ſuccedit ī nullo punitur lʒ contrahat ſecūda vota. vt ī auť. de nup. §. hinc nobis. colľ. iiij. ſic ⁊ ſi ex l. voceť ad tutelā ſi ineat ſecunda vota ſtatim deſinit eſſe tutrix. ⁊ ſi ex teſtamēto nanciſcatur tutelaʒ non deſinit eſſe tutrix lʒ poſtea trāſeat ad ſecunda vota. ⁊ hoc ſm quoſdaʒ. ſed Io. ⁊ Ale. contra. nam in teſtō ſm hec iura dari nō pōt tutrix. vt. ff. de tute. teſta. l. mater. niſi in caſu. vt ff. de tut. l. fi. ⁊ de hoc diximus. ſ. qñ mu. tu. offi. fun. poteſt. auť. matri.

Mať tutrix filij ſi tranſit ad ſcďa vota an ďſinat eē tutrix.

r SI quis. vel fratre. vel pro et.
s ¶ Tenore. vt inſtitu. e. §. ſoror.
t ¶ Conſtitutionibus. quas conſtitutiones vľ leges non habemus.
v ¶ Videť. iſpecto tertuliano. vt inſti. e. §. pr̄.
x ¶ Pro beſſe. imo videtur in totuʒ patri acqri. vt. j. titu. ij. l. de emancipatis que eſt contra. Sol. vt ibi.
¶ Sequitur auť. ⁊ cū ſolis. que eſt in auť. de nup. §. qm̄. colla. iiij. ⁊ corrigit. ll. iſtas in aliquo.
y ET cum ſolis. in virilem hoc fallit in caſibus. vt. ſ. eo. ſi qua. §. quod quidem. ⁊ ſ. l. pxi. ⁊ in auť. ď nup. §. quoniam infirmas. ⁊ §. hinc nobis.

In teſtamento.

a In teſtamẽto. ceteris. ſ. legatis ⁊ fideicõmiſſis. vt ⁊. ſ. de libe. pre. vel ex. auf. nõ licet. Et no. hic ꝙ ſi filiuſfamilias teſtet̃ ꝙ non facit niſi de caſtrẽſi vel quaſi: detrahit paterfamilias: ſic ⁊ alſ e in quaſi caſtrẽſi. vt. ſ. de epi. ⁊ cle. auf. preſbyteros. que eſt ꝫ. ll. veteres. vt. ſ. de inoffi. teſta. l. ſi. ⁊. ff. ſi a parente quis ma. fue. l. j. §. eſt ⁊ alius.

Filiuſfamilias in quo pōt teſtari.

k Orficiano. ⁊ idem eſt ſm alia ciuilia iura. vt. ſ. titu. ꝓ. l. inteſtato. ⁊. l. ſi matre.

l Non pro numero. portiones. ſed quare nõ traſmiſerũt aliũ ad heredes ſuos portiões ſuas lꝫ adhuc nõ eſſet adita hereditas vt. ſ. de his q ante apertas tabulas. l. j. queſt ꝫ. Solu. hic nõ erat poſte

b Defuncto libe ris. nã tũc ſua res auf. quã habes. ſ. ti tu. j. in ſucceſſione.

c Soli. ſine fratrib⁹ ⁊ ſororibus vtrinqꝫ cõ iunctis.

d Gradus. pꝛ ergo excludit auũ maternuꝫ cũ mater defuncti non ſuperſit ⁊ mater auũ pa ternũ cũ pꝛ non ſupſit. lꝫ aliud ſit in filio meo ⁊ nepote ex alio filio p̃ mortuo. vt. ſ. tit. j. l. vt inteſtato. ⁊ i auf. in ſuc ceſſione.

e Diſpar. ꝙ ſi ẽ auus matern⁹ ⁊ auia mater na ⁊ ſolus auus mater nus tantum habet ꝫ ſo lus quãtum illi duo.

f Vocanf. nõ aũt eo rũ filij per hãc auf. vt in cor. eo. §. ſinautẽ euꝫ fratrib⁹. ſꝫ per aliã auf. que corrigit hãc. vt in auf. vt fratruꝫ filij. §. j. colla. viij.

g Proximis. i. cũ pa tre ⁊ mꝛe tm̃ ſm quoſ dã nõ auo: imo ipſi ſoli remoto auo. vt innuit auf. in cor. §. cõſequẽs. ibi ſi ⁊ pꝛ ⁊c. Jtẽ cũ ad mittanf cũ pꝛe ⁊ paf re pellit auũ. j. pꝛi. ⁊. j. de legi. here. l. in ſucceſſio ne. ergo ipſi frẽs repel lũt auũ. vt. ff. de diuer. ⁊ tẽp. pre. l. de acceſſiõi nib⁹. Vel dic ſm Jo. prim⁹ eſt quẽ nemo p̃ cedit: ⁊ ſic etiaꝫ auus ⁊ proauus ſi nullus eos pcedat. vt. ff. de vb. ſig. l. proxi. ⁊. ff. vñ cog. l. j. §. prim⁹. ⁊ de ſuis ⁊ le gi. l. ij. §. hẽditas. Pꝛe dicta aũt regula ſi vin co ⁊c. queſt in. d. l. de ac ceſſiõib⁹. fallit in mul tis caſib⁹ q his. ll. no tanf. ff. e. l. ij. §. obijcif. ⁊. l. eqſſimũ. §. j. Scõs eſt. ff. q po. in pig. ha. l. claudi⁹. Tertiꝰ in cor. eo. §. ſinaũt cũ fratrib⁹. ⁊ ad idẽ. ff. q po. in pig. ha. l. ſi pign⁹. ⁊. l. inter dũ. ⁊. ſ. õ na. li. auf. lꝫ. ⁊ ff. de pui. cre. qõ quis.

h Ubi nulla. iſta ſũt verba Jr. ⁊ ẽ ſenſus: ꝙ cũ nil dicaf de ſcõo nu betib⁹: oia de his dicta corrigunf hic. Vel dic ſm Jo. q remanẽt i ſuo ſtatu q̃ dicũtur in auf. õ nup. §. hinc nos. col. iiij. queſt. ꝫ. ſ. ſecũ. nũ.

§. ſancimus itaqꝫ. ⁊. §. ſinautẽ hoc. collatio. viij. Conſtitu. xj.

In teſtamento filij nõ debet pater bo die exheredari: niſi ex cauſa iuſta i iure ex pꝛſſa, alſ rumpif teſtamẽtũ quo ad inſtitu tionem tantum. hoc dicit Salyce.

In teſtamento quoqꝫ nõ licꝫ liberis parẽtes excludere ni ſi iuſta cauſa inſeraf exheredatiõis que ſeptennario numero diſtribuif noua conſtitutione. alioquin reſcin ditur teſtamentum circa inſtitutio nes: nam in ceteris ᵃ perſeuerat.

In Autẽn. de hef. ab inteſta. ve nien. §. conſequens. ⁊. §. ſequẽti. col latio. ix. Conſtitu. j.

Filio hodie ſine liberis defuncto ſuc cedunt parentes fratres ⁊ ſorores forma hic ſcripta. hoc dicit Salyce.

Defuncto ſine liberis ᵇ paren tes ſi ſoli ᶜ ſunt ſuccedunt ſal ua grad ᵈ ſui pꝛogatiua: ſi pari gra du ſunt pariter ſuccedũt: pꝛnis qdẽ dimidia mꝛnis alia dimidia delata lꝫ ſit diſpar ᵉ eoꝝ numerus. Sed ſi cũ parẽtib⁹ frẽs ⁊ ſorores vtrinqꝫ defuncto ꝯiuncti ſupſint: vocãtur ᶠ cũ aſcendentib⁹ in gradu pximis ᵍ: ita vt viriles portiones fiant exclu ſa prorſus omni differentia ſexus ⁊ patrie poteſtatis vbi nulla ʰ ſecũda rum nuptiarum fit mentio.

Ad ſenatuſcõſultuꝫ orficianuꝫ.

Ad ſucceſſionẽ matris pꝛimo vocaf fi lius qꝫ defuncte mater vel frater. h. d. ſal.

Imperatoꝛ Alexan. a. Helio. Titu. lvj. Lex. j.

I inteſtate mulieri cõ ſanguinei ⁱ exiſtant ⁊ mater ⁊ filia: ad ſo lã filiã ex ſenatuſcon ſulto orficiano ᵏ hereditas pertinet.

Non numero liberoꝛum: ſꝫ hereditas tis aditio deſignat portiones. h. d. bal. vel ſic. Pꝛo numero ſuccedẽtiũ diuidif hẽdi tas matris nõ p numero ſupſtantium tẽ poꝛe mortis ⁊ heres nõ ſuus hereditatẽ nõ aditã nõ traſmittit ad ſupiorẽ. h. d. Saly.

Imperatores Diocle. ⁊ Maxi. aa. et. cc. Metrodo. Lex. ij.

Non p numero ſuperſtituꝫ mortis mꝛis tpe: ſꝫ ſuccedẽ tium materna ſcinditur hereditas. Quapropter ſi mꝛ vr̃a te ⁊ vno fratre emãcipatis: duob⁹ aũt alijs in patria poſitis poteſtate ſuperſti tib⁹ diẽ functa eſt. ⁊ hi qui i poteſta te pꝛis fuerãt pꝯſẽꝫ maternã hꝛdi tatẽ ſibi q̃rerẽt reb⁹ humanis exem

pti ſunt: inter duas tm̃ viriles non ambigitur factas portiones ˡ.

Jus ciuile non excludit tẽpoꝛe lꝫ pto rium excludaf. h. d. bal. vel ſic. Matri in teſtate ſuccedit filia citra agnitionem bo noꝝ poſſeſſionis. h. d. Salicetus.

Jidem. aa. Juliane. Lex. iij.

Matri iteſtate defuncte ſm or ficianũ ſenatuſconſultũ citra bonoꝝᵐ poſſeſſionẽ filia p herede gerendo ſuccedere nõ pꝛohibetur.

Deſcendentes pꝛeferunf aſcendenti bus. hoc. dicit Salyce.

Imperatores Gratia. Ualen. ⁊ Theodo. aaa. ad Hilarium. L. iiij.

Quotiens de emãcipati filij: filieue ſucceſſione tractaf: ſi lijs ex his genitis deferaf itacta p ſolido ſucceſſio: neqꝫ vlla defuncti defuncteue pꝛi matriqꝫ ꝯcedaturⁿ inteſtate ſucceſſionis hereditas.

Mulieri illuſtri ſpurius legitimis ex tantibus non ſuccedit: ſecus ſi ex legitimo ꝯcubitu ſit natus ⁊ ex illuſtri. h. di. Bald.

Impera. Juſtinia. a. Demoſte. pꝛefecto pꝛetoꝛio. Lex. v.

Si qua illuſtris mulier filium ex iuſtis nuptijs ꝓcreauerit ⁊ alterũ ſpuriũ habuerit cui⁹ pꝛ in certᵒ ſit queadmoduꝫ materne res ad eos pueniãt: ſiue tantũmodo ad liberos iuſtos ſiue etiaꝫ ad ſpurios dubitabaf. Sãcim⁹ itaqꝫ vt neqꝫ ex teſtamento: neqꝫ ab inteſtato: neqꝫ ex liberalitate inter viuos ha bita iuſtis liberis exiſtẽtib⁹ aliqd pe nitᵖ ab illuſtrib⁹ mꝛib⁹ ad ſpurios pueniat: cũ i mꝛierib⁹ igennis ⁊ illu ſtrib⁹ qb⁹ caſtitatis obſeruatio pci puũ debitũ ẽ: ⁊ noiari ſpurios ſatis iniurioſuꝫ ſatiſqꝫ acerbũ ⁊ nr̃is tpib⁹ indignũ eẽ iudicam⁹. Et hanc le gẽ ipſi pudicitie quã ſemp colẽdaꝫ ᵖ cẽſem⁹ merito dedicamus. Sin aũt ꝯcubina ʳ libere ꝯditõis ꝯſtituta filiũ vl̃ filiã ex licita ꝯſuetudie ad ho minẽ liberꝫ habita ꝓcreauerit: eos etiã cũ legitimis ˢ liberis ad mater na venire hõa ea q̃ iure ltimo i ſuo mꝛimõio poſſidet nulla dubitatio ẽ

Nati ex ancilla manumittẽda facta iaꝫ moꝛa libertati naſcunf ingenui: ⁊ ſucceſſi biles actiue ⁊ paſſiue. h. d. bal. vl̃ ſic. Poſt moꝛã i pſtãda libertate ꝯmiſſã part⁹ naſcif legitim⁹ ⁊ ſuccedit matri ⁊ ecõtra. h. d. ſal.

Jdem. a. Juli. pꝛe. pꝛe. Lex. vj.

Quidã ancille ſue per fideicõ miſſuꝫ libertatẽ religt eo an tẽ a quo libertas relicta eſt moꝛã in libertatẽ pſtandã faciente: peperitᵗ

ritas. Uel hec illã coꝛ rigit. Sꝫ certe imo illa iſtaꝫ. Uel ibi loquif de hereditate adueniẽte ex teſtõ. hic ab inteſtato. Sꝫ certe ſm hoc iſti et ſi nõ traſmitterẽt here ditatẽ deberẽt traſmitte re ius deliberãdi ⁊ ad eundi. vt. ſ. de iure de libe. l. cũ antiquioꝛib⁹. Uel hic iſti repudiaue rũt hereditatẽ anteꝙ decederẽt, alſ etiam ad ſupioꝛes traſmitterent vt. ſ. ti. ij. l. apõ hoſtes. et hoc placet.

m Matri. citra bo noꝝ poſſeſſio nẽ. vñ cognati ꝯpetit ei vt. ff. vñ cog. l. j. §. ſi q̃. ⁊ vñ leg. vt ibidẽ. nã cũ ſit vt agnata fcã p orfi cianũ vt legitia admit tef vt dixi h. ⁊. ff. vñ le. l. ij. §. h. ⁊. l. iij. qõ nõ eſt in alia cognata vt citra bonoꝝ poſſeſſiõeꝫ ad mittaf. vt. ff. vnde co gnati. l. j. in pꝛinci.

n Uotiẽs. cõce daf. vt. ⁊. ſ. e. l. j. in pꝛinci. ⁊. ſ. ti. ij. ſi matre. ⁊. l. inteſtato.

o Si q̃ illuſtris. in certus. meretrix ergo.

p Colẽdaꝫ. arg. i auf. quomõ opoꝛ. epi. in pꝛi ci. ⁊. j. õ dedi. li. tol. l. j.

q Concubina. etiam illuſtris.

r Cũ legitimis. ab in teſtato. Sed an ꝫ teſtm̃ agere poſſunt ſi nõ ſunt inſtituti naturales. foꝛ te nõ nõ ſm quoſdã ſꝫ videf ꝙ ſic. vt argu. ff. de inofficio. teſt. l. ſi ſuſ pecta. §. j. Et no. filiuꝫ ſpuriũ ſuccedere mꝛi ſi cut legitimũ. vt iſti. eo. §. nouiſſine. ⁊ õ ſucceſ. cogna. §. vulgo. niſi ſit illuſtris mꝛ vt diſtingu es ſint legitimi vel non vt hac. l. dicif. Quid õ inceſtuoſo. Qudaꝫ di cunt idẽ. ⁊ auten. de in ceſt. nup. loquif de he reditate pꝛna nõ mater na. Sed verius dic nõ ſuccedere omnẽ illũ q detali coitu eſt nat⁹ qui poteſt accuſari: vt adul teri. inceſt. nephariꝫ. vt in auf. qui. mo. na. effi. ſui. §. ſi. na. ſi autẽ nõ ex tali ſuccedit vt dictum eſt mꝛi: nõ pꝛi cuꝫ habe at incertũ. na iſti habeat

Naturales nõ in ſtituti a matre an poſſint cõ tra teſta mentum agere.

certũ: puta naturalẽ: nõ ſuccedet niſi in duab⁹ vnciis ab inteſtato nõ extantib⁹ legitimis, alſ in nihilum vt in autenti. qui. mo. na. effic. ſui §. diſcretis. ibi ſi quis igitur hñs filios legitimos. colla. viij.

s Uidam. peperit adita hereditate.

Uerſus. 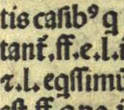 auf. ex teſtamento. qꝺ verius eſt arg. l. ſi. huius titu. in fi. Ad ſenatuſcõſultũ orficianũ. Matri ſuccedes o nate per orficianũ. Jnuidiã poꝛtas ecõtra tertullianum.

i Jnteſtate. cõſanguinei. ſ. fratres.

Ingenu⁹ poſt mo/rez naſci/tur ex ancilla.

a ¶ Eſſe. nunc reſpondet.
b ¶ Ingenuũ.ſic ergo no.poſt morã naſci ingenuũ ex ãcilla.vt hic.ꝛ ſ.de his qui.vt indig.l.cũ ſilleianũ.circa.fi.ibi part⁹ liber ꝛc.ꝛ.j.de fideicõ.li.cũ libertate.ꝛ.ff.de fideic.li.l.ſi qs rogat⁹.ꝛ.ff.de ſtatu hominum.herennius.

c ¶ Poſſe ei.hui⁹.l.auctoritate.Item ſenatuſcõſulto orficiano ꝛ hoc ſubijcit ſaluo iure ꝛc.
d ¶ Venientibus.ſed nunqd alijs ſuis ꝯſanguineis poterũt ſuccedere.Rñ.nõ.vt inſti.de ſerui.cogna.§.j.Itẽ q̃ro qd in conceptis poſt mortẽ auie mr̃ne.Videtur ꝙ nepos nõ poſſit ſuccedere ei nec eñ fuit ꝓxim⁹ cognat⁹ auie vel auo in cui⁹ vita nõdũ fuerit animal.vt.ff.vnde cognati.l.j.§.ſi quis.Placẽtin⁹ tñ euz admiſit naturali cã inſpecta per auẽ.de here.ab inteſt.col.ix.ꝛ ꝓ eo.ff.de gra.cogna.l.ſi filiũ.§.ſi filia.ſz ꝯ eũ pla.eſt ꝙ pretor in bo.poſ.vñ cog.l.j.inſpiciebat nãlez cãz.vt.ff.vñ cog.l.j.in p̃n.§.ij.ꝛ tñ repellebat eũ:vt dictum eſt.

Auie materne an poſſit nepos ſuccedere poſt eius mortem conceptus.

¶ De legitimis heredib⁹. Dixit de his qui ſunt ex linea iferiori et ſuperiori.nunc incipit de tranſuerſali.

e In ſucceſſione.ꝯſanguinitatꝭ.ideſt agnationiſ inter ſe fratres ꝛ ſorores agnati ſunt: ꝛ hoc cũ ſuccedũt iure ciuili. Vel per vñ agnati.qꝛ ſunt ex eodẽ patre.idez tñ ꝛ ſi ex iure pretorio per bonoꝝ poſſeſſionẽ vñ cognati qñ ex eadez matre tñ: vt ſubijcit.et ꝙ dicit patri iure.ſcꝫ in ſucceſſione mortui fratris.ꝛ qð ſubijcit lꝫ nõ eadez ꝛc.hodie ꝯ.vt.j.cõia de ſuc.auẽ.itaqꝫ.
f ¶ Amitas veſtras.loquiẽ filijs alterius fratris mortui q̃rẽtib⁹ nomine patris nõ ſuo cũ amite eis p̃ferãẽ hoc iure.vt.j.l.ꝯſanguinitatis.hodie non: vt in auẽ.ceſſante.
g ¶ Dotatas.qꝛ iõ videnẽ hr̃e tanto min⁹ de hereditate.i.ꝙ debeant cõferre:vt.ſ.de col.auten.qð locũ ſꝫ illud obtinet cũ agiẽ de hereditate p̃ris nõ fratris vel ſororis:vt hic erat.
h Si ei⁹.hr̃ditatez.qꝛ nõdũ adiſtis.
i ¶ Nõ ignorabit.vt et ſ.ſi vt ab heẽ.ſe abſti.l.ij.ꝛ.ſ.vñ liberi.l.fi.

ancilla:ꝛ eẽ[a] qdez ingenuum[b] puerꝝ vel puellã qui poſt moraz nati ſunt oẽs veteris iuris auctores conſentiunt. ¶ Dubitabaẽ aũt iter eos ſi mr̃i morięti põt ſuccedere. ¶ Huiuſmõi itaqꝫ dubitatiõez eoꝝ decidẽtes vlteri⁹ eaz ꝓcedere non patimur: ſed ſancim⁹ eãdez mr̃is ꝓgeniez hr̃dez ab inteſtato poſſe[c] ei exiſtere ſaluo iure legitimo ex auctoritate ſenatuſcõſulti orficiani ꝓli ſeruãdo:ꝛ tã mr̃e ex ſenatuſcõſulto tertuliano q̃ꝫ ꝓle ex orficiano ſenatuſconſulto inuicem ad ſuas hereditates venientibus[d].

¶ De legitimis heredibus.

¶ Titulo conſanguinitatis vel cognationis ita ſuccedit ſoror:etiam dotata:ſicut frater hoc dicit Bal.

¶ Impa.Alex.a.Caſſio ꝛ Ermoni. Titulus.lvij. Lex.j.

In ſucceſſiõe que titulo cõſanguitatis[e] vel in bonoruz poſſeſſione que ꝓximitatis nomie competit tam fratres q̃ꝫ ſorores pari iure eſſe:licet non ex eadem matre ſuſcepte ſunt ius certũ ẽ(nec huic derogatur)ꝙ amitas[f] veſtras ab auo veſtro dotatas[g] fuiſſe proponitis.

¶ Poſtq̃ꝫ filius repudiauit hr̃ditatẽ paternã poteſt extraneam ſibi viuente patre delatã adire:ꝛ ſeparationẽ bonoꝝ petere.hoc dicit Salyce.

¶ Idem.a.Traciane ꝛ alijs. L.ij.

Si eius que vos heredes inſtituit patri non queſiſtis hereditatez[h]: poſteaqꝫ mortuo patre ac repudiata ei⁹ hereditate defuncte ſucceſſionem agnouiſtis:ea que bonorum ſunt defuncte.ab his ſepa/rari que patris veſtri fuerunt preſes prouincie non ignorabit[i].

¶ Soror fratris filio antefertur ciuili ac pretorio iure ex gradus prioritate.Bal.

¶ Imperator Decius.a.Aſclepiodote. Lex.iij.

Conſanguinitatis[k] iure ꝛ feminas ad inteſtatoruz ſucceſſionẽ admitti[l] poſſe explorati iuris eſt. ¶ Proinde cũ fratris tui inteſtati mortui ad te[m] ꝯſanguinitatis iure hereditas pertineat nulla rõne alterius fratris tui filij ad eandẽ ſucceſſionẽ aſpirare deſiderãt.nã ꝛ ceſſante iure agnatiõis in perſonã oium[n] pretorũ iuris beneficio ad te poti⁹ que ſcõm gradum obtines hereditas pertinet q̃ꝫ ad fratris tui filios qui tertio gradu cõſtituti ſunt[o].

In auten.ð heredi.ab inteſt.ve.§.reliquum.collatio.ix.conſti.j.et vt fra.fi.§.j.colla.ix.

¶ Ubi non ſubſiſtunt deſcendentes vel aſcẽdẽtes fratres ꝛ ſorores vtrinqꝫ cõiuncti ꝛ eorũ q ex his premortui ſunt filij reliquis agnatis ꝛ cognatis omnib⁹ p̃ferunẽ q fratrũ filij vocanẽ in ſtirpes.h.d.vſqꝫ ad.§.Et cum proximis.ibi aũt dicit ꝙ vocanẽ cũ aſcendẽtibus in gradu ꝓximis vſqꝫ ibi.Et quidẽ.ibi aũt dicit ꝙ filius fratris vtrinqꝫ coniunctus prefert fratribus ꝛ ſororibus coniunctis ex vno latere tantũ vnde nõ ſeruatur gradus: ſed qualitas cõditiõis fortioris ꝛ duplicis: quia due rationes vincunt vnam.hoc dicit Bal.

Ceſſante ſucceſſione linee deſcendẽtis et eius que ſola[p] ſit aſcẽdẽtis vocanẽ primo fratres fratriſqꝫ p̃mortui filij i ſtirpes[q] ¶ Dico aũt de fratre eiuſqꝫ fratris filijs qui ex vtroqꝫ parẽte ꝯtingũt eũ de cui⁹ hr̃ditate nunc agiẽ:q̃ pſone[r] veniũt etiã ſine defuncte nũc pſone parẽtib⁹ ¶ Et cũ ꝓximis[s] gradu aſcẽdẽtib⁹. ¶ Et qdẽ p̃dicti fratris filius:ꝛ ſi tertio gradu ſit p̃ferẽ fratribus defuncti q ex vno tñ parẽte cognati erãt i hac ſucceſſiõe oĩs differẽtia ſexus ꝛ emãcipationis ceſſat.

In auten.de heẽ.ab inteſt.§.is aũt non.ꝛ.§.illud.col.ix. Cõſti.vij.

¶ Deficientibus aſcẽdẽtibus ꝛ deſcendentibus ꝛ fratribus vtrinqꝫ coniunctis ex eorum filijs veniunt fratres ex vtroqꝫ parente ꝯiuncti.ꝛ eorũ filij q filij excludũt patruos ꝛ auunculos defuncti.h.d.ſaly.

Poſt fratres autez ex vtroqꝫ parẽte ꝛ eoꝝ filios admittũtur ex vno latere[t] fratres ſororeſue cũ qb⁹ ꝛ filij eoꝝ[u] ſi q iã deceſſerint ex eis. ¶ Hi aũt fratrũ filij cuz parẽs ſint defuncti fratrib⁹ p̃ferũtur ꝓculdubio eiuſdẽ defuncti patruis ꝛ alijs ſimilib⁹[x] ꝛ i alijs ſucceſſiõib⁹ oino ceſſat ſexus ꝛ agnatiõis ratio.

In auten.de heẽ.ab inteſta.veniẽ.§.ſi vero.neqꝫ.col.ix. Cõſti.j.

¶ Ultra fratres ꝛ filios vocantur gradatim proximiores in capita ꝛ non in ſtirpes.hoc dicit Saly.

Poſt fratres fratrũqꝫ filios[y] vocanẽ quicũqꝫ gradu ſunt proximiores vt pares in gradu pariter admittãtur ſublata differẽtia maſculoꝝ ꝛ feminaruz.Sola nãqꝫ cognatio ſpectatur[z] i talib⁹:fiat aũt diuiſio in capita ꝛ non in ſtirpes.

n ¶ Omniũ.qꝛ erant hi nati ex eadem matre tñ.
o ¶ Conſtituti ſunt.hodie ꝯ.ꝛ ideo lege hic auẽ.ceſſante que eſt de here.ab inteſta.§.reliquũ.ꝛ in auẽ.vt fra.fi.§.j.colla.ix.
p Ceſſante.que ſola.hic verſus ꝛ eius que ꝛc.non eſt in corpore in.§.ſi igiẽ defunct⁹ ꝛ planius legiẽ ſine eo.vel dic ceſſante qꝛ nõ habebat filios ꝛ ceſſante repete.i.repudiãte linea aſcendentiuz q̃ ſit ſola.i.ſine liberis defuncti.Uerbũ ergo ſemel poſitũ ꝛ iteruz ſubauditũ diuerſos ſenſus hꝫ.vt hic: ꝛ.ff.de peti.here.nec vllam.§.oibus.
q ¶ In ſtirpes.hoc cũ ſuccedũt cuz patruis.ſi aũt nõ ſint p̃ui ſꝫ ſoli filij duoꝝ fratrũ in capita ſuccedũt ſm.azo.vt in cor.e.auẽ.§.ſi aũt defuncto.ex eadẽ tñ autẽtica.in.§.ſi vo.videnẽ etiã tũc vocari in ſtirpes.qꝛ ita dicit neqꝫ filios fratrum ꝛc.vnde videtur ꝙ illi vocarentur in ſtirpes ſi ſuper/eſſent ꝛc.

Filij duorũ fratrũ an ſuccedãt in ſtirpes vel capita.

r ¶ Que pſone.ſcꝫ fratres vtrinqꝫ cõiuncti.vel dic.ideſt filij fratrũ.
s ¶ Proximis gradu.hoc ſcꝫ ꝙ fratrũ filij ſuccedãt cuz aſcendentib⁹ nõ eſt ex hcor.de hẽ.ab iteſta.§.ſi vo cũ fratrib⁹.ſꝫ ex illo vt fra.fi.§.j
t Poſt frẽs.vno latere.vt ſi vn⁹ eſt cõſanguineus alter vterinus ãbo admittũtur in bonis a defuncto agſitis.ꝛ hoc dicit.
v ¶ Filij eorum.ſi tamẽ reliquat aliquis fratres quoſdam conſanguineos tantuz et quoſdam vterinos tantum in rebus maternis p̃ feruntur vterini:in reb⁹ paternis preferunẽ cõſanguinei.vt.j.eo.l.de emancipatis.Si vero relinquat quoſdam ex eodẽ p̃re ꝛ matre: et alios ex patre tantum:et alios ex matre tantuz.etiam in rebus paternis:preruntur fratres eiuſdez matrimonij.id eſt vtrinqꝫ cõiuncti.ꝛ idem in matre pone ſi quoſdam ex patre ꝛ matre et alios ex matre tãtum reliquit.et queratur de bonis maternis vt.j.communia de ſuc.l.fina.auẽ.itaqꝫ.

Fratres cõſanguinei tantũ et vterini tantuz qualiter ſuccedũt.

x ¶ Similibus.ſcilicet auunculis et materteris et amitis niſi enim pares eẽnt fratrib⁹ defuncti non preferentur patruis cum ſint in eodem gradu cum eis.vt.P.quod in ea.auẽ.§.illud.

k Conſanguinitatis.id eſt agnationis.
l ¶ Admitti poſſe.de iure ciuili.
m ¶ Ad te.ſororem.que es agnata nihilominus ꝛ cognata.

y Poſt fratres.filios et filiorũ filios ſm.P.qð nihil eſt ſm.Jo.
z ¶ Spectatur.quere hoc quod diximus.ſ.de ſuis et legi.heredi.auten.in ſucceſſione.

Si aũt

a Si autez. nepos. qui erat tibi ꝑoꝛ ſobꝛinus. vt inſtitu. de gra.cogna.§.quinto.ꝛ idē ſi patruelis eſſet. vt ſ. qui teſta.fa. po.l. ſi frater.

b Ad inteſtati.pro ximitatis.i.co/ gnationis. vt.ꝛ.j.l.pa truo. ſed hodie cōtra.p auten.poſt fratres. mo do lectam.

c Patruo. ꝛ hec corrigit̄ p aut̄. poſt fratres.

d ¶ Inteſtati. ſcilꝫ filij fratris.

e In ſucceſſione. ꝙ auiā.qꝛ auia cognata ſoroꝛ agnata ē vt.l.patruo.lex tamen alia videtur:aperte pre ferre fratrem etiā vteri num.vt.j.de bo. q̄ lib. quecunqꝫ. ſed reſpon. vt ibi dixi Jo. Iteꝫ hec hodie corrigitur per au tenti.defuncto. que eſt ſ.ad tertulia.

Punit quis in id in quo deliquit.

f Sciant. moritur. ſecus ſi fact⁹ pu/ bes morit̄. vt.ſ.ad ter/ tul.l.matres. Et eſt ra tio qꝛ eo tēpoꝛe quo de liquit vel in id tantū in quo deliquit dꝫ puniri non in alio.ar.j.de pe. l. ſancimus. ſed ꝛ hoc fallit in caſib⁹ quos di/ xi.ſ.ad tertul.l. omnē. Sed contra huic.l. ff. qui.pe.tu.l.fi.§.ſi vero maritus.ſed forte illud in ſingulari fideicōmiſ ſo qđ non admittit vel corrigitur per iſtam.

g ¶ Denegandā. ſꝫ ex cluſo eo admittitur ſe/ quens fiſco excluſo.vt ff.ad tertul.l.ij.§.fi.

h Si habeo. cōſtitu/ tionē.quā habes j.de emāc.li.l.iubem⁹.

i ¶ Petitū.a principe.

k ¶ Intacta.hodie in/ tacta remanent etiaꝫ ſi non ſit ſpecialiter peti tum. vt inſtitu. de leg. agna.ſuc.§.fi.ꝛ.ſ. d le gi.tu.l.iiij.ꝛ.j.e.l.vlti. et.ſ. de cura. fur.l. ne lucrum.

¶ Nihil ꝛ inualidū equiparant̄.bal. vel ſic. Circa bonoꝝ poſſeſſionē de iure ciuili poteſt adiri hereditas conſobꝛini.hoc di/ cit vel ſic. Hereditas agnationis delata po teſt adiri de iure ciuili agnatione bonoꝝ poſſeſſionis.Salycetus.

¶ Imperatoꝛes Diocle. ꝛ Maxi mia.aa.ꝛ.cc.Cecilio. L.iiij.

Si aūt nulluꝫ teſtamētum ne/ pos[a] patrui tui oꝛdiauit: aut intra q̄ttuoꝛdeciꝫ annos ꝯſtitut⁹ fe cit ꝛ agnatiōis iure ſucceſſio ei⁹ tibi delata ē:etiā citra bonoꝝ poſſeſſio/ nis ſubſidiū lītimo iure ſubnix⁹ es.

¶ Pro iure iſto agnati preferuntur co gnati.hoc.dicit.hodie ſecus.vt.ſ.eo. autē ti.poſt fratres.Salice.

¶ Impa.Diocletia. ꝛ Maximia. aa.ꝛ.cc. cirille. L.v.

Ad inteſtati ſucceſſionē agna tionis iure ꝙ.p̄ximitatis[b] ve niētes haberi potioꝛes certum eſt.

¶ Filijs ſe abſtinentibus vel repudianti bus frater defuncti admittitur.h.d.Saly.

¶ Idē.aa.ꝛ.cc.claudiano. L.vj.

Defunctis ſuis extantib⁹ he/ redibus ꝛ abſtinētib⁹ vel re pudiantibus hereditatē frater iure cōſanguinitatis ſuccedere pōt.

¶ Frater patris prefertur fratri matris. hodie corrigitur.h.d.bal.vel ſic. Iure iſto potioꝛes ſunt agnati ꝙ cognati: ꝛ ideo pa truus prefertur matertere.Saly.

¶ Idē.aa. amiano. L.vij.

Patruo[c] ac matertere tertio ꝯſtitutꝭ gradu nō ꝑiter inteſtati[d] ſuc ceſſio defert̄.ſꝫ p̄ris frater agnatio nis iure ſoroꝛi matris anteponit̄.

¶ Agnati vocantur ad ſucceſſionem de functi apud hoſtes bn̄ficio.l.coꝛ.h.d.ſali.

¶ Idē.aa.ꝛ.cc.Sillano. L.viij.

Si his de quoꝛuꝫ ſucceſſione agit̄ apud hoſtes defunctis ſm̄ legis coꝛnelie bn̄ficiū iure agna tiōis adita hr̄ditate vl' petita bono ruꝫ poſſeſſiōe ſucceſſiſti:ſubſtātiam eoꝛum vendicare non pꝛohiberis.

¶ Soroꝛ prefertur auo ꝛ auie maternis hodie corrigitur.h.d.Bal.

¶ Idē.aa.ꝛ.cc.damagoꝛe. L.ix.

In ſucceſſiōe inteſtate: ſoro/ rē ꝙ auiam[e] vel auuꝫ mater nū haberi poꝛtionē:nō ambigitur.

¶ Si ſuccedere volētes pupillo ei infra annū a moꝛte teſtatoꝛis numerandum tu toꝛem non petierint:priuantur eius ſucceſ ſione ſi moꝛiant̄ in pupillari etate.ſalyce.

¶ Impa.Theodo.ꝛ vale. ad Flo rianum prefectum pꝛetoꝛio. L.x.

Sciant qui ad ſucceſſionē vo/ cātur pupilli moꝛtui ſi defun cto eius patre tutoꝛem ei ſm̄ leges non petierint intra annum omnem eis:ſiue ab inteſtato:ſiue in iure ſub ſtitutionis:ſucceſſionem eius: ſi im pubes moꝛitur[f] denegandam[g].

¶ Reſcriptum principis reſeruans emā cipato iura agnationis ſiue ius ſuccedendi intelligitur reſeruare tā actiue ꝙ paſſiue. h.d.ꝛ not.Salyce.

¶ Impera. Anaſtaſius conſtanti/ no.pꝛefec.pꝛetoꝛio. Lex.xj.

Si habeo q ex ſacro reſcripto ſm̄ noſtrā cōſtitutionem[h] fie ri poſtulauerit emancipationē libe roꝝ petitum[i] ſit q̄ten⁹ ei qui emāci pandus emācipandaue eſt minime legitima iura per emācipationē ex tinguantur:eadē iura tā emancipa to vel emācipate cōtra ꝑſonas al's hoc modo ſibi cōiunctas ꝙ alijs:iti dem contra eum vel eam in heredi tatibus vel ſucceſſionibus ꝛ tutelis necnon ceteris ſeruentur intacta[k].

¶ Partus natus ex muliere etiam quin quagenaria eſt legitimus:ideo ad ſucceſſio nem admittitur. h.d. Salice.

¶ Imperatoꝛ iuſtinia. a. iohanni prefecto pꝛetoꝛio. Lex.xij.

Si maioꝛ quiquagenaria par tum ediderit.ſi debet hmōi ſo boles ſuo patri ſuccedere ꝛ heredi/ tatem eius nanciſci:a ceſariana ad/ uocatione interrogati ſum⁹. ¶ Et ſcimus licꝫ mirabilis part⁹ hmōi in ueniat̄ ꝛ raro ꝯtingit: nihil tn̄ eoꝝ q̄ ꝓbabil'r a natura noſcunt̄ eē pꝛodu cta reſpui:ſꝫ om̄e ius qđ ex q̄cūqꝫ le ge liberis ꝓſtitū eſt h̄ merū atqꝫ im mutilatū hmōi filijs vl' filiab⁹ ſuari in oīb⁹ ſucceſſiōib⁹:ſiue ex teſtō ſiue ab inteſtato ꝛ ſummatim nō abſimi les alijs fiāt quos ſimiles natura ef ficit:maxie cuꝫ ꝛ anterioꝛe nr̄a lege[l] hmōi ꝑ nuptias permiſim⁹: īpares eas videri minime cōcedentes.

¶ Si filius emancipatus per ſacrum re/ ſcriptū deceſſerit ſuperſtitibus patre ꝛ fra tribus pater eius hereditatis habet vſufru ctum:fratres vero pꝛopꝛietatem: exceptis bonis maternis in qbus vterini p̄ferunt̄ alijs fratribus.h.d. Salice.

¶ Idem.a. iohanni prefecto pꝛe/ toꝛio. Lex.xiij.

De emācipatis filijs q ſacro reſcripto p̄rib⁹ īpartito h̄ a ſuis genitoꝛib⁹ meruerūt dubitatū eſt. ¶ Cuꝫ em̄ anaſtaſiana lex iura fratrib⁹ legitia noſcit̄ ſuare[m]: ſi qs ex his ſine teſtō ꝛ liberis deceſſerit: vtrū ne ad frēꝫ vel ſoroꝛē ei⁹ ſucceſ ſio deuoluat̄ an ad ſuperſtitē patrē.

¶ Hmōi dubitatiōeꝫ ꝯpēdioſo rn̄ ſo duxim⁹ eē finiēdam. ¶ Ideoqꝫ ſancim⁹ ad ſimilitudinē maternaꝝ rerū aliarūqꝫ[n] de qb⁹ iā a nobis lex poſita eſt:etiā hmōi hereditatē iure quidē dn̄ij ad frēs vel ſoroꝛes in to tū[o] ſiue ꝑoꝛē thoꝛū ſuauerit ſiue ad ſcđas migrauerit nuptias acqri:ſi/ ue ꝑ ſacrū oꝛaculū emācipatio ꝓce dat:ſiue alio legitio mō a ſacris p̄r/ nis fuerint abſoluti. ¶ Cū em̄ ꝛ p̄r vtit̄ vſufructu ꝛ votū[p] ei⁹ ē ad alios filios ſuas res ꝑuenire:q̄pꝛopt̄[q] cū ex lege anaſtaſiana ī aliū articulum frib⁹[r] ꝓſpectū eſt: tūc a nobis ī hac ſpecie pleni⁹ ei ſubuenit̄ vt p̄r hēat vſufructū:frēs aūt vl' ſoroꝛes dn̄iuꝫ rerū relictaꝝ:exceptis[s] m̄rnis reb⁹

l ¶ Noſtra lege. vt.ſ. de nup. ſancimus. Et eſt arg.ꝯ.ff.de legi.ꝛ ſe natuſcō.l.nā ad ea.

m De emancipa tis.ſeruare.ſ. inter ſe quo ad tutelaꝫ. vt.ſ.de legi.tu.l.iij.

n ¶ Aliarūqꝫ. puta ex maritali lucro de qbus lex ꝛc̄.quā habes.j.cō/ munia de ſuc.l.fi.

o ¶ In totum. imo vi/ detur ī medio heſſe.vt ſ.ad tertul.l.fi.§. ſi aūt defuncta.Sol.hic con tracta fiducia emācipa uit.ibi nō:hoc nō valet qꝛ hodie ſꝑ cōtracta fi/ ducia videt̄ emācipare vt diximus.ſ.e.ſi ab eo Alij dicunt ꝙ hic per principem emancipa/ uit.ibi corā alio iudice. hoc non valet qꝛ hic di cit ſine alio legitio mo/ do. Tertij ꝙ ibi ſuper/ erat mater hic non.nec hoc valet:qꝛ magis de beret eſſe contrarium. Dic ergo illam corrigi per iſtam.naꝫ ꝛ hec eſt iuſtiniani.Ac.

Emancipatio ho/ die videt̄ ſemper ꝯ cta fidu/ cia fieri.

p ¶ Votum. nota vo/ tum patris.vt.ff. vnde libe. ſcripto. in fi. ꝛ de bo.dā.l.cum ratio.

q ¶ Quapꝛopter.ideſt quare.

r ¶ Fratrib⁹. circa tu/ telam: vt dixi in prin. per.l.ſ.de leg.tu.l.iiij.

s ¶ Exceptis. de hoc plene dices.j. cōia de ſuc.in aut̄.itaqꝫ. Item no.ꝙ hec lex corrigit̄ ꝑ auten. defuncto ſine li beris.

t ¶ Exceptis. dixi vo/ care omnes fratres: ex cipe in bonis que habe bat emancipatus a ma/ tre in quibus preferun tur vterini.

a ℭ Fratres.ſcilicet tales vterini.
b ℭ Solos.q.d. nõ cõſanguineos tantum.
c ℭ Superſint.ſcilicet tales vterini.
d ℭ Rerũ maternarũ.
e ℭ Lege duodeciʒ tabularũ.olim agnata vt agnatus p.l.xij.tabularũ vocabatur ſecũdo tpe nõ niſi filia vel ſoror agnata quod duabus rationibus remouet.vna q: ſi admitteretur filius fratris ergo ⁊ ipſa filia fratris: ⁊ ſi patruus ergo ⁊ amita.Secũda cum agnati ſuccedũt ei:ergo ⁊ ipſa eis.Ultimo filios ſororis cõſanguinee ⁊ vterine licet cognati ſint inter agnatos ponit.
f ℭ In liberis.agnatorum.
g ℭ Et alterũ.ſ.corp⁹.
h ℭ Poſteritas.i.media iuris prudẽtia ⁊ habes hec oia inſti.de legiti.agna.ſuc.§.ceterũ vſqʒ ad.§.ſi plures.
i ℭ Succeſſiõibus.ſub audi exiſtentib⁹ alſs ex teſtamento.
k ℭ Germanas.i.ſorores ex eodẽ tm̃ patre natas nam he proprie dicuntur germane.
l ℭ Prerogatiuã.i.ſucceſſiõe patris defuncti.
m ℭ Legitimas.id eſt agnatas.
n ℭ Conſanguinitatʒ. id eſt ſororitatis.vt ſic dicam.
o ℭ Huiuſmodi legis. ſcʒ duodecim tabular.
p ℭ Uitium eſt.ideſt ſi ab aliquo vitium dicatur.ſic.ſ.de inoffi.te.ſi mater.Item nota non eẽ penã vbi delictũ nõ eſt.vt.j.de pe.ſacim⁹.
q ℭ Uterine.quã conſtat vt agnataʒ vocari. vt.j.l.pxi.§.ſʒ nec.
r ℭ Eo.hoc põt referri ad patruũ ⁊ ſic ad iferiora vel ad nepoteʒ.et ſic ad ſuperiora.
s ℭ Sed in capita.hodie i ſtirpes.vt.ſ.e.auſ. poſt fres.⁊ dixi inſti.õ leg.ag.ſuc.§.hoc etiã.
t Meminim⁹.cõſtitutioneʒ.vt ſ.l.proxi.⁊ breuiter cõmemorat eã hic.
v ℭ Cõſtitutionib⁹.vt inſtit.de leg.ag.ſuc.§. ceter.vſqʒ ad.§.ſi pleſs
x ℭ Manifeſtũ eſt.vt inſti.e.§.emãcipati.
y ℭ Hoc.vt frater ſuccedat.
z ℭ Iuſto incremento. dixerat enim illa tm̃ de iure tutelarũ.vt.ſ.de le.tut.l.iiij.vt ſaluum

in quibus ſi ex eadeʒ matre ſunt fratres[a] vel ſorores eos ſolos[b] vocari oportet. ℭ Si autẽ nõ ſuperſint[c] tũc ad ſimilitudinẽ aliarũ rerũ in totã fraternitatẽ dñium earum cedere:vt ſit aptiſſimus in oibus tractatus:⁊ nõ per differentiam perſonarum vel rerũ[d] vacillare noſcatur.

ℭ Femine iure agnatiõis pariter vt maſculi admittũtur ſublato quodã iure ꝯtrarium diſponente poſt legem.xij.tabularũ ⁊ filij ſororis cõſãguinee vel vterine cum de hereditate patrui vel auunculi tractat: ⁊ tunc nec frater nec ſoror defuncti qui ſuperſunt iura agnationis cõſequunt ⁊ ſucceſſio inter filios fratrum diuiditur in capita.hoc dicit ⁊ primo cõmẽdat legeʒ.xij. tabularuʒ vſqʒ ibi.ſed poſteritas.ibi arguit ⁊ vituperat mediaʒ iuris prudentiam vſqʒ ibi.huiuſmodi.ibi tertio ponit ſtatutuʒ nouum reducendo nos ad ius antiquum ⁊ rationes annectit vſqʒ ibi.his etem̃.ibi quarto vnum gradum agnationis addit cognationi ꝓcedendo in diſpoſitione ſui noui ſtatuti. vſqʒ ibi ceteris ibi.confirmat al's ſucceſſiões in ſtatuto nouo nõ ꝯprehẽſas.vſqʒ ibi.ſi q.vbi vltimo dicit hanc.l. locũ habere in futuris caſib⁹ vſqʒ ad fi.ſal.

ℭ Idẽ.a.Iohanni.p̄.p̄. Lex.xiiij.

Lege duodecim tabularuʒ[e] bene humano generi ꝓſpectũ eſt:que vnã conſonantiã tam in marib⁹ qʒ in feminis legitimis ⁊ in ſucceſſionibus eoꝝ necnon ⁊ in liberis[f] obſeruãdã eſſe exiſtimauit: nullo diſcrimine in ſucceſſionibus habito:cũ natura vtrũqʒ corpus edidit vt maneat ſuis vicibus imortale:⁊ alterum[g] alteri⁹ auxilio egeat: vt vno ſemoto alterum corrumpatur. ℭ Sed poſteritas[h] duʒ nimia vtitur ſubtilitate nõ piã induxit differẽtiam ſicut iulius paulus in ipſo principio libri ſingularis quem ad ſenatuſconſultum tertulianuʒ fecit apertiſſime docuit. ℭ Cui eñ ferẽdum eſt ab inteſtato ſucceſſionib⁹[i] ſuas quidẽ filias ad ſitudinem maſculine ſobolis i parẽtis vocari ſucceſſioneʒ ⁊ iterũ germanas[k] iure cõſanguinitatis eandẽ ſibi vendicare prerogatiuã[l]. ℭ Deinceps aũt legitimas[m] feminarũ perſonas ſi iura cõſanguinitatis[n] non poſſident a ſucceſſione legitima repelli:cũ marib⁹ eadẽ ſucceſſio patebat. ℭ Quare enim patris ſoror non ad ſucceſſionẽ filij fratris ſui vna cum maſculis vocetur:ſʒ aliud ius i amitis aliud in patruis obſeruatur. ℭ Uel qua ratione fratris filius ad ſucceſſionẽ patrui vocatur: germana autem eius ab eadeʒ ſucceſſione recluditur. ℭ Huiuſmõi[o] itaqʒ legis antique reuerẽtiaʒ ⁊ nos anteponi nouitati legis cẽſemus ⁊ ſancim⁹ omnes legitimas perſonas(id eſt p virilem ſexum deſcẽdentes) ſiue maſculini ſiue feminini gñis ſint: ſimili modo ad iura ſucceſſionis legitime ab inteſtato vocari ſm gradus ſui prerogatiuam:non ideo excludẽdas qꝛ ꝯſanguinitatis iura ſm germane obſeruationẽ non habeant. ℭ Cum enim vnius ſanguinis iura remanẽt per virilẽ ſexũ incorrupta: quare naturam offendimus ⁊ legitimo iuri derogamus. ℭ Cum ⁊ aliã maximam iniuriã res in ſe contineat:pleriſqʒ quaſi vulnus inteſtinum incognitũ.cum enim ad earuʒ mulierũ ſucceſſionẽ maſculi iure agnationis vocãtur: qs patiatur earum quidẽ hereditatẽ ad eos legitimo iure deferri:ipſas võ nec inuicẽ ſibi nec maſculis eodeʒ iure poſſe ſuccedere: ſed propter hoc ſolum puniri qꝫ femine nate ſunt ⁊ paterno vitio(ſi hoc vitiũ eſt[p]) prolẽ innocentẽ grauari. ℭ In his igitur caſibus legẽ.xij.tabularum ſequentes ⁊ nouũ ius nouiſſimo iure corrigentes: etiam vnũ gradum pietatis intuitu trãſferri a iure cognationis in legitimã volumus ſucceſſionẽ:vt non ſolum fratris filius ⁊ filia (ſm qꝫ iam diffinimus)ad ſucceſſionem patrui ſui vocent: ſed germane ⁊ cõſanguinee vel ſororis vterine[q] fili⁹ vel filia ſoli:⁊ nõ deinceps pſone vna cũ his ad iura auũculi ſui perueniant.⁊ mortuo eo[r] qui patruus quidẽ eſt fratris ſui filijs auũculus aũt ſororis ſue:ſoboli ſimili modo ab vtroqʒ latere ſuccedãt:tanqʒ ſi omnes legitimo iure veniãt:ſcʒ vbi frater ⁊ ſoror ſuperſtites nõ ſunt. ℭ His etenim perſonis precedentib⁹ ⁊ hereditatẽ admittentibus: ceteri gradus remanent penitus ſemoti. ℭ Illo ꝓculdubio obſeruãdo vt ſucceſſio nõ in ſtirpes ſed in capita[s] diuidat: ⁊ hic gradus in ordinẽ legitimũ trãſferatur. ℭ Ceteris oibus ſucceſſiõib⁹ ſm ius vſqʒ ad pſens tp̃s obſeruatũ in ſuo ſtatu manẽtibus. ℭ Si qui aũt caſus iã euenerint: ſm qꝫ priſtina iura volebãt:eorum fiat diſtributio.

ℭ Primo exordiendo ponit effectum cõſtitutionis ꝓcedẽtis vſqʒ ibi Cum igitur.ibi ſecundo ſtatuit filium emãcipatũ pariter ſuccedere cũ ſuis tam patri qʒ fratribus ⁊ ſororib⁹ vſqʒ ibi.ſʒ nec fratrẽ.ibi tertio ſtatuit frẽs veterinos admitti ad ſucceſſionem fris.cũ fribus defuncti admittunt filij fratrum emãcipatorũ:ſed etiam filij fratris vterini vel ſororis vterine vſqʒ ibi quas autem.ibi quarto diſponit qꝫ qui vocantur ad ſucceſſionẽ vocantur ad tutelam.hoc dicit Salice.

ℭ Idem.a.iohanni prefecto pretorio. Lex.xv.

Meminimus antea diuinam promulgaſſe conſtitutionem[t] per quam ad veſtigia legis.xij.tabularum totam progeniem ex legitima ſobole deſcendentem ſiue maſculinam ſiue femininam legitimo iure hereditatẽ adipiſci ſancimus:vt queadmodum ipſis a legitimis perſonis ſucceditur:ita ⁊ ipſe legitimarum perſonarum amplectantur ſucceſſionem. ℭ In qua cõſtitutione vnum graduʒ ex cognatis in ius legitimũ reduximus.i.germane ꝯſanguinee filios ⁊ filias ſororis vterine filios ⁊ filias. ℭ Quam conſtitutionem in ſuo robore permanere cẽſemus: ⁊ cuʒ in noſtris conſtitutionibus[v] tenor eius a nobis relat⁹ eſt. ℭ Sʒ ſubtiliore tractatu habito neceſſariuʒ duximus vt ſi quid ex ꝑtoria iuriſdictione frugi inuẽtum eſt ⁊ hoc cum pfectiſſima diffinitione diſpoſito noſtras leges ampliari. ℭ Cũ igitur ꝑtore filium emancipatum:lʒ ſubtili iure capite fuerat diminutus:attamẽ in patris ſucceſſionẽ ſine vlla diminutione vocare manifeſtũ[x] eſt: nõ eodẽ autem iure etiam ad fratrũ ſuoꝝ ſucceſſiones ab eo vocabatur:ſʒ nec filij ei⁹ iure legitimo ſuis patruis ſuccedebant: neceſſarium duximus hoc[y] primum corrigere:⁊ legẽ anaſtaſianam iuſto[z] incremẽto perfectam oſtẽdere:vt emancipati filius vel filia non ſolum in paternis bonis ad ſuorum ſimilitudinẽ ſuccedant:ſʒ etiã in fratrum vel ſororum ſuaruʒ ſucceſſiones ſiue oẽs ſui:ſiue emãcipati ſint: ſiue pmixti: ſiue cũ emãcipatis integro iure oẽs inuicẽ ſibi ſuccedãt:⁊ nõ ſm legẽ anaſtaſianã pte aliq̃ diminuta.Et hʒ qdẽ de filijs emãcipat' ſancire belliſſimũ nobis viſuʒ ẽ. ℭ Sʒ nec frẽs vł' ſororẽ vterinos ꝯcedim⁹ in cognatiõis loco relinq. ℭ Cũ eñ tã ꝓxio gradu ſunt merito eos ſine vlla differẽtia tanqʒ ſi ꝯſanguinei fuerãt cũ legitimis frib⁹ ⁊ ſororib⁹ vocãdos eẽ ſãcim⁹ vt ſcdo gradu ꝯſtituti ⁊ ltima ſucceſſiõe digni repti alijs oibus qui ſunt vlterioris grad⁹ lʒ legitimi ſint ꝓcellãt. ⁊ hec ſit eis.

ſit eis.q̄ non placet q̄ de illa faciat mentionē hic:ſed de quadā gre/ca q̄ dicebat eū ſuccedere cū illis qui remāſerant in ptāte. cū quadam diminutione.ſed eoꝝ filios nullo modo.vt inſti.de ſuc.agna.§.j.hoc aūt non corrigit̃ de filia filij emācipati.ſed hoc dicitur.j̄.proxi.§.

a ¶ Secūdi gradus.nam fratres ꝛ ſorores in ſecundo gradu ſunt. vt inſti.de gradi.§.ſ.

b ¶ Et filijs fratruꝫ.hi eni in tertio gradu ſūt. vt inſti. de gradi.§.iiij.

c ¶ Tantūmodo. non vltra.vt.j̄.§.ceteris.ac curſus.

d ¶ Ex legitima.i. iter agnatos.

e ¶ Sancimus.vt.ſ.l. proxi.circa fi.

f ¶ Succedant.q̄ſi per quoddam ſucceſſoriuꝫ edictum.

g ¶ In capita. h̄ hodie in ſtirpes. vt.ſ.auten. poſt fratres ſm Jo.ſed aſs ꝯtra vt ꝛ habes iſti tu.de legi.ag. ſucceſ.§. hoc etiā ſucceſſionib⁹. ſcꝫ aliorum cognatorū qui ſunt vltra tertium gradum.

h ¶ Tenentē.vt ſucce dāt poſt agnatos ſerui.

i ¶ Noſtre ꝯſtitutiōis. quā habem⁹.ſ.de legi. tu.l.fi.ſed ibi contra in eo.ti.l.j. ſꝫ certe immo non eſt contra.ſꝫ ꝛ illa corrigitur per auf. ibi poſitam.

¶ Cōia de ſucceſ.ꝛc. Niſi teſtamentarijs ꝛ legitimis ſucceſſiōib⁹: quedam oim cōia dicit ſic inſti.de leg.§.ſ.

k Scire debui ſti.eā.ſcꝫ ſo rorem.

l ¶ Pari/ ter.quo ad vtrūq̄ eniꝫ deſinit eſſe agnat⁹.ſ.tā ad alterum emācipatū q̄ ad eā que in poteſta/ te remāſit.ſꝫ hodie con tra.vt.ſ.de leg.tu.l.iij.

m ¶ Solēniter. hodie tamen non exigit ſolen nitas in bonoꝝ poſſeſ/ ſione petēda.vt.ſ.q ad mi.ad bo.poſ.l.fi.§.pe nulti.

n Si pater. tuo ſo/ brino.i.filio pa truelis.vt.ſ.vnde leg. l.ſ.ꝛ inſti.de gra.§.v.

o ¶ Non interueniēte. ſcꝫ iure ciuili ſiue agna tione: vt q: fuit fili⁹ ſo/ roris patruelis ei⁹. Jtē no.q̄ in princi. dicit ſo brino tuo: q: hoc pro/ nomen tuo poteſt veni re ad determinationeꝫ precedentium. Jtem ſe quentium ꝛ ſic pōt di/ ci q̄ vel tuus vel tui pa tris erat ꝓpior ſobrin⁹.

p ¶ Hereditas.ꝛ p cō/ ſequens illius ꝓpio/ ris ſobrini.

q ¶ Eius. ꝓpioris ſo/ brini.

r Vitrico.hic pū/

quidē de ſcōi grad⁹ ſucceſſiōe ſatis abūdeq̄ a nobis cū ſumma vtilita te diſpoſita ſūt. ¶ Cū aūt ꝛ io ḡdu ex trāſuerſa linea fuerit loc⁹ vbi pa truis ꝛ filijs fratrū ꝛ ſoroꝝ locū an tiqtas dedicauit: vna cuꝫ illis tam emācipati fr̄is q̄ emācipate ſoro/ ris filiū tm̄mō ꝛ filiā ſiue emācipa/ tos ſiue ſuos ꝯſtitutos pr̄b⁹ ſuis et neminē aliū vlteri⁹: necnō fratris vterini ꝛ ſororis germane vl' vteri ne filiū ꝛ filiā tm̄mō ex legitia linea inuicē vocari cēſem⁹: ſicut iā ſanci m⁹ vt oēs q vl' ab aliq̄ iure vl' a no ſtra liberalitate i legitimoꝝ gdē po ſiti ſunt prerogatiua et eodeꝫ tertio gradu ſunt ſili iure vocent̄. ¶ Suc ceſſiōis videlicꝫ iure ꝛ in hac pte ſer uando: vt ſi q ex ſcōo gradu vocati renunciauerint hereditati: ꝛ nolue rint eā adire nullusq̄ ali⁹ ſit in ſcōo gradu q ſuccedere ei pōt: ꝛ nullus ſit q ſuccedere vult: tūc hi quos pre ſenti lege enūerauim⁹ ex tertio gra du i locū recuſātiū ſuccedāt. ¶ Il lo etiā obſeruādo vt ſucceſſio nō in ſtirpes: ſꝫ i capita diuidat̃. ¶ Cete ris oīb⁹ ſucceſſiōib⁹ ſm ius vſq̄ ad p̄ſens tp̄s obſeruatū procedētib⁹: ꝛ nullo ex cognat̃ p̄ter ſupra memo/ ratos grad⁹ ad iuris agnatitij for/ mā redigēdo: ſꝫ ſuū ordinē ſuāq̄ ꝓ ximitatem tenentem incorruptaꝫ. ¶ Quas aūt pſonaſ ex iure cogna tiōis in legitias ſucceſſiōes trāſueri mus eas etiā tutele grauami viciſ/ ſim ſupponimus.ſ. ſi maſculi ſint et pfecte etatis ſm nr̄e conſtitutionis tenorem vt non ſolum lucrū ſentiāt ſed etiam grauamini ſubiungentur. ¶ Si qui aūt caſus iam euenerūt: ꝛ per iudicialem ſniam: vl' amicabi lem trāſactionem ſopiti ſunt nullaꝫ ſentiāt ex hac lege retractationē.

¶ Cōmunia de ſucceſſionibus.

¶ Ad ſucceſſionem fratris emancipati pariter vocatur frater emncipatus cum ſo rore in poteſtate exiſtente.h.d. Salic.

¶ Impato.Dio. ꝛ Maximi.aa.ꝛ cc.Varanie. Titu.lviij. Lex.j.

Scire debuiſti fratre emācipato potioreꝫ eā q̄ in familia man ſit in alteri⁹ emācipa ti bonis non haberi. ſed eos pariter ſi ſolenniter petie runt bonoꝝ poſſeſſioneꝫ ſuccedere.

¶ Tutor prioris conſanguinei poteſt cō ueniri ab agnato eius herede. vt reddat ra tionem adminiſtrationis tutele. hoc dicit bal. vel ſic. Sicut hereditas per bonorum poſſeſſionem queſita tranſmittitur ita adi ta de iure ciuili.h.d. vl' quo ad tranſmiſſio nem non refert an hereditas ſit queſita de

cta: ꝛ facit.j̄.eo.affinitatis.

s Seruus.non pōt.fallit in caſib⁹.vt.ſ.ad ſill.l.pe.ꝛ.ſ. de ſuis ꝛ legi.l.apud.ꝛ.ſ.ti.j.ſi his.ꝛ.ſ.ad oꝛfi.l.fi.ꝛ.ff.de ſuis ꝛ legi.l.j. circa prin.ꝛ.§.queri.ꝛ.ff.ad tertul.l.j.in prin.ꝛ.§.interdū.nec econ/ tra ſuus pōt eſſe heres vel dn̄s per eū cognatis ſerui iure naturali in/ ſpecto.vt inſti. de ſui. cogna.ꝛ.§.e.ancille.

iure ciuili vel pretorio Salicetus.

¶ Jidē.aa.ꝛ.cc.appollina. Lex.ij.

Si pr̄ tuus ꝓpiori ſobrino tuo agnato ꝯſtituto ꝛ inteſta to defūcto iure ciuili adita hr̄ditate vel h̄ ab initio nō interueniēte ſiue capitis diminutiōe pēpto ſolēniter bonoꝝ poſſeſſiōe admiſſa ſucceſſit: ac tibi pr̄is tui hr̄ditas q̄ſita eſt: adi re preſidem prouincie debes: ac tu torem eius de tutela conuenire.

¶ Vitrico non defertur priuigni ſucceſ ſio hoc dicit Salyce.

¶ Jidem. aa. ꝛ.cc.vlpia. Lex.iij.

Vitrico priuigni ſucceſſionē inteſtati ciuili vel honorario iure nō deberi: certiſſimum eſt.

¶ Seruo nemo ſuccedit. hoc dicit idem in monacho.vt in auten.ingreſſi: et omnia iura loquentia in ſeruo habent locum in monacho ſm inno.in.c.cū olim extra de priuilegijs.Baldus.

¶ Jidem.aa.ꝛ.cc.aſterio. Lex.iiij.

Seruus ſucceſſoꝛē habere nō poteſt.

¶ Priuignus nō ſuccedit nouerce p ſe ſed p media pſonā natoꝝ ex ea q ſunt fra tres ſui ex latere patris.h.d. Bald. vl' ſic. Ad ſucceſſionem amite primo vocantur filij q̄ nepotes ꝛ in ſucceſſione amitinoꝝ potiores ſunt eoꝝ fratres ꝯſanguinei tan tū vel vterini q̄ eorū amitini. ꝛ fratribus nō extātibus amittini vocantur. Salyce.

¶ Jidem.aa.ꝛ.cc.iuſtine. Lex.v.

Amite cui ſucceſſiſſe filios ſu os proponis: hereditatē tuo noīe nō recte petis. ¶ Sꝫ q̄ſi hos etiā inteſtatos diē functos aſſeue/ ras: ſiquidē hi q̄s priuignos eiuſdē amite dicis eoꝝ ꝯſanguiei fuerit: fratres tā agnatiōis q̄ cognatiōis iure ſcōo gradu ꝯſtitutos tibi pfer ri nō ambigit̃. ¶ Naꝫ ſi amitinis tuis.etiā alio pr̄e natis nun̄q̄ eorū matris priugni ſunt: admiſiſſe te bo norum poſſeſſionem probas: eorū vendica ſucceſſionem.

¶ Auuncul⁹ prefertur filijs materterē. hoc dicit Salice.

¶ Jidē.aa.ꝛ.cc.publicano. Lex.vj.

Auunculo priori qui eſt i ter tio gradu q̄ cōſobrino qui ſequentem occupat deferri ſucceſ ſionem inteſtati certi iuris eſt.

¶ Affines q habentur ratione vxoris vi ro non ſuccedunt.h.d. Sali.

¶ Jidem.aa.ꝛ.cc.nicolao. Lex.vij.

Affinitatis iure nulla ſucceſ/ ſio permittitur.

¶ Quādiu ſuccedi poteſt ex teſtamento ceſſat ſucceſſio ab inteſtato.h.d.Saly.

¶ Jidem.aa.ꝛ.cc.iuſte. Lex.viij.

Anteq̄ ſcriptus heres cuiuſ cūq̄ portionis capax repu diet hereditatē vel alia ratione que rēde facultatē amittat ei q teſtamē

t Amite.ſ.tue.

v ¶ Etiam. nō ſolum amitā prius.

x ¶ Dicis. q: maritus amite habuit ex alia pre cedenti vxore.

y ¶ Cōſanguinei.puta nati ex eodē pr̄e ex alia tamen matre.

z ¶ Ambigitur.vt.ſ. ti.j.l.Accur.

a ¶ Nam ſi.ꝯtrue.naꝫ ſi priuigni matris eoꝝ. ſcꝫ amitinorum nun̄q̄ ſunt.i.nō attinent ami tinis tuis alio etiam pa tre natꝫ.i.alio viro quē ante vl' poſt habuit. nō ex eo ex quo priuigni na ti ſunt non ſolū ex alia matre. Accur.

b ¶ Patre.pcedēte.ſcꝫ amite mee nō ex pſenti vnde ſunt priuigni.

c ¶ Admiſiſſe te.quod hodie fit quocunq̄ mo do agnoſcat.vt.ſ. q ad mit.ad bo.poſ.l.fina.ꝛ penul.

d ¶ Vēdica. per vnde cog. q̄ q̄ mater eoꝝ ſit agnata.vt inſti. de leg. agna. tu.§.j.

e Auunculo pori. id eſt prius.

f ¶ In tertio gradu. vt inſti.de grad.§.iiij.

g ¶ Sequentē.ſ. quar/ tu.vt iſti.de grad.§.v.

h Affinitatis.per/ mittitur.vt.ſ. eo.l.vitrico. ſed hic fal lit inter virum ꝛ vxo/ rem qui ſuccedūt inter ſe cum alij deficiunt.vt ſ.vnde vir ꝛ vxor.l.j. Jtem in alio caſu q eſt ibidem in autenti.pre/ terea. Jtem in tertio ſuc cedit maritus vxori cū filijs eius emancipatis a patre ꝛ cum nepoti/ bus ex filia: vt viriles habeat partes vſufru/ ctus. vt.j̄.titu.j.l.pe/ nul.quia vir ꝛ vxor vi dentur eſſe affines. vt ſ.cōmu.vtri.iud.l.poſ ſeſſionum. ꝛ.ff. de cō. cau.da.q ſi ſeruus. Sꝫ verius eſt q̄ non ſunt affines cuꝫ affinitas nō ſit niſi aliqua perſona mediante ſed matrimo nium facit cauſam affi/ nitatis. vt.ff. de gradi. l.nō facile.§.affines.ꝛ ſic nullo modo fallit.

Vir et vxor quā doq̄ ſuc cedūt in/ ter ſe.

i Anteq̄. repudi/ et.volens.

k ¶ Querende. heredi tatis.

l ¶ Amittat. inuitus.

a ¶ Succedit.ꝙdiu ꝗ ⁊c. vt hic.⁊.ſ.de ſec.tab.l.j.⁊ vnde li.l.ij.⁊.ff. de acq.hereditate.ꝙdiu.⁊ de reg.iur.l.ꝙdiu.ſed hoc fallit in caſu vt inſtituo te heredẽ ſi legitimꝰ meꝰ noluerit.vt.ff.de heredi.inſti.l.ſi qs. ita heres inſtituat̃.Itẽ in alio.vt.ff.vnde lib.l.pe.q̃eſt cõtra. Sed ibi fuit filius inſtitutꝰ ſub cõditiõe emãcipatiõis ſi emãciparet̃ infra certum tẽpus ⁊ iã erat elapſu3 cum adiuit ab inteſtato ſic ex teſtõ ſuccedere non poterat ⁊c.

b ¶ Ancille. vẽdicare nõ põt.vt.j. de liber.ca.ſi liber hõ.

c ¶ Nutritoribus. hẽditaſ.ſiue dicas nutritorẽ alumnu3 quẽ pueri hoĩ.patrẽ appellãt ſiue eũ qui colligit expoſitũ.vt.j.de iſa.l.fi.⁊.ſ.de epiſ.⁊ cle.l.nemi.Sed iure hoſpitãdi vel hoſpitationis ex cõſuetudine quidã vendicãt ſibi ſucceſſione3. qđ hodie corrigit̃ ꝑ auten.nouã federici qua3 hic lege oẽs peregrini.

d ¶ Omnes ꝑegrini.in bona ꝑte accipe.vt inſti.de her̃.inſti.§.fi.nõ i deportatis vl' relegatis ſicut accipiunt̃.ſ.de here.inſti.l.j.qui nõ hoſpitant̃ vbi volũt:ſ3 tenere debent inſulã ſibi aſſignatã.al's puniũtur vt eis augeatur pena. vt.ff.d penis.l.relegati.

e ¶ Libere. apud eos q voluerũt recipe.nã nemo cogit̃ recipe. vt.ff. nau.cau.l.j.§.j.

f ¶ Libera3.dũmõ ſm ius teſtent̃ cõe.vt.ſ.de inof.teſta. ſi qñ nec obſtat ꝙ nihil videat̃ facere hec conceſſio:cum ⁊ hoc ãte habebãt. vt.ff. de leg.j.ſi qñ.qꝛ imo ex cõſuetudine non habebãt.vt hic ſubijcitur.

g ¶ Ex conſuetudine. mali eni3 mores ⁊c. vt in aut̃. vt nulli iudi.§.j. coll̃.ix. Item nota cõtra ſtatuta terraru3. ſic ⁊.ſ.de ſacroſan. eccle. ſuper.l.priuilegia.aut̃. caſſa ⁊ irrita.

h ¶ In eo puniant̃.nota que3 puniri in eo in quo deliquit.ſic in aut̃. de nõ alie.§.ſi qs aute3 per donationẽ.col.ij.

i ¶ Sancimus.maritali. vt ſi lucratꝰ fuerit dotẽ vir ex pacto vel donationẽ ꝓpt̃ nuptias mulier ſil'r ex pacto. Et idẽ ſi quodlibet legatũ vel donatione3 inter ſe faciũt q̃ valeat. vt.j.de bo.q̃ libe.l.quecũq3.in prin.⁊ arg.ff.de caſtrenſi pecu.l.caſtrenſe.⁊.l.ſi forte.

k ¶ Deſtinatus eſt.per leonẽ vt dicta.l.j.de bo.q̃ libe.l.quecũq3.

l ¶ Ex eodem.i. vtrinq3 coniunctos.

m ¶ Ex materna.ideo de his dicit:qꝛ tpe iſtarũ legũ non acquirebantur filijs in poteſtate ꝯſtitutis ex cã aduenticia niſi res materne hodie ergo cũ aduentitia non acquirũtur patri.vt.j.de bo.que lib.cum oportet.idem in eis ſeruaret̃ ꝙ in iſtis ſeruatur.vt in aut̃.de cõſang.⁊ vte.fratribus.§.⁊ his cõueniens.col.vj.

tum reliquit ab ĩteſtato nemo ſuccedit[a]. ¶ Igitur ꝓſpicis ꝙ teſtamentarie ſucceſſionis ſpe durãte ĩteſtati bona defuncti non recte vẽdicẽtur.

¶ Per cõtubernium cũ nõ conſtat matrimoĩũ ſucceſſio nõ defert̃.h.d.bal.vl' ſic. Dominus ancille nõ ſuccedit ei cum quo contubernium fecit hoc dicit Salice.

¶ Iidem.aa.⁊.cc.ſacrato. Lex.ix.

Ancille dominus liberi hominis cum quo cõtuberniu3 hec habuit: per hanc coniunctionẽ ſucceſſionem vendicare nõ poteſt[b].

¶ Iure nutricationis ſucceſſio nõ acqritur.h.d.Bal.Uel ſic.Alito non ſuccedit alens.hoc dicit Salice.

¶ Iidem.aa.⁊.cc.Danubio. L.x.

Nutritoribꝰ hoc noie nec ciuili nec honorario iure defertur hereditas[c].

In auten. de ſta.⁊ cõſue.§.oĩs peregrini.colla.x. Conſtitu.fi.

¶ Si aduene peregrini decedant teſtati eorum voluntas ſeruari debet.⁊ ſi inteſtati veniũt proximiores ſibi:⁊ bona que ſecũ habẽt epiſcopo loci debẽt tradi ſucceſſoribus defũcti ſeruaturo: vel in pias cauſas erogaturo:hoſpitãtibus eos ab eorum bonis ſub pena tripli ſemotis. h. d. Salyce.

Omnes peregrini[d] ⁊ aduene libere[e] hoſpitẽtur vbi voluerint. ¶ Et hoſpitati ſi teſtari voluerint de rebus ſuis liberã[f] ordinandi habeant facultatẽ.quorũ ordinatio incõcuſſa ſeruet̃. ¶ Si ỽo ĩteſtati deceſſerint ad hoſpitẽ nihil ꝑueniet ſed bona ipſoꝝ ꝑ manꝰ epĩ loci tradant̃:⁊ ſi fieri põt heredibꝰ tradant̃ vel in pias cauſas erogent̃. ¶ Hoſpes vero ſi aliqd ex taliũ bonis cõtra hãc ꝯſtitutionẽ noſtram habuit epõ triplum reſtituat quibꝰ viſu3 ei fuerit aſſignãdũ:non obſtãte ſtatuto aliquo vel cõſuetudine[g] vel ꝓuilegio q̃ hactenꝰ ꝯtrarium inducebãt ¶ Si qui aũt ꝯ hãc noſtrã conſtitutionẽ venire ꝓſumpſerint: eis de rebus ſuis teſtãdi interdicimꝰ facultatem vt in eo puniantur[h] in quo deliquerunt: al's prout culpe qualitas exegerit puniendi.

¶ Iure iſto ad ſucceſſionem fratris: etiã in ꝑtãte moriẽtis tã in lucris nuptialibus ꝙ in bonis maternis:ꝑrĩo veniunt eius liberi.Scđo eius fratres. tertio pater. vſufructus tamẽ debetur in cuius ſunt poteſtate.h.d.Salyce.

n ¶ Uſufructu rerũ.⁊ hec eſt rõ.qꝛ defunctꝰ erat in ꝑtãte.vt hic.⁊.ſ.ad tertul.l.fi.in fi.aliogn pater viuẽte filio nõ haberet vſufructũ: ſed eo mortuo haberet ꝓ heſſe vna cũ mr̃e.vt.ſ.ad tertul.l.fi.§.ſinautem defuncta.ſ3 ꝑ aliã legẽ.ſ.de leg.here.l.de emãcipatis.q̃ corrigit illam ad tertullianũ h3 totu3 vſufructum. S3 hodie iſta lex eſt prorſus correcta:cũ pater admittatur ad ſucceſſionẽ etia3 extãtibꝰ fratribꝰ. vt.ſ. ad tertul. aut̃. defũcto. ⁊.ſ.titu.j.aut̃.ceſſante. Itẽ ⁊ qꝛ fit hic mẽtio de fratribꝰ vtriq3 ⁊ ex vno latere tm̃ ſibi cõiunctis qual'r inter ſe ſuccedãt.

¶ Imp.iuſti.a.demoſte.ꝑ.ꝑ. L.xj

Sancimꝰ quẽadmodũ de his rebꝰ q̃ liberis in ſacris ꝯſtitutis ex occaſiõe maritali[i] acqſite ſunt certꝰ ordo deſtinatꝰ[k] eſt: vt ſi qs ex his ab hac luce fuerit ſubtractꝰ ꝑs eiꝰ quã lucratꝰ ẽ ad eiꝰ liberos vl' nepotes vl' ꝓnepotes ꝯcedat̃: qbꝰ nõ extãtibꝰ ad frẽs ſuos ex eodẽ[l] matrimonio ꝓgenitos: vl' ſi ẽt nõ ſuꝑſint ad frẽs ex alijs nuptijs procreatos. ¶ Cũq3 nemo eoꝝ fuerit relictus: tũc ad pr̃e3 ꝑueniat:ita ⁊ de his q̃ ex materna[m] linea ꝑ quãcũq3 occaſionẽ ſunt acqſita: vel ĩter viuos: vl' ꝑ vltimã diſpoſitionẽ: vl' ab inteſtato deſcẽdũt ſil'is ordo ſeruet̃. Primo in filij vel filie ſucceſſionẽ poſteritate eiꝰ vocãda:eaq3 nõ iuẽta fraterno ꝯſortio eiuſdẽ vel alieni mr̃imonij ſm ꝓdictũ ordinẽ accerſito: tũc ad vltimũ locũ pr̃ a legibꝰ cõclametur ⁊ ſui filij nõ gratã hr̃ditatẽ relictã ſed triſte lucrũ ſibi lugeat acquiſitũ. ¶ In oibꝰ videlicet caſibꝰ: ſc3 in ſuꝑſtite ſobole liberoꝝ ⁊ fratribꝰ adhuc viuentibꝰ q ad hereditatem defuncti patrẽ antecedant. vſufructu reꝝ[n] quaꝝ dñiu3 ad eos[o] peruenit apud parẽtes permãſuro[p].

In auten. de ꝯſang. ⁊ vte. fra. §.j.collatio.vj. Conſtitu.fi.

¶ Fratres ex vtroq3 parente ꝯiuncti in ſucceſſiõe fratris inteſtati preferunt̃ alijs ex altero tantum parente cõiunctis in oibus bonis.h.d.Saly.

Itaq3[q] mortuo patrefamilias ſi filius[r] decedat inteſtatus[s] ſine liberis relictis fratribus ⁊ alijs conſanguineis ⁊ alijs vterinis quibuſdã ex vtroq3 parente[t] coniũctis in eos ſolos trãſmittit hereditatẽ qui vtroq3 latere cõnexi ſunt.

¶ De bonis maternis et materni generis.

¶ In rebꝰ maternis delatis filio i poteſtate ꝯſtituto pater habet hodie ſolũ vſumfructũ ⁊ ꝓ ipſis rebus ꝓſequẽdis etiã in iudicio pater habet legitimã ꝑſonã ac ſi eorũ ꝑfectũ haberet dominiũ.nõ tamẽ põt illas alienare in ꝑiudiciũ filioꝝ ſ3 ſui ſic et eiꝰ fideiuſſoris.h.d.Sali. Diuidit̃ ſic. Primo ponit qđ ius habet pater et filius in bonis maternis. Scđo cui cõpetat eoꝝ adminiſtratio. Tertio interdicit eorũ alenationẽ ſcđa ibi parentes.tertia.ibi.ita vt.Salice.

o ¶ Ad eos. filios vel fratres.

p ¶ Permanſuro. in re poteſtatis.

q ¶ Itaq3.lex enim codicis loquit̃ patre viuente tm̃.

r ¶ Filius. poſt mortẽ patris.

s ¶ Inteſtatꝰ. vnus de liberis.

t ¶ Utroq3 parẽte. dic mortuo aliquo qui frẽs h3:aut em̃ ſunt vtrinq3 cõiuncti ⁊ ſuccedunt ei aut ex vno latere tm̃ puta vterini tm̃: vel ꝯſanguinei tm̃:⁊ tũc idẽ. vt ſ.ti.j.aut̃.ceſſante.⁊ auten.poſt frẽs ex vtroq3 parẽte: aut ꝯſanguinei tm̃. Itẽ ⁊ vterini tm̃:et tũc pariter admittũtur: qꝛ agnatio nõ differt a cognatõe. vt dicta aut̃. ceſſante.⁊ hoc in boniſ a ſe q̃ſitis. In bonis aũt queſitis a pr̃e ꝓferũtur cõſanguinei tm̃:in q̃ſitis a mr̃e ꝓferunt̃ vterini. vt.ſ.ti.j. de emancipatis.in fi. Itẽ ⁊ in cor. huiꝰ aut̃.in fi.dixit ſuã da vetera iura.ſ3.P.dixit illã.l.de emãcipatis in fi.corrigi. nã dicit h indiſtincte vtrinq3 cõiũctos ꝓferri illis q ex altera ꝑte tm̃ ꝯiũcti ſũt: ⁊ ſic in paternis ⁊ maternis. ꝗ ⁊ ibi vbi ſunt vterini tm̃ ⁊ ꝯſanguiei tm̃ non d3 fieri hoꝝ honoꝝ diſtictio. Itẽ dicta aut̃.ceſſante ⁊ poſt fratres dicit vterinos ⁊ cõſanguieos ſimul admittẽdos cum non differat agnatio a cognatione: nec diſtinguit paterna bona a maternis. vl' ab his q̃ aliunde q̃ſiuit.ſed hoc nõ placet. nã ⁊ ibi aliq̃ habet̃ differẽtia inter vtrinq3 ꝯiunctos ⁊ eos q ex vno latere tm̃. Aut ſunt vtrinq3 ꝯiũcti cũ ꝯſanguineis tm̃: vel cũ vterinis tm̃: vl' cu3 vtriſq3.i.qꝛ ſunt ꝯſanguinei tm̃:⁊ vterini tm̃ cũ vtrinq3 ꝯiũctis:⁊ tũc vtrinq3 cõiuncti preferunt̃ in bonis vndecũq3 q̃ſitis: vt hic:qꝛ duplicia iura habẽtes preferunt̃ vnum habentibꝰ tm̃. vt ⁊ in cor.§.hec omnia.⁊.ſ.de edic.diui adria.tol.l.fi.§.j.

¶ De bonis maternis ⁊c. Dixit.ſ.de iure qđ habemꝰ i bonis mortuoꝝ:nũc vult dicere de iure qđ habemus in bonis viuentiũ.⁊ hoc et ſeq.ti.

Hoſpitatiõis iure qs nõ ꝑt ſibi ſucceſſione3 vẽdicare

Pat̃ ſuccedit filio fratribus etiã extantibus.

Frẽs cõſanguinei tm̃ ⁊ vterini tm̃ vl' cõſanguinei ⁊ vterini ſil'r ãpari ſuccedant in bonis defuncti fratris.

ſeq.ti. Uel dic: qꝛ quedam ſpecialia ſeruantur in ſucceſſione delata fi-
lijs a linea materna: ideo de ea ſucceſſione ſpecialiter dicit. nam non
queriť patri ſicut alie ſucceſſiones ei delate ſm hec tēpora ante iuſti-
nianū. vel hactenus de ſucceſſionibus patrū familias dictū eſt tā ciui
libus ꝙ ꝑtorijs. Item tā teſtatis ꝙ inteſtatis. nūc de ſucceſſione filijſfa
milias. porro ſuccedi
eis non pōt: niſi habeāt
aliquid ſuū in quo ſuc-
cedať eis: ꝑdicendū er-
go fuerat quib⁹ modis
res earum fiant. ⁊ pri⁹
quidē quomodo ꝗratur
eis aliquid a matre vel
a linea materna ⁊c̄.

[a] Res que. iuſ
ātiquū om-
nia acquiſi
ta per filiū
familias preter caſtren
ſe vel quaſi dabat patri
bus. ſꝫ hac. l. ſtatuit cō-
ſtantinus nouū ius in
oibus que veniūt a ma
tre. ſequēs lex extendiť
ad omnia que ex mater
no genere veniunt at ꝑ
iuſtinianū ad omia ad-
uentitia. vt. ꝭ. tit. j. l. cū
oportet.

b Facultatē. habeāt.

c Rei. tuende.

d Procuratorē. ordi
natum a ſe lite cōteſta-
ta vel a filio cū volūta-
te patris. vt arg. ꝟ. de ꝑ
cu. l. neqꝫ. vel dic ordi
natum ad negocia ſiue
repetitiōes extra iudici
um. vt. ff. mā. ſi procu-
ratorem. §. j.

e Atqꝫ ita oia. ſuban
di predicta: al's falſum
eſſet qꝛ vendere nō po
teſt: vt h̄ ſubijcit quod
poſſet ſi eſſet dñs.

f Legitimā. ergo de
calūnia iurabit cum ha
beat legitimā admiſtra
tionē. vt. ꝟ. de iureiur.
l. ij. §. j. ⁊ ibi plene dixi.
Itē an erat cōcipiēdus
libellus de filio qꝺ vi-
deť. vt. ff. de admi. tu. l.
j. §. ſufficit. ⁊. ꝟ. de epiſ.
⁊ cle. auť. cā que. an de
p̄re qꝺ videtur. vt. ꝟ. de
epi. ⁊ cler. omēs qui. §.
hoc nihilomin⁹ obſer-
uādo. ⁊ auť. ſed hodie.
ſed quocūqꝫ modo fiat
nō eſt vis qꝛ pater ſem
per reſpōdet: ⁊ de calū
nia iurat.

g Uel ignorās. qꝛ ꝗ
vēdere nō pōt actiōes:
tn̄ exercere poteſt: vt h̄
Sed argu. ꝯ. ff. de iure
deli. ait pretor. §. eſt em̄
abſurdum.

h Docere. docet em̄ mentiri. ⁊ ſic ſi vult dꝫ inuenire emptorem.

i Accipere. etiā vēditore inuito ꝗſi immineat euictio in limine cō-
tractus. vt ⁊. ꝭ. de euic. ſi poſt. ſic ⁊ al's dat venditor fideiuſſorez inuit⁹
vt in auť. de fideiuſ. §. qꝺ aūt. in fi. §. col. j. Item no. tenere ꝯtractuꝫ in
preiudiciū patris ⁊ fideiuſſoris lꝫ nō in preiudiciū filij. vt ⁊. ꝟ. de ꝑdñs
mino. ⁊ ſi is. ⁊ ſic nō obſtat. ꝟ. de legi. ⁊ conſti. non dubium.

k Preſcriptionē. niſi. xxx. an. quā dicūt currere etiā eo in ptāte po-
ſito qꝺ nō placet. vt. ꝭ. de an. exce. l. j. §. fi. ⁊ hoc in fi. Adiūge auť. niſi
⁊c̄. q eſt de nup. §. ſi vo expectet. col. iiij. ⁊ determinat qꝺ hic dicit.

l Uendicātibus quere. vt. ꝟ. de rei vendi. cum a matre.

m Niſi. dñs. no. ꝑ opiniōe. M. quē fieri dñz directe ꝑ ꝑſcriptio

Imperator Conſtanti. a. conſu. libie. **Titu. lix. Lex. j.**

Res que[a] ex mr̄is ſucceſſione ſiue ex teſtamento ſiue ab inteſtato fuerint ad filios deuolute: ita ſint in parentū ptāte vt vtēdi fruēdi dūtaxat habeāt in diē vite facultatē[b] dñio videlicet earū ad liberos ptinente. Parentes aūt penes ꝗs maternarū rez vtēdi fruendiqꝫ tm̄ poteſtas eſt: omnē debēt tuēde rei[c] diligentiā adhibere: ⁊ qꝺ iure filijs debetur in examine per ſe vl' procuratorē[d] poſcere: ⁊ ſumptus ex fructibus impigre facere: ⁊ litem inferentibus reſiſtere: atqꝫ[e] ita omia agere tanꝗ ſolidū perfectūqꝫ dñium eorū eis acquiſitū fuiſſet: ⁊ pſonaz gerāt legitimā[f]. Ita vt ſi quam rē alienare voluerit: emptor vel is cui res donať obſeruet ne vnqꝫ ptē earū rez quas alienari ꝓhibitū eſt ſciens accipiat vel ignorans[g]. docere[h] em̄ pr̄ dꝫ ꝓprij iuris eā rem eē quā donat aut diſtrahit: ⁊ emptori ſi velit fideiuſſorez licebit accipere[i] quia nullā poterit ꝑſcriptionē[k] opponere filijs qñcūqꝫ rē ſuā vēdicātib⁹[l].

In auten. de nup. §. ſi vo expectet ver. itermiať. col. iiij. **Cōſti. j.**

Iſta auť. dicit expreſſe ꝙ poſſeſſor dicitur dñs cōpleta ꝑſcriptione ꝗ tn̄ non currit filio in poteſtate poſito. h. d. Baldus.

Niſi tricēnale ſic trāſeat tp̄s quo poſſeſſor dñs[m] fit ⁊ detētatio dños accipientes faciat: vel ꝯſtituat tp̄e icipiēte filijs currere: ex quo ſue ptātis eſſe apparuerit[n]: niſi tn̄ aliquē impuberem[o] etas adiuuet.

Prouēta filio ex gn̄e materno quocūqꝫ titulo patri acquiruntur ſolum quo ad vſumfructum eius morte finiendū: ⁊ ideo ꝑ patrē non poſſunt alienari: nec eo mortuo teneť filius illa cōferre h. d. Salice.

Imperatores Archa. ⁊ Honori. aa. floro. pre. pre. **Lex. ij.**

Quicquid auus auia ꝓauus ꝓauia ex materna linea venietes nepoti nepti ꝓnepoti[p] pronepti teſtamēto vel fideicōmiſſo legato donatiōe vel alio ꝗlibet titulo largitiōis vel etiā inteſtati ſucceſſione intulerint: pr̄ filio filieue integra illibataqꝫ cuſtodiat vt vēdere: donare: relinquere: alteri obligare: ſicut nec materna bona nō poſſit: vſufructu dūtaxat ad eū ptinente. Ita vt quēadmodū ipſe[q] ſup his reb⁹ licentiā[r] toti⁹ poteſtatis amittit[s] defuncto[t] eo: filio filieue ꝑcipua cōpu tētur: nec ab illis qui ex patre[u] ſunt coheredes vendicentur[x].

Si oēs filij quibus aliquid puenit ex ſucceſſione materna ſunt in ptāte pater totius hꝫ vſumfructū. ſi autē omēs ſint emācipati in vſufructu admtttitur pro virili ſi vero ſunt mixti vſumfructum portionis eorū qui ſunt in ptāte retinet in totū. emācipatorū vero pro virili ⁊ hec habent locū in nepotibus ⁊ ꝓnepotibus. Salice.

Impera. Theo. ⁊ Ualēti. aa. ad ſenatum vrbis rome. **Lex. iij.**

Si viua matre emācipati ſunt filij ⁊ poſtea mater deceſſerit qm̄ omni cōmodo deſtituitur[y] pater: neqꝫ retinet vſumfructum: viriles ei inter filios: ſiue vn⁹ ſiue plures ſint vſufruct⁹: tribuim⁹ portiones. Sinuero moriens alios ex filijs emācipatos a patre alios i patria ptāte dimiſerit in h̄ caſu diſpari vtetur maritus defuncte bn̄ficio. quo caſu vtriqꝫ[z] ꝑſcripſimus[a]. i. circa eoꝝ quidē portionē qui adhuc in ſacris retinētur vſumfructum ex legum auctoritate retinebit pr̄: ⁊ premiū delate: cū volet: emācipatiōis accipiet[b]. In eoꝝ vo pte quos extiſſe de ptāte viua mr̄e ꝯſtiterit vſumfructū virilis iter eos portiōis ſm ꝑſcripta[c] ꝑcipiat. In nepotib⁹[d] etiā vel neptib⁹ hoc obſeruādū eſſe cenſem⁹: vt marit⁹ qui vxore mortua nō exiſtētib⁹ filijs cū ſolis nepotibus vel neptibus ex hac[e] lege ad emolumentū vocādus[f] eſt. ſi vnus vel vna plureſue nepotes ex filio vno vel pluribus qui in ptāte defecerūt ꝓcreati ſunt: hoc iure vtatur qꝺ de filijs ꝯſtitutū[g] eſt. Nam lꝫ hoc nouū pn̄s lex ꝯſtituat[h] in nepotes: nō eſt tn̄ ab re vt in hoc caſu deteriores[i] eē nepotib⁹ filijs nō ſinať.

nē. xxx. vel. xl. an. ſic ⁊. ff. de dā. infec. l. ſi finita. §. iulian⁹. ⁊. l. dāni. in Preſcri-
prin. ⁊. ff. de vſuc. l. eū q. circa ꝑn. ⁊. ꝭ. de vſufr. in ꝑn. ſꝫ Io. dicit acqri ptione an-
vtile dñiū. i. effectū dñij. ⁊ ſatis in idē recidit. Et ad ꝑdictas. ll. ſemp ꝗrať dñiū
rn̄det vt ſp ſubaudiať ꝗſi. dicūt ꝗ vſucapiōe acqri directū dñiuꝫ. vt. ꝟ. directuꝫ.
de pac. l. traditionib⁹. Sꝫ poſt ꝑſcriptionē. xxx. vel. xl. an. ſi bona fide
poſſedit hꝫ exceptiōem
⁊ publicianā actionē. i
mo vtilē in rē. ⁊ ita acq
rit vtile dñium vl' effe
ctuꝫ dñij. ⁊ ꝑ hoc. ff. de
pig. l. j. §. cū ꝑdiuꝫ. ⁊. ꝭ.
de ꝑſcrip. lōg. tēp. l. ſup
⁊. ff. de reg. iur. ſi duo.
§. iulian⁹. Si vo mala
fide: acqrit ſolam exce-
ptionez. in ꝑſcriptione
vero. x. vl'. xx. an. habet
vtrūqꝫ. vt. ꝭ. ꝺ ꝑſcr. xxx
an. ſi quis emptionis.

n Apparuerit. non
autem pri⁹ cū agere nō
poſſint. vt h̄. ⁊. ꝭ. tit. j. l.
quocūqꝫ. §. fi. ⁊ de an.
excep. l. fi. in fi.

o Impuberē. nā con Preſcri-
tra ipuberē nō currit ꝑ ptio an
ſcriptio talis. vt. ꝭ. de ꝑ currat cō
ſcri. xxx. an. ſicut in rē. tra mino
ſꝫ ꝯ aliū minorē currit. rem.
ſed reſtituiť: vt dixim⁹
ꝟ. in q. cau. in integ. re
ſti. nō ē neceſ. l. fi. ⁊. d.
l. ſicut in reꝫ. Itē no. ꝙ
hec auť. logť in lucris
nuptialibus tm̄: ſꝫ hec
trahimus ſm Io. ⁊ oēs
ad oē aduentitiū lucrū.

p Quicqd. prone
poti. ꝗſi. ſ. iure
inſtitutionis.

q Ipſe. ſ. pater.

r Liciaꝫ. vtēdi fruēdi

s Amittit. ſ. pater.

t Defūcto eo. ſ. p̄re.
ac. ⁊ ſic ē plana. ſꝫ. P.
dixit mortuo eo. ſ. filio
aſſerēs morte filij finiri
vſūfructū p̄ris qꝺ ē fal
ſuꝫ. vt. ꝟ. ad tertul. l. fi.
⁊ i auť. ꝺ heř. ab iteſ. cir
ca ꝑn. ⁊. ꝟ. ti. j. l. fi. in fi.

v Ex p̄re. al's ex par-
te: ⁊ al's ex patre.

x Uēdicenť. vt ⁊. ꝟ.
de col. l. fi. ⁊. ꝭ. ti. j. l. ꝗcū
qꝫ. ⁊. l. cum oportet.

y Si viua. ꝺſtituiť.
ſm ius antiquū.

z Utriqꝫ. ſ. caſui.

a Preſcripſim⁹. i. di
ximus quid iuris ſit.

b Accipiet. i. dimit-
tendo eos in ſacris.

c Preſcripta. dicta
hac. l. ſꝫ nūqd idē in ce-
teris aduentitijs hodie.
rn̄. nō: qꝛ hec lex iō hoc
admittit: quia deceſſit
vxor hui⁹ viri qui vnū
corpus erat cū eo: ⁊ ei⁹ fruebať bonis ea viuente. Et ſic no. caſuꝫ quo vir ſucce-
ſuccedit vir vxori in aliquo. vt no. ꝟ. de ſuc. l. affinitatis. dit vxori in aliquo

d In nepotibus. quicqd ſequiť vno vbo dixiſſe potuit. ſ. idē eſt i ne
potibus ⁊ ꝓnepotibus ⁊ ceteris in ptāte conſtitutis vel emācipatis.

e Ex hac. l. ſcꝫ ſi ſunt nepotes iſti emācipati: vt ⁊ de filijs dixit. al's
totū hꝫ pater vſumfructū. vt. ꝟ. ad tertul. l. fi. §. fi. ⁊. ꝟ. proxi. §.

f Uocādus eſt. in bonis vxoris que eſt auia nepotuꝫ. Et dic vel in
totū veluti ſi ſunt in ptāte vel in virilem ſi emancipati.

g Conſtitutū eſt. ſ. diſtinguitur ſint in poteſtate vel non.

h Conſtituat. ſ. contra eos. i. in necem eorum.

i Deteriores. vt filioꝝ quidem iura per partes minuātur: nepotum

vero immutilata iura seruentur.
a ¶ Habeat. nunc separat. qđ. s. cõiunxit.
b ¶ Premiū. quod est hodie dimidium vsufructus. vt. j. ti. j. cū opor/tet. §. cum autem. ⁊ insti. per quas perſo. no. acqui. §. hoc quoqꝫ.
c ¶ Accipiat. qđ est hodie dimidia vsufructus.
d ¶ Uel si. manumit/tit. post mortem auie ⁊ semper dic. i. emancipa ti. vt. ff. qñ ac. de pe. est an. l. j. §. j.
e ¶ Nõ si nepotes. di/xit de nepotib⁹ filiꝫ qui remāsit i potestate. nūc ponit de nepotib⁹ filiꝫ emācipati vel filie. sub iungitur postea de mi/xtis. id est quando ali/qui sunt i potestate aui aliqui non.
f ¶ Emancipato. post eius emancipationem. ⁊ sic non sunt in pote/state aui. vt institu. qui bus modis ius pa. pote sta. sol. §. fi.
g ¶ Ab ipso. s. auo.
h ¶ Nepotes. ex altero filio.
i Omnem. firmi tatem. vt bona eius eo cōuolante ad se cūdas nuptias filijs no mine rerū maternaruꝫ sint obligata: ⁊ reserue tur hec commoda filijs p̄mi matrimonij. vt. s. de secū. nup. si ḡs prio/ris. §. i nullo. Uel dic q̄ facit mentionem de tribus superioribus le/gibus.
k ¶ Uoce. vt. j. ti. j. cū oportet. §. nō autem.

Cõtinu/atio.

¶ De bonis q̄ lib. ⁊c. Superiori titulo modi cum quid dictuꝫ est de bonis filijsfamilias ob uenientibus. Nunc au tem generaliter ponit de oībus bonis eis ex q̄ cunqꝫ causa obuenien tibus: ⁊ administratiōe patri in talibus compe tenti. azo. Generalior est hic ti. q̄ superior. cū superior de legatis a li nea materna: hic gene raliter vndecunqꝫ ve/niant.
l Cum vene/rāde q̄ sunt s. ti. j. ⁊. l. j. ⁊. l. ij. ecce ergo quō lex ista ampli at ius illud.
m ¶ Filijs. supple ma ternis.
n ¶ Materna. aliena.
o ¶ Quocunqꝫ titulo. restringe vt iter viuos vel cā mortis nō ex cau sa dotis vel donatiōis ante nuptias. vt. j. l. p xi. certe immo ⁊ ex cau sa dotis. vt. j. l. iij. in pn ci. ⁊. j. l. pxi. nō a cōiu/ge sꝫ a p̄re prouenerat dos ⁊ donatio ⁊ ad eū redierat vnde. plene ad eum redit.

¶ Habeat igit̄ auus veniēs cū ne potib⁹ in p̄tāte durātib⁹ vsumfru/ctū bonoꝝ oīum q̄ ex defuncte auie successione delata sunt. ¶ Cū vero bis quoqꝫ libertatem emācipatiōe largitur filiꝫ ⁊ ab ipsis sicut de filijs cōstitutū est p̄miū manumissiōis ac cipiat. vel si ex plurib⁹ alter os ma numittit alteros retinet: ex p̄te ma/numissoꝝ legitimū p̄miū ex p̄te vo in p̄tāte manentiū retineat vsumfru ctū. ¶ Nō si nepotes sint neptesue aut ex emācipato filio aut ex filia p creati: aut ab ipso auo auia viuente a sacris dimissi: idē auus virilis cuꝫ ipsis portiōis habeat vsumfructuꝫ. ¶ Si vo ex nepotib⁹ neptibusue tp̄e quo in auie successionē vocant: aliꝫ in aui sunt p̄tāte. i. mariti defun cte. aliꝫ sui iuris sunt circa personas quidē eoꝝ q̄ i p̄tāte ꝯsistūt: ⁊ i vsum fructū consequēdo: ⁊ in emācipatio nis p̄mio acquirēdo rō supradicta seruet̄. ¶ In his vo qui sui iuris sunt facultas capiendi vsumfructū virilis inter eos portionis habeat̄. ¶ Eadem aūt ⁊ de pronepotibus vtriusqꝫ sexus sancim⁹: manēte dif finitione q̄ de singulis sancita est ⁊ si filij sint pariter ac nepotes.

¶ Pater per transitum ad secunda vota non perdit vsumfructum sibi quesitum in rebus filiorum. h. d. Salyc.

¶ Impa. Leo. a. Calistrato. L. iiij.

Omnē ambiguitatis ꝯfusio nē amputātes hac lege liqui da ⁊ cōpēdiosa sancim⁹ circa vsum fructū maternaꝝ reꝝ nullā eē diffe rētiā: siue in priore matrimonio p̄r ex quo filios habuit p̄manere volu erit: siue nouercam filijs supinduxe rit legib⁹ q̄ de m̄rnis bonis late sunt suā h̄ītib⁹ firmitatē: p̄res igit̄ vsū/fructū m̄rnaꝝ rerū (etiā si ad scđas migrauerit nuptias) sine dubio ha bere debebūt: nec vllā filijs vel qui buslibꝫ ex p̄sona eoꝝ ꝯ parētes ipro ba voce accusatiōeꝫ posse ꝯpetere.

¶ De bonis q̄ liberis in potestate patris ꝯstitutis ex m̄rimonio vł al's acquirunt̄: ⁊ eoꝝ administratione.

¶ Lucra nuptialia non queruntur patri per filium nisi quo ad vsumfructum sicut nec bona materna. hoc dicit Salice.

¶ Imperatores Theodo. ⁊ Ua/lenti. aa. ad senatum vrbis rome.

Titu. lx. Lex. j.

Cum venerāde leges vetuerunt pa tribus iure potesta tis acquiri quicqđ eorum filijs auus auia proauus pro auia a linea m̄rna venientes ex quo cūqꝫ titulo contulissent: hoc quoqꝫ cōuenit obseruari: vt qcqđ vł vxor marito nō emancipato: vel marit⁹ vxori in potestate posite quocūqꝫ ti tulo vel iure cōtulerit siue trāsmise rit: hoc p̄ri nullatenus acqrat̄: atqꝫ iō i ei⁹ tm̄ cui delatū ē iure durabit.

¶ Quāuis lucrū ex cōiugio filio in pote state quesitum patri nō acquiritur nisi quo ad vsumfructū tñ dos vel donatio p̄pter nuptias ipsi lucrandia tempore data vel constituta ad patrem redit. Salice.

¶ Jidē. aa. Hierio. p̄fe. p̄to. L. ij.

Constitutiōis noue capitulū clariore interpretatiōe sanci mus: vt q̄ p filios nepotes vł p̄ne/potes: itēqꝫ per filias neptes p̄rone p̄tes (q̄uis i p̄tāte sint) minime ac/quiri decernim⁹ a marito vł vxore quocūqꝫ titulo collata siue vltiā vo lūtate trāsmissa. ¶ Null⁹ ad id q̄s pertinere existimet q̄ ab ipo paren te datū vel dotis vł añ nuptias do natiōis cā p̄vna ex memoratis p̄so nis ꝯstitū fuerit: vt minime ad eū (si casus tulerit) reuertat̄. ¶ Prospi ciendū est eteni ne hac iniecta formi dine parentū circa liberos munifi/cētia retardet̄. ¶ Sꝫ vt his p̄tātis iure ad parētes reuersis: ceteraqꝫ ex h̄a sp̄alis ꝯiūgis ad supstiteꝫ de uenerāt q̄uis idē i sacris sit: fructu tñ solo atqꝫ vsu parētib⁹ deputato: dñium. ei q a cōiuge vel q̄ a marito meruit reseruet̄. ¶ Parente per emācipationis beneficiū (etiā si vo luerit) sicut in maternis reb⁹ vł qui p eādē lineā veniūt p̄miū habituro

¶ Filijfamilias in lucris nuptialibus li beros suos habent heredes hoc primo. Si dicti liberi postea moriunt̄ auus eoruꝫ pa ternus in dictis lucris retinet vsumfru/ctum: maternus vero auus eorū in p̄prie tate a se datoꝝ succedit. h. d. Bald. Et ista lex est aliq̄ītulum difficil' ⁊ vtilis ⁊ hꝫ dn as p̄tes principales. scđa ibi. sinaūt. Bald.

¶ Jidem. aa. florentino. Lex. iij.

Quod scitis poꝝib⁹ continet̄: nec a filia q̄ in p̄tāte ē dona/tionē añ nuptias p̄ri: nec a filio do/tē acqri: eo adito ꝯfirmam⁹ vt de/functis his adhuc in p̄tāte p̄ris si li beris existib⁹ moriant̄ ad liberos eoꝝ eedē res iure h̄ditatis non ad patres iure peculij trāsmittantur. ¶ Nec p nepotes auo vꝫ acquirē de sunt. ¶ Sinaūt idꝫ nepos sup stitib⁹ tā p̄re q̄ auo paterno diem suū sine liberis obierit: eoꝝ dñiuꝫ q̄ ad ip̄m ex m̄re vel ab ei⁹ linea pue nerit nō ad auū sꝫ ad p̄rem ei⁹ p̄ue niat: vsufruct⁹ vꝫ ⁊ in hmōi casib⁹ auo (dū supererit) reseruando.

¶ Lucra nuptialia vł alia q̄libet filijs ob uenita querunt̄ quo ad vsumfructum pa/

p ¶ Contulerit. inter viuos in vltima voluntate.
q ¶ Nullaten⁹. nisi quo ad vsumfructū. vt. j. l. proxi. in fi.
r Con stitutionis. sancimus. i. cōfirmamus. Aliꝫ subaudiunt cir ca capitulum ⁊ facit mentionē de prima. l. huius ti.
s ¶ A marito. vxor.
t ¶ Collata. inter se.
v ¶ Retardetur. vt et s. de dona. ante nup. si constante. circa p̄in. ⁊ in aut. vt lib. dece. §. si quis aūt. ibi nā si ea ⁊c. Et sunt h arg. vt ⁊ dos ad patrem redeat etiaꝫ liberis existentibus. vt ⁊. ff. de iur. do. l. iure. in p̄inc.

Dos an debeat ad patreꝫ re dire.

¶ Premium. s. semis sem pro tertia parte bo norum: vt oportet.
¶ Premiū. dimidiaꝫ vsufructus. olim tertiā dominij. vt. j. e. cū opor tet. §. cum autem.
y Quod scitis. i. statutis. s. e. l. j. ⁊. ij. ibi cetera q̄ ex sub stantia.
ꝫ ¶ Donationē. quaꝫ a suo marito lucrata est.
a ¶ Dotem acquiri. in tellige cum pacti erant de lucrando quocunqꝫ modo matrimoniū sol ueretur.
b ¶ His. ad quos talia lucra venerint.
c ¶ Ad liberos. ꝑferū/tur enim filij in succe/dendo. vt. s. cōmunia de suc. l. fi.
d ¶ Peculij. quod est alibi scilicet cum filios non habet. vt. ff. de ca/stren. pecu. l. ij.
e ¶ Acquirende sunt. sꝫ quantuꝫ ad proprie tatem vsufructus. nā/qꝫ perseuerat.
f ¶ Sinautē. prosequi tur in filia lucrante tan tum cum supra dixerat de filio.
g ¶ Tam patre. lucrā/tis non suo nepotis. ac cursius.
h ¶ Auo paterno. lu/cratis qui est proauus morientis.
i ¶ Ex matre. lucrata ex pacto: lꝫ premortua. nam sic fuerat pactum.
k ¶ Linea. lucrante.
l ¶ Ad patrem. qui p ximior est in gradu. vt in auten. de here. ab in testa. §. ij.
m ¶ Eius. lucrantis q̄ est auus morientis.
n ¶ Reseruando. non ergo perit vsufructus patri vel auo premor/tuo proprietario licet h̄ dixerit. P. vt ⁊ dixim⁹ s. ti. j. l. ij.

a Q ¶ Uecunqȝ. ex dote. hoc ex pacto.
b ¶ Donatione. hoc ex contractu.
c ¶ Hereditate. hoc ex vltimo iudicio.
d ¶ Interdicta. niſi pro vtilitate filiȷ̃. vt. ȷ. e. l. ſi. ⁊ ad hoc. ſ̃. de ſecun. nup. ſi quis prioris. §. fina.

fi. ⁊. ſ̃. de bonis. ma. auten. niſi.
o N ¶ On ſine. mulier a ſpōſo lucrata erat donationē vel heredita/tem p̄e viuo. poſtea frater cum ea patri ſuccedēs petit hoc cō municari quaſi inſolidū patri queſitum. mulier dicit ſe ſic habere pre cipuū: vt haberet ſi a viro habuiſſet. habuerat enim a ſponſo.

e ¶ Ad filios. ſcilȝ lu/crantes.
f ¶ Et nepotes. ſucce/dētes p̄rībꝰ ſuis qui lu/crati fuerant occaſione maritali.
g ¶ Non ſint. iſti nepo tes vel ꝓnepotes. ad fi lios em̄ lucrātes refer/ri nō pōt. multomagis ergo ptinēt ſi ꝓcreati eſ ſent ex eodē. ⁊ in eo ca/ſu q̄ñ ſunt vniꝰ m̄rimo niȷ̃ vel nō ſi vnꝰ eorū decederet p̄mo ſuis li/beris. Scd̄o fratribus vtrinqȝ cōiunctis: ⁊ ſic eiuſdē m̄rimoniȷ̃. Ter/tio fratribꝰ alteriꝰ m̄ri moniȷ̃. Ultimo defert hereditas auo: vt ſubiȷ̃/cit. ⁊ ſic frat auo defun cti p̄fert p hec iura. vt ſ̃. cōia de ſuc. l. ſi. ⁊ de le. here. de emācipatis qd̄ hodie corrigit p au/ten. defuncto. ⁊ aut. ceſ ſante. ⁊. ſ̃. ad tertul. ⁊ d̄ leg. here. Itē videtur ꝙ etiā iure aut. h parens poſſet lucrari quātū lu crari poſſet ex pacto nō exiſtentiū liberorū. vt ſ̃. de ſec. nup. aut. ſed ⁊ ſi qs. Sȝ certe ibi loqui tur cū parēs q lucratus eſt dotē vel donationē ꝑpter nuptias trāſit ad ſcd̄a vota. tūc em̄ filius eiꝰ adipiſcetur illud lu crū q filius ſi moriatur ſine ſobole redit ad pa/trē lucrū illud ꝓ pacto nō exiſtentiū liberorū. at lex iſta loquit cū fili us ipſe vel filia lucratꝰ eſt aliqd ex matrimōio ſuo: ſibi quo ad proprie tatē: patri quo ad vſum fructum.

Mortuꝰ ſi hēbat fi lios frēs ⁊ auum q̊ ordine ei ſuccedēt.

h ¶ Ex eodē matrimo nio. ex quo lucrū perue nit ad filios.
i ¶ Fratres. predictos vtrinqȝ cōiunctos.
k ¶ Ex hiſdē. ex eodeȝ matrimonio natos.
l ¶ Ex alio. ſȝ nūqd ad eos primo qui ſūt ex ea dem m̄re ſi lucra iſta ve nerint a matre vel ab aſcendentibꝰ per m̄reȝ. Immo videtur hic pa/rificare vterinos ⁊ con ſanguineos: nō diſtin/cto vnde bona veniūt ⁊ ſic ē pro. P. ad id qd̄ no. ſ̃. cōmunia de ſuc. in aut. itaqȝ.
m ¶ Percipe. iure pe/culiȷ̃ oliȝ: hodie iure he reditatis. vt in aut. de here. ab inteſta. §. iȷ̃.
n ¶ Excludatur. vt et ȷ. de anna. excep. l. ȷ. §.

rentibus qui habēt in ptāte lucrantes ⁊ ſi dicti lucrantes poſtea moriunt nihilomi nus pſeuerat: ſed ꝓprietas primo defertur liberis lucrātis. Scd̄o fratribus ꝯſangui/neis ⁊ vterinis. Tertio vteris tm̄. Quar to ad partes prime defunctoꝝ. Quinto iu re peculiȷ̃ reuertit ad parētes: q2 lucrātem in ptāte habuerūt alienatiōe videlicet inte rim interdicta habētibꝰ vſumfructū. bal.

¶ Imperatores Leo ⁊ Anto. aa. Heritri. prefecto pretorio. Lex. iiȷ̃.

Q Uecūqȝ res ad filiū vel ad fi liam nepotes ſiue ꝓnepotes vtriuſqȝ ſexus in ptāte ꝯſtitutos ex priore vl' ſcd̄o aut tertio ſeu ꝯiugio numeroſiore ꝑuenerint: ex dote[a] q̄cūqȝ donatione[b] ſeu hereditate[c] vel legato vel fideicōmiſſo: eaꝝ reꝝ vſ qȝ in diē vite ſue p̄r: vel auus vel ꝓ auus vſumfructū hēat. ¶ Eaſdeȝ res quocūqȝ mō alienādi vel pigno ris ſeu hypothece iure obligandi fa cultate ei penitꝰ interdicta[d]. ¶ Do minio videlȝ earūdē reꝝ ad filios[e] ⁊ nepotes[f] ſiue ꝓnepotes vtriuſqȝ ſe xus ꝑmanēte: etiā ſi ex eo matrimo nio ꝓcreati nō ſint[g] ex q̊ eedē res ad parētes eoꝝ qui queue in ptāte ſunt fuerit deuoluta. ¶ Eo videlicet ob ſeruando: vt morientiū fratrū ſoro rūue portiōes q queue ex eodē m̄ri monio[h] ꝓgeniti vel ꝓgenite ſunt pri mo qdē ad liberos eoꝝ (vt dictū ē) (ſi tm̄ fuerint) deinde his nō extātibꝰ ad ſupſtites tantūmodo fratres[i] vel ſorores eoꝝ ꝑueniāt: aut ad ſuper/ſtitē ſi ex hiſdem[k] fratribꝰ aut ſorori bus vnꝰ vnaue remāſerit. ¶ Om nibꝰ aūt qui ex eodē ꝯiugio fuerint procreati defunctis: tunc demū ad eos qui ex alio[l] ſunt m̄rimonio editi eaſdē res ꝓ virili pte venire ſtatui/mus. ¶ Nullo autē ex memoratis perſonis exiſtēte parentes eoꝝ eas percipere[m]. ¶ Parētibꝰ ꝟo quo rū ſub ptāte ſunt vſumfructū dūtaxat habituris. ¶ Memoratas res iure ptātis alienādi vel obligādi li/centiam denegamus. ¶ Non pro hibendis hiſdem liberis ſi quādoqȝ ſui iuris fuerit nulla tēporali p̄ſcri/ptione obſiſtēte eaſdē res omnibus modis vēdicare: niſi forte poſtq̄ȝ a ptāte parentū eos ꝯtigerit liberari tantū tēporis effluxerit vt ex conti/nua ⁊ inconcuſſa tenētis poſſeſſione eorum excludatur[n] intentio.

¶ Sicut queſita a marito vxor non acq rit patri niſi quo ad vſumfructum ſic nec queſita a ſponſo. hoc dicit Salice.

¶ Iidem. aa. Nepoti. Lex. v.

N On ſine[o] rōne de negocio qd̄ inter matrēfamilias (cu ius veſtra ſuggeſtio meminit) ⁊ ger manū eiꝰ vertit: magnitudo tua di uerſis legibus ex vtraqȝ pte ꝓlatis noſtrā credidit ꝯſulendā eſſe clemē tiā: cū mulier diuerſis iuris lectiōi bus idē itelligi maritū ⁊ ſpōſuȝ nite ret ꝓbare: germanꝰ aūt mariti no mē[p] illi ſoli q nuptias ꝯxerit (ex reci tatiōe ꝯſtitutiōis[q] diuoꝝ retro p̄n/cipū theodoſiȷ̃ ⁊ valētiniani q̄ cauet quicqd maritꝰ vel vxor in ptāte cō ſtituti inuicē ſibi reliquerint non p̄ri acquiri[r] ſȝ ad eoꝝ ius ptinere) ipo/nere. ¶ Quāuis ergo ſignificatōe nois maritus vel vxor poſt ꝯceptū matrimoniū intelligat ex quo vide licet inducta eſt dubietas: attn̄ q2 cō ſequēs eſt in ambiguis atqȝ legū di uerſis interp̄tatiōibꝰ titubātes cās benigne atqȝ naturalis iuris mode ramine tēperare nō piget nos i pre ſenti q̄ȝ negocio de quo ſublimitas tua ſuggeſſit equitati ꝯuenietem iu liani tante eſtimationis viri atqȝ diſ ſertiſſimi iuris periti opinionē ſeq: qui cū de totali p̄dio tractatu ꝓpo ſito idē ius tam de vxore q̄ȝ de ſpō/ſa obſeruare arbitratus[s] ſit: licet lex iulia de vxore tātum loquatur qua rōne tam ſpōſalitiam donationem q̄ȝ hereditatē quam memoratꝰ ſpō ſus ſuā ſponſam lucrari voluit: non acquiri patri: ſed ad eam peruenire benignum eē proſpeximus.

¶ Hodie bona vndecūqȝ queſita: dum modo non ex patris ſubſtantia. filiuſfami lias non querit patri niſi quo ad vſumfru ctum. exceptis caſtrenſibus vel quaſi que pleno iure remanent filiȷ̃s: ⁊ exceptis aliȷ̃s tribus caſibus in aut. hic poſitis. h. d. vſqȝ ad. §. non aūt hypothecam. Sali.

¶ Imperator Iuſtinianus. a. De moſteni. Lex. vȷ.

C Um oportet[t] ſimilē ꝓuidētiā tam patribꝰ q̄ȝ liberis defer ri: inuenimꝰ aūt in veteris[u] iuris ob ſeruatiōe multas eē res q̄ extrinſe/cus ad filioſfamilias veniūt: ⁊ mini me patribꝰ acquiruntur: queadmo dū[x] in maternis bonis vel q̄ ex ma/ritali lucro ad eos peruenerint: ita ⁊ in his q̄ ex aliȷ̃s cāis filiȷ̃ſfamilias acquirunt certā introducimꝰ diffi/nitionem. Si quis itaqȝ filiuſfamili as vel p̄ris ſui vel aui vel ꝓaui i po teſtate conſtitutꝰ aliqd ſibi acquiſie rit: nō ex eius ſubſtātia[y] cuiꝰ in ptā/te conſtitutꝰ ſit: ſȝ ab aliȷ̃s quibuſcū qȝ cauſis q̄ ex liberalitate fortune vel laboribꝰ ſuis ad eū perueniant eas ſuis parentibꝰ nō in plenū ſicut antea erat ſancitū: ſȝ vſqȝ ad vſum/fructum ſolū acquirat: ⁊ eoruȝ vſu fructus quideȝ apud patrē vel auū

p ¶ Nomē illi ſoli. ſ. ni tet īponere. qd̄ eſt. ȷ.
q ¶ Cōſtitutiōis. quaȝ habes. ſ̃. e. l. ȷ.
r ¶ Acquiri. ſubaudi quo ad ꝓprietatē ſȝ nō quo ad vſumfructum.
s ¶ Arbitratꝰ. vt. ff. d̄ ſun. dota. l. iiȷ̃. ⁊ ad hoc ȷ. ad. l. iul. d̄ adul. ꝑpt.
t C ¶ Um oportȝ. qd̄ dicit cōſtātinus in rebꝰ maternis. ⁊ ar/chadiꝰ in oībus ex ma/terna linea veniētibꝰ. vt. ſ̃. ti. ȷ. l. ȷ. ⁊. iȷ̃. Itē qd̄ hic dicit theodoſius et leo in dote ⁊ donatiōe nuptiali ⁊ in ceteris do nationibꝰ legatis quo/qȝ ⁊ fideicō. inter cōiu/ges relictis. vt. ſ̃. e. l. iȷ̃. ⁊. iiȷ̃. ⁊. l. quecūqȝ. Ideȝ dicit hic Iuſtinianꝰ in omnibꝰ ceteris aduen titiȷ̃s. ⁊ dic oportet. i. de cet. ⁊ ſic accipitur. ff. de iuſti. ⁊ iure. l. ȷ. in prin/cipio.
v ¶ In veteris. nō ve tuſtiſſimi: q2 vetuſtiſſi/mo oīa q̄rebāt. vt inſti. per q̄s pſo. no. acqui. in prin. ſȝ de iure qd̄ erat ante ſe iuſtinianꝰ dicit.
x ¶ Queādmodū. exē/plificatiue.
y ¶ Ex eiꝰ ſubſtātia. ex ſubſtātia patris eſſe vi/detur ſi aliqd cōtempla tione patris datū eſt fi/lio. vt arg. ff. de acqui. heredi. aditio ⁊ de vul. ſub. ſed ſi plures. §. i ar rogato. Itē ſi pater de/dit ei fundū. vt inde ſe aleret. ⁊ inde poſtea q̄ſi uit fructus dicuntur ex re patris. vt. ff. ad treb. l. baliſta. ⁊ de vſur. in fi deicōmiſſis. §. nunq̄. Sed quid ſi pecuniam dedit pater filio: ipē au tem filius inde vſuras acquiſiuit. Uidetur idē nam dicit inſtitu. per quas perſonas no. ac/qui. ex re patris vl' eius rei occaſiōe. ⁊ pro hoc eſt dicta lex: ſed ſi plu/res. §. in arrogato. licȝ ſit argu. cōtra. ff. de ver bo. ſigni. l. vſura pecu nie. ⁊ argu. ff. de dona. inter virum ⁊ vxo. l. ſi. Iteȝ ꝙ ſic large accipia tur ex re patris. habes ff. de iure do. l. v. vſqȝ ad. §. ſi p̄r. Itē qd ſi du/bitetur vnde acquiſie/rit. Rn̄. Io. hoc p̄ſumi ex qualitate perſona/rū. Quid em̄ ſi filius ni hil ſcit operari ⁊ negli gens ſit ⁊ p̄r diues ſit.

Filio da ta p̄iſcō tēplatiōe videtur ex patris ſubſtātia ꝑceſſiſſe.

Preſumā ex re patris tūc eſſe. Et ecōtra ſi ſtudioſus filius ⁊ paup ſit pr̄: preſumā ex aduentitia cā q̄ſitū. arg. s̄. ti. j. ſi defunct⁹. ſed de vxore p̄ſumit ſemp ex bonis viri hēe: vt. s̄. de do. inter vi. ⁊ vxo. l. etiā. ⁊. ff. de do. inter vi. ⁊ vxo. l. v. Uel dic refert qs petit an frater. vt cōmuni cet. an ipſe qui q̄ſiuit petit: vt preciū habeat: ⁊ ſic q agit ꝓbet. vt. ff. de proba. ei qui. bus pater vſumfructum nō habet. An autem in ceteris rebus aduenticijs talium filioꝝ pater retineat vſumfructū. Puto ꝙ ſic. nam non mittitur in monaſteriū: vt fiat monachus. ſed quaſi penitētiā acturus Item ſi pater fructuarius monachatur: an extinguitur vſufruct⁹ quē habet. Uidetur ꝙ ſic cum pro mortuo habetur. vt. s̄. de epi. ⁊ cleri. l. deo nobis. §. j. Sʒ certe nō quo ad comedendū eſt mortuus. ⁊ ideo nō finitur. Sic ergo nota caſus in quibus non querit patri vſufruct⁹ ſcʒ in caſtrenſi. Iteʒ in quaſi caſtrenſi. vt in. l. cū oportet. §. exceptis. Item in tribus caſibus quos habes in trib⁹ auten. ⁊ ſic ſunt quinqʒ. Eſt ⁊ ſextus ſi pater remittat. vt i hac. l. §. fin. autem. Itē ſeptim⁹ quādo adit aliquā hereditatem patre nolēte: vt. j. e. l. fi. §. ſinautē pre. Et eſt octauus quādo filio legatur ſeruus. vt eum manumittat. vt. j. eo. l. fi. §. fi. Item nonus ſcʒ ſi vſufructus legatur filio. Nam ſeruitus ſeruitutis eſſe nō pōt. vt. ff. de vſufru. lega. l. j. Itē decimus ſi donauit imperator filiofamilias. vt. j. e. l. cū multa. Uel forte h̄ caſu pr̄ haberet cōmoditatem fructuū.

Uſufructus an p daf p monaſterij ingreſſum.

a Sacris. ſ. vinculis

b Grauius. no. vt h̄ ⁊. j. e. l. §. ſinautē res. et ff. de leg. ij. cum pater. §. euictis.

c Except' peculijs. hic no. ꝙ quoddā peculium eſt profectitiū ſcʒ qd acquirit filiusfamilias de rebus paternis de quo modo dixi ꝙ patri ex toto q̄ritur. Eſt ⁊ caſtrenſe qd in caſtris querit. vt. ff. de caſtrēſi pecu. l. ſi caſtrēſe. ⁊. l. ſi forte. Eſt ⁊ q̄ſi caſtrēſe qd in ciuitate querit ex publica cā vt ſalaria ex publico. vt. s̄. de inof. teſt. l. fi. ⁊ de his ſubōcit hic. Eſt ⁊ aduētitiū de quo modo dixi.

d Acceſſerūt. caſtrēſia ergo ⁊ quaſi nō querūtur patrib⁹ etiaʒ quo ad vſumfructum. Sūt ⁊ alij caſus in quib⁹ ſimiliter pater nō habet vſumfructuʒ. ⁊ ſic lege hic auten. excipit ⁊c. q̄ eſt in aut. vt lice. ma. ⁊ auie. in prin. col. viij.

e Excipit. perueniat. ſ. vſufructus vt in cor. ⁊ dat curator hmōi rei cuʒ pater non habēs vſumfructū non ſit legitim⁹ adminiſtrator. vt in eodē cor. eſt ⁊ ad hoc vt hmōi lex poſſit apponi i aut. d̄ alie. ⁊ emphi. §. ſctiſſimas. ⁊. j. pri. aut. Itē hereditas in fi. quam hic lege poſt iſtā. ⁊ eſt illa ſumpta de here. ab inteſtato. §. ſi vo cum.

f Item hēditas. q: nō hʒ pater ſcʒ vſumfructuʒ in parte filij: ⁊ hoc ſi filius cōiunctus erat defuncto ex vtroqʒ parente. vt in corpore continet. Uel dic hereditas ⁊c. ſcilicet defertur filio pleno iure.

g Admittetur. acquiretur ita filio: vt nō habeat vſumfructum.

h Forſan. hic verſus male hic ponitur: dic

vel ꝓauū quorū in ſacris[a] ſit ꝯſtitutus pmaneat dn̄iuʒ aūt filijſfamilias inhereat ad exēplū tā maternarum q̄ʒ ex nuptialibus cauſis filijſfamilias acquiſitarū reruʒ. Sic eteñ parēti nihil derogabitur vſumfructuʒ reruʒ poſſidenti ⁊ filij nō lugebunt que ex ſuis laborib⁹ ſibi poſſeſſa ſunt ad alios transferēda aſpiciētes: vl' ad extraneos vel ad fratres ſuos quod etiā graui⁹[b] multis eſſe videt. Exceptis caſtrenſibus peculijs[c] quorū nec vſumfructū patrē vel auuʒ vel ꝓauū habere veteres leges cōcedunt. In his eñ nihil innouam⁹: ſed vetera iura intacta ſuam⁹. Eadē obſeruādo etiā i his peculijs que q̄ſi caſtrēſia peculia ad inſtar caſtrēſis peculij acceſſerunt[d].

I. Auten. vt li. ma. ⁊ auie. in prin ci. colla. viij. Conſtitu. fina.

Contra voluntatē teſtatoris vel contrahentis patri non acquiritur vſufruct⁹ hoc dicit Bal.

Excipitur quod eis datur vel relinquitur ab aliquo parentum: conditione hac adiecta: ne patri perueniat[e] vſufructus.

I. Auten. de heredi. ab inteſta. ve. §. ſi vero cū. colla. ix. Conſti. j.

Quādo pater habet conſortium proprietatis non habet vſumfructum in filij portione. hoc dicit Bal.

Item hereditas[f] fratris ſororiſue ad quā vna cum patre admittetur[g]: ⁊ forſan[h] ſi aliunde queratur lege predicta.

I. Auten. vt nulli iudices. §. q: vero. colla. ix. Conſtitu. ix.

Hic habes caſus in quibus patri non queritur vſufructus. hoc dicit Bal.

Idem eſt in his q̄ ex lege[i] deferuntur liberis parentibus preſumentibus ſoluere matrimonium ſine cauſis lege diffinitis.

Finis autenti. Sequitur textus l. codicis.

Sub hac tñ diffinitione hunc legis articulum inducimus. vt in ſucceſſione quidem earū rerū q̄ extrinſecus filijſfamilias acquirūtur iura eadē obſeruētur que in maternis ⁊ nuptialibus rebus ſtatuta ſunt[k].

Pro rebus filij q̄s pater adminiſtrat rōne ſui vſufructus filius hypothecā non habet in rebus paternis: nec rationem adminiſtrationis a patre pōt exigere: nec patrē impedire de acq̄ſitis ex predictis rebus quomodo voluerit diſponere. ⁊ ſi pater remiſerit vſumfructum filio ceteri filij ab eo mō poſſunt petere: etiam patre mortuo. h. d. vſqʒ ad. §. cum autem. Salyce.

Nō aūt hypothecā[l] filijſfamilias aduerſ⁹ res p̄ris viuētis adhuc ſeu iā mortui ſpare audeāt: nec rōcinia ei ſup adminiſtratiōe inferre: ſʒ tantū modo alienatiōe vl' hypotheca ſuo noīe p̄rib⁹ denegata reꝝ habeat parēs pleniſſimā ptātē: vti fruiqʒ his reb⁹ q̄ p filioſfamilias ſm p̄dictum modū acquirunt: ⁊ gubernatio earū ſit penit⁹ impunita. Et nullo mō audeat filiusfamilias vl' filia vl' deīceps pſona vetare eū i cui⁹ ptāte ſunt eaſdē res tenere: aut quō voluerit gubernare: vl' ſi hoc fecerint ptās p̄ria[m] i eos exercēda ē: ſʒ hēat pr̄ vel alie pſone q̄ ſuperi⁹ enumerate ſunt pleniſſimā ptāteʒ vti frui gubernareqʒ res p̄dicto mō acq̄ſitas. Et ſi qd ex vſu eaꝝ pr̄ auus vel ꝓauus collegerit: hēat licētiā quēadmodū cupit hec diſponere ⁊ i alios heredes trāſmittere: vel ſi ex earum rerū fructib⁹ res mobiles vel immobiles[n] vel ſe mouentes comparauerit. eas etiam quomodo voluerit habeat ⁊ tranſmittat ⁊ in alios transferat: ſeu extraneos ſiue liberos ſuos ſeu ad quamlibet perſonam. Sinautem res ſibi memorato[o] modo acquiſitas parens noluerit tenere: ſed apud filium aut filiaʒ: vel deinceps perſonas reliquerit: nullam poſt obitum eius licentiam habeant heredes alij patris: vel aui vel proaui eundem vſufructum vel quod ex hoc ad filioſfamilias peruenit: (vtpote patri debitum) ſibi vēdicare ſed quaſi diuturna donatione in filium celebranda

k Statuta ſunt. s̄. e. l. quecūqʒ. ⁊ ſic corrigitur hec ſicut illa per auten. defuncto. ⁊ per auten. ceſſante.

l Non autē hypothecam. nota duo dicit. primū adminiſtratiōis rationē non reddendaʒ. ſic ⁊. s̄. de epi. ⁊ cler. orphanotrophos. ⁊. j. eo. l. fi. §. hic proculdubio. Sed argu. cōtra. j. e. l. fi. §. ſinauteʒ es alienū. Aliud ꝙ bona p̄ris filio non ſint obligata p mala adminiſtratione: cui ſecundo dictum eſt contra. j. e. l. §. fi. Sol. hec corrigitur. Uel hic loquitur d̄ expreſſa: ibi de tacita vel ibi in reb⁹ materni generis ⁊ i rebus nuptialibus: h̄ in alijs. Uel verius non habet filius hypothecam: quia male ſit vſus pater: vel male gubernet: vt hic dicit: ſed vt rem alienatam a patre: vel eius conſequat precium: vt ibi. ⁊. j. eo. l. fina. §. non habente licentiam.

P̄ris bona nō ſūt filio obligata pro mala adminiſtratione.

ergo ꝙ dʒ eſſe in fine ſuperioris aut. nam ex illo cor. ſcilʒ vt lice. ma. et auie. circa prin. ibi itaqʒ non ſolum ⁊c. ac ſi dicatur ſicut mater vl' auia dare poteſt hac. l. vt vſufructus non acquiratur patri ſic ⁊ extrane⁹. Sed forte Ir. qui ſic poſuit intellexit ꝙ ſi extraneus inſtituit me ⁊ filium meū ꝙ in ſua portione nō habeam vſumfructum ſicut ſi ſucceſſiſſem cū eo alteri filio: ⁊ ſicut cū filius meus emācipatus inſtituit a matre vel ab aliquo aſcendēte per matrem. vt. s̄. de bonis mat. l. iij. Excipit etiam alius caſus. qui eſt in aut. idem eſt. quā hic lege que eſt i cor. vt nul. iudi. §. q: vero. colla. ix.

i Idem eſt. ex lege. ſ. iſta vt i cor. ⁊ in antiqua. vt ⁊. s̄. de diuor. l. conſenſu. §. penul. mittuntur enim diſſoluentes matrimonium in monaſterium cū tertia parte rerum ⁊ due filijs ſeruātur in qui

Matrimonium ſine cā diſſoluētes q̄r ſunt puniendi.

m Patria poteſtas. vt eum ſcʒ corrigat verberando. vt. j. de patria po. l. iij. ⁊. ff. de fur. l. ſerui ⁊ filij. erubeſcit enim lex filios fieri caſtigatores parentū. vt hic. ⁊ in aut. de nup. §. ſi vero expectet. colla. iiij. ibi ⁊ circa talium ⁊c. ⁊. s̄. ti. j. l. fi. in fi. Sed arg. cōtra. ff. de condi. ob cau. l. iij. §. ij. Item fallit in caſu qd hic dicit vbi pater pleniſſimaʒ poteſtatem nō habet. vt. j. de ſen. paſ. l. fi.

Filij parentes caſtigaī nō debent.

n Mobiles vel imobiles. ſed an extinguatur vſufructus patris rei mutatione ſi pater edificat domū in ſolo filij. Reſpō. non cum adhuc duret aduenticiū. ⁊ ſic vſufructus durat ſecus in alio vſufructuario. vt. ff. de vſufruc. quotiens. §. fina.

o Memorato. quo ad vſufructum.

Lucretur

a Lucref nō explicat an teneat remiſſio vel diuturna donatio viuē te patre: ſed morte eius dicit eam confirmari.
b Cū autē conſtanti niana. quā nō hēbm⁹.
c Non ſolent. ſʒ que ſunt que non querūtur patri tempore conſtan tini. Reſpon. a matre delata. vt. ſ. titu. j. l. j. ⁊ idem quod hic habes inſtitu. per quas perſo. no. acqui. §. hoc qꝫ.
d Maiores. id eſt pa rentes.
e Amplioris. ga di midiam vſufructus ha bebit in hominibus ad uenticiis non ſolum in maternis.
f Sed niſi. ⁊c. vt. ⁊. j. de emāci. li. l. fi. ſʒ in eo qui manumittit ſeruū contrariū ſeruaf: quia videtur donare peculi um. niſi expreſſe retine at. vt. j. de pecu. ei⁹ qui lib. me. l. j.

Seruum manumittēs peculium donare videtur.

g Ad eos. ſcʒ filios. emācipatos.
h Diximus. ſ. de bo. mater. l. j. ꝫ. ⁊. iij.
i Legibus. ſ. eo. l. iiij. et. iiij.
k Introduxerint. vt per totum titu. C. ⁊. ff. g cau. pig. ta. contra.
l Quam nos. vt. ⁊. j. qui po. in pig. ha. l. fi. et ſ. de ſec. nup. ſi qs po. §. ſi. habes ergo p͡o cō ſtāti res p̄tris filio obli gari. ⁊ ſic eſt contra. ſ. ea. l. §. non autē. Solu. vt ibi.
m Dubitabatur. in noſtro caſu quo eodeꝫ modo conſtat cōtractā hypothecam.
n Initiū. ſic ergo pi gnorum obligatio pce dit perſonalem. ſicut ſi deiuſſor. vt inſtit. de fi deiuſſ. §. j. ⁊ ad hoc. ff. g po. in pig. l. ſi.
o Deferende. id eſt tēpore quo filius queſi uit nam tunc poteſt ge rere vel nō gerere.
p Obſeruationis. p eodem: ideo quia p ge ſtionem bona ſeruan tur.
q Cum multa. pre ſtita ſunt. vt. ſ. de dona. iter vi. ⁊ vxo. l. penul. ⁊. j. de do. l. ſan cim⁹. §. j. ⁊ ſic de filiꝭ ad ſimilia pcedit.
r Alias. ſcilicꝫ fortu nas. Accur.
s Cum nō ſolum legem. quam ha bes. ſ. e. l. cuꝫ oportet.
t Neceſſe. Subaudi ideo ⁊c.
v Adire. hereditatē puta. Uel dic adire ge

qui vſumfructū detinuit quē patrē habere oportuerat: ita cauſa intel ligaf vt eūdē vſumfructū poſt obi tuꝫ patris ipſe lucref[a]: parente ius exactiōis q̄ſi ſibi debite a filio q vſū fructū ꝯſenſu ei⁹ poſſidebat: ſue po ſteritati vł ſucceſſiōi mime trāſmit tēte q̄tēn⁹ in oi pace iter ſe ſucceſſio ei⁹ pmāeat: nec altercatōis cuiuſdā (maxie inter frēs) oriatur occaſio.

Pater habꝫ ſolū hodie dimidiā vſufru ctus in in p̄miū emancipationis. etiam ſi nihil in emancipatione dictum fuerit. h. d. vſqꝫ ad. §. ſed cum tacitas. Sali.

Cū aūt ꝯſtātiniana[b] lege cautuꝫ erat ſi filijſfamilias ab his q in p̄tāte habeāt nexu paterno p emācipatio nē liberenf: debere p̄rem tertiā bo noꝝ q acquiri nō ſolēt[c] q̄ſi remune ratiōis gr̄a a filio accipe vel retine re: ⁊ ex hac cā iteꝝ ps non minima ſubſtātie liberoꝝ adimebaf. Sā cimus hmōi caſu iteruenīēte ⁊ emā cipatiōe liberis ipoſita: nō tertiam partē dñij rerū minime acq̄ſitaꝝ: ſʒ dimidiā vſufruct⁹ apud maiores[d] qui emācipatiōem donāt reſidere.

Exceptis ⁊ i hoc caſu caſtrēſib⁹ ⁊ q̄ſi caſtrenſib⁹ tātūmō peculijs: q bus nihil nec ex hac cā diminuitur.

Si em̄ nec liberis cuiuſcūqꝫ ſe xus aliqd dñij auferetur: ⁊ p̄ribus amplioris[e] patrimonij vſufruct⁹ aſ ſignabitur. Hoc obtinēte ⁊ ſi in emācipatione ſibi parētes hoc mi nime ſeruauerint. ſʒ niſi[f] ſpecialiter vel in emācipatiōe huic p̄mio renū ciauerint: vel donatiōe facta ſeſe et ab hmōi bñficio alienauerint: ⁊ in li beros hoc trāſtulerit manere apō eos etiā tacētes ius ⁊ beneficiū vſu fructus retinendi: ⁊ poſt obitū eoꝝ et vſufructus in oibus memoratis cauſis ad eos[g] perueniat quoꝝ dñi um eſt. ſ. ſm qō iam diximus[h] in ſuc ceſſionibus eoꝝ oibus ſeruandis q̄ de maternis nuptialib⁹ bonis con ſultiſſimis legibus[i] diffinita ſunt.

Tacita hypotheca in reb⁹ p̄tris filio cō ceſſa cōpetit a tpe icboate admiſtratōis nō a tpe male geſtionis. h. d. vſqꝫ ad fi. Sali.

Sed cū tacitas hypothecas taꝫ veteres leges in qbuſdā certis caſi bus itroduxerint[k] q̄s nos[l] in mater nis ceteriſqꝫ donationib⁹ q̄s ꝑuare neceſſe eſt ⁊ dubitabatur[m] ex quo tē pore hypothecas cōpetere oportet vtrum ne ab initio an ex eo tpe ex q̄ male aliqd geſtū eſt: cōpēdioſa nar ratione interp̄tamur: initiū[n] gerēde vel deferēde[o] adminiſtratiōis vł ob ſeruatiōis[p] eē ſpectādū ⁊ non tps ex quo aliquid male fuerit geſtum.

Donata a p̄cipe vel ab auguſta non querūtur patri etiā quo ad vſumfructum ſicut nec caſtrenſia. h. d. Saly. poſt Bal.

Idē. a. Julia. p. p. L. vij.

Cum multa p̄uilegia ipeꝛia libus donationib⁹ iā p̄ſtita ſunt[q] di gnū incremētū ⁊ his ꝯferre noſtra dignata eſt clemētia. Si qs igiſ a ſereniſſimo p̄cipe vel a p̄ſſima auguſta ſiue maſculus ſiue femina donatiōes ſit ꝯſecut⁹ vel ꝯſecuta ſi ue immobiliū ſiue mobilium ſeu ſe mouentiū rerū filiuſfamilias tū cō ſtitut⁹ vel conſtituta habeat hmōi res oi acq̄ſitione abſolutas ⁊ nemi ni eas acq̄rat: neqꝫ eaꝝ vſufructus pater vel auus vel ꝓauus ſibi vēdi cet: ſed ad ſimilitudinē caſtrēſis pe culij omnē facultateꝫ in eas filij vel filiefamilias habeant. Ut enim impialis fortuna oēs ſupereminet alias[r] ita opꝫ principales liberalita tes culmē habere precipuum.

Filio in p̄tāte maiore anno. xxv. here ditatē recuſāte adire vel q̄rere id qō q̄ſitū ē q̄reref patri quo ad vſumfructū pater ſol⁹ pōt ſibi querere et ei et in eū dabunf actio nes nō in filiū: ſimiliter et ecōtra. cogit ta men pater filio in iudicio agēti ꝯſentire. h. d. vſqꝫ ad. §. Si autem in ſecunda. Sali.

Idē. a. Johā. p. p. L. viij.

Cum nō ſolū i maternis reb⁹ q̄ filijſfamilias deferunf: ſʒ etiaꝫ de alijs oib⁹ q̄ acq̄ſitionē effugiūt. ma xime poſt nouellam nr̄i numinis le ge[s] oia q̄ extrinſec⁹ ad filioſfamilias ꝑueniunt ⁊ nō ex paterna ſubſtātia ſunt: nō eē acq̄rēda p̄rib⁹ ſtatuit: ni ſi tm̄mō ad vſumfructū varie alter cationes exorte ſint: ⁊ vari⁹ eu͂etus variiſqꝫ ꝯtinef ꝯctus: ⁊ ſemp in iu dicijs ꝟſanf: neceſſe[t] eſt vtiliter et aptiſſime oia dirimere. Sanci m⁹ itaqꝫ in oib⁹ reb⁹ que effugiunt quidē dominij acq̄ſitiōeꝫ: ſʒ vſufru ctus tantūmodo patri offertur vel alijs parētib⁹ a filiofamilias cuiuſ cunqꝫ grad⁹ vel ſexus: ſiue p̄r adi re[v] filiuſfamilias integre erat: ꝯ cōpel lit ⁊ ille reclamandū exiſtimat: ſiue filiuſfamilias adire cupit ⁊ pater in cōtrariū inclinat liberā habere licē tiā: ⁊ p̄reꝫ ipꝫ ſibi adire h̄ditatē re cuſante[x] filio ⁊ omne ſiue dānū ſiue lucrum in ſuaꝫ habere fortunā nul lo ex hoc filio preiudicio generādo

Siue ecōtrario patre recuſan te fili⁹ adire h̄ditateꝫ voluerit: nul laꝫ acquiſitionē nec vſumfructū pa tri offerri: ſed ipſuꝫ filiuꝫ ſibi impu tare ſi qd ex h̄ cōtigerit nulla actio ne neqꝫ contra patrē dāda[y] vbi ad uerſus voluntateꝫ eius fili⁹ heredi tatem: vel legatū: vel fideicōmiſſuꝫ vel aliud quicquid ex quocūqꝫ titu lo: ſiue donatiōis: ſiue cōtract⁹[z] al teri⁹ ſibi acquirere maluerit: neqꝫ aduerſus filiū ſimili modo[a] actione extēdenda vbi recuſante eo p̄r ſua auctoritate hoc ſibi vendicet: huiuſ modi aditionis tramite ex preſenti lege patri cōpetente: ſed habeat pa ter omnē licentiam ⁊ actiones mo uere et ab alijs pulſari vbi ad eum

neraliter. i. lucrū inire vel acquirere.
x Recuſante filio. in hoc corrigitur ius ve tus. nam nō aliter pote rat olī talis hereditas queri: niſi precedente iuſſu patris filius adeat vt. ff. de acquiren. here di. ſi quis mihi bona. §. iuſſum. ⁊. ff. ad trebel. ſeruo inuito. in princi. Item an habeat hoc lo cuꝫ ſi filius habeat ſub ſtitutum. argu. q ſic. ⁊. j. eo. in fine. Maꝫ pater et filius eadeꝫ perſona re putantur. vt. ſ. de im pube. ⁊ alijs ſubſtitu. l. fina. Item an ideꝫ ſi vo cetur ab inteſtato fili⁹. Uidetur q non. vt. ⁊. j. eo. in fi. Sed adhuc pu to idem propter predi ctam rationem: quia ea dem perſona cum filio videf. Itē an idē in ſer uo: vt eo volente adire quod poteſt etiam do mino nolente. vt ſcili cet admittatur domin⁹ Reſpō. nō puto. vt. ſ. de heredi. inſtitu. l. cuꝫ proponas. Iteꝫ an ideꝫ in querela ſi filius dela tam ſibi querelaꝫ recu ſat an deferatur patri. Reſpon. non. vt. ff. de inofficioſo teſtamē. pa. in princi.

Pater ⁊ fili⁹ eadē pſona re putātur.

y Danda. creditori hereditario vel ſimili.
z Contractus. nō er go eſt hec lex ſpecialis in hereditate tantū vel in his que i vltima vo luntate tantum relin quuntur: ſed etiam in contractibus inter vi uos. vt. ⁊. j. eo. §. fina. ⁊ ſic eſt contra. ff. de pe cu. ſi quis ſeruum. §. etiam vbi dicit patrem vel dominuꝫ teneri in uitum. Sed non tene tur inſolidum: vt h̄ di cit. ſed peculiotenus: vt ibi.
a Simili mō. ⁊ hoc eſt nouum ius. nā oliꝫ tantum. iiij. vel. v. im mo. vj. actiones com petebant filiofamilias. vt. ff. de actio. ⁊ obliga tioni. l. filiuſfamilias. ⁊ l. in factum. Sed hodie omnes ex aduētitia cau ſa. vt hic: ⁊ habes. ff. de iudi. l. longius. §. j.

totũ cõmodũ aduenit. ¶ Et filius ſiti mõ in agendo ⁊ pulſando ſolus hẽat ⁊ detrimentũ ⁊ cõmodũ. Neceſſitate ꝑ offiĩ iudicis pr̃i iponenda[a] tãtũmõ filio ꝯſentire vl' agẽti vl' fugienti ne iudiciũ ſine pr̃is volũtate videat conſiſtere. Et hoc qdem ſi plene etatis[b] filius eſt qui paternaꝫ voluntatem ſequi non patitur.

¶ Filio minore annis.xxv. recuſãte adire adit pater ⁊ econtra: vtroqꝫ caſu filius poteſt reſtitui: ⁊ patre nolẽte bona filij adminiſtrare debet curatori ei dari.h.d. vſqꝫ ad.§.ſimiliqꝫ modo. Sali.

¶ Sinautẽ in ſecũda[c] etate adhuc fili⁹ eſt: ⁊ hereditate ei delata pater ꝯſentire adeũdi hr̃ditateꝫ noluerit vel pater volẽte ipe reclamauerit: ſi qdeꝫ recuſauerit fili⁹ licentiã damus patri ſimili mõ hereditatẽ adire: ⁊ pleno iure eã habere. ¶ His oĩbus q̃ ſuperi⁹ dixim⁹ locũ habẽtib⁹. ¶ Sinaũt patre recuſante filius adire maluerit: dam⁹ quidẽ licentiã ei hoc facere[d]: nolẽte autem patre res filijs gubernare propter cauſe neceſſitatẽ: hẽat facultatẽ fili⁹ adire cõpetentẽ iudicẽ ⁊ ab eo petere curatoreꝫ hr̃ditati[e] dari per quẽ gubernatio rerũ in eũ delatarũ ꝓcedat. In vtroqꝫ caſu[f] i itegrũ reſtitutiõis auxilio mĩme ei dnegãdo[g].

¶ Si filius miles recuſet adire hereditatem caſtrenſem pater ad adeũduꝫ admittitur tanq̃ heres inſtitutus.h.d. vſqꝫ ad.§. vbi autem Salice.

¶ Similiqꝫ mõ in milite filiofamilias qui recuſauerit aditionẽ hr̃ditatis que ei ex caſtrenſib⁹ occaſionibus veniat: patri dãda licentia adire hr̃ditateꝫ: vt ad ipꝫ ꝑueniat pleno iure tã per vſufructũ q̃ per dominiũ eandẽ hr̃ditateꝫ poſſeſſorum quaſi ipſe pater ab initio fuiſſet[h] heres inſtitut⁹: eo videlicꝫ ſubiacente oĩb⁹ onerib⁹ hr̃ditarijs ⁊ omia cõmoda habituro: ⁊ ad filiũ nullo piculo redũdãte. ¶ Et hec qdeꝫ i his caſib⁹ obſeruãda ſunt qb⁹ diſcordia inter pr̃em et filium vertitur.

¶ Ubi voluntas patris ⁊ filij concurrit in adeundo pater hꝫ tantum vſumfructuꝫ ⁊ actiones intentat ꝯſenſu filij: ⁊ ſumptus facit de ſuo ꝓprio. hoc dicit vſqꝫ ad.§. ſin autẽ es alienum. h.d. Saly.

¶ Ubi aũt[i] in vnũ volũtas eoꝝ cõcurrit ⁊ pater vſufructũ ⁊ fili⁹ hẽat ꝓprietateꝫ: ⁊ in agentib⁹ ⁊ fugientibus pater qdeꝫ ſuſcipiat actiones ⁊ moueat[k] cuiuſcũqꝫ etatis fili⁹ inueniat. adhibeat aũt etiã filioꝝ cõſenſus niſi adhuc in ꝑma etate ſunt ꝯſtituti vel lõge abſunt ſumptib⁹ videlicet a pr̃e ꝓpt' reꝝ icremẽta[l] faciendis. cũ eĩn nuda ꝓprietas apd̃ filiuꝫ inueniat ex qua ſubſtantia poſſibile eſt eũ ſumptus litis dependere[m].

¶ Si es alienũ eſt in hr̃ditate aduenticia vt ſoluat ꝑmittit pr̃i bona vẽdere: qui ſi ſit in mora cogit de ſuo vſuras ſoluere. legata vero ad fideicommiſſa annalia ex redditibus ſi ſint ſufficiẽtes: debent ſolui: al's bona minoris ⁊ redditus: lꝫ ſint ꝑcioſiora: debent vẽdi: ⁊ mãcipia hereditaria ꝑ ipſum patrẽ debẽt ali: ⁊ a redditione rationũ ⁊ a cautione fructuaria pater releuat. hoc dicit vſqꝫ ad.§.ipſum autem. Salyce.

¶ Sinauteꝫ es alienum ex defuncti perſona deſcendit: cuꝫ etiã apud veteres hec eſſe ſubſtantia intelligatur que poſt detractum alienuꝫ es ſuperſederit[n]: habeat pater licẽtiaꝫ ex rebus hereditarijs primum quidem mobilibus. ſi autem non ſufficiunt ex immobilibus ſufficientem partem nomie filij venundare vt illico reddatur es alienũ ⁊ non vſurarũ onere ꝑgrauetur. ¶ Qð ſi pater hoc facere ſupſederit: ipſe vſu-

a ¶ Imponẽda. captis pignoribus. vt inſti. de ſatiſda.tu.⁊.cu.§. qb⁹ cõſtitutiõib⁹ vl' indicẽdo mulctã vl' alijs remedijs ꝑtorijs. vt de vẽ. inſpi.l.j.§. quid ergo. Arg. tñ ꝯtra inſti. de acqſi.ꝑ arro.§.fi. Quid ergo ſi pater interpellat⁹ nõ ꝯſentit: ⁊ index ꝓcedit in cã: an valet iudiciuꝫ. Uidet valere: q̃ſi ſufficiat patrẽ ꝓpt' hoc iterpellari. vt.ar.ff. vt i poſſe.l.j.§. nõ exigit. Ecõtra ꝙ nõ: qꝛ cuꝫ effectu debet conſentire.ar.ff. quod qſqꝫ iur.l.j. in fi. quod videtur tuti⁹. Sꝫ ſi pꝛ cõpulſus cõſentit videt iudiciũ nõ valere: vt.ff. de iudi.l.ij. circa prin.⁊.ff. de auc.tu.l.j.§.fi. So. illud quando quis cõpellit agere vel defendere hic antẽ agenti ꝯſentire. Iteꝫ ſi ꝓcuratorio noĩe agat filius quod põt. vt.ff. de ꝓcur. filiuſfamilias.§. ipſe q̃qꝫ fili⁹. An egeat patris cõſenſu: nõ videtur cuꝫ nõ agat circa peculiũ ſicut h̃ loqtur. Ecõtra ꝙ ſic. ſcilicet ꝙ egeat qꝛ qui nõ admittitur pro ſe nec pro alio ſine cõſenſu patris. nã nemo admittit pro alio quin ⁊ pro ſe admittat. Sed aliqui ꝓ ſe admittunt qui pro alio nõ. vt ff. de poſtu.l.j.§.ij.⁊ eſt ratio ſm. P. qꝛ videt filius nõ eſſe iteger homo ad agendũ: ſed melius. Unde nec preſcriptio currit. vt.j. de anna. excep.l.j. in fi. Sed per patris ꝯſenſuꝫ reintegrat. qð in ſeruo non põt eſſe cũ ipſe nec medius homo ſit. Et ideo nõ agit etiã domino cõſentiẽte. vt.ſ. ð iud. ſeruis. Quid in tutore. Dic ꝙ põt ſine cõſenſu patris. vt.ff. de in ius vocan.l. queſitũ. Item quid in precepto facto ei confitenti in iudicio. Uidetur ꝙ nec hoc valeat niſi ⁊ pater cõſentiat: cum ſententia ſit ⁊ ex eo actio in factuꝫ detur. ⁊ ſententia dicitur preceptum et tempora quadrimeſtria dantur. vt.ff. de iudi. ſi debitori. Ecõtra ꝙ teneat etiaꝫ ſine patre: ⁊ nec ſit ſententia cũ nulle ſint partes iudicis in confitẽtes ⁊c̃. vt.ff. ad le. aquil. proinde.§.j. Solu. poteſt diſtingui an def in cõfeſſum extra iudicium: ⁊ ſic nõ dicitur ſentẽtia. an poſt cõteſtationem litis ⁊ pobationes ⁊ cõfeſſiones inductas: ⁊ tunc ſit ſententia. vt.d.l. ſi debitori. ⁊ alia.d.l. proinde. Item an corã arbitro filio agente debeat cõſentire pater. Uidetur ꝙ ſic. vt.ff. de arbi.l.j. Sed puto cõtra. vt ff. de pecu.l.iij.§. ſed ſi filius. Itẽ an lite conteſtata debet cõpelli ſi forte tunc quoquomodo fuit omiſſum. vel an valeat ſi poſtea cõſentiat. Reſpõ. non cõpellitur nec ſponte cõſentiens ꝓficit: qꝛ iam ſtetit i iudicio ſine voluntate. Nec obſtat.ff. de procu. licet. qꝛ ibi habet ratũ cuius nomie agitur hic filius ſuo nomie non patris agebat. Item opponitur de eo qð eſt.ſ. de colla. auf. quod locuꝫ. vbi admittitur etiã ſine conſenſu in quibuſdã caſibus. ſed ibi ſpeciale fauore dotis. Iteꝫ opponitur.ff. de mino.l. deniqꝫ.§. ſed vtrum. ibi ⁊ quidem etiam inuito patre ⁊c̃. Sed dic illud in actione in factũ que datur pro executiõe: h̃ autem de cauſa principali qꝛ conſenſerat in prima. Item ſi agat filius in cauſa caſtrenſis peculij vel quaſi an exigitur patris conſenſus. Uidetur ꝙ non: vt argu.ff. ad macedo.l.ij. Econtra ꝙ ſic per legem iſtam qð puto verum. Item an in publica accuſatione quaꝫ filius facit. Reſpon. idem ratione predicta. ⁊ ſic corrigitur.ff. de adult. inter liberas.§. penul.⁊.l. filium. vel aliud in accuſatione. argu.ff. ad trebel.l. nam quod. in prin. Item an contra ipſum patrẽ agendo conſentiet pater. quod poteſt quandoqꝫ. Reſpondeo non puto: qꝛ omne beneficiuꝫ legis eſt prorogandum. vt in auf. conſtitutio que de digni.§. illud. quidam tamen: vt Otto. ⁊ Ua. dixerunt ꝙ nunq̃ꝫ exigitur conſenſus patris: niſi quando patri non queritur vſufructus quia non vult: tunc enim debet ꝯſentire in ſignum repudiationis vſufructus. Si aũt vſufructus patri nõ queratur: qꝛ nec poteſt agit filius ſine cõſenſu. vt.d.l. de mino.l. deniqꝫ. et per dictam autenticaꝫ.ſ. de colla. ⁊ per aliam legẽ.ff. de noxa.l. noxali.⁊.l. ſeq. ⁊ inſtitu. de noxa.§.fi. Sꝫ ibi pater cõſenſit ſm nos vl' corrigitur in hoc vt debeat hodie cõſentire.

b ¶ Etatis.xxv.an. vt ſ. de his qui ve.eta.l.finali.

c ¶ Sinautem in ſecũda etate. i. ante.xxv.an. ſed poſt.vij. nam de infantili etate dicet.j.eo.§. vbi autem puerilis etas.

d ¶ Hoc facere. etiam ſine auctoritate alicui⁹. nam curatorem nõ habet: qꝛ nec poſſet habere cum ſit in patris poteſtate: vt ſtatim dices. nec pater auctorizat: qꝛ nec eã volebat.

e ¶ Hereditati. Nota nam filio cum ſit in patris poteſtate tutor vel curator dari nõ poteſt. vt.ſ. de cura. furi.l.fi.j. reſpõ.⁊ inſti. de tute. in prin. Sed datur hereditati. ſic ⁊ al's datur bonis. vt.ff. ð cura. bo. dan.l.j.⁊.ij.⁊.ff. quibus ex cau. ma. ab hoſtibus. in princi.⁊.j. de cap.l.iij. Sꝫ quid ſi eſt ſingularis res: puta legata a titio filiofamilias ⁊ pater non vult eã intendere. Rñ. ⁊ tunc daf curator illi rei ſingulari. vt argu. in auf. vt liceat ma.⁊ aue.§.j. in prin. col.viij.

f ¶ Caſu. qñ repudiauit filius ⁊ pater accepit. vel econtra: qñ accepit filius patre repudiante.

g ¶ Denegãdo. ſed videtur non dari. vt.ſ. qui ⁊ aduerſus quos.l.fi. Sol. ſpeciale eſt hic. Uel dic reſtituitur nõ aduerſus parentẽ: ſed aduerſus res ipſas. i. aduerſus ipſam repudiationem quã fecit. Uel dic reſtituitur ſi pater adhuc non aduertat: al's non vt ibi.

h ¶ Ab initio fuiſſet. quid ad rem cũ in his pater nihil haberet. quaſi diceret in aduentitia erat habiturus vſumfructum. vnde non miruꝫ ſi vocatur pater filio repudiãte. ſed hic nihil filius erat habiturus. rñ. immo poſſet olim occupari iure peculij filio inteſtato mortuo. vt.ff. de caſtrẽ. pecu.l.ij. ſed hodie ſecus: vt.ſ.e.l.iij.

i ¶ Ubi autem. hec eſt ſecũda pars.

k ¶ Moueat. hoc fallit in caſu.l. qñ vult filiafamilias agere pro dote quã dedit pater vel filius. vt.ſ. de colla. auf. qð locum. Sed cũ hic dicit patrẽ actionem mouere: an ſatiſdabit iudicatuꝫ ſolui vel de rato. Uidetur ꝙ non: cum agit vt legitimus adminiſtrator. vt.ſ. de adminiſtra. tuto.l. fina.§. defenſionem. ſecus ſi vt extraneum eũ defendat. vt.ff. qui ſatiſda. cog. ſi filius. vbi de hoc dixi.

l ¶ Propter rerũ incrementa. i. qꝛ fructus percipit etiã ſi ſumptus faciat. ſic.ff. de vſufru.l. hactenus.

m ¶ Dependere. q.d. nulla.

n ¶ Superſederit. vt.ff. de iure do.l. mulier. in prin.⁊.ff. de ver. ſig.

ſubſignatũ

Pꝛis cõſenſus in quib⁹ caſib⁹ eſt filio exhibendus.

Fili⁹ eſt medi⁹ homo nõ autẽ ſuus.

Iudicis preceptũ aliqñ eſt ſnia aliqñ non.

Filio i patris ꝑtãte cõſtituto nõ datur tutor nec curator.

ſubſignatũ.§.bona.⁊.l.hẽditatis appellatio.⁊.ff.de coll.bo.cũ eman cipati.in prin.Sed arg.cõtra.ff.ad trebel.l.cogi.in prin.

a Cõpellitur.hic ergo exigit filiꝰ ratiocinia a patre.quod eſt contra ſ.e.ti.cũ opʒ.§.nõ aũt hypothecã.⁊.ſ.pri.§.ſed lex hoc facit nõ filiꝰ.

b Contineat.i.ſubſtantia.

c Nomie filiõ.no.cau ſaʒ alienãdi.ſic.⁊.ff.de ve.in poſ.l.j.§.diminu tio.⁊.ff.de pe.hẽ.diuꝰ.

d Aleret.ſm digni tatem mancipiorũ.vt ⁊.ff.de vſufru.ſed et ſi quid.§.mancipiorũ.

e Deteriorẽ facere. ſic de quolibet fructua rio.vt.ff.de vſufru.l.ſi cuiꝰ.§.fructuarius.

f Reuerẽtia.ſecus ꝙ in matre.vt.ſ.de ſecũ. nup.hac edictali.§.his illud.Et ſic nota caſuʒ vbi fructuariꝰ nõ ſatiſ dat.ſunt ⁊ aliꝗ vt.ff.quẽ admo.vſufr.ca.l.ſi vſu fructꝰ.§.plane.Itẽ de rõciniis nõ reddendis no.vt.ſ.e.ti.cũ opʒ.§. nõ autẽ.⁊.ſ.de ſecun. nup.ſi qs prioris.§.fi.

Vſufru ctuarius quãꝗ rele uat a ſatiſ datione.

g Oibus.q: nõ finit illis modis oibus.vt et aliꝗ ⁊ ſubaudi fere:quia dʒ morte finiri.

h Conſtitutiõis.quã habes.ſ.e.cum opʒ.§. non autem.

i Imperauerũt.ſcilʒ vtriqʒ vt ſubijcit.⁊.ſ.d pa.po.filia.⁊.ff.de lib. ag.ſi qs a liberis.⁊.ſ.d alẽ.lib.l.j.⁊.ij.⁊.iij.

k Ex vtraqʒ.diſiũcti ue.i.ex hac lege vel ex illa non cõiunctiue:q: ſi ambo eſſent inopes vnus aliũ alere non te neret.vt.ſ.de alẽ.lib. l.ij.Sic eſt lectura.ff. de pac.reſcriptum.§.ſi pacta.⁊.ſ.de lib.⁊ poſt hu.l.ſi ita.j.ri.⁊.ff.de contrahẽ.emptio.ſʒ cel ſus.§.j.⁊ ita hec dictio vtraqʒ ponit diſiuncti ue.vt.ſ.cõmuni diui. l.penul.

l Tantũmodo.non aliꝰ.vt.ſ.de bo.ma.l.j. et.ij.

m Filij.vt.§.ſupe rioꝛ.ibi:filij noie ⁊c.

n Supponere.i.obli gare pignori.

o Laqueos.q: nõ va let venditio.Accur.

p Precium earum. ⁊ h videtur pater ſubij ci ratiociniis ſicut ⁊ ha huiſi.ſ.ea.l.§.vbi aũt in vnum.

q Duntaxat.nam in his in quibus nec vſu fructus nec aliquid pa tri acquiritur puta i ca ſtrenſibꝰ vl' quaſi bene

ras vel ex redditibꝰ vel ex ſua ſub ſtãtia oĩnõ dare cõpellitᵃ. Sin aũt legata vel fideicõmiſſa ſiue an nalia ſiue ſemel relicta eminent hu iuſmodi pſonis:ſiqdẽ tales redditꝰ ſunt qui ſufficiũt ad annalia legata: pater ex hmõi redditibꝰ hoc depẽ dere cõpellet. Sin autẽ nõ hẽat ſubſtãtia ſufficentẽ redditũ: ad lega toꝛũ vel fideicõmiſſoꝛũ pſtationeʒ: vel minime redditꝰ vel alias acceſ ſiones cõtineatᵇ.ſint tñ res mobiles vel imobiles ſteriles qdẽ: nõ tñ inu tiles velut domꝰ in ꝓuincijs ꝑcio ſe:vl' vbicũqʒ poſita edificia vl' ſub urbana ex qbus hmõi legata poſ ſunt explicari: licẽtia dabit pr̃i ſuf ficientẽ pteʒ eoꝝ ſimiliter filij nomi neᶜ vendere et ſatiſfacere legatis.

Hoc ꝓcul dubio obſeruãdo vt mãcipia ipſe vſufructuariꝰ aleretᵈ et omnia circa vſufructũ faceret q̃ nullo modo ꝓprietatẽ poſſint dete rioꝛẽᵉ facere paterna reuerẽtiaᶠ euʒ excuſante:⁊ a ratiocinijs et ab alijs oibusᵍ que ab vſufructuarijs extra neis a legibus exiguntur ſm noſtre conſtitutionisʰ tenoꝛem quam ſu per huiuſmodi caſibus tulimus.

Pater tenetur alere filios ⁊ econtra nec põt pater lʒ habeat vſumfructũ bona filij alienare niſi in ſolutione eris alieni vl' ſi ſunt oneroſa hereditati:nec ecõtra filius bona in quibꝰ pater hʒ vſumfructũ poteſt alienare preter eius cõſenſum.hoc dicit vſqʒ ad.§.vbi autem puerilis.Salic.

Ipſuʒ aũt filiũ vel filiã filios vel filias deiceps alere patri neceſſe eſt nõ ꝓpter hẽditateʒ:ſʒ ꝓpter ipſam naturã ⁊ leges que a parẽtibꝰ alen dos eſſe liberos imperauerũtⁱ:⁊ ab ipſis liberis pentes ſi inopia ex vtra qʒᵏ parte vertitur. Sʒ pater qui deʒ in predictis tñmodoˡ cauſis ha beat licentiam rite res filioꝛũ famili as vendere filijᵐ noie.vel ſi empto reʒ nõ inuenerit rite pignori ſuppo nereⁿ:nullo mõ licẽtia ꝯcedenda fi lijs eaſdẽ vẽditões vel hypothecas retractare. Nõ aũt licẽtia parẽ tibꝰ dãda extra mẽoꝛatas cãs res quarũ dñiuʒ apud eoꝝ poſteritatẽ eſt alienare vl' pignori vel hypothe ce titulo dare:ſʒ ſi hoc fecerint ſcitu ri ꝙ neceſſe eſt eos in legũ laqõsᵒ in cidere:quibꝰ hmõi vẽditões vl' hy pothece ſunt interdicte:exceptis vi delicet rebꝰ mobilibꝰ vel imobilibꝰ

que oneroſe hereditati ſunt vl' quo cũqʒ modo dãnoſe qs ſine pericu lo vẽdere patri cũ pr̃na pietate:licʒ vt preciũ earũᵖ vel in res vel in cãs hẽditarias ꝓcedat vel filio ſeruet.

Filijs autẽ familias in his dũta xatᵠ caſibꝰ in quibꝰ vſufructꝰ apud parẽtes cõſtitutus eſt donec paren tes viuũt:nec de hiſdẽ rebus teſta ri poſſunt neqʒ citra volũtatẽʳ eoꝛũ quoꝛum in poteſtate ſunt: vlla licẽ tia eius cõcedenda dominiũˢ rei ad eos pertinentis alienareᵗ vel hypo thece titulo vel pignoꝛi aſſignare.

Meliusᵘ eniʒ eſt coartare iuue niles caloꝛes ne cupidini deditiˣ tri ſtẽ exitũ ſentiãtʸ ꝙ eosᶻ poſt diſpſuʒ expectat patrimonium. Cũ eniʒ (ſicut dictũ eſtᵃ) parentes alere eos ſm leges ⁊ naturam compellũtur: quare ad venditionem rerum ſua rum proſilire deſiderantᵇ.

Pater hereditatẽ infanti delatã poteſt ſolius infantis nomine adire vel repudia re:aduerſus tamẽ repudiationẽ vel aditio nẽ filius adultus vel ſui iuris effectus põt reſtitutionem imploꝛare:qua conceſſa am plius non auditur etiã beneficio etatis.pa ter tamen qui adiuit vbi filius repudiauit ſolus oneribus remanet implicatus.hoc dicit vſqʒ ad.§.In ſeruis.Salicetus.

Vbi aũt puerilisᶜ etas patri licẽ tiam preſtat(etiã ſine conſenſu filij) hereditatẽ noĩe eius adire: ſi hoc fe cerit pater damꝰ quidẽ filio in inte grũ reſtitutionẽᵈ poſtꝗ̃ patria fue rit poteſtate liberatus: vel adoleue ritᵉ.patrẽ aũt oibus oneribꝰ heredi tarijs(lʒ noĩe filij adijt) modis om nibus alligamꝰ. Quare enim ta lem hereditatem adierit:qualẽ:nec ipſe nũc:nec filius idoneã ſibi eẽ exi ſtimat. Non aũt filioᶠ damus li cẽtiam ſi in integrũ reſtitutioneʒ pe tat reſpuendam credẽs eẽ heredita teʒ: adhuc minoꝛibus curriculis in ſtantibus iterũ per aliam reſtitutio nem adire prefatam hereditatẽ:ne ludibrio leges ei fiant ſepius ⁊ am plecti eandẽ ⁊ reſpuẽdam heredita tem cupientiᵍ.ſi enim quod pater fe cerit filius ratum non habuit.⁊ pro pter hoc reſtituitꝰ eſt quomodo fe rendus videatur iterum iudicium amplectens quod ⁊ poſt patris vo luntatẽ contraria affectione ſpernẽ dum eſſe exiſtimauitʰ. Sin uero pater quidem hereditatẽ repudia

do.cau.mo.tã is.§.filiuſfamilias.

r Voluntatem.ſed nũquid cum voluntate patris vel etiã ſi iuramẽ to confirmet.ſed.H.videtur ꝙ nec tunc.vt.ff.de vſufru.ſʒ ⁊ ſi quid. §.fina.Sed reſpõ.ſic cũ actionem exerceat patre conſentiẽte.vt.ſ.ea. l.§.j.⁊ hec ſunt paria actionẽ intẽdere ⁊ rem alienare.vt.ff.de iur.de lib.l.ait pretoꝛ.§.j.

s Dominium.quia hoc erat filij:ideo de eo videbatur.Sed quid ſi pignus remittat vel ꝑ carium:cum ibi nõ ha beat dominium ceſſent hec:ſed adhuc puto idẽ arg.ſ.de rebus alie.nõ alie.l.fi.⁊ hic pꝛoxime in nuit.ná per hoc pꝛiu dicaret fructuario ſicut in ſeruitute debita fun do quá non remittit ꝓ prietarius tantum.vt ff.de vſufru.ſʒ ⁊ ſi qd. §.ſed nec ſeruitutem. Sed argu.contra.ff.q. mo.pig.vel hypo.ſol. l.j.⁊ de his que in fra. cre.l.ſi pignus.

t Alienare.nec eniʒ in emphiteoſim dare: cũ generale verbuʒ ſit alienare.vt.ſ.de fun. dota.l.j.⁊ in auſ.de nõ alienã.§.alienationis. colla.ij.

v Melius.ſcilicʒ ꝙ non coartare.

x Dediti.i.filij.

y Sentiãt.i.patres.

z Qui eos.i.patres. meliꝰ eſt enĩ in tpe ⁊c. vt.ſ.in qui.cau.i iteg. reſti.nõ eſt neceſ.l.fi.⁊ vt.ſ.qñ lice.vnicuiqʒ ſine iudi.liberam.

a Dictũ eſt.ſ.§.pꝛ.

b Deſiderãt.interro gatiue.quaſi diceret nõ eſt ratio.

c Puerilis.i.ĩfanti lis.qõ ꝓbat p id qõ ſe quit:q: hec etas eſt illa que pſtat patri licẽtiaʒ: ⁊ ſic nõ ⁊c.vt h ſubijcit ⁊.ſ.de iure delib.l.ſi i fanti.in pꝛ.Itẽ patʒ ex eo qõ eſt.j.e.l.hi: ſi ve ro pater ⁊c.Itẽ ⁊ p hoc q.ſ.hucuſqʒ dixit de eo qui eſt in etate ſecun da ab illo.§.ſinautẽ in ſecunda etate.

d Reſtitutioneʒ.ad eam repudiandam.

e Adoleuerit.ergo pubes factus põt habe re ⁊ nõ habere ratum. ſic.⁊.ff.de noua.l.ſi pu pillus.in pꝛin.

f Non aũt filio.ſpe ciale eſt hoc caſu.ꝓpter paternam reuerentiã: ⁊ ne leges ſint ludibrio nam aliꝰ poteſt minoꝛ ſepius ad adeundũ vel abſtinendum reſtitui. vt.ff.de mino.ait ptoꝛ.

poſſunt teſtari.vt inſti.quibus nõ eſt permiſ.face.teſta.circa pꝛin.et ſ.qui teſta.face.poſſunt.l.nemo.Sed de his aduentitijs teſtari non poſſunt:quia teſtamenti factio publici iuris eſt:non pꝛiuati.⁊ iõ etiaʒ conſenſu patris de his teſtari nõ poſſunt.vt.ff.de teſtamẽ.l.ij.donare enim põt cã moꝛtis.ſed hoc ſi expꝛeſſum ei concedatur a patre.vt.ff.de

§.reſtitutus.Itẽ no.hic ſufficere ſemel.⁊.ſ.de iure delibe.l.fi.§.ante penul.⁊.ſ.de epi.audi.l.iij.Item nota hic de ludibrio leguʒ.vt.ff.de indi.ſi pꝛetoꝛ.⁊.ff.de adop.l.adoptare.§.eum.

Leges nõ debẽt eſſe ludibrio.

g Cupienti.ſcʒ ei.

h Exiſtimauit.q.d.non eſt ferendus.vt.ff.de neg.ge.põponius.

a ¶ Preiudicio.generādo.ſic.ſ̄.q admit.ad bo.poſ.l.j.⁊ ḋ repu.bo.poſ.l.ij.⁊ de iure deliberandi.l.renitēte.

b ¶ Enumerauimus.vt.ſ̄.ea.l.§.econtrario pře ⁊c̄.circa pri.legis.

c ¶ Matrimonio.a viro:vxori filiefamilias.vel ecōuerſo.nā tali caſu valet donatio.vt.ff.de do.inť vi.⁊ vx.l.cū aūt.§.fi.⁊.ſ̄.de do.iter vi.⁊ vxo.maritꝰ.Item ad hoc.ſ̄.de dolo.l.cū ꝓponas.

d ¶ Oſtēdiť.ſi vſufructus dicatur.

Momētū qd eſt. e ¶ Momēto.momētū appellat quoddā tp̄us qḋ magis itellectu ꝑcipi pōt ⁊c̄.vt.ff.de ſol.ratū.in inſtāti em̄ hoc eſſe nō pōt.⁊ facit.ff.de nouatio.ſi ſtichuꝫ.§.ſi qs ita ⁊ nota ꝙ h̄ē vnꝰ de caſibꝰ qbꝰ nō q̄ritur patri vſufructꝰ.vt no.ſ̄.auť.idem eſt in his.

¶ De heredi.decuri.

f Si qs.regulariter i ſucceſſione ab inteſtato poſt vxorez admittiť fiſcus in quacūqꝫ ciuitate qs decedat.vt.ȷ̄.de bo.vacā.l.j.lib.x.ſꝫ fallit i caſibꝰ huiꝰ ti.vbi in qualibet lege habes vnuꝫ.Itē ⁊ alius vt.ȷ̄.ſi imperia.li.ſociꝰ ſine herede deceſſerit.l.j.lib.x.Et dicunť nauicularij qui habēt ſocietatē in nauibus faciendis ⁊ reparādis.Vel dic ꝙ nauicularij dicuntur qui nauibus bladū ducūt q ꝓuilegia habent multa.vt ff.de iure immu.l.ſemper.§.negociatores.

Fiſcꝰ regulariter poſt vxorez ſuccedit decedētibꝰ ab inteſtato fallit in certis caſibus. Nauicłarij q ſunt

g Vniuerſis.corpora q̄daꝫ militū ponit q̄ ſibi ſuccedūt fiſco excluſo nō vxore.

h Si quis.facit ad hāc legē ⁊ ad alias huiꝰ titu.ſ̄.de epiſ.⁊ cle.l.ſi qs preſbyter.

i Si qs fabricēſis.fabricēſes erant deputati armis faciendis:reparādis ⁊ vēdendis.vt in auť.de armis colla.vj.

Fabricēſes qui dicuntur.

k ¶ Creditores.al's curatores.

¶ Incipit liber.vij.

¶ De vindicta libertate ⁊ apud concilium manumiſſione.

Cōtinuatio libri ſeptimi ad ſextū. Dixit ſuꝑiori libro de relictꝫ pecuniarijs.nūc de libertatibus:⁊ primo de directis premittens de his que iter viuos dantur.

l ¶ Et apud.et ꝑ ideſt.

uerit infante filio ꝯſtituto:ip̄e aūt filiꝰ poſtea vel adhuc in ſacris ꝯſtitutus vel patria ptāte liberatꝰ adeūdaꝫ eſſe crediderit eandē h̄ditatē:licentiā damꝰ ei vel ſi ſui iuris efficiatur tutoribꝰ eiꝰ:vel curatoribus hereditatē adire:nullo preiudicio[a] ex recuſatiōe paterna ei generādo ſimili mō ⁊ in hac parte nulla ei vel tutoribꝰ vel curatoribꝰ eius licētia cōcedēda cōtra priorē ſuaꝫ volūtateꝫ in integrū reſtitutioneꝫ petere.

¶ Que ⁊ in legatis ⁊ in fideicōmiſſis tam ſpecialibus q̄ꝫ per vniuerſitatem relictis ⁊ in alijs cauſis quas ſupra enumerauimus[b] ſimilibuſqꝫ eis obſeruanda ſunt. In ſeruis aūt qui filijs vel filiabuſfamilias donātur:ſiue conſtante matrimonio[c] ſiue ab extraneis ſub ea ꝯditione:vt ſtatim eos in libertateꝫ ꝑducāt:nullū ipedimentū p̄rna faciat auctas.

¶ Qualis em̄ vſufructꝰ pōt ei acqri qui momētarius eſſe oſtēditur[d].ſi enim in ipſo momento[e] neceſſe habeat eum ⁊ poſſidere ⁊ libertati donare in talem hominem qualis vſufructus patri poteſt acquiri.

¶ De hereditatibus decurionuꝫ nauiculariorum:cohartalium militum et fabricenſium.

¶ Hec lex cum ſequentibus dicit ꝙ collegiū ſuccedit collegiato decedēti ab inteſtato ſine alio herede excluſo fiſco.bal.Itē eccleſia ſuccedit clerico excluſo fiſco.ſ̄.de epiſco.⁊ cleri.l.ſi quis p̄ſbyter.vł ſic.Regulariter in ſucceſſiōibus ab inteſtato poſt vxoreꝫ vocať fiſcus.fallit in quibuſdā collegiatis in his legibus nominatis hoc dicit totus iſte titulus.Salyce.

¶ Impa.Conſtan.a.Martiano.prefec.pre.Annone. Tit.lxj.Lex.j.

Si quis[f] nauicularius ſine teſtamento ⁊ liberis vel ſucceſſoribus defunctus ſit:h̄ditatē eius nō ad fiſcuꝫ:ſed ad corpus nauicularioꝝ ex quo fatali ſorte ſubtractus eſt:deferri precipimus.

¶ Idem.a.bono magiſtro eqtuꝫ.

Vniuerſis[g] tam legio Lex.ij. nibus q̄ꝫ vexillationibus comitatēſibus ſeu cuneis inſinuare debebis:vt cognoſcant cū aliquis fuerit rebus humanis exemptus atqꝫ inteſtatus ſi ſine legitimo herede deceſſerit:ad vexillationē in q̄ militauerit res eiuſdē neceſſario ꝑuenire.

¶ Idē.a.Rufino.pre.preto.L.iij.

Si quis[h] cohartali cōditione grauatus ſine teſtamento vł quolibet alio ſucceſſore vltimū dieꝫ obierit:ſucceſſionē eius nō ad fiſcū ſꝫ ad ceteros cohartales eiuſdē prouincie pertinere iubemus.

¶ Imperatores Theodo.⁊ Vał.aa.Floren.prefec.pre.L.iiij.

Inteſtatoꝝ curialiuꝫ bona ſi ſine herede moriantur:ordinibꝰ patrie eoꝝ adipiſci precipimus.

¶ Iidem.aa.⁊.cc.Aureliano comiti rerū priuatarum. Lex.v.

Si quis fabricenſis[i] ſine liberis vł legitimo herede deceſſerit:nō cōdito teſtamēto:eiꝰ bona cuiuſcūqꝫ ſumme ſint ad eos ꝑtinere q velut creditores[k] decedētiū attinētur:qui fiſco ꝓ intercepto r̄ndere coguntť.Hoc em̄ facto ꝯtingit vt reipublice ratio ſalua ꝑmaneat:⁊ fabricēſes collegarum ſuoruꝫ ſolatijs perfruantur:qui damnis ac detrimētis retinentur obnoxij.

¶ Incipit liber ſeptimus.

¶ De vindicta libertate et apud[l] concilium manumiſſione.

¶ Manumiſſus apḋ cōciliū ſui iuris efficiť nec ei obijciť cauſe defectus.h.d.bal.vel ſic.Decretū ex falſa cā iterpoſitū fauore libertatis nō reſcindiť.Saly.

¶ Imperator Anto.tertio.

Titulus.j. Lex.j.

Orū q apud cōciliuꝫ[m] manumittuntur poſt cauſaꝫ a iudicibꝰ ꝓbatam ⁊ manumiſſionē ſecutam:nō ſolet ſtatus in dubiū reuocari ſi dicātur falſa[n] demōſtratione liberati.

¶ Rei perfecte nihil poteſt perſuadi.h.d.Bal.vel ſic.Libertas ſemel preſtita nō reiterať nec augetur.Saly.

¶ Impa.diocle.⁊ Maxi.aa.Saluſtio. Lex.ij.

Nihil ciuitati romane ſemel preſtite vel addere vel detrahere ſecundam manumiſſioneꝫ potuiſſe certiſſimum[o] eſt.

¶ Simplex adminiſtratio nō cōfert manumiſſionē.h.d.Bal.vel ſic.Nec per ꝓcuratorem nec per maritum manumittitur.Salycetus.

¶ Iidē.aa.⁊.cc.Antonite Lex.iij.

Nec mulierem per maritū:nec aliuꝫ per procuratorē[p] vindicta[q] manumittere[r] poſſe non eſt ambigui iuris.

¶ Apud preſides ⁊ magiſtratus manumiſſio fieri poteſt.h.d.Saly.

¶ Imperator Conſtan.a.Maxi.prefecto p̄torio. Lex.iiij.

Apud concilium noſtrum[s]:vel apud conſules:pretores preſules:preſides:magiſtratuſve earum ciuitatum quibus huiuſmodi ius eſt[t] adipiſci poteſt patronoꝝ iudicio ſedula ſeruitus libertatem.

¶ De teſtamentaria manumiſſione.

¶ Cōfirmatio codicilloꝝ futurorū facta tp̄e inhabili impedit libertatē poſtea in eis preſtari tp̄e ꝯgruo.h.d.Saly.

¶ Imperatores Seue.⁊ Antho.aa.Primo.

Titulus.ij. Lex.j.

m Orū.cōciliū.i.preſidentes i cōcilio ⁊ differt a iudicio cū hoc inter ꝯſentiētes:iudiciū nō:ſed in inuitū.vt.ff.de ver.obli.inter ſtipulantē.§.j.

n ¶ Falſa.i.non iuſta qꝛ bene ei cātauerat.vt inſti.q manumit.non poſ.§.ſemel.⁊.ff.eo.inſta.ſic ⁊.ff.de leg.j.ſi fideiuſſor.§.j.⁊ de in integ.reſt.l.ij.Alij dicūt ſp̄ale fauore libertatis:vt ex falſa cā data nō retracteť.ſecus in alijs vt ȷ̄.ſi ex falſis inſtru.ꝑ totū qḋ nō placet cuꝫ falſa cā non ſit cā.vt.ff.de ver.ſig.l.paulus.

o Nihil.certiſſimuꝫ.al's manifeſtiſſimū.vt inſti.de inge.§.fi.⁊ ſic in ſacramēto baptiſmatis.vt.ſ̄.ne ſanctū bapti.reite.⁊ in decre.lxviij.di.c.ſicut.⁊.§.quod ergo.

p Nec mulierē.ꝑ ꝓcuratorē.ſcꝫ ſimplicē.nā ſi ſit factꝰ i rē ſuā bene pōt.⁊ ſic intelligūtur iura ꝯtria.ſ̄.de dolo.l.cuꝫ ꝓponas.⁊.ff.ſolu.ma.ſi vo negociū.⁊.ff.de do.inter vi.⁊ vxo.ꝙ aūt.al's cuꝫ aūt.§.fi.⁊ idē in dotalibus quos manumittit vir viuēte vxore:vt.ff.ſolu.ma.l.ſi ꝯſtāte.§.ſi vir.nā viri ſunt.vt iſti.quibꝰ ali.li.vł nō.i principio.

q ¶ Vindicta.nec per aliū modū lꝫ quidā alio modo ꝓcedāt.ſunt aūt multi modi.vt inſtitu.de liber.§.multis.

r ¶ Manumittere.qꝛ manumiſſio nō eſt i adminiſtratiōe p̄rimonij.vt.ff.de manu.l.huius furioſi.ſed per aliū fieri pōt.vt.ȷ̄.cōia de ma.l.j.in fi.⁊.ff.e.l.ſurdi.

s Apud ꝯciliū noſtrū.i.apud principem.

t ¶ Ius eſt.ſ.cōceſſum ſpeciali vel generali cōceſſiōe:vt in defenſore ciuitatis habes.vt i autē.de defen.ciui.§.nulla.col.iij.⁊ etiā apud extraordinariū iudicē.vt ff.eo.etiā.§.fi.

¶ De teſtamentaria manumiſſione. Expoſito tractatu vindicte libertatis q̄ iudicis munit aucte ſequiť de ea videre q̄ hꝫ precipuum fauorē.id eſt que relinquitur in vltima volūtate.Et

Cōtinuatio.

Minor. ante .xx. an.manu mittẽ ne quit.

¶ Si codicillos[a] maior xx.annis feciſſet confirmationis temp[9][b] libtati nõ nocere certum eſt:nec enim poteſtas iuris:ſed iudicij[c] cõſideratur

¶ Non adita hereditate libertates relicte non debentur: idem ſi memoria defuncti damnetur.hoc dicit Salyce.

¶ Jidem.aa.Phileto. Lex.ij.

Ex teſtamento defuncti libertates preſtari non poſſunt hereditate non adita[d]: vl'ſi rei memoria ꝓpter crimen quod morte non intercidit[e] damnata eſt.

¶ Reſtitutio ad aditionẽ hereditatis nõ obeſt libertati iã cõpetẽti. Saly.

¶ Jidẽ.aa.Euphoſimo. Lex.iij.

Libertas teſtamento defuncti data adita hereditate[f] cõtingit:ꝛ licet heres ſcriptus ꝑ ĩ integrum reſtitutionem abſtinuerit hereditate tamen nihil ea res libertati obeſt[g].

¶ Sicut liber factus de antegeſto non tenetur reddere rationem: ſic nec eius heres ꝛ is cui libertas ſub conditiõe reddendarum rationũ eſt relicta:nõ conſequitur libertatem niſi rationes reddiderit:ꝛ reliqua reſtituerit. hoc dicit Saly.

¶ Jidem.aa.Achilao. L.iiij.

Cum teſtamento directam[h] libertatẽ pater tuus ſit cõſecutus:quiſquis ei heres extiteris fruſtra tñ rõnes q̃s pater tpe ſeruitutis geſſit:vt reddas cõpelleris[i] cũ non ea cõditiõe[k] acceperit libertatẽ. ¶ Is aũt cui libertas ſeu fideicõmiſſaria: ſeu directa (ſi rões reddidiſſet) relicta eſt:ante reliqua illata:ꝛ ea que malo conſilio amota ſunt ad libertatẽ nõ poteſt peruenire. ¶ Sin autem nõ debitor ex rationib[9] fuerit repertus poſt aditã hereditatẽ quaſi purã[l] libertatem conſequitur.

¶ Qualitas heredis non facit conualeſcere teſtamentum.hoc dicit Bal.

¶ Jmp.Alex.a.Quintiano. L.v.

In fraudẽ creditorũ teſtamẽto date libertates:quiſquis debitori heres qui ſoluẽdo eſt extiterit:ꝑ legẽ eliaſcentiã nõ valent[m].

¶ Si hereditas repudiatur:quia non eſt ſoluendo poteſt ſeruus libertati donatus petere bõa ſibi adijci cauſa ſue libertatis cõſeruãde. ſatiſdationẽ de ſoluendo creditoribus preſtando. hoc dicit Saly.

¶ Imperator Gordia.a.Piſiſtrato. Lex.vj.

Si hereditas eius a quo teſtamento dicis te eẽ manumiſſum:ob es alienũ ſperniṫ ab heredibus ɔſeruãde libertatis gr̃a nõ iniuſta rõne creditorib[9] hereditarijs ſatis[n] offerens[o] iudiciuꝫ teſtatoris obſeruari tibi poſtulabis:maxime cuꝫ id etiã a diuo marco conſultiſſimo principe ſit ɔſtitutũ: qđ in extranei quoqꝫ perſona obſeruari oportet.

¶ Contra voluntatẽ defũcti nõ debet libertas ab heredibus preſtari.h.d.Salyc.

¶ Jdem a.Juſti. Lex.vij.

Contra volũtatẽ[p] matris tue libertatẽ in eũ cõferre quẽ illa liberũ[q] fieri prohibuit non debes: ne videaris[r] iura pietatis violare.

¶ Si libertas relinquiṫ in tp̃s nuptiarũ alicui[9] intelligiṫ relicta.ſi ille vere nuptias ɔtraxerit:nõ cũ ad tẽpus habile ad nuptias ɔtrahẽdas ꝑuenerit.h.d.Saly.

¶ Imperatores Phi.ꝛ Philip. aa.ꝛ.cc.Cemellio. Lex.viij.

Cum teſtator libertatem tempore nuptiarum filij ſui: vel filie ſeruo dari iuſſit: non tempus preſtande libertati preſtitit[s]: ſed potius conditioni locum fecit: vt non inſecutis nuptijs libertas iure poſci non poſſit[t].

¶ Alieno ſeruo nõ põt libertas relinq directe:etiã ſi ſit heredis.h.d.Saly.

¶ Impera.Carus ꝛ Cari. et Numerianus.aaa.Mauro. Lex.ix.

Seruo tuo defunct[9](licꝫ te heredẽ ſcripſiſſe proponitur) directã tñ libertatem nõ potuit dare: iure enim directo libertateꝫ ſeruis alienis nemo poteſt dare[v].

¶ Jnueſtitura prima nõ inducit diſpoſitionẽ vbi cetera deſunt q̃ debẽt adeſſe.h.d. bal.vel ſic.Et ꝑ ĩpoſitionẽ pilei ꝛ aditionẽ hereditatis ſeru[9] cõſeqtur libertatẽ directe ꝛ vocaṫ libertus orcinus.h.d.Salyce.

¶ Imperatores Diocl'.ꝛ Maxi. aa.ꝛ.cc.Germano. Lex.x.

Directis verbis iure data libertate:non ſolũ impoſitione pilei[x]:ſꝫ ꝛ adita hereditate (ſi nulla iuris impediat cõſtitutio[y])liberti conſtituuntur orcini[z].

tate.Et qꝛ directa libertas dignior eſt ea q̃ per fideicõmiſſuꝫ ꝑſtaṫ:primo de directa videamus:ꝛ ſic de teſtamẽtaria manumiſſione.Azo.

a Si codicillos.minor.xx.an.nõ põt manumittere ꝓpter legẽ eliaſcentiã: vt.j̃.ti.ij.l.minor.ꝛ inſti.qui manu.nõ poſ.§.eadem.fecit autem hoc teſtamentũ agẽs.xviij.an.ꝛ ɔfirmauit codicillos futuros:qđ facere debuit vt.s̃.de codicil.ſiue.et poſt.xx.an.fecit codicillos in qbus libertatem religt:ꝛ valet quidẽ in ſpecto iudicio.i.volũtate habita i codicillis nõ ptãte iuris qđ trahit codicillos ad teſtm̃.vt.ff.de iure codi.l.ab inteſtato.in fi.ꝛ de here.inſti.l.aſſe.

b ¶ Tempus.i.in quo fuit teſtm̃ factum.

c ¶ Judicij.i.voluntatis habite in codicillis.

d Ex teſtamẽto.nõ adita.niſi in caſibus quos no.s̃.de fideicõ.l.eam quam.

e ¶ Non intercidit.qđ euenit i crimie leſe maieſtatis.vt.ff.ad le.iul.maieſta.l.fi.item repetundarũ.vt.ff.de accu.l.ex iudicioꝝ.Iteꝫ apoſtatarũ ꝛ manicheorũ.vt.s̃.đ here.ꝛ ma.l.iij.in fi.ꝛ.l.apoſtatarũ.retro eñ fingitur non habuiſſe factionẽ teſtamẽti.vt.j̃.ad le.iul.maieſ.l.penul.ꝛ fi.ꝛ inſti.de here.ab inteſta.§.ꝑ cõtrarium.

f Libertas.adita hereditate.etiã ab vno herede:ꝛ hoc ſi pure eſt relicta.vt.ff.e.teſtamẽto.§.teſtamẽto.

g ¶ Obeſt.vt ꝛ.ff.eo.ſciendũ.ꝛ de mino.ꝛ ſi ſine.§.antepe.ꝛ de fideicõ.li.cũ quaſi.§.ſed ꝛ ſi quis ſeruum.

h Cum teſtõ directam.ꝛ pure.

i ¶ Cõpelleris.nã ei[9] qđ in ſeruitute fecit nõ cogiṫ reddere rõnẽ tpe libertatis vt.ꝛ.s̃.an ſeruus ex ſuo fa.l.fi.ꝛ.ff.de nego.geſ.l.eũ actũ. Sed contra eſt.s̃.đ peti.here.l.fi.in fi.ſed ibi ſpeciale:qꝛ ꝛ aliud pro eo inducitur ibi.

k ¶ Cum nõ ea conditione.ſubaudi maxime nã ꝛ ſi ea cõditio appoſita eẽt:nec eẽt adimpleta:ꝛ ſic remãſiſſet ſuus idem eſſet ſm Azo.nã non hꝫ tunc heredẽ cũ eſſet ſeruus.vt.s̃.cõia de ſuc.l.ſeruus.

l ¶ Quaſi puram.vt.ff.de cõdi.ꝛ demõ.iulius paulus.Sed licꝫ debitor in pecunia nõ inueniṫ:nõne ſaltẽ de facto dꝫ dño oſtendere rõnẽ. Duo eñ videnṫ iniungi illi qui rõnem reddere dꝫ ꝙ inſtruat dñm:ꝛ cõputet cuꝫ eo.Jtẽ ꝙ reddat reliqua.vt.ff.de cõdi.ꝛ demõ.cũ ſeruus.ꝛ.l.quis.ꝛ de ſtatulibe.l.ſi ſtatulibera. Reſpõdeo tenetur adhuc dominũ inſtruere ſm quoſdaꝫ anteq̃ ſit liber qđ nõ placet. Sed dic ꝙ ſi qua ſunt reliqua:tunc vere duo inſunt in ea ɔditione.ſi vo reliq̃ non ſunt nulla ɔditio eſt:ꝛ ideo libertas pura.ſimile eſt in iterdicto vñ vi. nã ibi nõ veniunt mobilia per ſe:veniũt tñ cũ in mobilib[9].vt.ff.de vi vi arma.l.j.§.ſi fundus.ſic ꝛ noĩa veniũt in iudicio familie herciſcũ de cũ rebus corporalib[9] nõ per ſe.vt.s̃.fami.herc.ea que.ſic ꝛ ſi ſuus corrũpatur corpore tm̃:nõ hꝫ locũ actio ſerui corrupti qui ſi corrũpaṫ in aĩo ꝛ dãni corporis venit eſtimatio in actione ſerui corrupti.vt.ff.de ſer.corru.in hoc.Jtem aliud exemplũ.ff.de lib.le.l.petitor.Jtẽ cũ emptor ɔuenitur ꝛ vincit nec ſumpt[9] repetit: cum aũt vinciṫ ꝛ ſumptus repetit.vt no.j̃.đ evic.l.j.in fi.

m In fraudẽ.non valẽt.vt.ff.e.ſi qs locuples.ꝛ exigiṫ fraus ꝛ effectus in directis ꝛ ĩ fideicõmiſſaria ſolus eṽẽt[9].vt.j̃.q manu.nõ poſ.l.j.ꝛ fi.

n Si hẽditas.ſatis.i.ſatiſdationeꝫ.

o ¶ Offerẽs.de ſolido ſoluẽdo creditorib[9].vt inſtitu.de eo cui li.ca.bo.adijciuntur.§.j.

p Contra voluntatem.ſ.vltimã.

q ¶ Liberũ.ſiue ſuum ſeruũ ſiue heredis.ſec[9] in extraneo ſuo.vt.ff.eo.ſi quis ita.§.qđ conſtitutum.differt tñ ꝛ in alio ſeruus heredis ab extraneo.vt.ff.đ leg.ij.l.vnũ ex familia.§.ſi rẽ tuam.ꝛ facit.j̃.qui non poſ.ad liber.per.l.ij.et j̃.ꝑ emp.l.ij.ꝛ.ff.de manu.l.ſeruus.§.fi.

r ¶ Ne videaris.ff.de iuſti.ꝛ iure.l.j.§.veluti ꝛ patrie ꝛ parẽtib[9] eſt obediendum.

s Cum teſtator.ꝑſtitit.i.ſtatuit.

t ¶ Non poſſit.i.nõ dedit libertatem ad dieꝫ: ſed ſub conditione.vt arg.s̃.de nupt.ſãcim[9]. Sed ɔtra.s̃.quãdo di.leg.ce.l.ex his.ff.eo.ſi ita ſcriptũ fu.ticius.et l.qui duos.§.fi.ꝛ.s̃.de vſufru.l.ambiguitatẽ.ꝛ.j̃.de fideicõ.lib.l.ſi fideicommiſſaria. Sed hic tempus incertũ adiectum fuit:ibi certum.ſic ꝛ.ff.de lega.j.ſi ſic.§.primo.

v Seruo.nemo poteſt dare.vt.j̃.de his qui a non domino.l.ij.ꝛ inſtitu.de ſingu.re.per fideicom.re.§.libertas.ſed an trahatur ad fideicõmiſſariã. Reſpon.nõ.vt.ff.de leg.j.ſeruus legatus.§.ſi ſeruus. Sed arg.contra.ff.de fideicom.lib.l.generaliter.in fine.ꝛ.§.ſi quis ſeruo pignorato.ꝛ.ff.ad trebel.l.cogi.§.ſed ꝛ ſi ſeruo.Sed dicas ꝙ illud qđ dicit ille.§.ſi quis ſeruo pignorato ex benignitate dictuꝫ interpretatur.Jtem videtur contra.ff.eo.ſi fructuariuꝫ.ſed certe immo concordantia eſt.

x Directis.pilei.niſi in caſu.vt.j̃.de lati.lib.tol.§.ſed ꝛ q dñi.

y ¶ Si nulla iuris impediat ɔſtitutio.prohibenṫ enim quandoqꝫ manumitti.vt.s̃.e.l.ij.ꝛ.l.cõtra.ꝛ.l.in fraudem.

z ¶ Orcini.i.directo manumiſſi.ab orthos qđ eſt rectum.inde orthodoxus.i.recte glorians:vel orcinus qui manumittiṫ ab eo qui tendit ad orcum.i.mortem ſiue infernum. Orcini q ſunt.

a ¶ SI iure. ꝓponas. nam tunc valet. vt.s̃.de codicil.l.fi.ſed certe imo. ⁊ ſi hoc non dicitur. vt.ff. de fidei/cō.libe.l. in teſtamēto. ſed ſpeciale eſt ibi ī qui buſdam perſonis: vel repetiuit ibi teſtatoꝛ ab inteſtato.

b SI heredes.ſolē/niter.hodie nu/da volūtate. vt inſti.de here.quali.⁊ dif.§.fi.

c ¶ Non potuit. vt et s̃.eo.libertas.

d ¶ Delatā.timoꝛe cre ditoꝛum. vt ⁊.s̃.ſi quis omiſ. cā te.l.ij. in fine. ⁊ hoc āteq̃ ſit adita. vt s̃. de repudi. her̃.l.iiij.

e ¶ Prouidebit. ꝑ edi ctum ſi qs omiſ. cā teſ. vt.s̃.ſi qs omiſ. cā te.l. ij.in princ.

Statuli/ber qs vr̃

f STatuliberis.ſta tulibero.i. cui li bertas relicta eſt in diē vel ſub ɔditione. Alc.

g ¶ Nocere pōt. vt et ff.de fideicō. lib. gene/raliter. in fi. ⁊ de ſtatu libe.l.ſtatuliberum.in medio ⁊ in fine. legis quod eſt hodie genera le.vt.s̃.cōia de leg.l.fi. §.pe.⁊ auf.res que.

h DIrectas. ſi le/gitimis .i. lati nis.ſic inſti. de verbo. obli.in pꝛin.⁊.j.de ſen ten.l.iudices.

i CVm cōſtitutio. cuius verba ha bes inſti. de eo cui lib. cau.bo.adđci.§.j. ⁊ op time huius legis inten tio exprimitur. s̃.eo. ſi hereditas.

k ¶ Sine teſtamento. puta in codicillis tamē vt.ff.de fideicō.lib.l.ij. ⁊.iij.⁊.iiij.in prin.

l ¶ Libertates. vl' etiā vnam libertatem.arg. ff. de nego.ge.ait ꝑtoꝛ. §.negocium.

m ¶ Voluerit teſtatoꝛ. aſſume cum hec decla/ret ɔſtitutio predicta.

n ¶ Varie dubitatio/nes. ⁊c̃. qꝛ quattuoꝛ ex hoc vſq3 ad.§.ſ3 ſi qui/dem.

o ¶ Venierint.a credi toꝛibus.

p ¶ Admodū.i.valde.

q ¶ Nihil noui patian tur.quidem reſciſſionē ſed non de nouo: quia ⁊ olim ſimiliter vl' per priuilegia: vel vt dꝫ.s̃. ex quibus cau. ma.l.fi. Vel foꝛte reſtitutione eius heredis qui abſti/nuerat vel repudiaue/rat. Item bene dicit ſe/pe:qꝛ non ſemper ⁊ ita aliquid noui patiūtur: licet non in totum.

¶ Teſtamentū inualidū ad cauſam inte ſtati nō trahit̃:niſi ſit clauſula inteſtati ad iūcta.ſubaudi:vel equipollēs vt iuramen tū.h.d.Bal vel ſic. Si teſtamētū nō valet libertates in eo relicte nō debent̃ niſi i eo eſſet clauſula codicillaris.h.d.Saly.

¶ Iidem.aa.⁊.cc.laurine. Lex.xj.

SI iure non ſubſiſtit teſtamen tum in hoc:nec libertates cū non fuiſſe adiectum vt pꝛo codicil/lis ſcriptum valeret pꝛoponas[a] re/cte datas conſtabit.

¶ Colluſio heredis non ꝑiudicat liber/tati:ſiue hoc faciat poſt aditā hereditatē ſi ue ante:dummodo faciat in fraudem hoc dicit Salyce.

¶ Iidem.aa.⁊.cc.Ryſo. Lex.xij.

SI heredes iure facto teſtō ſo lēniter[b] adierit hr̃ditatē:ex te ſtamēto tibi libtas q̄ſita poſtea col/ludētibꝰ tā ſcriptis hr̃dibꝰ q̄3 ab in/teſtato vendicātibꝰ ſucceſſionē adi/mi nō potuit[c]. ¶ Nō ſi ſpōte repu diauerit ſibi delatā[d] ſucceſſiōe3 om nia que ī teſtō fuerāt ſcripta deficiſ ſe cōuenit. ¶ Si vero vt vos de/fraudarent heredes libertate collu ſiſſe hos pꝛeſes animaduerterit:fm̃ hec que diuus pius antoninus con ſtuit:libertatibꝰ ɔſuli ꝓuidebit[e].

¶ Statuliber nō poteſt alienari in pꝛe/iudiciū libertatis conſequende conditiōe eueniente.hoc dicit Salycetus.

¶ Iidē.aa.⁊.cc.marciali. Lex.xiij.

STatuliberis datā libertatem adimi ab hr̃de nō poſſe certū eſt nec alienatio nec vſucapio ſtatu/libero[f] quominus exiſtēte ɔditione libertatē conſequat̃ nocere poteſt[g].

¶ Ta3 grecis q̃3 latinis verbis relinqui poteſt.hoc dicit Saly.

¶ Imperatoꝛes Thedo. ⁊ Valē. aa.Floꝛentino. Lex.xiiij.

DIrectas libertates grecis [h] verbis liceat in teſtamētis re linq̃re vt ita libertates directe date videantur: ac ſi legitimis[h] verbis eas teſtatoꝛ dari iuſſiſſet.

¶ Pꝛimo recitat circa illa3 in effectu[i] cō ſtitutionē diui marci.Secundo circa illa3 dubitationes exoꝛtas decidit ſecunda ibi varie dubitationes.h.d.Salice.

¶ Impatoꝛ Iuſti.a. Iohan.pꝛe/fecto pꝛetoꝛio. Lex.xv.

CVm ɔſtitutio[i] diui marci de claret: ſi qs ɔdito teſtamēto vel ſine teſtō[k] moꝛiēs vt locꝰ fiat ab inteſtato ſucceſſioni libertates[l] reli/querit:nemo aūt adire vult defun/cti hr̃ditatē eo q ſuſpecta eſſe videa tur:⁊ fuerint libertates foꝛſitā: ⁊ ſi/ne ſcriptis fideicōmiſſarie relicte: li cere vl' cuilibet extraneo: vl' vni ex ſeruis:q ⁊ ipe libertati donatꝰ eſt:⁊ ꝓ ſua piclitat̃ ɔditiōe:adire hr̃dita/tē ſub hac ɔditiōe et ſatiſdatiōe q ⁊ creditoꝛibꝰ oībꝰ ſatiſfaciat:⁊ liber/tates īponat his qbꝰ voluerit teſta toꝛ[m]. ¶ Varie dubitatiōes[n] ex hac ɔſtitutiōe emerſerūt. nā ſi res hr̃di tarie hr̃de mīme.inuēto venierint[o]

an ⁊ poſt vēditiōe3 earūde3 reꝝ poſ ſibile eſt:vl' ſeruū vl' quēlibet alium adire ⁊ recuꝑare qdē ab emptoꝛibꝰ res: ſatiſfacere autē libertatibus et creditoꝛibꝰ querebat̃: ⁊ licet diuus ſeuerus ſemel rebꝰ vēditis hoc nō admiſit: nobis tamē vlpiāi ſn̄ia ad modū[p] placuit:maxie ꝓpter liber/tates ne depereant:⁊ poſt vēditio/nem rerū annale remediū dare di/ui marci cōſtitutioni intra qō credi toꝛibus oībus ſatiſfiat ⁊ emptoꝛes nihil noui patiant̃[q] qui annalē ſepe ſentiebāt reſciſſionē: ⁊ licere ſuo q libertati donatꝰ eſt:vl' aliȷ̄ cuida3 ex traneo:vel āte vēditionē rerū: vel poſt venditione3 ītra annale tēpus adire hereditatē: ⁊ res recuperare pꝛius ſatiſdatiōe dāda:vt tam liber tatibus q̃3 creditoꝛibus ſatiſfaciat. ¶ Si autē libertatibꝰ qde3 oībus ſatiſfare qs[r] polliceat̃:creditoꝛibus autem nō inſolidū. ſed in parte ſol/uere creditū.illi aūt[s] huiuſmodi pa ctione3 admiſerit: ſancimꝰ ⁊ in hu/iuſmodi caſu ɔſultiſſimi ꝑncipis lo/cū hr̃e ɔſtitutiōe3: ⁊ eū modis oībꝰ admittēdu3 eſſe cenſemꝰ:maxie[t] cū ex volūtate creditoꝝ hec interponi tur nolentibꝰ etem̄ creditoꝛibꝰ ad/mitti talē pactionē nullo modo con cedimus. ¶ Si uero quidē ex ſer uis libertatē amplexi fuerit: aliȷ̄ au te3 cēſuerint eſſe reſpuedā: ⁊ in hūc caſu3 extendēda eſt diui marci oꝛa/tio:ꝓculdubio ⁊ in hac ſpecie audi/endus eſt petitoꝛ hereditatis ⁊ ma/neat liberū arbitriū ſeruoꝝ: ſiue ad libertatē venire volūt: ſiue in ſerui tute remanere[u]. l3[x] eni3 romanā ci/uitatē recuſare nemini[y] ſuoꝝ licitū ſit:tū in hoc caſu ne ꝓpter quoꝛūdā indeuotiōe3 aliȷ̄ maneāt in ſeruitu/te. Volētibus quidā oībus ſeruis li cere in libertatē ꝑuēnire. nolentibꝰ aūt quibuſdā vel recuſantibꝰ ſpon tanea3[z] ſeruitutē īminere op3:⁊ quē patronū hr̃e noluerit dñ3 ſuū ⁊ foꝛ/ſitan acerbū ſentiāt. ¶ Si vero nō oēs libertates adimplere pollicitꝰ fuerit:ſed certū numerū ſeruoꝛū ex his q ad libertate3 venire iure ſunt iuſſi:melius eſt ſi quidē res heredi tarie[a] ſufficiūt ad implēdos credito res etiā oībus ſeruis dare liberta/tem ⁊ ſi hoc pollicitꝰ nō eſt. ¶ Sin aūt deeſt in exſoluēdis creditoꝛibꝰ hūanīꝰ ē vt pauci ſaltē ꝑueniāt ad li bertatē:ſ3 h̄ qdē ātiqs[b] dubitationi bus remediū īuenimꝰ[c]: belliſſima3 aūt repletiōe3 ꝑfate ɔſtitutōi donā tes ſancimꝰ ſi nō vnꝰ veniat hr̃dita tis petitoꝛ.ſ3 plures qde3 vno mo/mēto vterq3 vel ampliores omibꝰ detur licentia cōiter hereditatē adi re pꝛiꝰ ſatiſdatione ab omibus dan da: vt creditoꝛibus ⁊ libertatibꝰ ſa tiſfaciāt. ¶ Si naūt ꝑ interualla tē/

Hoc facere

r ¶ Quis. petēs bona adđci ſibi.

s ¶ Illi autem. ſc3 cre ditoꝛes.

t ¶ Maxime cu3.pleo naſmos.i. adiectio ſu/peruacui verbi.na3 ſta tim ſubđcit volentibus ⁊c̃. ſi abundat maxime vt ⁊ al's.s̃.de reſcindē. ven.l.j.ff.ſi qs omiſ.cā teſta.l.ij.in fi.

Pleonaſmos q̄lis figura eſt

v ¶ In ſeruitute rema nere. ſecꝰ ſi nullus de ſeruis velit libertate3. nam tūc diſtinguo an ille qui petit bona ſibi adđci ſit de ſuis an nō. pꝛimo caſu admittit̃.ſe cundo nō. vt inſtit. de eo cui liber.ca.bo.adđ. §.hec cōſtitutio.

x ¶ Licet. em̄.i.q̃uis.

y ¶ Nemini ſeruoꝝ.ſ. al's. Et ſic no.regulam q ſerui inuiti libertate3 cōſequūtur; vt hic.⁊.ff. de here.inſti.ſi vo lex. §.j.⁊ inſti.de here. iſti. §.ſi vero. ⁊ inſti. de he re.quali.⁊ dif.§.j.Sed fallit hic in caſu quē po nit hec lex. nā cū eiꝰ fa uoꝛe ſit inductu3. vt ſic bona petātur: poteſt ei fauoꝛi renūciari. vt.s̃. de pac.ſi quis in cōſcri bendo. Ite3 fallit i alio caſu quem habes.ff.de fideicō.lib.l. ſed ſi alie/nare.que eſt cōtra huic regule vbi legatū erat dño ſerui. vt ſeruū he/redi venderet q heres manumitteret. ſed cer te poteſt ibi reſiſtere do mino vt nō accipiat le gatū:ſed eo accepto nō poteſt reſiſtere qn ma/numittatur: vel ibi nō recuſauit libertatem ſ3 volebat vendi heredi qui non erat ſoluendo a quo relicta eſt fideicō miſ.libertas. Item ſe/cus eſt in emancipatio ne que non datur inui to. vt in auſ.quibꝰ mo. na.effi.ſui.§. generali/ter.col.viij.

Serui inuiti libertatem ɔſequunt̃ niſi in certis caſibus.

z ¶ Spontaneam. ſic ⁊.s̃. de neceſ. ſeruis.l. finali.

a ¶ Res hereditarie.ꝑ ter ſeruos.

b ¶ Antiquis. ſubau/di ſupple.

c ¶ Inuenimus. id eſt induximus:id eſt dum pꝛius conueniatur poſ ſeſſoꝛ. vt.ff.ſi quis omiſ ſa cau.teſta.l.ij.

a ¶ Hoc facere. ſcilicet. ſatiſdationem.
b ¶ Annale. computandum ex quo primus petitor adiuit iudicez. vt j. in fine legis.
c ¶ Totos. i. omnes.
d ¶ Ab. eo. ſ. ſeruo.

Cõtinuatio

¶ De lege fuſia cania tollẽda. Quia lex fuſia canina directis impediebat libertates de quibus dictum eſt: ⁊ fideicõmiſſarias de quibus dicem⁹. de lege fuſia inter vtraſq; libertates loquamur. Azo.

e Seruoꝝ. exẽplũ q ergo valet in contractibus ⁊ i vltima volũtate ⁊ econtra: vt hic ⁊ inſti. e. ⁊. ff. de pac. l. pactum.

Cõtinuatio.

¶ De fideicõmiſſariis libertatibus. Expediuimus. ſ. de libertatibus directis nunc dicamus de fideicõmiſſariis. Az.

f Cum ppõas legitimo. i. agnato. vt i. ſti. de legi. ag. tu. in prin.

g ¶ Nullo iure. immo ꝯ. vt. ff. eo. in teſtamento. Sol. ibi in pſonis illis ſpeciale.

h ¶ Pecunia. vel aliis duob⁹ modis puta gratia agnati vł odio ſerui.

i ¶ Coget. vt ⁊. ſ. ſi qs omiſ. cã teſt. l. j. dũ tam prius conueniatur poſſeſſor. vt. ff. ſi qs omiſ. cau. teſt. l. licet. ſecundũ quoſdam.

k Quãuis. non infirmat. valet ergo libertas vt hic. ⁊. ff. de manu. teſta. cũ ex falſis. ⁊. ff. de iurepat. l. pe. §. fi. Sed ꝯ. ſ. de pe. he. l. fi. §. pe. vbi ex falſo teſtamento nõ cõpetit libertas. Solu. hic fuit pſtita ⁊ bona fide: ibi nõ. Uel ibi a lege dabaƭ libertas. h ab hoĩe q̃ idẽ recidit. Uel illa corrigit iſtam. Sed cũ heres dederit hunc ſeruũ q̃ſi legatarĩ credẽs factum eius nõ videƭ tranſtuliſſe dñiũ. vt. ff. de condi. cau. da. l. iii. §. ſubtilius q ſi eſt q̃do ſeruo aliẽo dedit libertatẽ. Rñ. dic q heredis fuerat ſuus vel alienus ⁊ heres rogat⁹ de redimẽdo ⁊ preſtando. vñ tanq̃ ſeruuz heredis nõ tanquã legatarĩ dedit: ⁊ hoc erat verũ ⁊ ſic tranſtulit dñiuz ⁊ ſm hoc etiaz ſoluitur dictum contrarium.

Libertas an cõpetit ex teſtamento falſo.

l ¶ Uiginti aureorum. quos ſoluet mãumiſſus heredi. vt. ff. de inoffi. teſt. papinianus. §. fi. ⁊ l. ſeq. Accur.

porũ hoc fiat: qui prim⁹ veniat habeat p̄rogatiuã ſi etiã ſatiſdationẽ p̄ſtare põt. ¶ Illo autem ceſſante hoc facere[a] aliĩ gradatiz ſm tempora petitiõis ſuccedãt ⁊ hoc itra ãnale[b] tp̃s obſerueƭ. ¶ Si autem vno pollicẽte quoſdã liberos facere: nõ aũt totos[c] alius emerſerit ſatiſdationẽ patus idoneã p̄ſtare q oĩbus creditoribus ⁊ oĩbus libertatib⁹ ſatiſfaciat: equiſſimuz eũ eſt admitti: vt oĩs libertates indiſtincte celebrenƭ: q priuilegiũ damus nõ ſolũ ſeruo q libertate donatus eſt: ſed ei cui nulla libertas relicta ẽ vt aliqd venuſtũ euẽiat: vt per eũ cui relicta libertas nõ ẽ: aliis libertas imponaƭ. ¶ Sed ſi quidez añq̃ꝫ prior hereditarias res ⁊ libertatẽ accipiat hoc eueniat: ſecũdo pretori vel tertio vel deiceps ampliores libertates pollicẽtibus fieri locũ cẽſemus. ¶ Si aũt iam rebus ſeruo q primus petiit hereditatem datis ⁊ libertatibus ab eo[d] quibuſdam ſeruis hereditariis impoſitis qdã ſeru⁹ alius hereditarius vel qlibet extraneus hoc facere maluerit: licebit quidẽ hoc impetrare: ⁊ ſub maiorib⁹ pollicitationib⁹ ⁊ ſatiſdationibus hereditatẽ accipere.

¶ Sꝫ prior i libertate petitor maneat lꝫ res ob eo diſtrahanƭ ⁊ his oĩb⁹ itra ãnũ (ſꝫ q dcm̃ ẽ) celebrãdis ex q̃ p̄or petitor iudicem adierit.

¶ De lege fuſia canina tollenda.

¶ Statutũ in cõtractib⁹ ſi eſt magis fauorabile q̃ ſtatutũ in vltimis voluntatibus dꝫ porrigi ad vltimã volũtatẽ. h. d. Bar. vel ſic. Dic q aliquo tẽpore viguit lex fuſia canina q̃ phibuit libertates in teſtamẽto relictas valere que hic tolliƭ. h. d. Sali.

¶ Idem. a. Menne. prefec. pre.

Ti. iii. Lex vnica.

Seruorũ libertates in teſtõ relictas taz directas quã fideicõmiſſarias ad exẽplũ[e] inter viuos libertatũ idiſtincte valere cẽſem⁹: lege fuſia cania decetero ceſſãte: nec ipediẽte teſtãtiũ p ſuis ſuis clemẽtes diſpoſitiões effectui mãcipari.

¶ De fideicõmiſſariis libertatib⁹

¶ Hr̃ditate nõ adita libertas i teſtõ relicta nõ debeƭ niſi fuerit ab iteſtato repetita vel hr̃s corrupt⁹ pecũia omiſerit. h. d. Sa.

¶ Imp. Seue. ⁊ Ant. aa. Prio.

Tit. iiii. Lex. j.

Cꝫ ppõas hereditatẽ ei⁹ teſtõris adităn nõ eſſe a q̃ tibi fideicõmiſſariam libertatẽ relictã dicis: ⁊ ab iteſtato aliũ q̃ꝫ q ſcriptus erat hr̃ditatẽ poſſediſſe ſi nõ a legitio[f] q̃ qꝫ hr̃de fideicõmiſſaria libertas repetita ẽ: nullo iure[g] p̄ſtari eã ab eo q rogatus nõ eſt deſideras.

¶ Plane ſi pecũ ia[h] accepta hr̃dẽ iſtitutum omiſiſſe hr̃ditatẽ docueris: libertatẽ tibi p̄ſtare cogetur[i].

¶ Ex falſa cã dñiuz traſſerƭ ⁊ libertas data nõ reuocaƭ. h. d. Bal. vł ſic. Si legatari⁹ putãs mãumittat ſuũ ſibi traditũ tꝫ libertas lꝫ legatũ poſtea pnũcieƭ falſũ. ſꝫ vigiti aurei a mãumiſſo ſt p̄ſtãdi. h. d. Sa.

¶ Impa. Ant. a. valerio. Lex. ii.

Quãuis codicilli qbus auũculo defuncte legat⁹ eſſe videris falſi pnunciati ſunt: tñ ſi ante motã criminis qõnez iuſtã libertatem es a legatario ꝯſecutus: poſterior euẽtus nõ infirmat[k] ita datam libertatẽ. ¶ Plãe ſm diui adriani cõſtitutionẽ datur heredi viginti aureoꝝ[l] repetitio.

¶ Natus ex ancilla ſub cõditione libera ante ꝯditionis euẽtũ eſt ſuus. Saly.

¶ Impa. Alex. a. Lucio. Lex. iii.

Cum libertatẽ mulierib⁹ ſub cõditione datã ppõnas: qd dubiũ eſt eos qui ex his ante impletã eaz edũtur: ſuos naſci ⁊ ptinere ad heredes iure dñii. ¶ His eniz demũ ſuccurſum eſt qui poſt morã p̄ſtande libertatis pgeniti ſunt: vt liberi ⁊ ingenui[m] nati videantur.

¶ Si ancilla ab herede manumittẽdi ei⁹ voluntate moueƭ vt libera liberum parit alś ſecus. h. d. Saly.

¶ Idem. a. Adriano. Lex. iiii.

Si voluntate dñi[n] in libertate eſt morata[o] cui fideicomſaria libertas relicta fuit ſm ſenatuſcõſultũ ⁊ ꝯſtitutiões ad id ptinẽtes ciuis romana facta igẽuos peperit. ¶ Sed ſi nunq̃ꝫ ab ea libertas petita ẽ: ſibimet iputari dꝫ cur interea pgeniti ex ea ſerui[p] ſunt[q].

¶ Iure iſto minor. xx. annis. nõ poterat in teſtamento relinq̃re libertatẽ. h. d. Sal.

¶ Idem. a. dionyſio. Lex. v.

Minor annis[r] lege diffinitis nec p fideicõmiſſum[s] libertatẽ ſup̄mis ſuis elogiis reliquere p̄t niſi his quoꝝ cãm[t] pbare põt.

¶ Põt p fideicõmiſſũ ſeruo alieno libertas relinq: ⁊ lꝫ dñs nolit vẽdere legatũ nõ abrumpiƭ ſꝫ differƭ in craſtinũ donec forte mutauerit ppoſitũ volũtatis. h. d. Bal. vel ſic. Licet dominus ancille nolit eaz vẽdere nõ deficit legatũ libertatis ab herede quãdocũq; poſtea preſtande. h. d. Saly ce.

¶ Idẽ. a. Maximo. Lex. vi.

Deberi etiã aliene[u] ancille fideicõmiſſariã libertatẽ placuit: nec deficit hoc debituz ſi interim dña ſi mõ nihil ex iudicio eius[x]

m Cum libertatez. ⁊ ingenui. vt ⁊. ſ. ad orfi. l. quidam. Et vt tollas ꝯria ſic diſtigue aut non eſt adita hereditas ab herede aut eſt adita. Primo caſu ſi fiat dolo malo heredis mora ſerui naſcuntur ſed tradentur matri ad manumittendum vt. ff. e. ſi quis rogatus. i fi. ⁊ idem ſi heres deliberat de adeũda hereditate. nã etiam tunc traduntur matri ad manumittẽdum. vt. ff. e. ſed ſi non data. j. reſpõ. ſecus ſi iõ retardabat adire: q2 ſe iſtitutũ ignorabat: quia tunc naſciƭ ſeruus ⁊ ipſe heres manumittit. vt ff. e. ſed ſi nõ data. ii. rñ. Secundo caſu qñ. ſ. eſt adita hereditas aut retardatur mãumiſſio ſtudio heredis ⁊ naſciƭ partus ingenuus vt hic. ⁊ ff. eo. l. cum đo. §. apparet. ⁊. l. ſi quis rogatus. in prin. aut non ſtudio heredis ⁊ tunc naſcitur ſeruus ⁊ matri traditur ad mãumittendũ. vt. ff. eo. ſi p̄gnans. ⁊ ſi mater nõ accepit vel acceptuz nõ manumittit cõpelliƭ: vel heres manumittit. vt. ff. eo. ſi mater. ⁊ hoc niſi fiat mora ex voluntate defuncti. nam tunc interim natus ſeru⁹ remanet heredis. vt. ſ. p xi. rñ.

n Si voluntate dñi. ideſt heredis.

o ¶ Eſt morata. i. ſtetit vt libera ex volũtate domini: quia mãumiſit vł dixit vade ſta vt libera. vt. ff. de acqui. poſ. qui abſenti.

p ¶ Serui ſunt. ſed matri traduƭ ad mãumittẽdum. vt. ff. e. ſed ſi pregnans. ⁊. l. cuz vero. §. apparet.

q ¶ Sunt. contra. ſ. de iure emphi. l. ii. §. iii. ⁊ j. de ꝯbẽ. ſtip. l. magnã. vbi ſufficit diem venire multomagis in libertate ab ea que non petiit. ſ.

r Minor ãnis. alś xx. alś lege diffinitis.

s ¶ Nec per fideicõmiſſum nedum directa. vt hic. ⁊. ff. de ma. te. l. nec militi. ⁊. ſ. đ te. mi. ſi rufinus. ⁊ hoc in ſuis ſec⁹ in alienis. vt. ff. de manu. vin. l. ſi quis rogat⁹ in princi. hodie tamen hec lex corrigitur. vt in auƭ. vt ſpõ. lar. §. j. coll. iii.

t ¶ Cauſam. que cauſe numerantur. inſti. qui ma. nõ poſ. §. eadem.

u Deberi. alien. ⁊ hoſtiũ ſeruo. ⁊ etiã libero homini qñ qꝫ. vt. ff. eo. l. generaliter. §. hoſtiũ ſeruo. ⁊. §. ſi homini.

x ¶ Eius. ſ. teſtatoris.

Ancilla ſub cõditione libera ſi ante ꝯditionez pariat an ſint filii eius ſerui vel liberi

a ¶ Perceperit.quod eſt.j.nã tunc cogetur ad vendendũ.vt.ff.ad legem fal.ſed ⁊ ſi non ſeruus.niſi haberet auxiliũ minoris etatis.vt.ff.ꝺ mino.ſi minor annis ſeruũ.Et no.deberi relictum licet voluntati nõ pareatur:q2 per eum non remaneret.vt.ff.de leg.iij.pater.§.tuſculanus.⁊ de leg.j.ſi fundum per fideicõmiſſum.§.iulianus.

f ¶ Et ſi nõ.videaƭ.aſcripta.i.nõ preſtita libertate.vt ⁊.ꝯ.ꝺ neceſ.ſer.l.quidã.§.j.ſed certe imo videƭ directa.vt inſtit.qui da.tu poſ.§.j.que eſt ꝯ.Sol.ibi in teſtõ h in codicillis.Uel hec corrigitur p illã.Uel hic liberũ credidit.Uel hic putauit alienuꝫ.Uel hic diligebat hr̃dem in tantũ vt ſit veriſimile ꝙ velit ei⁹ eſſe libertũ: ⁊ magis ꝙ orcinum.

Libertas ſi ꝟuo alieno relinquaƭ qd iuris.

b ¶ Tempore ꝓcedẽte.ꝙ differƭ nõ auferƭ.vt iſtit.de ſing.re.ꝑ fideicõmiſ.re.§.libertas.Iteꝫ not.ꝙ dicit ẽt aliene.vt ff.e.alieno.Et diſtigue: q2 aut rogaƭ heres mãumittere ſeruũ aut legatari⁹.ꝑrio caſu aut ſeruuꝫ teſtatoris aut hr̃dis aut legatarij vel alterius extranei.ſi teſtatoris cogitur eũ mãumittere.ꝙ ſi latitat fit orcinus libertus ꝑ ſenatuſcõſultũ rubrianũ.vt.ff.e.cũ vero.§.ſubuentũ.ſi heredis.⁊ tunc teneƭ mãumittere.ſi vo latitat eripiƭ ſeruus ex fideicõmiſſo i libertatẽ ⁊ amittit heres ius patronat⁹ ex vicião ſenatuſcõſulto.vt.ff.e.ſi eũ.§.ſi qs ſeruũ.⁊.l.ñ tm̃.§.artificuliano.ſi legatarij aut is agnouit legatũ ⁊ cogiƭ ꝑſtare heredi ad mãumittendũ:aut nõ agnouit:⁊ tũc nõ cogiƭ:vt ex hac lege habeƭ ſi extranei:cogiƭ manumittere ſi poteſt iuſto ꝑcio emere.vt.ff.e.aliẽo.§.ſi is cui⁹.ſi vero legatarius eſt rogat⁹ manumittere ſeruũ:aut talis ẽ ſeru⁹ q nõ põt ad libertatẽ peruenire.quo caſu etiam legatũ eſt inutile.aut ꝑt tũc ſubdiuidiƭ q2 ſi legatarius agnouit legatũ cogitur nanumittere ẽt lõge maioris precij ſeruũ.niſi bñficio etatis reſtituaƭ ad omittẽdum legatũ.ſi nõ agnouit nõ cogitur mãumittere:⁊ hoc ſi ſeru⁹ ſit ipſius legatarij.ꝙ ſi eſt extranei:ſi põt emere ꝓ tãto ꝗtum eſt legatũ cogitur manumittere: alias non.vt.ff.e.generaliter §.ſi qs alienũ.⁊.ff.ꝺ mino.l.minor.xxv.an.ſeruũ:ſed in detrahẽda falcidia eſt ſciendũ ꝙ ſi ea ꝺducta poſſet emere ſeruum deducit eam heres alias non.vt.ff.eo.ſi legatario.

c His quibus.manumittunƭ.vt inſti.de ſing.re.ꝑ fidei com.re.§.pe.⁊ hoc vt eos nꝯ vocet i ius.Item quo ad cõtra tabulas ſed nõ in ſeruitutẽ ex ingratitudine reuocet.Item nec operas poterit imponere niſi ſit filius patroni qui manumittit.vt.ff.de bo.liber.qui ex cã.⁊.ꝯ.de cõtra ta.l.patrõi.⁊.ꝯ.de lib.⁊ eo.lib.l.j.Et diſtingue hic cuius ſint liberti vt ⁊ diximus.ꝯ.⁊ in.l.pri.per.l.de act.emp.titius.⁊ de fideicom.lib.generaliter.§.ſi.

d Cum proponas.vxor fuit ſcripta heres cum filio.

e ¶ Non refragante:idẽ ſi cõtradiceret.nec em̃ põt.vt.ff.eo.lucius que eſt ꝯ.ſed hic ſubaudi maxime:⁊ hoc niſi iuſtam cãm hẽat refragandi.vt.ff.de ma.teſta.ſeruos.⁊ de leg.ij.cum quidam.⁊.l.cuꝫ pater.§.rogo.

q queue reliquerit libertatẽ ꝑcepe rit^a noluit vẽdere:q2 poſſit tꝑe procedẽte^b vbicũqꝫ occaſio redimẽde ancille fuerit ꝑſtari libertas.

¶ Manumiſſus ex fideicõmiſſo libert⁹ efficitur manumittentis.h.d.Saly.

¶ Idẽ.a.Nichomedi. Lex.vij.

His quib⁹ per fideicõmiſſuꝫ libertas ſuꝑmis iudicijs relinquitur eoruꝫ liberti efficiũtur a quibus mãumittuntur^c.

¶ Libertas peti põt ẽt ſi coheres in cui⁹ placito vel voluntate eſt poſita hereditateꝫ non adeat dũmodo iuſte non ꝯdicat hoc dicit Sa.

¶ Idem.a.Euthicſ. Lex.viij.

Cum ꝓponas^d fideicõmiſſariã libertatem ita tibi dataꝫ ſi vxori teſtatoris placuiſſet: lꝫ ea ñ adeũte hr̃ditatẽ ꝑtiere cepit ad filiũ ſolida hereditas.ñ refragãte^e tñ vxore teſtõriſ potes peteƭ libertatẽ

¶ Seruus tutor datus videtur in teſtamẽto per fideicõmiſſum liber eſſe iuſſus ſi teſtator ei⁹ ꝯditionẽ nõ ignorauit.Sa.

¶ Imperatores Uale.⁊ Gal.aa. Daphni. Lex.ix.

Et ſi non aſcripta libertate teſtator ſeruũ ſuũ tutoreꝫ filijs ſuis dederit: receptũ eſt ⁊ libertatis ⁊ pupillorꝫ fauore vt ꝑ fideicõmiſſuꝫ mãumiſiſſe eum videatur^f.

¶ Et ſi ñ ſuũ.ꝓpriũ ſꝫ alienũ ꝟuum ꝯditionẽ ei⁹ ſciẽs^g tutorẽ aſcripſerit eꝗ fideicõmiſſariã libertatẽ datã^h (niſi aliud euidẽter defunctũ ſenſiſſe appareat):prudentibus placuit.

¶ Libertas nõ perit lꝫ moriaƭ ille in cuius perſona tẽpus certũ ꝑſtãde libertatis erat appoſitũ.ſed cum tempus aduenerit debetur.h.d.Sa.

¶ Iidẽ.aa.Mercuriali. Lex.x.

Fideicõmiſſaria quidẽ libertas ita tibi relicta cũ teſtatoris fili⁹ ad ãnũ viceſimũqntũ ꝑuenisset nõ itercidit lꝫ hr̃dẽ inter ꝑſtitutã etatẽ deceſſiſſe ꝓponas: tꝑe q dẽ^i quo ſi viueret ꝑfinitã etatẽ impletur⁹ foret poſt ſpẽ libertatis ñ itercidere: vetus placitum eſt.

¶ Fideicõmiſſaria libertas eſt preſtanda:non autem competit ipſo iure.⁊ ſi latitat qui preſtare debet ſeruo ſubuẽitur a iure.h.d.Sa.

¶ Impera.Diocle.⁊ Maxi.aa. Flauiano. Lex.xi.

Si ſeruus fuiſti ac tibi per fideicõmiſſuꝫ libertas relicta fuerit:ꝓuides ſine mãumiſſiõe^k te ad libertatẽ ꝑuenire nõ potuiſſe:q̃ ꝑp ſi ꝟbis ꝑcarijs ꝯſtitutus ſeru⁹ libertatẽ accepiſti^l:adire ꝑſidẽ prouincie te oportet vt cã cognita ſi tibi deberi libertatem ꝓſpexerit:ad mãumittẽdũ eũ qui debet vrgeat.vel ſi latitet:ꝯ latitantem interpoſito^m decreto tibi ꝓſpiciat^n.

¶ Uerbũ cõmendo nõ inducit diſpoſitionem ſed quandam congratulationem.hoc dicit Bal.Uel ſic.Per verbuꝫ commendo non grauatur heres de manumittendo.h.d.Sa.

¶ Iidem.aa.⁊.cc.Pyreno.

Ex verbo cõmendo^o teſtamẽto vel codicillis^p nõ videri^q fideicõmiſſariã libertatẽ relictã eẽ:auctãte iuris declaraƭ. Lex.xij.

¶ Agnoſcens legatũ teneƭ parere indicio defuncti.hoc dicit Bald.vel ſic.Aliene ancille poteſt fideicõmiſſo libertas relinqui.⁊ teneƭ heres eam redimere vel eã vendere ſi ſibi relictũ agnouit.h.d.Sa.

¶ Iidem.aa.⁊.cc.Pitagoride. Lex.xiij.

Si te donatã ante mr̃imõiũ vxori ſue:poſtea.ei^r legato relicto teſtõ mãumitti ſeu codicillis ſeu ꝟbis ꝑcarijs a ſucceſſorib⁹ voluit^s:tã eos^t ad redẽptionẽ ⁊ manumiſſionẽ:ꝗꝫ eã^u q̃ in capiẽdis relictis defuncti cõſenſit iudicio teneri:tibiqꝫ fideicõmiſſariã deberi libertatẽ non ambigitur^x.

¶ In ventre exiſtenti directo ⁊ ꝑ fideicõmiſſum põt libertas relinqui.⁊ ſi plures naſcantur ſunt liberi.h.d.Sal.

¶ Imp.Iuſti.a.Iulia. Lex.xiiij.

Cum inter veteres dubitabatur ſi fideicõmiſſariã libertatẽ poſſibile eſſet relinq ꝟuoq adhuc i vẽtre portareƭ^y ⁊ hõ fieri ſpareƭ

¶ Nos vet⁹ iurgiũ decidẽtes libertatis fauore^z cẽſem⁹ ⁊ fideicõmiſſariã nec nõ directã libertatem ſuã firmitetẽ habere ſiue i maſculo ſiue i femia q queue adhuc i vẽtre vehiƭ: vt cũ libertate ſolẽ reſpiciat^a.

g ¶ Sciens.ſec⁹ ſi ignorans.vt.ff.eo.generaliter.§.ſi quis tutorem.

h ¶ Datã.vt.ff.de teſt.tu.l.ſi hereditas.§.fi.⁊.ꝯ.de teſta.tute.l.ſi pupillorum.

i Fideicõmiſſaria tꝑe qdem ⁊c.vt ff.de mãu.teſt.ſi ita ſcriptũ.⁊.ꝯ.de vſuca.l.ambiguitatẽ.⁊ ꝺ leg.j.ſi cui legeƭ.Sed ꝯ.ꝯ.de ma.teſta.l.cũ teſtõr.⁊ de nup.l.ſancim⁹ ſi qs.Sol.vt dixi.ꝯ.qñ di.le.ce.l.ex his.Itẽ videƭ ꝙ ſtatim ꝑſtãda ſit.vt.ff.e.l.fin.q̃ eſt ꝯ.Sol.ibi nõ intelligiƭ repetita ꝯditio a ſubſtituto q̃ vitiaret:⁊ ideo purũ eſt extunc.

k Si ſeruus.manumiſſiõe.vel eo ꝙ ꝑ mãumiſſione habeaƭ.vt.ꝯ.e.ſi voluntate.

l ¶ Accepiſti.ſ.ſpe ñ re.

m ¶ Interpoſito.id ẽ denunciatiõe vel lata ſententia.

n ¶ Proſpiciat.vt.ff.ꝺ indi.q ſe.⁊ hoc ꝑ ſenatuſcõſulta quattuor.ſcꝫ rubrianũ ⁊ tranſilianũ ⁊ damaſianũ ⁊ artificulianũ.que qñ locũ hẽnt habes.ff.de fideicom.liber.l.cũ vero.§.ſubuentũ.⁊.l.cũ q̃ſi.§.ſi plures ⁊.l.nõ tantũ.§.ſenatus ⁊.§.artificuliano.eſt ⁊ vincianũ ꝙ in ſeruo defuncti locũ nõ hꝫ ſed heredis.vt in eo.ti.l.non tm̃.§.ſed ſi non hereditarium.⁊ in.§.ſi quis.

Senatuſ conſulta quattuor ſeruis auxiliantƭ ꝑ libertate cõſequenda.

o Ex verbo cõmẽdo.ideſt laudo.vt h.⁊.ꝯ.familie herciſ.quotiẽs.i fi.⁊ ꝙ cũ eo.l.fi.⁊.ff.mãda.ſi vero nõ re.§.cũ qdã.⁊ de leg.iij.fideicõmiſſa.§.ſi ita qs.Alias diciƭ cõmẽdo.id eſt depono.vt.ff.de ver.ſigni.l.cõmẽdare.⁊.ff.depoſi.l.lucius.

p ¶ Codicillis.vt certo vel appoſito.

q ¶ Non videri.vt.ff.e.thais ancilla.§.lucius.

r Si te donatam.ei.ſcꝫ vxori.

s ¶ Uoluit.teſtator.

t ¶ Eos.ſucceſſores.

v ¶ Eam.vxorem.

x ¶ Non ambigitur.qui enim aliquid percipit cogiƭ manumittere vel vendere vt manumiſſio fiat.vt.ff.eo.generaliter.§.ſi quis alienum.⁊ facit.ff.eo.alieno.§.fina.

y Cum inter veteres.portaretur.de infante nato non eſt dubiuꝫ vt.ff.de manu.l.iuris ratio.

z ¶ Fauore.alia legata poſthumo alieno nõ relinquebantur.vt inſtit.de bono.poſ.in princi.

a ¶ Solẽ reſpiciat:ſic ergo naſcitur ingenuus naꝫ ingenuus is eſt ⁊c. vt inſtitu.

vt inſtitu. de inge. in principio. Sed videtur hoc falſum cū fideicommiſſaria libertas relinquitur nam heredis libertus erit. vt. ſ. e. hi q̃bus. que eſt cõtra. Sed dic q̄ hic fuit relicta fideicõmiſſaria libertas poſthumo: ibi nato. Vl refert tãtū ad caſuʒ vbi directa data fuit: nam vtrūq; poſſuit. ſ. Sit ḡ differentia inter fideicõmiſſariam libertatē ⁊ directam lʒ quo ad alia nõ ſit differentia. vt. ſ. cõia de leg. l. pe. Item opponitur hic conceptus habetur pro nato. ſed natus manumiſſus eſſet libertus. ergo ⁊ hic. Sed hillud verum cū de cõmodis eius queritur. vt ff. de ſtatu ho. q in vtero

Libertas directa ⁊ fideicommiſſaria q̃n̄q; differunt q̃n̄ q; non. Poſthumus habetur pro nato cuʒ queritur de eiꝰ cõmodo.

a ¶ Et. ſi ideſt q̃uis.

b ¶ Omnes. vt argu. ff. de lega. j. q filiabus. §. ſi qs ⁊ de tu. teſt. l. ſi quis §. j. ⁊ de reb. du. ſi ita fuerit. in fi. Sed arg. ʒ. ff. d ma. teſta. cum ex pluribꝰ. ⁊. ff. de lib. ⁊ poſthu. l. ij.

c ¶ Et maxie. vt ⁊. j. d cõi ſer. ma. l. fi. ⁊ arg. ff. de reg. iur. l. i obſcuris. ⁊. l. i ãbiguo. ⁊. j. q bo. cede. poſ. l. fin. ⁊ de pac. l. maiorē. ⁊ de reb. du. l. quotiens.

d Ancillam. a debitore. i. ab eo qui eam debet.

e ¶ Expectãda. ad hoc vt manumittat. erit eñ liber ⁊ ſine heredis manumiſſione. interpellari tamen debet heres vt ff. eo. cum vero. §. ſubuentum.

f Si quis. quã noiauerit. aretuſaʒ putat.

g ¶ Supeſt. i. dū viuit.

h ¶ Subtractꝰ. ſ. heres.

i ¶ Compelli. aufertur ergo ſibi electio pp cõtumaciã. vt. ff. de ſolu. l. j. ⁊. ff. de ſerui. l. ſi cui. ⁊ facit. ſ. eo. cum inter.

k ¶ Ex ſententia. que ad oẽs porrecta ẽ quodã modo.

l ¶ Inſtantia. i. contumacia.

m Cum qdam ſeruuʒ. in ſeruū eñ debet facere condemnationem cum eſt manumittẽdus ſecus ſi nõ eſt manumittendus q̃n̄q;. vt. ff. de leg. j. ſi domus. in. §. qui cõfitetur. ⁊. §. ſeq.

n ¶ Vitium. ſ. iudicis.

o ¶ Putamus. ex tempore huius legis.

p ¶ Condemnationem quid enim ſi proferatur:

⁊ ſi[a] mater ſua adhuc i ſeruitute cõſtans eū vel eã ediderit. ¶ Sin autem plures creati vel create ſint: ſiue vniꝰ fecit mentionẽ ſiue pluraliter nūcupauit nihilominꝰ oẽs[b] ad libertatẽ a primis veniãt cunabulis: cū in ambiguis ſenſibus meliꝰ ſit: ⁊ maxie[c] in libertate fauore eius humaniorẽ amplecti ſententiã.

¶ Factū iudicis ſupplet factuʒ hominis ad damnū ⁊ non ad cõmodū ꝯtumacis. h. d. Bal. vel ſic. Poſt moram in manumittendo ſeruus per iudicem ad libertatẽ eſt deducendus. d. h. Saly.

¶ Idem. a. Julia. p̄. p̄. Lex. xv.

Ancillã ſiue ſeruū cū fideicõmiſſaria libertas ei relicta ſit: ſancimꝰ ſi mora libertatis a debitore[d] facta fuerit ſnia p̄ſidis eripi in libertatem: ⁊ nullo facto aut voluntate ab herede expectanda[e] ſed talem hẽre eos libertateʒ quaſi ab ipſo teſtatore directis verbis fuerint libertatẽ ꝯſecuti: cum ſatis impium atq; abſurdū eſt heredes teſtatoris differre volūtates: maxime cum ad libertatem reſpiciunt.

¶ Si libertas fideicõmiſſaria eſt relicta vni ex liberis ancille quã heres elegerit: illo moriẽte nulla facta electione omnes ad libertatẽ p̄ducuntur. h. d. Saly.

¶ Idẽ. a. Julia. p̄fec. p̄. Lex. xvj.

Si quis in teſtõ ſuo rogauerit ſuū heredẽ ex liberis ancille ſue quã noiauerit[f] vnū quem elegerit ad libertatẽ p̄ducere: ⁊ cū ancilla vnū vel plures enixa eſt: heres neq; dū ſupeſt[g] in libertatẽ aliquẽ adduxerit: vel cū deliberat qs ad libertatẽ p̄ducẽdus eſt: ab hac luce fuerit ſubtractꝰ[h]. dubitabatur ab antiqs vtrū ne oẽs an qdaʒ aut nẽo ex his ad libertatẽ p̄ueniãt: ſʒ veteris qdẽ iuris altercatio multa ſibi ſup hmõi caſibꝰ reſonauit.

¶ Nos aūt hr̄dis coercẽtes malignitatẽ ſi nõ volūtatẽ teſtatoris adipleuerit ⁊ mox cū potuerit nõ elegerit vnū ex liberis ancille: ⁊ euʒ libertate dõauerit: ſancimꝰ cõpelli[i] nõ ſolū eū: ſed etiã heredes vel ſucceſſores eius oẽs ancille liberos in libertatẽ p̄ducere: neq; eñ hoc cõtrariū eſt ſnie teſtatoris. ¶ Cū eñ oĩmõ quendã ex his liberū eſſe diſpoſuit ⁊ nõ ad certū corpꝰ: ſed ad omnes reſpexerit ſi non pareatur eius voluntati: ſine dubio ex ſentẽtia[k] teſtatoris oẽs ad libertatẽ p̄ueniunt. ¶ Similẽq; eſſe diffinitionem cẽſemus: ⁊ ſi nõ ab herede ſed a legatario vel fideicõmiſſario teſtator rogauerit libertatẽ impõi. ſic etenĩ iuſto timore heredes ⁊ legatarij vel fideicõmiſſarij p̄territi ⁊ volūtatẽ teſtatoris adimplere ꝓcurent: ⁊ ſibi nõ ex oĩum libertate quãdam offerri patiant̃ iacturam.

¶ Qð ſi reclamauerit ſibi tale diſpendiū imputẽt: nõ ex n̄oſtra lege ſed ex ſua lugentes inſtantia[l].

¶ Fatuus ẽ ille iudex q cū res petit̃ i eſtimatione ꝯdemnat ſi res preſtari põt ⁊ dʒ. Vel ſic. Sententia dʒ eſſe cõformis libello alſ ẽ iniuſta. h. d. ⁊ ad hoc ſemp allegat̃ Bal. vel ſic. Ubi ſuus legat̃ mãumittendus. ⁊ hr̄s patit̃ ſecus litẽ ꝯteſtari tranſacto ſpacio duoꝝ mẽſiū liber efficit̃ iure patronatꝰ legatario ſeruato. h. d. Salicetus.

¶ Idẽ. a. Julia. p̄fec. p̄to. L. xvij.

Cum qdã ſeruū[m] ſuū ita legauerit vt legatarius libertatẽ ei iponat: heres ad hmõi legatū iprobe ꝟſatus ſeruū dare legatario dedignatus ẽ vt ẽt lite pulſet̃: ⁊ iudex nõ i ipſum ſeruū ſed i eſtimationẽ litis cõdẽnationẽ ꝓferat veteris iuris interp̄tes dubitabãt ne q obſtaculū libertati hac cã ꝓcedat. ¶ Et ſi placuerit eãdẽ dẽri libertatẽ a quo dãda eſt vtrū ne ab herede an a legatario. Et ſi hr̄s impõat libertatẽ an legatarius qð ex pecūiaria cõdẽnatõe accepit firmiter detineat: ſiue in totū: ſiue ex p̄te ſiue ẽt nihil. ¶ Talem itaq; altercationẽ reſecãtes miramur q̃re iudex q p̄poſitus eſt in p̄dicta cã nõ oĩmõ cõdẽnationẽ i ſeruū: ſed i eſtimationẽ eius fecerit: cū ipſius vitium[n] etiam huiuſmodi prebuit altercationi occaſionem.

¶ Unde ſi talis qð emerſerit: nullum qdẽ iudicẽ ita eſſe ſtultū putamus[o] vt hmõi ꝓferat condẽnationem[p]. ſed ſi legatarius imineat q̃tenus ei ſuus reſtituat̃: ⁊ poſt litem ꝯteſtatã duorū menſium ſpaciū effluxerit: cenſemus illico ad libertatem eripi ſeruū ⁊ illum qdem liberū eſſe: hr̄dem aūt ꝓ ſua indeuotione in omnes expenſas quas legatarius in lite fecit in quadruplum[q] ei condemnari. iure patronatus integro legatario ſeruando.

¶ De dedititia libertate tollẽda.

¶ Dedititij libertini erant qui per mãumiſſionẽ minorẽ libertatẽ cõſequebantur quia liberi efficiebant̃: ſed toto tẽpore vite ſue ſeruire tenebant̃. hanc cõditionem libertinoꝝ tollit lex iſta ⁊ vult q̄ eo mõ ſint liberti quo ſimpliciter manumiſſi ⁊ ab eis nõ differat. h. d. Saly.

¶ Idem. a. Juliano. prefec. pre. Titu. v. Lex vnica.

Dedititia ꝯditio nullo mõ i poſterū noſtrã rẽ publicã moleſtare ꝯcedat̃: ſʒ ſit penitus deleta: qa nec in vſu eſſe reperimus: ſed vanum[r] nomen huiuſmodi libertatis circunducit̃. Nos enim qui veritateʒ[s] colimus: ea tãtūmodo volumus in noſtris eſſe legibus[t] que re ipſa obtinent.

¶ De latina libertate tollenda ⁊ per certos modos in ciuitate romana transfuſa.

huic eniʒ qðni nõ reſpõdet. Sed rñ. idem eſſe q̄ eſſet cū alicui relinquit̃ pecunia vt alienū ſeruū emat. vt. ſ. eū emat ⁊ manumittat. vt. ff. eo. l. generaliter. §. ſi qs tutorẽ alienū. Vel dic q̄ heres ꝯuenit̃ a ſeruo vt manumittat: q2 legatū reſedit penes eū cuʒ onere ſuo. vt. ſ. de cadu. tol. §. pro ſcðo. nec legatarius tenetur reſtituere pecūiã q2 heres ſua cõtumacia ſenſit hoc damnū. argu. ſ. l. p̄xi. ĩ fi. ⁊ de tabu. exhi. locū. §. cõdemnatio. Vel dic tertio qð ſic: ⁊ tunc idẽ videt̃ q̄ eſt hic ſ. vt in libertate eripiat̃ elapſis duobus mẽſibꝰ a tempore litis ꝯteſtate. Quid ergo ſi interiʒ heres ſeruū vendat. Rñ. erit in p̄tãte ſerui cuius libertus eſſe velit ẽptoris vel rogãtis. vt. ff. e. l. generaliter. §. fin. ⁊ de act. emp. titius. nec reſtituit̃ p̄ciū vt mõ dixi.

q ¶ Quadruplū. q̄ ẽ ſpeciale. alias aut in ſimplū vt. ſ. de iud. l. properandum. §. ſin autem.

¶ De dedititia libertate tollenda. Quia mãumiſſionibus: de qbus explicuimus ſerui fiunt liberti: ⁊ libertoꝝ oliʒ triplex fuerat cõditio. dedititia: latina: ciuitaſq; romana: põit primo de dedititia ꝯditiõe: ⁊ ſubijcit poſtea de latina: que q2 ſublate ſunt põit de eis tollendis nõ ſeruandis hodie eñ ſola ciuitas romana ſibi locum vendicat. Azo.

Cõtinuatio.

¶ Dedititij erant qui ſine conditione ſe reddebant romãis. ⁊ q̃ʒdiu viuebãt ſerui erãt. poſt mortem vero in libertatem eripiebantur. vt inſti. de lib. §. libertinorū. ⁊ de ſuc. lib. §. fi. Quare ergo nõ dicebantur ſerui. Rñ. q2 ſucceſſorẽ habebant ⁊ omnino libertatem ſperabãt. Vel verius liberi erãt: ſed ſeruire tenebant̃ ſicut alias. j. cõia de manumiſ. l. i. §. ſin autem.

Dedititij ſerui quales ſine.

r Dedititia. vanum. nil eñ ſignificat dedititia libertas ſicut nec chimera.

s ¶ Veritatẽ. ſic. ſ. cõia de leg. l. ij. in fin. ⁊. ſ. ad orfi. l. ſi qua.

t ¶ Legibus. nõ opus eſt verbis quorum nullus ſequitur effectus.

¶ De latina libertate ⁊c. Et hec latina libertas tollitur. Et dicunt̃

Latini ſeruị q̄ ſunt.

latini qui toto tp̄e vite ſue erant liberi: ſed in morte eripiebātur in ſeruituten: ⁊ ſic nō habebant heredē. vt inſtitu. de ſuc. lib. §. fin. Et no. ꝙ in hac lege ſunt. xij. caſus. vel. xiij. in quibus olim fiebant latini. hodie ꝯ̃o per legem iſtam fiunt ciues romani ⁊ vere liberi. in omnibus aūt exceptis tribus ſeruatur iuſpatronatus illeſum. Accurſius.

vel ipſius patroni: ſed duo tantum teſtes interfuerunt. Rñ. conſequit̃ libertatem: ſed non quaſi ex vltima voluntate.

n ¶ Seruū ſuum. ſcilicet abſentem.

o ¶ Ita tamen. hoc ſubiunxit quia qui in codicillis māu mittitur non niſi mortuo teſtatore libertatem conſequit̃. hic aūt ſtatim cōſequūtur vt dicit. ⁊ hic eſt primus modus antique latinitatis in plenam libertatez deductus.

a ¶ Dam dediticij. ſublati ſint. vt. ſ̄. l. proxi.

b ¶ Qua propter. ideſt quare.

c ¶ Titubata. id eſt dubitata vel dubitabilis ꝓpter incertas vias ei⁹.

Satyra q̄liter accipitur.

d ¶ Per ſatyraz. i. per varietatez nimiā ſiue diuerſitatem introductaz. vt i decr. diſtin. ij. c. ſatyra. multe eniz leges ⁊ varie de ea tractabant: ſicut ⁊. j. dicit̃. Vel dic ꝓſimile dici ſatyrā q: vt ſatyrici ludētes iponūt laruā. i. barbam. vt etiaz iuuenis videatur ſenex qui nō eſt. ſic ⁊ hi dicebantur liberi non tamē erāt cū moriebant̃ ſerui.

e ¶ Ad ſimilitudinē antique. olim eñ romani ſubiugantes aliquam ꝓuinciam hoies eius ad aliam dirigebant ꝓuinciam. ⁊ vocabant̃ latini ideſt romani. nō tamen erant ſic ⁊ hi liberti vocabant̃ liberi non tamē erāt. vñ ⁊ ſicut illa miſſio ē ſublata eo ꝙ qñq̄ vel ꝯ̃ indigenas vel cōtra rēpublicā inſultabāt ⁊ non fit hodie hec trāſmiſſio ſic nec ſunt huiuſmodi latini. Accur.

f ¶ In colōijs. i. i villis. vl̃ i terris ꝓprie eñ dr̄ colonia terra ad colēdū deſtinata. vt. ff. ad munici. l. eius qui. §. j. ſed h̄ ꝓ tota vna prouincia pōit̃.

Colonia dicit̃ terra ad colendū deſtinata.

g ¶ Origine. ſ. tranſmiſſione.

h ¶ Imaginem. i. latinitatem ad eius ſimilitudinez inductā. ⁊ ſume. hic arg. ꝙ ex legibus correctis nō debeant ſumi argu. n cauſis. ar. ſ̄. de iuſti. codi. confir. l. vnica. Item arg. ceſſante cauſa ceſſat ēt effectus. ceſſante pricipali ceſſet ⁊ acceſſorium. vt. ff. de regu. iu. cum principalis.

i ¶ Cuz igitur. q: quod eſt vtile recipimus: ⁊ ꝙ eſt iutile deſpicimus: ergo videamus qd ſit vtile ⁊ quid inutile.

k ¶ Senatuſcōſulta. de qbus habes inſti. de lib. §. libertinorum.

l ¶ Concurrant. vt inſtitu. de ſuc. lib. §. fi.

¶ Primo exorditur. Secundo ſtatuit. ſecunda ibi: ſancimus.

¶ Impera. Iuſti. a Iohan. pref. pre. Titu. vj. Lex vnica.

Cum dedititij liberti iam ſublati ſint[a] quapropter[b] iperfecta latinoꝝ libertas incertis veſtigijs titubata[c] ⁊ q̄ſi ꝑ ſatyrā[d] iducta adhuc remanet: ⁊ nō inutilis quidē ꝑs eius diminuit̃ qđ aūt ex ipſa rōnabile ē hoc i ius ꝑfectū deducit̃. ¶ Cū eñ latini liberti ad ſimilitudinē[e] antiq̄z latinitatis q̄ in colonijs[f] miſſa eſt vident̃ eſſe introducti: ex q̄ nihil aliud reipublice niſi bellū acceſſit ciuile: ſatis abſurdū eſt ipſa origine[g] rei ſublata ei⁹ imaginē[h] derelinqui. ¶ Cū igit̃[i] multis modis ⁊ pene īnumerabilibus latinorū introducta eſt cōditio: ⁊ leges diuerſe ⁊ ſenatuſconſulta[k] introducta ſunt: ⁊ ex his difficultates maxie emergebāt tā ex lege iunia q̄z ex largiano ſenatuſconſulto: nec nō ex edicto diui Traiāi quoꝝ qdē plene fuerant noſtre leges nō aūt i reb⁹ eoꝝ fuerat experimētū: ſtudioſiſſimū nobis viſum eſt hec qdē oīa ⁊ latinā libertatē reſecare: certos aūt modos eligere ex qbus antea qdē latia cōpetebat libertas. in p̄ſenti aūt romana defert̃ cōditio vt his p̄ſenti lege enumeratis ⁊ ciuib⁹ romāis naſcentibus: ceteri oēs modi ꝑ quos latiorū nomē iducebat̃ penit⁹ cōquieſcāt: ⁊ nō latinos pariāt ſ; ꝑ nullis habeant̃. ¶ Quis eñ patiat̃ talez eē libertatē ex q̄ in ipſo tp̄e mortis in eandē ꝑſonā ſimul libertas ⁊ ſeruitus cōcurrāt[l]: ⁊ q quaſi liber moratus eſt eripiatur: nō ſolū in mortem ſed etiam in ſeruitutem.

¶ Per ſcripturā ſeu epiſtolā quinq̄z teſtibus ſubſcriptaz ⁊ ab ipſo patrono ſcriptam vel ſubſcriptam conſequi p̄t ſeruus ēt abſens libertatē a dño q̄ſi ex vltima voluntate h. d. vſq̄z ad. §. ſed ⁊ ſi qs. Saly.

¶ Sancim⁹ itaq̄z ſi qs per epiſtolam[m] ſeruū ſuū[n] in libertatē perducere maluerit: licere ei hoc facere q̄nq̄z teſtib⁹ adhibitis: q poſt eius litteras ſiue in ſubſcriptione poſitas: ſiue ꝑ totū textum effuſas litteras ſupponentes fidē ꝑpetuā poſſint chartule p̄bere: ⁊ ſi h̄ fecerit ſiue ꝑ ſe ſcribēdo ſiue per tabulariū libertas ſeruo cōpetat: quaſi ex ipſa imitatiōe codicilli delata. ita tñ[o] vt ipſo patrono viuēte ⁊ libertatez ⁊ ciuitatē romanā habeat.

¶ Etiam inter amicos ſeruo preſenti p̄t libertas in p̄ſentia quinq̄z teſtiū dari: tam i iudicio apud acta q̄z extra: dūmodo fiat ſcriptura. h. d. vſq̄z ad. §. ſ; ſcimus. Saly.

¶ Sz ⁊ ſi qs iter amicos libertatē dare ſuo[p] ſuo maluerit: licebit ei ſimilit̃[q] q̄nq̄z teſtib⁹ adhibitis ſuā explanare volūtatē: ⁊ ꝙ liberū eū eſſe voluerit dicere: ⁊ hoc ſiue iter acta fuerit teſtificat⁹[r]: ſiue teſtiū voces[s] atteſtationē ſūt amplexe: ⁊ lr̃as taz publicarū perſonaꝝ q̄z teſtiū habeant[t] ſimili mō ſui ad ciuitatē romanā perducant̃ quaſi ex codicillis ſimiliter libertatem adipiſcentes.

¶ Seruus languidus a dño de domo eiectus ⁊ nemini in curā dat⁹ ꝯſequit̃ hodie libertatē nullo iure patrōat⁹ dño reſeruato. h. d. vſq̄z ad. §. ſimiliq̄z modo. Saly.

¶ Sed ſcim⁹ hoc ēt eſſe i antiqua latinitate ex edicto diui claudij introductū: ꝙ ſi qs ſuū ſuū egritudine periclitātē[u] a ſua domo publice eiecerit: neq̄z ipſe euz ꝓcurās neq̄z alij eū cōmēdās cū erat ei libera facultas ſi nō ipe ad ei⁹ curā ſufficeret i xenonē eū mittere: vel quo poterat mō eū adiuuare. hmōi ſuus i libertate latina antea morabatur: ⁊ quē ille morientē antea dereliqt ei⁹ bōa iterū cuz moreret̃ accipiat.

¶ Talis itaq̄z ſeruus libertate neceſſaria dño ēt nolēte re ipſa dōat⁹ fiat illico ciuis rōanus: nec adit⁹ in iura pr̄onat⁹ quōdā dño refertur: quez eñ a ſua domo ſuaq̄z familia publice[x] repulit: neq̄z ipſe eū ꝓcurās neq̄z alij cōmēdās: neq̄z eū i venerabilē xenonē mittēs: neq̄z cōſueta ei prebens ſalaria maneat ab eo eiuſq̄z ſubſtātia penitus ſegregat⁹ tā in oī tēpore vite liberti[y] q̄z cum moriatur[z]: necnon poſtq̄z iam fuerit in fata ſua conceſſus.

¶ Ancilla vendita ſub pacto ne proſtituat̃ ꝓſtituta libera efficit̃. ⁊ idē ſi vēdēs ſibi reſeruauit man⁹ iniectionē. ⁊ ipe poſtea eā ꝓſtituit. nec aliqđ ius patronat⁹ ei ſeruat̃. h. d. vſq̄z ad. §. ſed ⁊ qui. Saly

¶ Similiq̄z modo ſi qs ancillam ſuā ſub hac cōditiōe alienauerit ne ꝓſtituat̃: nouus aūt dñs ipia mercatione eaz ꝓſtituendā eſſe tētanerit[a]: vel ſi p̄ſtin⁹ dñs iniectionē[b] ma

vt dicit. ⁊ hic eſt primus modus antique latinitatis in plenam libertatez deductus.

p ¶ Sed ⁊ ſi quis. ſeruo. preſenti. nā ſuperiori caſu dixit qñ abſenti ꝙ placet q: de epiſtola dixit.

q ¶ Similiter. ideſt i ſuperiori caſu.

r ¶ Teſtificatus. i. p̄ſente iudice ⁊ tabelliōe data libertate ⁊ quinq̄z teſtibus interuenientibus ⁊ ſubſcriptione manumittentis ⁊ teſtium.

s ¶ Teſtiuz voces. i. q: q̄nq̄z teſtes in iudicio teſtificant̃ ꝙ talis ita ſeruū ſuū manumiſit p̄ſentibus eis ⁊ ſcriptura ide facta ⁊ ſubſcriptio tā patroni q̄z teſtium eſt ſecuta: p̄ſumit̃ enim ſic fuiſſe. vt. ff. de do. l. ex hac. In ſuperiori ergo. §. ⁊ i iſto quattuor caſus collige qb⁹ debet̃ libertas vt ex codicillis. vnus in primo. tres in iſto. primus qñ inter abſentes. Itē iter p̄ſentes extra iudiciū. Itē i iudicio ⁊ coram iudice ⁊ alijs tanq̄z inter acta. Itē corā iudice ſed non in forma iudicij. Alij dicūt eſſe tres tantum ⁊ ſic ſequit̃ quintus vel quartus modus j. proxi. §.

t ¶ Habeant. ſcilicet teſtium voces.

u ¶ Sed ſcimus. periclitantem. idem ſi nō ſit infirmus ſm̄ quoſdam. vt in auť. de nupt. §. ſi vero ab initio. ⁊. §. ⁊ multo potius ꝙ non placet. ⁊. d. auť. in languēte. dicit ſicut hic ⁊ in alia. j. de infan. l. ij. ⁊ fac. ſ̄. de bo. libe. l. vlti. §. his videlz. Dic ergo ſi ſanus eſt ſeruus eſt nulli⁹: donec vl̃ ſe occupet vel ab alio occupetur. vt. ff. ꝓ dereli. cto. l. fi. ⁊ de ſtipula. ſeruo. l. ꝙ ſeru⁹. nec obſtat ꝙ dicitur. ff. de publi. iudi. l. ſciendum. quia vere nō ideo ꝙ abſolutus eſt liber: ſed q: adiectus poteſt eſſe liber.

x ¶ Publice. vt notuz ſit publice.

y ¶ Vite liberti. q̄tum ad ius patronatus.

z ¶ Cum moriatur. quātum ad occupanduz bona iure peculij.

m ¶ Sancimus. ꝑ ep̄lam hic incipiunt. xiij. caſus per epiſtolam ſcz vltime voluntatis ſm̄ yr. Tu dic inter viuos habite vt in fine. §. ⁊ inter abſentes. cōſequit̃ tñ libertatem quaſi ex vltima voluntate vt ſubijcit ꝙ pōt ꝓdeſſe patrono ad hoc vt non videatur concedere peculiū vt. j. de pecul. eius qui me. li. l. j. Sed quid ſi non cuz hac ſolēnitate vt teſtium litterarum publicarum. Item ſubſcriptionis patroni ⁊ teſtiū

a ¶ Similiq̄z modo. tentauerit. erit quidem libera vt ſubijcit. vt. ff. qui ſine ma. a. d liber perue. ſi quis obligatum. in fine. ⁊. ſ̄. ſi man. ita fue. ali. ne pro. l. j. §. j.

b ¶ Iniectionē. in hac proſtitutione ſpecialiter hoc ſeruatur vt ſi manus iniectio fuerit appoſita ſine cōmemoratione libertatis teneat: alioquin potior

quin potioꝛ erit libertatis ꝯditio ꝙ̄ manus iniectionis vtroqꝫ appoſito vno a pꝛimo venditoꝛe alio a ſecũdo. vt. ff. ð ſer. expo. ſi titius ſeruum. §. pe. ⁊. §. fi. ⁊ notant hic qdaꝫ duos caſus de. xiiij. alij vnũ dicũt. Accur.

a ❡ Sed ⁊ qui. ſcꝫ ſerui.

Pileati, ſerui q̄ di cuntur.

b ❡ Pileati. ideſt pileos ferentes in capite vt liberti: nec em̃ ſerui deferebant vt ꝑ hoc fieret honoꝛ moꝛtuo.

c ❡ Ventilare. iuxta ſꝫm yr. Uel dic funibus. qꝛ funibus poꝛtabantur q trahi poterant huc ⁊ illuc.

d ❡ Heredis. accõmodatã poſt aditam hereditaté. vt. s̃. de manu. teſt. l. directis. nam ſi heres pꝛimo adeat nõ valet niſi poſtea adeat qñ obſtabat ei factũ ſuũ vt. ff. de pig. acti. l. rem alienam. ⁊. j. de ſer. pig. da. ma. ſi creditoꝛibus. ⁊. ff. quoꝝ leg. l. j. §. ꝙ ait p̃toꝛ. ſed non adita non erant liberi. vt. s̃. de cad. tol. §. i nouiſſimo. ⁊ de mãu. teſta. libertas.

e ❡ Illico. i. adita hereditate vt dixi.

f ❡ Ne qs. teſtatoꝛ vl' heres ⁊ dic ne quis. i. non aliquis.

g ❡ Humanũ. ideſt valde liberalem.

h ❡ Romani. no. ꝙ tacere in alioꝝ deceptione ẽ nocere. vt. s̃. ad velle. l. ſi ſine.

i ❡ Illo proculdubio. ciuis romanus. No. nõ vitiari vtile per inutile. vt ff. de arbi. pedius. Sed arg. cõtra. ff. de reg. iur. l. actus.

k ❡ Sed ⁊ ſi. libertatẽ. directam ſꝫm Jo. vt in fine huius. §. patet.

l ❡ Impoſuerit. hoc eſt cõtra. ff. ad trebel. ſi cui pure. ij. rñ. vbi dicit ꝯ defuncti voluntatem inte rim nõ preſtandã libertaté. Sꝫ expõe ibi. i. contra defuncti voluntateꝫ eſſet ſi cogeretur heres. ſpõte aũt põt vt hic.

m ❡ Cognatis. qbus ⁊ agnati ꝯtinent: ſuccedũt enim vſqꝫ ad quintum gradum. vt inſti. ð ſuc. li. §. multis. nec eſt contra. s̃. de in ius voc. l. veniam. quia ibi dicit trãſire ad extraneos heredes quedam iura patronatus que ſunt in nõ faciendo vt de non vocando in ius vel non teſtificãdo. hic dicit de ſuccedendo non tranſire.

nus in tali alienatiõe ſibi reſeruauerit: ⁊ cũ ad eum fuerit reuerſa: ipſe ancillã ꝓſtituerit: illico in libertaté romanã eripiat̃: ⁊ q eam ꝓſtituerit ab oĩ iuꝛ̃ p̃ronatꝰ repellat̃. ❡ Qui em̃ ita demũ degener ⁊ ipiꝰ ꝯſtitutꝰ ẽ vt talé exercerꝫ mercatõeꝫ: quõ dignꝰ ẽ vl' ancillã vl' libertã eã hr̃e.

❡ Serui pileati cadauer dñi antecedẽtes vel in lecto cadaueris ſtantes liberi efficiuntur. h. d. vſqꝫ ad. §. illo proculdubio. ſa.

❡ Sed ⁊ q[a] dñi funus pileati[b] antecedũt: vel i ipſo lectulo ſtãtes cadauer vẽtilare[c] videant̃: ſi hoc ex volũtate fiat vel teſtatoꝛis vel hr̃dis[d] fiãt illico[e] ciues rõani. ❡ Et neqs[f] vana liberalitate iactare ſe ꝯcedat̃ vt ppl's qdẽ eũ q̃ſi humanũ[g] reſpiciat multos pileatos i funus ꝓcedẽtes aſpiciẽs: oĩbꝰ aũt deceptis maneãt illi i p̃ſtina ſuitute publico teſtimonio defraudati: fiant itaqꝫ ⁊ hi ciues romãi[h]: iure tamẽ patrõatus patronis integro reſeruato.

❡ Non attendit̃ volũtas mãumittẽtis in ea pte q̃ dicit ſe velle illũ latinũ libertũ eſſe h. d. vſqꝫ ad. §. ſed et ſi ſub cõditione. Sa.

❡ Illo ꝓculdubio obſeruãdo vt ſi qs ſiue in teſtõ ſiue vindicta quẽdam manumiſerit: lꝫ hoc dixerit vl' ſcripſerit ꝙ voluerit eũ eẽ latinũ ſuꝑuacua adiectio latinitatis abolet̃ ⁊ ita fiat ciuis romanꝰ[i]. ne modi q ab antiq̃ obſuatione in ciuitatẽ romanã hoĩes ꝓducedãt ꝑ ꝑuatoꝝ voluntates diminui videantur.

❡ Si heres manumittit ſeruum pendente conditione libertatis: ſibi relicte tenet libertas: ſed cuius ſit libertas demonſtrabit conditionum euentus ⁊ defunctus. hoc dicit vſqꝫ ad. §. illud Salice.

❡ Sed ⁊ ſi ſub cõditione qdẽ libertatẽ[k] ſeruo ſuo reliq̃rit ⁊ adhuc pẽdẽte ꝯditiõe extraneꝰ heres libertatẽ ei ipoſuerit: nõ vt antea latinꝰ ſꝫ ciuis fiat rõanus. ❡ Et ſiquidẽ ꝯditio defecerit: ipſiꝰ hr̃dis q libertatem impoſuerit[l] mãeat libertus.

❡ Sin aũt fuerit adimpleta cõditio: ne eripiat̃ liberis forſitan ⁊ cognatis[m] iuſpatronatus oꝛcinus libertus videat̃: ⁊ ad eũ iura patrõatus ꝑueniãt cui leges concedunt.

❡ Si precium recipit dñs vt ſeruus in libertate moꝛet̃: vel eum manumittat hodie libertus latinus non erit ſed ſimplex libertus. h. d. vſqꝫ ad. §. ⁊ ſi quis. Salice.

❡ Illud etiã ſatis acerbum nobis viſum eſt: ꝙ putabat antiqtas ſi in liberali iudicio ſupatꝰ fuerat ſeruꝰ a dño deinde ſui p̃ciũ ab aliquo ei ſolutũ[n] eſt in latinitate eũ remoꝛari queãdmodũ em̃ rõnabile eſt ⁊ p̃cio eũ ꝑfrui: ⁊ moꝛtis liberti tpe deuo eũ i ſuitutẽ deducere cũ nõ ſint ambo caſus ſibi ꝯſentãei ⁊ i p̃ſenti igit̃ caſu libertas romana ei accedat: iure patrõatꝰ minime[o] ei ſubnixo qꝛ ipſe quodãmõ ſibi libertꝰ inuenit̃.

❡ Si dñs nubit ancillam liberto libera efficitur. h. d. vſqꝫ ad. §. ſimiliqꝫ mõ Sa.

❡ Sed ⁊ ſi qs homini libero ſuã ãcillã i mr̃imõio collocauerit: ⁊ dotẽ ꝓ ea cõſcripſerit (qð ſolitũ ẽ i liberis ꝑſonis ſolũ ꝓcedere) ancilla nõ latina ſꝫ ciuis efficiat̃ romana.

❡ Si em̃ h̃ ꝙ frequẽtiſſime i ciues romanas ⁊ maxĩe in nobiles ꝑſones fieri ſolet (.i. dotalis inſtr̃i ꝯſcriptio[p]) ⁊ in hac ꝑſona adhibita ẽ: neceſſariũ ẽ ꝯſentaneũ effectũ eiꝰ ſcripture obſeruari.

L. Nauten. de nup. §. ſi vero ab initio. ⁊. §. aſcriptitio coll'. iiij Cõſti. j.

❡ Si quis recipit ancillã in matrimonium vt liberã vel ecõtra: mulier recipit ſuũ vt liberũ. dño ſciente ⁊ patiente liber efficitur et tenet matrimonium. h. d. videtur ꝙ non ꝓcedit in aſcriptitio. ſꝫ canones diſtinguit̃ an ſciatur inter coniuges ⁊ tunc tenet matrimoniũ: aut neſcit̃ ⁊ tunc non tenet. xxix. q. ij. c. ſi quis liber. Salice.

Ad hoc qui ſuã ancillam credenti[q] tradidit in mr̃imoniũ tanq̃ꝫ liberã: ſiue cõfecerit dotalia inſtr̃a ſiue nõ: aut ſciẽs eam duci tacuit[r] ex ſtudio dñium eius amittit: eaqꝫ ad ingenuitatẽ rapit̃. Idẽ dr̃ de ſeruo. ❡ Si ꝟo nec dñi voluntas nec taciturnitas ſtudioſa interueniat. ⁊ quis credidit libere ſe iungi ꝑſone: illa ꝟo famula exiſtere declaret̃ ipſo iure mr̃imoniuꝫ[s] nõ tꝫ.

❡ Aſcriptitio aũt aliẽo nubere liberã nõ lꝫ ignoꝛãte vel ſciente vel ꝯſentiẽte dño imo dat̃ licẽtia dño ꝑ ſe vel ꝑ preſidẽ abſtrahere aſcriptitium ſuũ. ⁊ plagis mediocribus eum caſtigare. ❡ Finis aut.

❡ Affirmãs apud acta ſeruuꝫ ſuum eſſe eius filiũ facit eũ liberꝝ nõ ⁊ latinũ lꝫ eũ nõ facit ſibi filiuꝫ. h. d. vſqꝫ ad. §. ille antẽ. ſa.

❡ Similiqꝫ modo ſi dñs iter acta quendã ſuũ filiũ ſuũ noĩauerit voci eius q̃ꝫtum ad liberã cõditioneꝫ credendũ eſt. ſi em̃ ipſe tali affectione fuerit accenſus vt etiã filiũ ſuuꝫ ſeruũ noĩare[t] nõ indignetur ⁊ hoc nõ ſecreto neqꝫ inter ſolos amicos ſed etiã actis interueniẽtibus ⁊ q̃ſi in iudicij figura[u] noĩauerit. qũo põt eum ſeruũ iterũ ſaltẽ moꝛientẽ hr̃e ſed ꝓducatur ⁊ ipſe in ciuitateꝫ romanã vera libertate ⁊ nõ falſo ſermone dñi ſui ſuſtentatus.

❡ Si dñs inſtrumẽta ſuitutis tradat ſuo vel coꝛrũpat in p̃ſentia quinqꝫ teſtiũ ſuus liber efficit̃ iure patronatus dño illeſo ſeruato. h. d. vſqꝫ ad. §. his tantũmodo. Sal.

❡ Ille aũt nouiſſimꝰ antiqꝫ latinitatis modꝰ i ciuitatẽ rõanaꝫ trãſlatꝰ eligẽdꝰ ẽ. ſi qs inſtr̃a ex qbus ſeruus oſtẽdebat̃ vl' dederit ſeruo vl' coꝛruperit. ❡ Sed ne furandi occaſio ſeruis foꝛſitã[x] det̃: ⁊ ſua malignitate i libertatẽ perueniãt: talis modus certa ⁊ indubitata ꝓbatione mãifeſtetur: vt teſtibus preſentibus non minus quinqꝫ[y] dominus

n ❡ Illud. ſolutum eſt. ſponte accipiẽti. ac ſi accepiſſet a ſeruo non cogeret̃ ſtare pacto. vt. s̃. de trãſac. l. interpoſitas.

o ❡ Minime. vt ⁊. s̃. de op. lib. qui nũmis. Sed contra. s̃. de bo. li. l. j. ij. reſpon. vbi dicit euꝫ habere contra ta ulas. ſed ibi a ſeruo accipit pecuniaꝫ: hic ab extraneo vnde ſecus eſt. vt. ff. de bo. lib. l. ẽt. §. ſi qs nũmos. ⁊ de ſuis ⁊ le. l. inteſtato §. j. Item no. hoc verbũ cõſuetum. Non bene cõueniunt nec in vna ſede moꝛantur. Maieſtas ⁊ amoꝛ: ſceptri grauitate relicta ⁊c.

Ouidius in fi. ſecũdi methamoꝛ.

p ❡ Sed ⁊ ſi quis. conſcriptio. argu. ꝙ ipſo facto aliquid declarat̃. vt s̃. de teſt. l. non codicillum. ⁊. ff. de repu. l. fi. ⁊ j. de pa. pote. l. j.

q ❡ Ad hoc. credenti. i. ei qui credebat domino tradenti ⁊ volenti eam liberam. vt in coꝛ. cõtinetur. ac.

r ❡ Tacuit. ſic ergo tacere in alicuius deceptioneꝫ nocet. vt ⁊. s̃. ad velleia. ſi ſine. §. j. ⁊. s̃. i hac l. §. ſed ⁊ qui domini.

s ❡ Matrimonium nõ tenet ſed ſecundum canones diſtinguitur an ſciatur inter coniuges: ⁊ ſic tenet matrimoniuꝫ: vel nõ ⁊ tunc non tꝫ. vt xxix. q. ij. c. ſi qs liber.

t ❡ Similiqꝫ modo. nominare. ⁊ ſic ſola nominatio facit eum liberum ſecundum Azo. ꝙ non credo niſi adoptauit euꝫ vel adoptare incepit: vl' foꝛte niſi ea volũtate vocauit vt vellet eum liberũ effici.

u ❡ Judicij figura. figura iudicij. Et ſic no. lꝫ ꝙ ago nõ valet vt ago: valet tñ vt valere poteſt. i. lꝫ per hoc nõ efficiatur filius. fit tamen liber. vt ⁊ inſtitu. de adop. §. fi. ſed arg. contra. ff. de conſti. pec. l. j. §. ij.

Si nõ valet ꝙ ago vt ago valeat vt valere põt.

x ❡ Ille aũt. foꝛſitan detur. No. non dari occaſionem delinquendi. vt s̃. de indi. vid. l. ij. ⁊. ff. nau. cau. l. j. §. maxima. ⁊ in pꝛohemio digeſtoꝝ §. illud.

Delinquẽdi occaſio nẽini danda eſt.

y ❡ Non minus quiqꝫ. eſt ergo deterioꝛ libertatis cõditio ꝙ̄ alteriꝰ rei cum alias duo ſufficerẽt teſtes. vt. ff. de pꝛoba. ſi cyrographum. ⁊ eſt ratio cum ſint familiares: ⁊ qꝛ res eſt eis maxima facile ſubtraherẽt. vt argu. s̃. de fideicom. li. l. fi. Alij dicunt alibi preſu-

Libertatis ꝯditio ẽ deterioꝛ ꝙ̄ alteriꝰ rei.

mi debitorem liberatum
eoipſo ꝙ eſt apud euz in
ſtrumentuz vt.d.l.ſi cy
rographum.⁊ de pac.l.
labeo.ꝙ non placet niſi
probet̄ debituz.vt.ff.de
ſol.l.pecunie.⁊.l.ſequ.
eſt tn̄ magna p̄ſumptio
pro debitore.

a ¶ Denegauimus.ſ̄.e.
ſꝫ ſancimꝰ.⁊.§.ſimiliqꝫ
modo.⁊.§.illud.

b ¶ His tātūmodo.cō
quieſcant.non tn̄ tollit
modos manumittendi.
vt.ſ̄.de his qui iec.ma.
l.fi.⁊ inſtitu.de liber.§.
multis.

Senatuſ/ consultuꝫ largianuꝫ

c ¶ Senatuſconſulto.
quo cautum eſt vt liberi
manumiſſoris non no/
minatim exheredati ex/
traneis heredibus eorū
in bonis latinorum pre
ponerentur.vt inſti.de
ſuc.lib.§.fi.

Edictuꝫ diui traiani.

d ¶ Traiani.qđ edictū
faciebat viuū ciuē roma
num:latinuꝫ autem mo
rientem ſi inuito ⁊ igno
rāte patrono ad ciuitatē
ire bn̄ficio principis vo
lebat.vt inſtitu.de ſuc.
lib.§.fi.

e ¶ In eam partem.no.
ſcripturam ꝓ parte tene
re pro parte nō.vt i auſ.
vt cum de appel.cog.§.
ſinautē.colla.viij.⁊ dixi
ſ̄.de trāſac.ſi ex falſis.

Cōtinuatio.

¶ De cōi ſeruo manu
miſſo. Dixit.de ꝓprijs
ſeruis nunc de cōibus.

f Ad cōes ſuos
ſed ⁊ alia cō
ſtitutio. Pri
ma conſtitu/
tio cōpellit heredē eme/
re:hic ſecunda sociū vē
dere ⁊ vtrūqꝫ ſpeciale:ſꝫ
hec ſecunda generaliter
quēlibet ſocium:ſed pri/
ma tantū militis heredē.

g ¶ Licet nihil.imo cō/
tra.argu.ſ̄.de fideicō.li
ber.l.deberi.ſed ibi totꝰ
erat alienus.

h ¶ Notaret.ideſt repre
henderet.

i ¶ His itaqꝫ.ſ.relictis
ambiguitatibus.

inſtrumenta vel det famulo ſuo vl̄
deleat aut alio mō corrūpat:ex eo
igit̄ mō ciuitatē ei romanā cōpete
re cēſemꝰ:ſaluo iure patrōatus tā
i hac ſpecie q̄ꝫ i ceteris:niſi vbi ſpe
cialiter hoc patrōis deneganimꝰ[a].

¶ Hic caſſat omnes alias leges đ latina
libertate loquētes ⁊ ſubiungit ꝙ hec lex hꝫ
locū in libertis futuris nō aūt preſentibꝰ
vel iam mortuis.h.d.vſqꝫ ad finem.Sal.

¶ His tm̄mō caſibus ex oī iure la
tinitatis antiqꝫ electis:ceteri om/
nes modi qui in libris prudētū vel
ꝯſtōnibus enumerati ſunt penitus
ꝯquieſcāt[b].nec latini ab eis ꝓcedāt
ſed maneāt(vt dictū eſt)ſerui i ſua
ꝯditiōe:nec tali remedio abuti con
cedant̄:⁊ ne in poſterū aliqđ ius la/
tine libertatis noſtris legibus icur
rat:lex iunia taceat:largiano ſena
tuſcōſulto[c] ceſſante.ſileat edictū di
ui traiāi[d] ꝙ ex ea ſequebat̄:⁊ ſi qua
alia lex vel ſenatuſcōſultū vel ēt cō
ſtitutio loquit̄ de latinis:⁊ ea ineffi
cax q̄ꝫtū in eā ptem[e] remaneat ⁊ tri
plex antea via libertatis q̄ multi/
plices introducebat ambages vno
directo tramite diſcat ambulare.

¶ Qđ ſi aliqua lex vel ꝯſtitutio li
bertatis faciat mētionē nō aūt lati
nitatis ea ꝓ ciuitate romana loqui
itelligat̄. ¶ Sꝫ ſi quidā liberti iaꝫ
mortui ſunt:⁊ bona eorū quaſi lati
norū his quorū intererat aggrega
ta ſūt vel adhuc viuūt:nihil ex hac
lege inouet̄:ſed maneāt apud eos
iure āti q̄ firmiter detēta ⁊ vēdicā/
da. ¶ In futuris aūt libertis pre/
ſens cōſtitutio locū ſibi vendicet.

¶ De cōmuni ſeruo manumiſſo.

¶ Olim ſi ſocius legabat libertatem cō
muni ſeruo:ſi erat miles eius heres cōpel/
lebat̄ illū emere ⁊ libertatē dare qđ nō erat
in priuato.⁊ ex aduerſo ſocius cōpellebat̄
vendere ne libertas deficeret:⁊ ſi nō cōue
niebāt de p̄cio iudex illud arbitrabat̄.Ho/
die vō ſiue ſit miles ſiue priuatus qui vl̄ in
ter viuos vel in vltima volūtate ſeruū cō
munē vellet māumittere cōpellit̄ ſocius ſi
ue ſit vnus ſiue plures illū ei vel eius here
di vēdere:nec ꝓ precio ad iudicē recurrit̄
qꝛ lex iſta caſſat̄ in verſi.ne autē q̄titas.⁊
ſi p̄cium oblatū nō recipiat ſufficit in ede ſa
cra deponi vt hic in vſi.ſinautē ſocius.⁊
peculium.inter ſocios pro rata diui debet
diuidi.⁊ ſi ſeruus ratiocinijs erat ſuppoſi/
tus tenet̄ prius reddere rōnes infra tēpus
a iudice pretaxandum.h.d.vſqꝫ ad vſi.ſin
autem vno ex ſocijs.Salyce.Et diuiditur
Primo altercationes antiquoruꝫ recitat
Secundo illas decidit ⁊ noua dubia re/
mouet.ſecunda ibi his itaqꝫ.

¶ Idē.a.Iuliano.prefec.preto.

Titu.vij. Lex.j.

In cōes ſeruos ⁊ eo/
rum libertates.⁊ qn̄
cuidam dn̄orū pars
libertatē imponētis
accreſcit necnec:⁊ maxie inter mili
tes qui hmōi imponūt libertates
ambiguitas multa exorta eſt apud
veteres iuris auctores:⁊ inuenta
eſt conſtitutio apud marcianuꝫ in
cōſtitutiōibus diui ſeueri ꝑ quam
idē iperator diſpoſuit neceſſitatem
imponi heredibus militis cōpara
re ptē ſocij ⁊ ſeruū libertati dōare.

¶ Sed ⁊ alia ꝯſtitutio[f] diui ſeueri
⁊ antōini p̄ncipū reperta ē ex qua
generaliter neceſſitas iponebat̄ ſo
cio ptē ſuā ſuo ſocio vēdere:q̄tenꝰ
libertas ſeruo iponat̄ lꝫ nihil[g] lucri
ex ſubſtātia ſocij moriētis alij ſocio
accedat:p̄cio videlꝫ arbitrio p̄to/
ris ꝯſtituēdo ſm ea q̄ ⁊ vlpianus.
lib.vj.fideicōmiſſorū:⁊ paulus lib.
iij.fideicōmiſſorū refert vbi ⁊ hoc
relatū eſt ꝙ ⁊ ſextus cecilius iuris
antiqui ꝯditor diffiniuit:ſociū per
p̄torē cōpelli ſuā partē vēdere qua
tenus liber ſuus efficiat̄.qđ ⁊ mar
cellus apud iulianū i eius digeſtis
notat:hocqꝫ marcellū cū iulianuꝫ
notaret[h] retuliſſe palā eſt. ¶ His
itaqꝫ[i] apud veteres iuris auctores
iuētis decidētes tales altercatiōes
generaliter ſancimꝰ:vt nulla idu/
cat̄ dn̄a militis ſeu p̄uati in ſeruis
cōibꝰ[k] ſꝫ i omnibus cōmunibus fa
mulis[l]:ſiue iter viuos ſiue i vltima
diſpoſitiōe libertatē qs legitimam
iponere cōi ſeruo voluerit:hoc fa/
ciat neceſſitatē[m] hēnte ſocio vēdere
ptē ſuā q̄ꝫtū i ſeruo poſſidet:ſiue di
midiā ſiue tertiā ſiue q̄ꝫtamcunqꝫ.

¶ Et ſi plures ſint ſocij:vno[n] ex
his libertatē ipōere cupiēte.alios
aūt oēs neceſſitatē hēre ptes ſuas
quas in ſeruo poſſident vēdere ip
ſi qui libertatē ſeruo iponere deſi
derat vel hr̄di eiꝰ:lꝫ ⁊ ipſe cōis ſer
uus heres iſtitutꝰ ſit:⁊ hoc moritu
rus[o] dixerit:ita tn̄ vt oī mō ipſe qui
ptes alias cōparauerit:vel hr̄des
eius libertatē iponant. ¶ Sinaūt
ſocius vel ſocij recuſauerint p̄ciuꝫ
accipere:licentiā ei damus offerre
hoc ꝑ publicas pſonas:⁊ ſigillo im
preſſo in edem ſacrā[p] depōere:⁊ ſic
hēre facultatē ſeruū libertate dōa/
re:⁊ eam habere pleniſſimā liber/
tatem ⁊ ciuitate romana perfrui:⁊
nullū timere ex ſocijs ſibimet enim
iputēt[q] ſi cū liceret eis lucrari pre/
ciū hoc accipere differūt. ¶ Sed
ne circa peculiū ſerui aliqua fiat du
bitatio peculiū eius in omnes ſo/
cios peruenire iubemus ex parti/
bus ꝓ quibus quiſqꝫ[r] dominiū ſer
ui poſſidet. ¶ Licentia ꝯcedenda
ei qui libertatem moriēs imponit:
ēt eius peculiuꝫ ꝙ ei attingit liber
to concedere[s]. ¶ Iura aūt patro
natus ꝓculdubio ꝓ ſuo ordine ad
eum venire qui libertatem dōauit

¶ Sinautē ſeruus ratiocinijs ſup
poſitus eſt ne ratiocinia pereāt vel
libertas impediat̄ preſidem ꝓuin/
cie vel competentem iudicem tem
pus ſtatuere oportet:intra ꝙ de/

k ¶ Seruis cōibꝰ.ſ.ma
numittendis.

l ¶ Famulis.i.ſeruis.

m ¶ Neceſſitatem.not.
quē cogi vēdere.vt.ſ̄.đ
iure delib.l.nec emere.
Sed an prius detur li/
bertas q̄ preciū ſoluat̄.
Rn̄.imo prius ſoluetur
precium:vt hic innuit ⁊
ff.de acti.emp.l.iulianꝰ
§.offerri.

n ¶ Uno ex his.nō er
go ſtatur iudicio maio/
ris ptis.vt.ff.de ſerui.
ruſti.predio.l.per fun/
dum.

o ¶ Et hoc moriturus.
ſcꝫ ꝙ vult eſſe eum libe/
rum ⁊ emia ſocijs.ſi em̄
hoc nō dixit videt̄ inſti/
tuendo ſeruū cōem vo/
luiſſe hereditatē ſuis ſo
cijs per eandem perſo/
naꝫ acquiri:vt ⁊ in lega
to dꝛ vt.ff.ꝓ ſocio.l.ve/
rū.§.ſuo cōi.⁊.ff.ad le.
fal.plautius.

p ¶ In edem ſacraꝫ.vl̄
ibi vbi competēs iudex
diſpoſuerit.vt.ſ̄.đ vſu.
l.acceptam.

q ¶ Imputent.qđ ſi ali
qs eorū erat minor.xxv.
ann.Idē dicā.arg.ff.de
fideicōmiſ.li.l.cuꝫ q̄ſi.§.
ſi plures.Argu.ꝯ.ſ̄.de
admi.tuto.lex que tuto/
res.hoc ſm.H.⁊ hec ea
dem in aſcriptitio pluri
um intellige.vt argu.j.
de agri.⁊ cēſi.ne diuitꝰ.
lib.xj.

r ¶ Pro qbus quiſqꝫ.
qn̄qꝫ ꝓ virilibus.vt.ff.
de ſtipula.ſer.l.j.§.ſi ſer
uus.qn̄qꝫ in totuꝫ apud
alterū.vt ſi ſolus conceſ
ſerit.vt.ff.de pecu.l.qs
ergo.

s ¶ Concedere.ꝙ ſem/
per ei conceditur cuꝫ in
ter viuos māumittit.vt
j.de pecul.eius qui li/
ber.me.l.j.

a ¶ Ne aūt q̄titas. ad h̄ s̄. cōia de lega. l. ſi. circa pꝛincipium.
b ¶ Notarius. ideſt ſcriptoꝛ.
c ¶ Volumus. que eſti matio eſt. s̄. cōia de le. l. ſi duobus.
d ¶ Si autem. relinq̄re. ſ. inſolidum ⁊ in hoc differt ab vltīo caſu huius legis.
e ¶ Sub obtentu libertatis. nō mouet̄ ideo ad hoc ꝙ alius idez vult facere. nam ⁊ ſi alius nollet iſte ad hoc veniret: ⁊ ſic ꝯtemplatione libertatis tm̄ nō aſtutia facit h̄. Vel dic cū vterq̄ȝ vult inſolidum ⁊ totum māumittere ⁊ alteri p̄ciū offerre: potioꝛ eſt is q pꝛimo venit. Sed ſi is q ſecūdo venit velit ſuaȝ ſolam partem ſerui manumittere: tunc vterq̄ȝ cōpelletur ſuam partē manumittere: ⁊ ad hanc legem facit inſtitu. de dona. §. fina.
f Cum apud. ⁊ ipſe legato. naȝ ſeruo cōi pōt legari ⁊ acquiritur ſocio tunc legatuȝ vt hic. ⁊. ff. p ſocio. l. verum. §. ſeruo cōi. ſed pꝛopꝛio non vt. s̄. de lega. ſeruus.
g ¶ Ex pte ſeruum. hic fatuus erat erroꝛ: qꝛ nō poteſt pꝛo pte eſſe liber ⁊ p parte ſeruus. vt. ff. de libe. cau. duobus. ⁊ ð excep. rei iudi. l. iudicare. ⁊ de lega. ij. cū filius.
h ¶ In ſua pte donare. poteſt ergo ſibi legari ipſemet: ⁊ ſic eſt contra. ff. de heredi. inſti. ſed in cōditione. §. fin. Solu. ibi erat hr̄s iſtitut⁹ ſu⁹. vn̄ nec dr̄ a ſeipō ſibi legari hic āt hr̄des ſr̄ filij a qb⁹ inuenitur ſibi legatus. | Legari ſibi an poſſit qs a ſe ipſo.
i ¶ Fiat itaq̄ȝ. futurum itaq̄ȝ tp̄s ſignificat. i. fiat pꝛeſtito. ſcilicet p̄cio vel oblato vt dixi. s̄. l. j. §. neceſſitatem. ⁊ hic ſubijcit ⁊ ſic nō erit pꝛo parte liber ſed totus ſimul.
k ¶ Humanioꝛē. vt. s̄. de fideicōmiſ. l. cū inter veteres. in fi.

bet ratiocinijs antea factis ⁊ debitis que ex his apparuerint redditis ita ad libertatez venire. ¶ Ne autem quantitas[a] ſeruilis precij ſit incerta: ſed manifeſta: ſancimus ſerui precium ſiue ancille ſi nulla arte ſunt imbuti viginti ſolidos taxari. his videlȝ qui vſq̄ȝ ad decimuȝ annum ſue venerint etatis in decem tantūmodo ſolidis ponendis.

¶ Si aūt aliqua arte p̄diti ſunt: except⁊ notarijs ⁊ medicis vſq̄ȝ ad triginta ſolidos precium eoꝝ redigi ſiue in maſculis ſiue in feminis.

¶ Si aūt notarius ſit vel medicus ſiue maſculus ſiue femina. notarius[b] quidē vſq̄ȝ ad quinquaginta: medic⁹ āt vſq̄ȝ ad ſexagita taxet̄.

¶ Si uero eunuchi ſint ſerui cōmunes maioꝛes decē annis. ſi quidem ſine arte ſint in qninquaginta ſolidos cōputent̄. ſi autem artifices: vſq̄ȝ ad ſeptuagita. ¶ Minores etem̄ decē ānis eunnchos nō ampli⁹ triginta ſolidis eſtimari volumus[c]: et eoꝝ ꝑtez cōpetentē ſocij accipiēt ⁊ libertatē eis p cōpetētes iudices imponere compellentur.

¶ Vbi vnus ex ſocijs pꝛimo petiīt ſuuȝ manumittere: poſtea alius idē poſtulat potioꝛ eſt pꝛimus. ſed vbi omnes cōcurrunt a pꝛincipio vel ex poſtfacto omnes cōpelluntur ſine pꝛecio: ⁊ tunc oībus ſeruat̄ ius patronatus illeſum. h. d. vſq̄ȝ ad. §. ius autem accreſcendi. Salice.

¶ Si aūt vno ex ſocijs libertatē ſiue imponere ſiue relinquere[d] ſeruo cupiente ⁊ pꝛecium dante: alter vel alteri ex his ipſi ſe velle dixerit libertatē iponere ⁊ p̄ciū dare: melioꝛ qdem cauſa erit ei⁹ q p̄mus ad hāc rōnez pietatis ꝑuenit. ſi tm̄ ſub obtētu libertatis[e] ripi ad hoc ꝓſiluerint. tūc iudicē cōpetētez oēs cōpellere ſine p̄cio ei libertatē imponere. ¶ Peculio qdē in oēs ſm ꝑtez dn̄ij diſtribuēdo. ¶ Iura autem patronat⁹ ſm ſui naturā oīb⁹ q libertatē ipoſuerit eq̄lit̄ hn̄tib⁹.

¶ Vbi vnus ex dn̄is cōi ſeruo libertatē legabat partem ſuā amittebat ⁊ ſocio accreſcebat: qō hodie eſt coꝛrectū pet hanc legē ⁊ libertas competit eo modo quo. s̄. vt inſtitu. de dona. §. fina. Saly.

¶ Ius aūt accreſcēdi qō antiq̄ iura in cōib⁹ ſuis māumittēdis itroducebāt eē nullius momēti nec in poſterū frequētari p̄eit⁹ ꝯcedim⁹.

¶ Qui legat ſeruo cōi ſeipſum videt̄ ei legare libertatē. Itez qn̄ verba poſſunt dupliciter intelligi debent interpꝛetari in humanioꝛem ꝑtem. h. d. Bal. vel ſic. Si alter ex dn̄is partem quam hȝ in ſeruo ipſi legauit dicit̄ ex benigna interp̄tatione libertatem relinquere ⁊ ſic habent locum que dicta ſunt in p̄cedenti. l. h. d. Salice.

¶ Idē. a. Iulia. p̄. pre. Lex. ij.

Cum apud oēs iuriſperitos hoc placitū eſt vt ſuus cōis apud vnūquēq̄ȝ dn̄m ꝑtiȝ ſit ꝓpꝛi⁹ ꝑti alienus: vt ex hac cā poſſit ⁊ ipſe legato[f] honoꝛari ⁊ ipſe legari huiuſmodi icidit qō. ſi duo vel plures dn̄i cōem ſuū hēbant. ſȝ vn⁹ ex his ipſi ſuo ſuā ꝑtē quā in eo hēbat legauit: ⁊ ſemel accepta dubitatiōis occaſiōe hoc vetuſtas in magnū extulit certamē. ¶ Cum igit̄ nos ſenſum hui⁹ legati crebꝛa indagatiōe aggrediētes duplicē eū eſſe opinamur: aut em̄ putauit teſtōꝛ liberuȝ fieri poſſe ex ꝑte ſeruū[g] q hmōi legatū ei religt: aut ſi hoc mīme cogitauit affectu ſocij fecit vt ei acgrat̄: hr̄des aūt ſuos eundē ſeruū poſſidere minime voluit vt ſit māifeſtum a ſuo p̄rimonio penit⁹ eē eū alienatū. ¶ In tali itaq̄ȝ cōparatōe nos q fautoꝛes libertatis ſumus: ſic ambiguā teſtatoꝛis iterp̄tamur volūtatē tanq̄ȝ ſi voluit eū libertati i ſua ꝑte[h] dōare: ⁊ cū iaȝ de cōibus ſuis māumittēdis ſtatuimus qd i hmōi caſib⁹ fieri opoꝛteat: ex illius ſanctiōis tenoꝛe ⁊ hmōi ſpēs ſit diffinita. ¶ Fiat itaq̄ȝ[i] liber ex ꝑte qdē teſtatoꝛis ſm ei⁹ voluntatē: ex altera aūt ꝑte ex nr̄a diffinitione p̄cio ſm p̄dicte ꝯſtōnis tenoꝛē vel ſocio vel ſocijs ab hr̄de p̄ſtādo: vl̄ ſi acciper̄ noluerit tā eā offerēdo q̄ȝ ꝯſignando ⁊ ꝑiculo eoꝝ deponēdo: cū ſatis abundeq̄ȝ iperiale ē humanioꝛez[k] ſn̄iam pꝛo duriōꝛibus ſequi.

¶ De ſeruo pignoꝛi dato manumiſſo.

¶ Maritus eſt dn̄s rei dotalis ad hoc allegat̄. h. d. Bal. Vel ſic. Maritus dotis dn̄s ſeruū dotalez manumittit ſed non inuita vxoꝛe cui ſpāliter pignoꝛi dedit. Sal.

¶ Imp. Seue. ⁊ Anto. aa. ꝓculo. Titu. viij. Lex. j.

Licet dotale[l] mācipiū vir q ſoluēdo ē poſſit manumittere[m]: ſi te[n] pignoꝛe q̄ q̄ȝ datū[o] mulieri[p] apparuerit: inuita ea nō poſſe libertatem aſſequi[p] non ambigitur.

¶ Quod ſpāliter declaratur validi⁹ operatur q̄ȝ qō in genere pꝛedicatur. h. d. bal. Vel ſic. Tacita bonoꝛum obligatio etiaȝ fiſci non impedit libertatez ſerui. niſi fraus ⁊ euentus interuenerit. h. d. Sali.

¶ Iidem. aa. Abaſcanto. Lex. ij.

Libertas. a debitoꝛe fiſci ſeruo data q pignoꝛi nō eſt ex cōuētiōe ſpāli ſed tm̄ pꝛiuilegio fiſci obligat⁹[q]: nō alit̄ infirmat̄ q̄ȝ ſi hoc fraudis ꝯſilio effectū[r] detegatur.

¶ Etiam exp̄ſſa generalis obligatio bonoꝝ nō impedit ſeruuȝ manumitti ſȝ ſpecialis eiuſdem ſerui ſic. h. d. bal. ⁊ Sayce.

¶ Iidē. aa. Antonio. Lex. iij.

Ab eo qui bona ſua pignoꝛi obligauit q hȝ queq̄ȝ habiturus eſſet. poſſe ſeruis libertatē dari certum eſt[s]. ¶ Non idem iuris eſt in his ſeruis qui pignoꝛis iure[t]

¶ De ſuo pignoꝛi dato manumiſſo. Superiori titulo videbatur cōio impedire māumiſſionē: hic pignoꝛatio: ⁊ ideo ð hoc poſt illum ponit. | Cōtinuatio.
l Licȝ dotale. ꝙ datum eſt ineſtimatū. vt ⁊ s̄. de rei vxo. acti. §. ⁊ cum lex.
m ¶ Manumittere. vt ⁊. s̄. de iure do. l. ⁊ ſi dotis. ⁊. ff. de māumiſ. l. ſeruū dotalem. ex qbus collige ꝙ vir dn̄s eſt rei dotalis quod verꝝ eſt. Sed arg. cōtra. s̄. de iure do. in rebus. vbi de hoc dices. nam alias non poſſet manumittere niſi eēt dn̄s. vt. j. ti. ij. ſi non ꝓpꝛietatem. nec ei pignorari res ſua. vt. ff. de pigno. acti. l. ſi rem alienā qō hic permittitur.
n ¶ Si te. ſeruū dotalē.
o ¶ Datū ſpecialiter ⁊ expꝛeſſe. vt. j. l. iij.
p ¶ Aſſequi. niſi foꝛte ſeruus pecuniam ſoluat vt. ff. de he. iſti. pignoꝛi.
q Libertas. obligatus. nam cōtrahentis cum fiſco bona oīa tacite obligātur vt. j. in q. cau. pi. ta. l. ij.
r ¶ Effectum. ⁊ cuȝ effectu ⁊ non currit decēniū. vt. ff. qui ⁊ a qui. ſȝ ⁊ ſi fideicōmiſſum. §. ariſto.
s Ab eo. certuȝ ē. vt. ff. qui ſine ma. ad libe. per. l. ſi qs obligatū ⁊ hoc niſi in fraudez creditoꝛum. vt. s̄. l. pꝛoxi.
t ¶ Iure. vt. ff. de māu. ſeruus. ⁊ qui ⁊ a qui. ſeruum. ⁊. s̄. de neceſ. ſer. l. j. ⁊ hoc niſi ipſe ſeruus ſe luat ⁊ ſoluat. vt dixi. s̄. eo. l. j. ſimilis eſt differētia vt hic ⁊. ff. i qui. cau. pi. ta. ꝯ. l. eſt differentia. ⁊. j. de pigno. l. ij. ⁊. ff. de fur. ſi is qui rem.

ſpecialiter traditi vl' obligati ſunt.
¶ Conſentiente creditore debitor iure manumittit ſeruū quem ſpecialiter pignori dedit. h.d. Bal. ꝛ Saly.

¶ Imp. Alex. a. ſabiniano. L. iiij.

SI (vt ꝓponis) cōſentiēte creditore[a] cui pignoris iure cuꝫ alijs mancipijs obligatus fuiſti: a debitore manumiſſus es: potuiſti ad libertatem peruenire.
¶ Ad reſcindendum aliquod factū non pt qs ſuā vel q̄ſi ſuā turpitudinē allegare h.d. Bal. vel ſic. Satiſfactio creditoruꝫ cōfirmat libertates mānumiſſoꝝ: nec fraus ꝓpria a debitore allegata ei patrociaꝰ. Sal.

¶ Idē. a. Extritaciano. Lex. v.

SI creditoribꝰ ſatiſfactū fuerit ancilleq̄ pignori obligate a debitore manumiſſe erant libere fiunt. nam ipſe manumiſſor ſi fraudem ſe feciſſe creditoribus vt reuocet libertates audeat dicere: audiri non debet[b] nec heredes eius.
¶ Serui empti a tutore de pecunia pupilli intelliguntur ei ſpecialiter obligati. iō nō pñt a tutore mānumitti. h.d. bal. ꝛ ſa.

¶ Idem. a. auctioni. Lex. vj.

SI tutor tuus de pecunia tua ſuos ēptos manumiſit: q̄m hmōi ſui ſicut cetere res pupillaribus pecunijs empte iure pignoris ex conſtitutionibus diuorum parentum meoruꝫ obligati ſunt[c]: fauore pupllorꝝ liberi facti nō ſunt.
¶ Res dotalis eſt in dñio ꝛ adminiſtratiōe mariti. Itē res empta ex pecūia dotali q: dotalis ꝓprie ē mariti: efficiꝰ ipſiꝰ mariti iure dñij. h.d. bal. Uel ſic. Serui dotales ſiue ēpti de pecunia dotali ꝑ oſſunt a marito iure manumitti. h.d. Saly.

¶ Imp. Gordi. a. iuliane. L. vij.

SIue cū nupſiſſes mācipia in dotē dediſti: ſiue poſt datam dotē de pecunia dotis maritꝰ tuus q̄dā cōꝑauit[d] iuris rōnibꝰ dñia eorū ad eū ꝑuenerūt: iōqꝫ fruſtra queſtiōeꝫ ſuꝑ ſtatu manumiſſoꝝ conaris inferre: qui eius facti qui comparauit vel in dotem accepit ab eo iure potuerunt manumitti[e].

¶ De ſeruis reipublice manumittendis.
¶ Seruꝰ ciuitatis pt mānumitti ab ordie decreto p̄ſidis iteruēiēte: nec fuga vicarij eſt iuſta cā ipſuꝫ reuocādi i ſeruitutē. Sa.

¶ Impa. Gordia. a. Epigono. Titu. ix. Lex. j.

SI ita vt lege municipali cōſtitutionibuſqꝫ principū cōprehendiꝰ: cū ſeruꝰ publicꝰ eſſes ab ordine ꝯſentiēte ēt p̄ſide prouīcie manumiſſus es[f]: nō ex eo ꝙ is quē dederas vicariū in fugā ſe ꝯuertit iugo ſuitutis ꝙ mānumiſſiōe euaſiſti: iterato cogeris ſuccedere.
¶ Manumiſſus ſolēniter a ciuitate pōt matrimonium cōtrahere: ꝛ nati ex eo ſūt liberi ꝛ in ptāte patris. h.d. Saly.

¶ Idem. a. Adriano. Lex. ij.

SI decretū ordinis auctoritas rectoris ꝓuīcie cōprobauit[g] q̄ is libertatē accepat: cui poſtea fueras (vt ꝓponis) matrimonio copulata natā ex hmōi mr̄imonio ꝛ ciuem romanam eſſe: ꝛ in patris ptāte[h] nō eſt opiniōis incerte.
¶ Sine cauſa iuſta libertus etiam mūicipium non reuocaꝰ in ſeruitutem: nō eſt iuſta cauſa tabellionatus officiuꝫ: lꝫ tabellio ſeruus publicus appelletur. Et natus matrimonio contracto cum liberto naſcitur ingenuus: ideo ad decurionatum aſpirare non prohibetur. h.d. Saly.

¶ Impa. Diocl. ꝛ Maxi. aa. ꝛ cc. Philadelpho. Lex. iij.

TItulo[i] nō ꝑcedēte qbus[k] dominia ſeruorū q̄ri ſolent: municipū libertꝰ ſeruus nō efficiꝰ. ¶ Si ita qꝫ ſm legē vectibulici[l] cuius[m] legis ptāteꝫ ſenatuſcōſulto iubētio celſo iterū[n] ꝛ neratio marcello cōſulibꝰ facto ad ꝓuincias[o] porrectā cōſtitit: manumiſſus ciuitatē romanaꝫ ꝯſecutꝰ es: poſt vt vo libertꝰ tabulariā[p] adminiſtrādo libertatē quam fueras ꝯſecutꝰ nō amiſiſti: nec actꝰ tuꝰ filio ex liberis[q] igenuo ſuſcepto quominus decurio eſſe poſſit obfuit.

¶ De his q a nō dño manumiſſi ſunt ꝛ de liberali cauſa.
¶ Scienter mānumittentes ſeruū alienū vt proprium teneꝰ domino hoc eligenti ad precium. h.d. Saly.

¶ Imp. An. a. Corne. Ti. x. L. j.

CUm qui ſuos alienos ac ſi ſuos manumittit[r] vt p̄ciuꝫ eorū dñis ſi elegerint dependat vel quāti[s] ſua intereſt: ſepe reſcriptum eſt teneri.
¶ Si ꝓcurator emit ſibi ſeruos ātequā tradat domio ꝑ oteſt mānumittere illos. h.d. Salicetus.

¶ Impa. Alexan. a. Mercuriali. L. ij.

FElicissima quā mandante te ſeruū emiſſe dicis[t] ſi dñium ſerui queꝫ manumiſit nō duꝫ ad te trāſtulerat[u]: fruſtra petis vt denegata libertate eiꝰ quē manumiſſū dicis poſſeſſio tibi tradaꝰ.

b ¶ SI vt ꝓponis. creditore. etiam minore. xx. an. vt. ff. de mānu. vin. ſi pater. §. fi. ꝛ. ff. qui ꝛ a qui. ma. l. qui in fraudem. §. fi.
q ¶ SI creditoribus. non dꝫ. no. nō audiri quē allegantē turpitudinē ſuam. Item non licet venire ꝯ ſuū vel predeceſſoris ſui factuꝫ: lꝫ illud non tenuerit de iure. ꝛ eſt ſic. s. de tranſactio. l. tranſactiōe. ij. ꝛ. j. de reuo. do. l. cū confitearis. ꝛ. ff. qui ꝛ a qbꝰ l. pignori. ꝛ. j. de his que in frau. credi. filios. ꝛ. ff. de euic. l. vēdicātē. ꝛ de leg. ij. q ſolidum. §. etiaꝫ reſpublica. ꝛ. j. de libe. cau. ſi ab eo. ꝛ de lega. j. ſeruus pluriū. §. j. ꝛ nō pōt venire ꝯ factū ſuum s. de rei ven. l. cum a matre. ff. d adop. l. poſt mortem. ꝛ de ſerui. ruſti. predio. per fundum.
c SI tutor. obligati ſunt non ergo ſunt ſui lꝫ ſua. i. pupilli pecunia ēpti: ſed ꝛ ſi velit eos etiā ſuos habere ratificādo emptionē bene pōt: ꝛ tunc hēbit vtilem in reꝫ pupillus vt s. arbi. tu. l. curator ꝛ. ff. qñ ex facto tu. l. ij. Item nota hic magis priuilegiatū pupillum muliere ꝛ fiſco. vt hic. ꝛ. s. e. l. j. ꝛ. l. ab eo.

Pupilꝰ ſt ma gis ꝑuilegiatus q̄ꝫ mulier ꝛ fiſcus.

d SIue cū nupſiſſes. cōparauit. vt ꝛ. s. de iure do. l. ex pecūia.
e ¶ Mānumitti. vt. ꝛ. s. e. l. j.
¶ De ſeruis reipublice manumittendis. De ſeruis ſingulorū dictum eſt: nūc aūt tractat de ſeruis vniuerſitatis cuiuſqꝫ. i. reipublice romanorum vel cuiuſlibet ciuitatis. Azo.

Cōtinuatio.

f SI ita. manumiſſus es. Sic ergo pt dari libertaſ vt ꝛ. ff. de offi. preto. barbarius. ꝛ d mānu. que ſeruis ad vniuer. ꝑti. ipo. l. j. ꝛ. ij. idē in ſeruis eccleſiarū per ſimile. ꝛ argu. j. de predi. curia. lib. x. l. fi. ꝛ. j. de decu. l. ij.
g SI decretū. cōprobauit. vt ꝛ. s. l. ꝑxi. ma.
h ¶ Poteſtate ex libero ēt ingenuꝰ eſt. vt. s. d ſuis ꝛ le. here. l. filium.
i TItulo. ſ. venditione vel dotis donatione vel ſimili: vel reuocatiōe ex ingratitudie. vt. ff. de lib. cau. l. ſi vſufructus.
k ¶ Quibus. i. quo. vt s. de in ius vocā. l. fin. ꝛ facit. j. de inge. manu. l. ſcientis.
l ¶ Uectibulici. al's vectibilici. hic vectibulicꝰ tulit legem de hmōi ſeruis manumittendis.
m ¶ Cuius ſcilicet legis vectibulici.
n ¶ Iterum. conſule.
o ¶ Ad prouincias: vt nō ſolū in italicis ſeruis: ſed etiam in prouincialibus locum habeat.
p ¶ Tabulariā. ꝙ officiū oībus ſeruis interdiciꝰ. vt. j. de tabu. l. generali. lib. x. iō aūt videbaꝰ obeſſe ſibi. q: fuerat ſeruus publicus. vt. ff. de adop. l. nō aliter. ꝛ ſic ex eo natus deberet cenſeri ſpurius: vtpote ſine patre de iure ciuili. vt. ff. de reg. iur. ſeruitutē. tamen aliud eſt q: diciꝰ ſeruus nō ꝙ ſit ſeruꝰ: q: tabellio ſeruus eſſe non pt. j. de tabu. l. generali lib. x. ſed q: ſeruit reipublice. Item ꝛ aliud videbaꝰ ei obeſſe: q: geſſerat actū publicū ſcꝫ tabulariū ꝛ actū reipublice nemo libertus gerere compellitur. vt. j. ne quis libertus inuitus. l. j. ꝛ. ij. li. x. ꝛ. j. de lib. cau. l. liberos.
q ¶ Ex liberis. iō dicit ex liberis vt dicunt: q: ſi ſeruus eſſet lꝫ mater eēt libera ꝛ pr̄ ſeruꝰ fiſci: filius ſequereꝰ cōditioneꝫ patris. ꝛ pro eis. j. ne de ſtatu defun. ſi pater. idē qꝫ dicūt in filio genetiarij. Sed Io. ꝯ nō em̄ patris cōditionē in ſeruituteꝫ ſequiꝰ vt. s. de rei vē. l. parentum. ſed in curiali cōditiōe ꝛ in honoribus. vt. j. de decu. l. eos ꝛ. l. exemplo. ꝛ. l. nullus Dic ergo ideo dici ex liberis quia ſi patrem habuiſſet ſeruum eſſet ſpurius: ꝛ iō nō vocareꝰ ad decurionatū vel ad aliā dignitatē dōec eſſet legitimus cōpetitor. vt. ff. d decu. l. generaliꝰ. §. ſpurios. ꝛ. s. de ſuis ꝛ legi. l. ex libera.

Filius in quo ſequitur pr̄ naꝫ ꝯditionē.

¶ De his qui ꝛc.
r CUm qui ſeruos. mānumittit. ſciens: alias cū nulluꝫ preciū hēat nō teneret.
s ¶ Quāti. ſubaudi vel q̄ti ſi nō eſt i littera ꝛc. vel in fine ſupple vel ipſum ſuuꝫ ꝛ ſm hoc p̄ciū ꝛ intereſſe eſt ideꝫ. Sed qua actione hic eſtimatio petiꝰ. Rñ. p̄ſcriptis vbis vel in factum vel vtili negociorū geſtoruꝫ habēdo ratū: lꝫ non ſuo noie geſtū. ꝛ lꝫ res extet ꝙ ē ſpeciale fauore libertatis. Ia. ꝙ poſſit habere ratū negociū nō ſuo nomine geſtū: ꝛ re nondū perempta vel vſucapta: alias ſecus. vt. s. de rei vē. l. mater. ꝛ de reb. ali. nō alie. l. j. Item hac. l. manumitto alienuꝫ: ſed duabus ſequētibus manumitto debitū alteri.
t FElicissima. dicis. ſuo noie: q: ſi tuo noie emiſſet in tuo dominio eſſet ꝛ ideo ei libertatem dare non potuiſſet.

Dominium an ſtatim queratur domino ꝑ procuratorē.

v ¶ Tranſtulerat. puta q: nō ipſa hoc geſtiuit nec venditor. Et dic plenius aut vterqꝫ geſtiuit: aut nullꝰ: aut alter. ſi alter vel vterqꝫ ſtatim acquiriꝰ dño. ꝛ ſic loquiꝰ. ff. de acq. re. do. ſi ꝓcurator. ꝛ de do. qō mihi. ꝛ

C Idem.a. Pōpeio. Lex.iij.

QUi tibi hr̃ditatē vēdidit: añ q̄ȝ res hr̃ditarias traderet dñs eaꝝ pſeuerauit: ⁊ iō mãumittē do libertatē ſuo hr̃ditario pſtitit[a].

C Impa. Uale. ⁊ Gali. aa. Zoilo.

SI nō ꝓprietatem[b] Lex.iiij. donaueras: ſȝ miniſteriū ãcille dederas libertatē mãcipio dãdo ea q̄ pcariū vſuȝ hēbat: dñio tuo nihil p̄iudicauit. C Nemo enī alienū ſuū q̄uis vt ꝓpriū manumittat ad libertatem perducere poteſt.

C Impera. Diocle. ⁊ Maxia. aa. et. cc. Marcelline. Lex.v.

SI tradita[c] ſunt ex donatione mancipia. ius manumittendi donatrix non habuit.

C Idē. aa. ⁊. cc. Milio. Lex.vj.

SI pater ſeruū veſtrū licȝ nobis minoribus[d] viginti ãnis[e] cōſentientibus manumiſit: ei libertatem preſtare non potuit[f].

C Impera. Conſtan. ad Baſſuȝ.

SI a nō dñis liber- Lex.vij. tas det mãcipio alieno ſi qdē ab his iudicib⁹ impetrabit qb⁹ dãdi ius eſt: ſine vlla trepidatione pene[g] facilis diſſolutio eſt. C Si vō iubentib⁹[h] nobis quicq̄ȝ lege actū eſſe doceat: ⁊ nō dñs vt alienū mãcipiū mãumitteret: petiſſe pbet: tūc eodē qui in cōſpectu nr̃o libertatē mōſtrabit a nō dño cōſecut⁹: ei ꝓtinus ad cui⁹ ꝓprietatē ptinet reſtituto: is q mãcipiū alienū fallendo principis ꝯſciētiaȝ manumiſit. mancipia duo cogatur dño eius dare: einſmodi ſexus etatis atq̄ȝ artis cuius conſtiterit eſſe manumiſſum: ⁊ alia tria[i] fiſco eadē ratione ſimilia C Que mulcta n̄ ſp ipōit: ſȝ poti⁹ cōquieſcit ſi forte manumiſſus inferētē ſibi q̄ſtionē ſtat⁹ obiecta legitima p̄ſcriptiōe[k] potuerit excludere: cū ſibi amiſſi mãcipij dãna debeat imputare is qui in perniciem ſuã geſta taciturnitate firmauit.

C Qui mãumittere non pñt ⁊ ne in fraudē creditoꝝ mãumittãtur.

C Impato. Alex an.a. Antiocho. Titu.xj. Lex.j.

CErtū ius eſt nō alias directas libertates p legē eliaſcentiã q̄ fiunt i fraudē[l] creditoꝝ manumiſſorum reuocari: niſi et conſiliuȝ fraudis hoc eſt animus manumittentis ⁊ euentus dãni ſuum recipere volentiuȝ ſequatur[m]. C Inter creditores autē etiã eos numerandos eſſe quibus fideicommiſſum[n] olim debetur. placuit.

C Idem.a. Notaliano. Lex.ij.

SEruos[o] meos nec p interpoſitam[p] pſonã ad libertatē perducere hoīes peculij ſui poſſe mandatis principuȝ comprehenditur.

C Idem.a. Juſtine. Lex.iij.

DIuo marco auctore ãpliſſimus ordo ceſuit ne quis ſpectaculo[q] qō edat auctorē ſuū alienū[r] ue ſeruuȝ manumitteret. et ſi factū eſſet pro infecto haberetur.

C Idem.a. Feliciſſimo. Lex.iiij.

SI minor annis viginti[s] ad libertatē p̄ſtãdaȝ hoīes[t] tradidiſti: ſenatuſconſulto quod geſtum eſt irrituȝ conſtituitur[u].

I N autē. vt ſpō largi. §. ⁊ hec quoq̄ȝ Colla.ix. Conſtitu.ij.

SEd hodie ex quo teſtari poſſunt ⁊ libertates poſſunt relinquere[x] antiqua lege ceſſante.

---

mihi. ⁊ de acqui. poſ. l. j. §. hec que de ſeruis. ⁊ §. ſeq. ſi neuter nō ſtatiȝ niſi ea res tradat dño. vt. ff. d acquir. re. do. l. res ex mãdato. ⁊ hoc ſm B. ⁊ Ro. Jo. nec placet diſtinctio. M. dicētis aliud in ꝓcuratore ſpeciali: aliud in generali. nam cōfundit eū. ff. de admi. tu. l. ſi duo. ſed eſt pro eo. ff. de mi. illud. §. ſi talis. ⁊ de procurato. pomponius.

a Qui tibi. preſtitit. vt ⁊. ff. d manu. l. eū qui. ſȝ actione ex empto tenet. vt. ſ. de here. vendi. l. qui tibi. ⁊ de actione empti. ſi ancillam.

b Si nō ꝓpetatē no. vt ⁊. ſ. d vſuf. l. vſuf. ⁊. ſ. de mãu. teſt. ſuo. ⁊ ff. p dōato. l. ſi. Sȝ ꝯ. ff. q. ⁊ a q. l. cōpetit. vbi valet manumiſſio facta ab eo qui poſtea apparuerit ſeru⁹. Sed dic ibi apparuit. ſ. ex ſupueniēte cã: liber tñ erat tempore manumiſſionis.

c Si tradita. ſecus ſi nō tradita. vt. ſ. eo. l. qui tibi.

d Si pater. miorib⁹. ſecus ſi eſſet maior. ſic ecōtra pater. per filiū. vt. j. cōia de ma. l. j. §. ſi. ſunt enī vna pſona. vt inſti. de inuti. ſtip. §. ei q. al's nō pt qs p alium mãumittere. vt. ſ. d manu. vin. l. nec mulierē.

e C Uiginti ãnis. vt. j. ti. j. l. ſi minor. xx. ãnis. lex eliaſcētia ꝯdicit. vt inſti. q ma. non poſ. hodie aūt correctū eſt p auē. in auē. vt ſpon. lar. colī. ix. circa prin. qr dr̃ q minor xiiij. ãnis pōt facere teſtm̃ ergo ⁊ manumittere.

f C Non potuit. hic cuȝ ſeru⁹ erat minor: ſi alterius lȝ ſibi obligat⁹ pt cōſentire mãumiſſiōi. ff. de manumiſ. vind. l. ſi pater. §. fin.

g Si a nō dñis. pene noialiter ponitur nullã enī patit penã qui mãumiſit. nã auctoritas iudicis excuſat. vt. ff. de his q no. īfa. l. furti. §. ij. Jtē libertas valet vt hic inuit. vel verius nō vȝ. vt. ſ. e. ſi nō ꝓprietatem alij ponūt aduerbialiter: ⁊ iō dicit pene: qr cū opponit p̄ſcriptio. xx. an. ñ eſt facilis diſſolutio libertatis. ⁊ ſecunduȝ primum modū poteſt legi j. ⁊. ſ.

Pene q̄nq̄ȝ nominaliter q̄ñq̄ȝ aduerbialit ponitur.

h C Jubentibus. i. conſentiētibus ⁊ auctorizantibus.

i C Et alia tria. ſic ergo in quintuplū: ⁊ ſic eſt ꝯ. inſti. de acti. §. oēs. ſȝ diuerſis preſtat hec pena fiſco ⁊ domino ſerui.

Actio q̄n q̄ȝ dat in q̄ntuplū.

k C Preſcriptione. ſcȝ xx. ãnorū. vt. j. de p̄ſcri. lon. temp. q̄ pro liberta. l. ij. Et no. q qui preiudicat ſibi per negligētiã in vno: in alio ſimiliter

Negligētia nocēs alicui in vno: nocet eū alio.

C Non venditione hereditatis: ſed traditione rerum transfertur dominium. hoc dicit Bal. ⁊ Salice.

C Habens precariū vſū nō adipiſcit dominium. ⁊ ideo rē alienare vel ſtatū mutare nō poteſt. h. d. notabiliter Bal. vel ſic. Tenens ſuū p̄cario nō manumittit. Sali.

C Donator poſt traditionem deſinit eſſe dominus ⁊ adminiſtrator. h. d. Bald. vel ſic. Donatori poſt traditionē interdicitur manumiſſio. h. d. Salice.

C Pater non poteſt ſupplere defectum filij qui in etate reperitur. h. d. notabiliter Bal. vel ſic. Filius qui per ſe non pōt manumittere: nec patri pōt ꝯſentire. Salyce.

C Decretū obreptitium nō valet: ⁊ ſi p̄nceps fallit: impetrans punit. ſȝ ſi actus geſtus tēporis diuturnitate firmetur: tã ciuilis q̄ȝ criminalis pena funditus euaneſcit h. d. bal. vel ſic. Libertas preſtita ſeruo alieno cū iudicis vel p̄ncipis decreto nō p̄iudicat dño vero: qr principem fefellit: punitur pena hic ſtatuta ⁊ ceſſat iſta ſi ſeruus ille ſibi libertatem p̄ſcripſerit. h. d. Saly.

C Fraudis nomine continetur cōſiliū ⁊ euentus. h. d. Bald. vel ſic. Ut libertates directe reuocent tanq̄ȝ in fraudeȝ creditorum date duo requiruntur: ſcȝ fraudis cōſilium ⁊ euentus ⁊ creditor: intelligitur ēt cui ex vltima voluntate ad libertatem preſtandum debetur. h. d. Salice.

C Seruus etiaȝ per interpoſitam pſonã ſeruum peculiarem non manumittit. Sa.

C Quod fit in ſpectaculo ⁊ populi tumultu pro infecto dȝ haberi. h. d. Baldus vel ſic. Ad exclamationē populi facta manumiſſio non tenet. h. d. Saly.

C Minor annis viginti nō pōt tradere ſeruū ad manumittendū. h. d. Sal. Et hodie hoc eſt correctū quãdo manumittit in vltima volūtate nã ſufficit etas legitima ad teſtãdū vt i autētica h̄ poſita ⁊ ſequēti. bal

C Non dicitur fraudatus ille qui preciū recipit. h. d. Bal. vel ſic. Jn fraudem fiſci non pōt libertas preſtari: nec dicit fraudare vbi precium fuit ſolutū redemptori ma

---

ſibi preiudicat. ſic. ff. vi bono. rapto. l. iiij. ⁊ de admi. tu. ſi pupill⁹. ⁊. ſ. ad le. fal. auē. ſȝ cū teſtator. §. itē ſi quedã. Arg. ꝯ. ff. de ali. iud. mu. cau. fac. itē ſi res. in prin. Sed ibi aliēatio tenuit a principio: hic nō tēuit manumiſſio. Jtē no. ſimile ecōtra quia ſi duo habeo auxilia ⁊ in vno ſum diligens: ⁊ ſic in eo mihi non preiudico: imo mihi ꝓuidi q in alio videor mihi prouidere. vt. ſ. de inoffi. teſta. l. ꝯ maiores. ⁊ de cōdi. cau. da. l. ſi extraneus.

Libertates i fraudē creditorū cōceſſe an ſint reuocãde

C Qui mãumittere ñ poſſunt: ⁊ ne i fraudē creditorum manmittant.

l CErtum in fraudeȝ. vt inſtitu. qui manu. non poſ. §. i fraudem.

m C Sequatur. ſunt ergo duo neceſſaria in directis: ſcȝ ꝯſiliū ⁊ euētus vt hic. Sed in fideicommiſſarijs ſufficit ſol⁹ euētus. vt hic. ⁊. j. e. l. fin. ⁊ ff. d fideicō. li. l. ergo. §. ſi i fraudē. ſic i datis iter viuos duo exigunt. ff. q in frau. credi. l. ſi qs cū haberet. ⁊ inſti. qui ma. nō poſ. §. p̄ualuiſſe.

n C Fideicōmiſſum. nō q maumittētes reliquerit: ſed alius ab eo vt apparet per. l. illã. j. de bo. auc. iud. poſ. l. j. ⁊. ff. ad l. fal. l. i rōne. §. q vulg. Jte hoc cū eſt purū: ſec⁹ ſi cōditionale. vt. ff. qui ⁊ a q. l. qui in fraudeȝ. ⁊. ff. de act. ⁊ ob. l. is cui.

o SEruos. arg. ꝯ. ff. q ⁊ a q. l. cōpetit.

p C Nec per interpoſitam. non ſolum per ſe: ſȝ nec p iterpoſitaȝ pſonã.

q DIuo marco. ſpectaculo. i. ſub aſpectu populi: vl' ad exclamationē populi: quia videt coactus mãumittere. vt. ff. qui ⁊ a qui. ſi priuatus. ⁊ arg. j. de pe. l. decurionū.

r C Alienum. id eſt alium ab actore.

s SI minor ãnis viginti. Concordat ſ. ti. j. l. ſi pater.

t C Homines. ſcilicet vicarios.

v C Conſtituitur. vt. ff. de mino. l. verum. §. qō ſi minor. ⁊ de verbo. obliga. l. ſi minor. ⁊ de ſeruis expor. l. iiij. Sed cōtra. ff. de manu. vind. l. illud. §. j. Solu. ibi fuit ſeruus datus minori hac lege vt manumittat hic a minore datus alij. Jtem contra. ff. de manumiſ. l. iiij. §. nec intereſt. Solu. ibi non fuit lex a minore appoſita vt manumitteretur ſed ab ipſo ſeruo qui hoc pepigit cum emptore vt manumittat eum.

x SEd hodie. reliq̄r haptat ad illã ſo

lam libertatē que in teſtamento dat̄. vt in corpore huius autentice dicit̄. ⁊ verbū relinq̄re innuit. vt. ff. d̄ tabu. exhi. l. j. §. ſi. ergo nec olī nec hodie māumittit minor. xx. ānoꝝ inter viuos: niſi cā cognita q̄ꝫ nec lex iuſtiniani ꝑmittit minori. xvij. ānorū niſi in teſtō vt iſtituta. q māumit. n̄ poſ. §. fin. ⁊. §. eadem lege.

a Si in fraudē. non valet. vt. ff. de iure fiſci. l. in fraudem. §. a debitore niſi p̄ſcriptione decem ānoꝝ defendatur. vt. ff. q ⁊ a q. ſi cū fideicōmiſſum. §. ariſto.

b Patreꝫ. vt cū eſſet ſeruus ⁊ pater tu⁹ erat ſcꝫ naturalis.

c Emptori. ſ. ſuppoſito a ſe q emeret a fiſci debitore.

d Defuiſſe. cū preciū ſuccedit loco rei. vt. ff. d̄ peti. here. l. ſi rem.

e Nec fideicōmiſſariam. preſtare. niſi infans ſit. tūc em̄ ſufficit ſolus tutor ſicut in hereditate. vt. s̄. de iure delib. l. potuit. ⁊. l. ſi infanti. ⁊ hoc in ſeruis teſtatoris. ſi aūt eſſent pupille nō opus forſan eſſet inq̄ſitiōe: ⁊ ſufficeret auctoritas tutoris. vt. s̄. qn̄ decre. opus nō eſt. l. ſi. ⁊. l. j. Uel dic ſcdo q̄ nō pōt tutor manumittere an̄ certam etatē quā ſtatuerat teſtōr. nam poſtea poſſet ſol⁹ tutor. argu. ff. d̄ ma. l. iiij. §. nihil autē. ⁊ de mino. l. veruꝫ §. item q̄rit̄. Uel tertio dic q̄ h̄ eſt caſus qui eſt ff. d̄ māu. l. ſeruus furioſi. Sed arg. contra de fideicōmiſ. lib. ex cauſa.

f Si debitor. inſpici tm̄. vt. ff. de regu. iuris. l. fraudis. Sed cur eſt ſecus in directis. vt s̄. e. l. j. Reſpon. directe equiparant̄ illis q̄ dant̄ inter viuos at ille exigūt hic duo. vt inſti. qui manu. nō poſ. §. in fraudeꝫ. vl̄ directe cōpetūt ſtatiꝫ adita h̄r̄ditate nullo heredis b̄n̄ficio fideicōmiſſarias ipſe p̄ſtat ⁊ nil vltra vires hereditatis preſtare tenet̄. vt. s̄. ad legē falci. ſucceſſores. ⁊. ff. ad trebel. l. j. §. pe.

Qui nō poſſunt ad libertateꝫ ꝑuenire. Dixi s̄. qn̄ māumiſſio ipedit̄ ex pſōa māumittētis: nūc qn̄ ex pſōa māumiſſi. Cōtinuatio.

g Cū diu⁹. hi q ſubaudi a ſimili hi q ⁊c. ⁊ ſic mutat caſum.

h Neqꝫ libertatē. vt ⁊ ff. de māu. l. fu⁹ hac lege ⁊ qui ⁊ a qui. l. ille. §. ſi.

i Poſſunt. niſi cā vict⁹ leget̄. vt. ff. d̄ his q̄ p n̄ ſcrip. ha. l. ſi i metallū. ⁊ de ali. leg. l. ſeruos.

k Simplicē. nam prius dupliciter erāt ſerui cū eſſent i vinculis. Dic ergo ſimplicem ad differentiam gemine ſeruitutis.

l Illo. quo erāt capaces ⁊ ſic ꝯ. ff. de leg. ij. l. cū fili⁹. §. ſer⁹. Sol. hic eo tempore quo iam ſunt capaces. vel ſecundum Pla. illa ſecundum iſtā. p pria. ff. cōia. p̄dio. l. ſi. in ſi.

m Cōſequant̄. vt. ff. de pēis. l. fratres.

n Is q̄dē. nō p̄t. vt ⁊. s̄. de teſt. ma. l. ꝯ volūtatē. ⁊. ff. de manumiſ. ſer⁹ hac lege. ⁊. j. de vſuca. p ēpt. l. iij. ⁊. s̄. de reb. ali. nō alie. l. fin.

o Irrogauerit. qd ſi ē dubiū. Rn̄. forte nō p̄ſumam primum eſſe fauore libertatis.

p Libertas poteſt impoſſibile eſt.

q Quando. i. quia.

r Poſſint. niſi i caſu: puta ſi vindicauit mortē teſtōris. vt. ff. ad ſilleia. l. ſiq̄s i graui. §. vtrū. Itē ⁊ qn̄ pp pactionē. vt ff. de manu. l. ſuus. hac lege.

Quib⁹ ex cauſis ſerui p p̄mio libertatē accipiunt. Dixit qn̄ pp delictū nō māumittuntur: nūc econtra qn̄ pp merita libertatē ꝯſequūtur. Cōtinuatio.

s Cōiā. religioſa. q̄ꝫ ad ſupiora ēt habent reſpectum.

t Ad augēdā. i. his ſeruis qui habent eam.

v Prouocādā. i. his vl̄ i eis q nō hēnt eaꝫ. ſic ⁊. s̄. de bonis que libe. l. ij.

x Non ex ipſo. i. nō ipſo iur̄. Uel dic nō eo ipſo q̄ pſiliūt ad accuſationē: ſꝫ demū cōuicto aduerſario. vt hic. ⁊. s̄. de preci. imp. off. l. j. ⁊. ff. ad ſille. l. iij. §. vtꝝ. ⁊ de iure pa. l. pe. Et no. q̄ eſt orcin⁹ vt. ff. q ſine ma. ad lib. p ue. l. q ob necē. ſꝫ alia. ff. de bo. lib. ſi necē. dicit q̄ nullius. ſed dic. ſcilicet nulli⁹ viuētis: ⁊ nō puto hic reddi p̄ciū a fiſco. cum domini negocium geſſerit in caſu. j. l. proxima.

y Serui. percipiāt. Sꝫ an idē vbicūq̄ꝫ ſerui p p̄mio accipiūt libertatē a lege. Uidet̄ q̄ n̄. vt. ff. ad legē fal. l. eris ſed illa magis innuit ꝯ̄rium. Ac.

z Si quis. rapt⁹. genitiui caſus.

a Trāſmiſſuꝫ. ex eo q̄ dicit trāſmiſſuꝫ p̄ſumit Jo. q̄ liceat trāſigi. q. d. finit̄ q̄tū ad trāſigētē vt ff. ad le. iul̄. de vi pu. l. q cetu. §. q vacātē. Eſt tn̄ arg. ꝯ. j. de raptu virgi. §. ſi. Itē cōtra. s̄. de tranſactio. l. trāſigere. Solue vt ibi.

b Dōet̄. p̄cio a fiſco ſoluendo. vt

numittenti. hoc dicit Saly.

Idem. a. Priſco. Lex. v.

Si in fraudē eorum q̄ fiſco debebantur ꝓbari p̄t: libertas data nō valet[a]. Sed ſi pecuniā is quē patreꝫ[b] tuū appellas ēptori[c] dedit: ⁊ ab eo redēpt⁹ ad libertatē ꝑduct⁹ eſt: nihil videt̄ bonis defuiſſe[d] ei⁹ q fiſci debitor dicitur.

Solus tutor non preſtat libertatem a pupillo debitam. h. d. Saly.

Imperato. Dio. ⁊ Maxi. aa. ⁊. cc. Olimpio. Lex. vj.

Nec fideicōmiſſariam libertatē a pupilla ſua ſeruis debitā tutorē poſſe p̄ſtare[e] certi iuris ē: vn̄ ſi hos quos tu rogata fueras manumittere: tp̄e certo etatis tue ad libertatē non ꝑduxiſti ſed tutor māumiſit: remāſerūt in ſeruitute.

In fideicōmiſſarijs libertatibus fraus conſideratur ab euentu tm̄. h. d. Salicet⁹. Et collige hic q̄ fauorabilius eſt directuꝫ q̄ obliquū: qḋ tene menti ſm̄ Bal.

Idē. aa. ⁊. cc. Zotico. Lex. vij.

Si debitor ex adminiſtratiōe cure dn̄s tuus nō ſoluendo conſtitutus fideicōmiſſariā tibi reliquit libertatem: cū in fideicōmiſſarijs libertatibus euentum inſpici tantum[f] obtinuerit: nihil eius voluntas tibi prodeſſe poteſt.

Qui n̄ p̄ſit ad libertatē ꝑuenire

Serui damnati ad perpetua vincula non poſſunt ad libertatem ꝑduci: nec clamare ad tempus durante tempore pene. ſꝫ finito ſic: ⁊ libertas medio tempore eis relicta tunc eis ꝓdeſt. h. d. Salice.

Impa. Seue. ⁊ Anto. aa. Torquato. Titu. xij. Lex. j.

Cum diuus claudius pr̄ me⁹ ꝯſtituerit a p̄ſidib⁹ ꝓuinciarū: vel q cohercendoꝝ maleficiorū ptātē hēnt: in ꝑpetua vincula dānatos ad libertatē ꝑduci nō poſſe: hi q̄[g] itra tp̄a pene liberi ⁊ h̄r̄des eſſe iuſſi ſunt: aut legatū fideicōmiſſūue acceperunt: neqꝫ libertatē[h] adipiſci: nec quicq̄ꝫ eoꝝ q̄ de his data ſunt capere poſſunt[i]. Nō ſi pene tp̄s ꝯpleuerit: iam omni vinculo exſoluti: ⁊ quaſi ad priſtinā vel ſimplicē[k] ſeruitutis cōditionē redacti: ⁊ libertatē: ⁊ ſi q̄ teſtis dn̄oꝝ illo[l] tp̄e defunctorū acceperunt ſine vlla q̄ōne pene preterite conſequantur[m].

Prohibitus in penā a teſtatore manumitti nō pōt etiā per emptorē ad libertateꝫ ꝑduci. ꝓhibitus vō ꝓpter aliqḋ miniſteriū familiar̄ officij neceſſitate ceſſante nō ꝓhibetur venire ⁊ manumitti. h. d. Saly.

Impatores Uale. ⁊ Gali. aa. Theodo. Lex. ij.

Is quidem qui in teſtamento vetitus eſt manumitti ad libertatē non pōt[n] peruenire: ſed i ꝓpoſito intereſt vtꝝ ne eos quos cum filio educatos eſſe teſtator expreſſerit pp familiare miniſterium ⁊ vſum filiorum neceſſarium ⁊ venire ⁊ manumitti vetuit: an q̄ſi male meritis penam irrogauerit[o]. nā priore caſu morte eius cui conſulebatur obſequij neceſſitate finita: libertas[p] poteſt ꝑuenire. poſteriore aūt caſu id q̄ pene cā in ſeruos ſtatutū eſſe neceſſe eſt vires ſuas obtinere quando[q] diuis parētibus meis placuerit huiuſmodi teſtamentorum leges perpetuam ſeruitutē malemeritis ſeruis irrogare: vt nec per ſuppoſitum emptoreꝫ ad libertatem produci poſſint[r].

Quibus ex cauſis ſerui pro premio libertatem accipiunt.

Seruus qui vindicauit necem domini pro premio conſequitur libertatē ſententia cōtra occiſores lata ⁊ nō ante. h. d. Sa.

Imperato. Dio. ⁊ Maxi. aa. Firmino. Titu. xiij. Lex. j.

Quoniam religioſa[s] ſollicitudo ad augendā[t] ꝓuocādaꝫ q̄ꝫ[v] fidei obſeruatōnē iuris p̄mio affici dꝫ: ſi ad vlciſcendam necem dn̄i icorruptis ꝓbationib⁹ ac ſtrenuo niſu ꝯſtiteris: libertatē quā his q dn̄oꝝ cedē vindicāt iampridē ſenatuſcōſultis ⁊ ſtatutis principū p̄ſtari ſancitū ē. Etiā tu ꝓ tā igētib⁹ meritis n̄ ex ipſo[x] fcō: ſꝫ aditiōe ⁊ ſn̄ia preſidis reportabis.

Seruus alienus qui defert falſatorem monete libertatē conſequitur ⁊ dn̄o fiſcus dat precium ſerui. h. d. Bal. vel ſic. Deferens falſatorem monete in premium conſequitur libertatem. h. d. Saly.

Impa. Cōſtā. a. ad Januariuꝫ. Lex. ij.

Serui q mōetarios adulterinā mōetā clādeſtiniſ ſcelerib⁹ exercētes i publicū detulerit ad ciuitatē rōanā donent̄: vt eoꝝ dn̄i p̄ciū a fiſco ꝑcipiant[y].

Collige in hac lege q̄ de raptu virginis pōt tranſigi: tamen maleficium nō remanet impunitum. h. h. Bal. vel ſic. Raptus virginis crimen detegens conſequit̄ libertatem. h. d. Saly.

Idem. a. ad Populū. Lex. iij.

Si qs ſeruus rapt⁹[z] virginis facinus diſſimulatiōe p̄teritū: aut pactiōe trāſmiſſum[a] detulerit in publicū libertate donetur[b].

Deſertor militie poteſt a quolibet accuſari: ⁊ ex hoc ſeruus conſequitur liberta

uendo.vt.s̃.l.proxi.alij habent aliter leges tranſpoſitas.

a Si deſertorē.pdiderit.i.manifeſtauerit.

b ¶ Donec.⁊ h dicit yr.dādū pciū a fiſco.nā⁊ hic ꝯſuluit fiſco.

¶ De ingenuis manumiſſis. De ſeruorum manumiſſione dictum eſt:ſed qꝛ ingenui homines de facto qñqꝫ manumittuntur:ponit quid iuris ſit de ingenuis manumiſſis. Azo.

Cōtinuatio.

c Si ingenuū. iudices.ſcꝫ pſides puinciarū vt.s̃.ō peda.iudi.l.ij.

d ¶ Agere debes.actione in reꝫ preiudiciali.vt inſti.de acti.§.preiudiciales.

e ¶ Memor.ſ.tu.

f ¶ Manumiſſionē.ſcꝫ de facto.

g ¶ Originem.id eſt ingenuitatem.

h ¶ Ea que de domo.⁊ ēt poſt manumiſſionem queſita ex re manumiſſoris non alias.vt.ff.de libe.cā.l.de bonis.§.fin.⁊ facit ad hāc.l.s̃.de dona.ante nupt.l.ea.⁊ de teſta.l.neqꝫ pfeſſio.⁊ in ſtitu.de lega.§.longe.⁊ ff.e.l.iiij.⁊.j.ad le.iul.de adult.eum in fi.⁊.ff.de lib.cau.ſi debitori.⁊.ff.de cōdi.ide.l.ſeruo manumiſſo.

i Ingenuam.ſumptus.vt.j.de infan.expo.l.j.

k ¶ Obſequiuꝫ.vt.j.de lib.cau.liberos.⁊.s̃.de ſer.reipu.l.fi.

l ¶ Ancillā.ēt ſi p mille ānos ſtetit vt ancilla.ſi tñ parata ſit pbare cōtrariū.vt.j.de preſcript.lon.temp.que p li.l.fi.alioquin pſumā eam ancillam ſi per.xxx.annos ſic fuit.

m ¶ Manumiſſio.ſcꝫ ō facto.vt inſtit.de inge.§.fi.

n Si auiaꝫ.ſolēniter per ſniam.

o ¶ Cognoſceres.nam ſnia ingenuitatis piudicat inter oēs.vt.ff.de li.cau.l.diui.§.j.⁊.ff.ō ſtatu homi.l.igenuū.Sed ꝯtra huic.l.j.de lib.cau.l.fi.Sol.ibi non erat cauſa liberalis:ſed de dñio inter duos.Iteꝫ ꝯ.j.res īter alios ac.imo hic:qꝛ ex ingenua naſcit:nō ex ſnia matris.⁊ ſic nō ob.j.de lib.cā.l.fi.

Sententia ingēuitatis piudicat iter omnes.

p Cum cognatuꝫ.ingenuū.a natiuitate.

Palmurena.

q ¶ Palmurene.ciuitas eſt palmurena.q eſt in puincia phenice prope barbaricas gētes.vt ff.de cēſi.l.j.⁊ faciebant bellum cum populo romāo.⁊ hūc ceperūt eū deniqꝫ vendiderūt ⁊ ſic iure quodā poſtliminij dr̄ reuerſus.vt.ff.de capti.l.ij.⁊.l.fi.Vel verius faciebat bellū cū alia ciuitate.⁊ ſic iure nō fuit factus ſeruus:cū nō dicantur hoſtes.vt.ff.de capti.l.hoſtes.

r ¶ Factionis.i.diſcordie in mala enim parte ponitur.

tem.hoc dicit Bald.

¶ Imperatores Gratia.Valētinia.⁊ Theodo.aaa.ad Siagrium pfectū pretorio. Lex.iiij.

Si deſertorem militie ſeruus prodiderit[a]:libertati donetur[b].

¶ De ingenuis manumiſſis.

¶ Ingenuus teſtamento manumiſſus nō efficit libertinus:et tamē tenet manumittēti reſtituere quicqd de eius dono vel eius cōtēplatiōe meruit.bal.vel ſic.Si manumiſſus dicat ſe ingenuū ⁊ obtieat in cōpetenti iudicio,tenet reſtituere tā habita a manumiſſore q̄ ius occaſione.h.d.Sal.

¶ Impera.Alexan.a.Phileto.

Titu.xiiij.Lex.j.

Si ingenuū te ex teſtamēto māumiſſuꝫ eſſe dicas:apud ſuos iudices[c] cāꝫ agere debes[d].Si tñ iuſtū contradictorē hēs:id eſt eū q ſe patronū tuū eſſe dicit:mēor[e] ſenatū cēſuiſſe vt q poſt manumiſſionē[f] originē[g] repetierit:ea q̄ de domo[h] manumiſſoris habēt:ibi relinquāt.

¶ In qua cā ēt legata vt liberto data eē iuris prudentibus placuit.

¶ Obſequia ſeruitutis non faciunt ingenuum ſeruum.h.d.Sali.

¶ Imp.Gordi.a.Pōpeie. L.ij.

Ingenuā natam neqꝫ nutrimentoꝝ ſumptus[i]:neqꝫ ſeruitutis obſequiū[k] faciūt ancillam[l]:neqꝫ manumiſſio[m] libertinam.

¶ Natus ex ingenua lite pendente eſt ingenu⁹.Vel ſic.Vitiū litigioſi nō afficit libertatē.h.d.bal.vel ſic.Si manumiſſa eſt poſtea ex antiqua cauſa pnūciata ingenua liberi ante nati pbant ingenui.h.d.Sa.

¶ Impa.Philip.a.Feliciſſimo.

Si auiam tuam vti Lex.iij. ancillā māumiſſaꝫ:poſtea ingenuā ſolēniter[n] cōſtiterit:ſtatumqꝫ ei⁹ iuſte ſnie tuet auctoritas filios ei⁹ qꝫuis añ ſniam ſuſceptos ingenuam libertatem nō imerito flagitare:ſi cum peritioribus tractatuꝫ habuiſſes:facile cognoſceres[o].

¶ In hoſtilitate inter duas ciuitates cōſiſtente captus non efficitur ſeruus.h.di.ſm lecturam ſecundam.Saly.

¶ Impatores Diocle.⁊ Maxi.aa.⁊.cc.Agrippo. Lex.iiij.

Cum cognatuꝫ tuū ingenuū[p] natum ex palmurene[q] factionis[r] dōatiōe redēptū velut captiuū diſtractū eē dicas:pſes puincie ingenuitati ſue reddi eum efficiet.

¶ Diffamāti alienū ſtatū terminus aſſignat ad pponēdū ⁊ pbandū de iure ſuo:quo nō pbante imponit ei ſilentiū ne vlterius infamet vl' inquietet:qui ſi nō paret ſententie mulcta afficit.h.d.Bal.vel ſic.Contra diffamātē aliquē de ſeruitute pōt iudex ad inſtantiam diffamati tempus illi pfigere intra quod debeat agere:als vltra tempus non audietur.hoc dicit Salice.

¶ Iidem.aa.⁊.cc.Creſcenti.

Diffamari ſtatum Lex.v. ingenuoꝝ:ſeu errore:ſeu malignitate quorūdā piniquū[s] eſt:pſertiꝫ cū affirmes diu pſidē vnuꝫ atqꝫ alteꝝ[t] iterpellatū a te vocitaſſe diuerſaꝫ ptē:vt ꝯdictionem faceret ſi defenſiōib⁹[u] ſuis cōfideret.vñ ꝯſtat merito rectorē puicie cōmotū allegatiōibus tuis ſniam[x] dediſſe:ne decetero ingetudinē[y] ſuſtineres. ¶ Si igit adhuc diuerſa ps pſeuerat in eadē obſtinatiōe adit⁹ preſes prouincie ab iniuria temperari precipiet.

¶ Famulatus liberi hominis etiam per tēpus lōgū nō facit eum ſeruum.h.d.Sal.

¶ Iidē.aa.⁊.cc.Dionyſio. L.vj.

Scientis cōditionē:liberū nō poſſe fieri ſeruū euidētiſſimi iuris eſt. ¶ Cū igit pponas patrē pupilloꝝ quoꝝ pcib⁹ feciſti mentionē:velut liberuꝫ te penes ſe habuiſſe in miniſteriū:lꝫ in actu longi tpis:nō pcedēte vō titulo quo dominia q̄ri ſolent[a] mutare tuam conditionem minime potuit.

¶ Non renunciatio cauſe ſed natalium veritas pbat quem ingenuum.h.d.Sali.

¶ Idē.aa.⁊.cc.Matrone. L.vij.

Si te ⁊ filios tuos ingēuos eē conſtat nataliū veritas vos tuetur:naꝫ qui ſeruitutis mouerat qōnem:apud acta cauſe renunciādo ad ingenuitatis probationē nec nocere qcqꝫ:nec pdeſſe pōt[b].

¶ Serui vel liberi ex pacto non efficiuntur ingenui.h.d.Saly.

¶ Iidem.aa.⁊.cc. Calimāpho.

Ingenui naſcun Lex.viij. tur[c]:libertini manumiſſione tantū cōſtituuntur[d]:pactuꝫ aūt nec ſeruis[e] nec libtinis ingenuitatem aſignat:nec his[f] qui trāſactioni[g] non cōſenſerūt[h] quicqꝫ preiudicare pt.

¶ Ex libertina matre natus eſt ingenuus:nec ei reuerſo obeſt qꝛ in captiuitate hoſtium fuit.Salice.

¶ Iidem.aa.⁊.cc.Potamoni.

A libertina matre Lex.ix. procreatā ingenuā naſci natalib⁹ euidētis ac māifeſti iuris ē[i].

s Diffamari.periniquū.ideſt.valde iniquū.

t ¶ Alterum.ſucceſſorem.

v ¶ Defenſiōibus.id eſt iuribus.

x ¶ Sententiā.diffinitiuā l ite primo corā ſe ꝯteſtata.vt arg.ff.de libe.cau.l.diui.§.j.ſm al.Vel dic qꝛ pſes ſtatuerat certū tps infra qd inciperet agere qꝛ pōt denegando ſibi poſtea iuriſdictōnē.vt.j.ō remiſ.pigno.ſi eo.⁊.s̃.de vſuris pu.l.fina.⁊.ff.de cur.bo.dā.l.j.§.querit ⁊.ff.quib.ex cau.l.ſed ⁊ ſi p ptoreꝫ.§.ſed ⁊ ſi cū decreto.⁊.ff.ō opt.lega.l.mancipioꝝ ⁊.l.ſi optio.§.fin.⁊.j.ad le.iul.de adul.ob cōmiſſa.⁊.ff.de bo.auc.iudi.poſſi.l.j.⁊.ij.⁊ ad car.l.iij.§.due.⁊ ēt penaleꝫ pt iducere mulctam.vt.ff.ſi qs ius di.nō obtēp.l.i.in prin.Itē ꝯ.s̃.vt nēc inuitus.Sed hic ſpeciale.Et ſunt hec oia argumēta p ſcholari q vult recedere:⁊ bononienſes differunt euꝫ conuenire in receſſu.

Iudex pt terminuꝫ prefigere ad agedū.

y ¶ Inquietudineꝫ.naꝫ amttit cām cū deeſt cognitiōi cōtumaciter.vt ff.de re iudi.l.contumacia.⁊.j.de aſſer.tollen.l.j.in fine.

z Scientis ꝯditionē cū igitur.Hic habes qꝛ abſqꝫ lite cōteſtata fuit hic lata diffinitiua ſnia.Sed dic qꝛ ſtatutus fuit termin⁹ maxie i caſu q ſequit:als ꝯ qñqꝫ vt.ff.de li.cau.l.liberis §.ſi quis ſciens.ſed certe ibi non fit ſeruus ſciētis.

a ¶ Queri ſolēt.vt.ff.ō lib.cā.ſi vſufruct⁹.i pri.⁊.§.j.⁊ facit.s̃.de ſeruis reipubli.ma.l.fi.Accurſius.

b Si te.nec prodeſſe pt.vt arg.ff.de li.cauſa.diui fratres.

c Ingenui naſcuntur.vt ⁊ inſti.ō ingenuis.

d ¶ Conſtituunt.vt inſti.de liber.Item ⁊ p ſententiā.vt.ff.de ſta.ho.ingenuum.

e ¶ Nec ſeruis.vt ſeru[a] vel libert⁹ ſit ingenuus vt.j.de collu.detegen.l.ij.⁊ de lib.cā.l.pentes ⁊.l.poſt certi.ius aūt patronatus hñ remittit.vt s̃.de iure patronat⁹.l.finali.Itē bñficio principis libert⁹ ſit ingenuus vt.ff.de nata.re.l.queris.

f ¶ Nec his.ſ.patronis vel dominis.

g ¶ Tranſactioni.dedit enim aliquid ſeruus vel libertus domino vel patrono vt fieret ingenuus.hoc quidem nō nocet non conſentientibus.

h ¶ Cōſenſerunt.idē ſi cōſenſiſſent vt fierent ingenui vt predixit.

i A libertina matre.iuris eſt.vt inſtitu.de ingenuis.⁊.s̃.de oper.libe.l.antepenul.

a AD recognoſcen
dos. vt inſtitu. ō
lega. §. ſi qs in noie.
b SI veſtraȝ. id ē ve
ſtri. poſſidebātur
enim vt ſerui.
c ¶ Titulus. ex quo li/
beri cōſtituunt̄ ſerui. vt
ff. de libe. cau. ſi vſufru/
ctus. ⁊ facit. ſ̃. eo. l. ſcie/
tis. ⁊. e. titu. a libertina.
d ¶ Prohibemini. ſ. ad
mercedē: id eſt vt ſoluat̄
vobis merces.
e AD mutanduȝ. ꝑ
mouet. vt ⁊. j. ad
l. fa. de pla. abducti. ⁊ fa
cit. ſ̃. e. a libertina.
f INgenuum. liber
tinitatē. quaȝ ha
bebat quod videbatur ſi
amiſerit qꝛ cū aſſeruit ſe
igenuū videt̄ negaſſe ta
cite ſe non eſſe libertum
forte nec patietur penaȝ
lȝ ſec⁹ ſit cū dicit ſe ſuis
nūmis emptuȝ. vt. ff. de
māumiſ. ſi qs dicat. Iteȝ
nota hic argumentuȝ ꝙ
q primo aſſerebat reȝ ali
quam de ſuo allodio eſſe
poſtea pōt aſſerere ſe in
feudū hēre ſic ⁊. ſ̃. ſi ſer/
uus expor. ve. l. moue/
or. ⁊. ff. de excepti. rei iu
di. l. ſi mater. §. ſi qs au/
tē. Sed arguitur ꝯtra. j.
q po. in pig. hab. auten.
item poſſeſſor. ⁊. ff. de iu
re an. aur. l. ij. ⁊. ſ̃. de fur
tis. l. j.
g STatus ingenue.
data ꝑpōitur. ea
inuita vel ignorante. vt
j. de libera. cauſa. l. mini
ſterium. ⁊. ſ̃. e. ſi veſtrā.
alias facit ſibi p̄iudiciuȝ
vt argu. ff. de libe. cā. l. ſi
vſufruct⁹. i prin. ⁊. §. j.
¶ Cōmunia de manu
miſſioib⁹ Expoſuimus
in ſuperioribus ſingula
ria de manumiſſionib⁹
nunc audiamus cōmu/
nia. Azo.

Allodiū ſui eſſe rē primo aſ/ſerēs: an poſſit po/ſtea dice/re ſe i feu dū hēre.

Cōtinuatio.

na editā: deide ab hoſtibus captā
poſtliminio reuerſaȝ ꝑpōas: ⁊ nūc
tibi ſeruitutis moueri qōnem: cōſe
quens eſt adiri p̄ſidem ꝑuincie: q
de cā liberali cognoſcet iur̄ latur⁹
ſniaȝ ſciēs: neqȝ hmōi mr̄is ꝯditio
nē: neqȝ captiuitatē reuerſus de ſta
tu priſtino qcq̄ȝ poſſe detrahere.
¶ Nomina ſunt inuenta ad recognoſcē
dum non ad faciendum quem ſeruum vel
ingenuum. hoc dicit Salice.
¶ Iidem. aa. ⁊. cc. Antenodore.
AD recognoſcēdos[a] L. x.
ſingulos nomina cōparata
publico cōſenſu: ob celādos nata/
les igēuis ſi mutant̄ minime nocet
natoſqȝ lȝ miniſterio ſeruitutis libe
re cōditionis non ſeruos poſſeſſio:
ſed ſtatus ingenuos edi perficit.
¶ Locatio operarum nec facit nec pro/
bat quem ſeruum. hoc dicit Salice.
¶ Iidē. aa. ⁊. cc. Maxime. Lex. xj.
SI veſtrā[b] poſſeſſionē nullus
p̄ceſſit titulus[c]: ſȝ ingenui cō
ſtituti opas mercede placita loca/
ſtis: nec ſtatui veſtro qcq̄ȝ deroga
tū eſt: nec ad cōuētionis iplendā fi
dem ſolēniter agere ꝑhibemini[d].
¶ Plagio abducta ingenuitatem nō ꝑ/
dit. hoc dicit Salice.
¶ Iidē. aa. ⁊. cc. Quiete. Lex. xij.
AD mutādū libere ſtatum cō
miſſuȝ plagij nihil ꝑmouet[e]
ſed abductā natales qbus nata eſt
poſt hūc ēt caſuȝ obtinere cōuenit.
¶ Abſolutoria lata qꝛ nō probatū non
ꝓpterea preſumit̄ ꝙ reus aſſerebat eſſe ve
rum. Itē ſuccūbens in cauſa ingenuitatis
non preiudicat ſibi in cauſa libertinitatis
quin illa poſtea mouere poſſit. h. dicit ſali.
¶ Iidem. aa. ⁊. cc. Melandro.
INgenuū ſe con/ Lex. xiij.
tendendo. nec ꝓbando: nō
admittit libertinitatem[f].
¶ Etiam per titulū fauorabilē ſtatus nō
amittitur. h. d. Bald. vel ſic. Ignoranter
deſpōſata vt ancilla ſue ingenuitati non
preiudicat. h. d. ſecus ſi ſcienter. ſalicetus.
¶ Iidē. aa. ⁊. cc. Ariſto. Lex. xiiij.
STatus ingenue ex eo ſolo ꝙ
velut ancilla ſponſaliorū no
mine data proponitur[g] preiudicari
nulla ratione poteſt.
¶ Cōmunia de manumiſſiōibus.
¶ Si proprietarius ⁊ vſufructuarius ſi/
mul libertatē ſuo iponāt pleno iure liber
efficit̄. at vbi ſolus proprietarius hoc fece
rit ipſius libertus erit ⁊ q̄ſi ſuus apud pro
prietariū ꝑmanebit: ⁊ interim aliunde q̄ſi/
ta ꝙ ex opera ſua et re fructuarij ſibi q̄rit: ⁊
ea ad legitimū eius ſucceſſorem tranſmit/
tit. Ubi vero ſolus fructuarius manumit
tit ſi cōtēplatiōe ſerui: tūc ꝙdiu vſufructus
duraſſet proprietario ſeruire nō tenet̄ ſed
poſtea ſic. ⁊ interi extra opera queſita do/
mino q̄rit. h. d. vſqȝ ad. §. illud quoqȝ. ſal.
¶ Imperator iuſti. a. iuliano p̄fe
cto p̄. Titu. xv. L. j.
SAncimus ſi proprie
tarius ſeruo cuius
vſufructus ad aliuȝ
pertinebat libertatē

impoſuit: non ſecundumm anti/
quā obſeruationē de libertate ca/
dere: ⁊ eū ſine dn̄o eſſe intelligi: ſed
nec inueniri pſonā cui res ad ſe ve
nientes acquirat. ¶ Sed ſi tā pro
prietarius q̄ȝ vſufructuarius liber
tatē ei cōſentiētes impoſuerint ple
no iure liberum eū effici: ⁊ ſi qd po
ſtea ſibi acq̄ſierit hoc i bōis ſuis ha
bere. ¶ Sin aūt ꝑprietarius ſolus
libertateȝ ipoſuerit vſufructuario
minime ꝯſentiēte: ſit qdē ille qui li/
bertatē a ꝑprietario accepit inter
liberos ꝑprietarij cōmumerat⁹[h].
⁊ ſi qd in medio[i] poſſidet hoc ſibi ac
q̄rat: ſibiqȝ hēat ⁊ ſue poſteritati[k] re
linquat: ſaluo patronatus iure per
oia cuſtodiēdo niſi ⁊ hoc ei legibus
fuerit remiſſum. ¶ Ipſe tn̄ liber/
tus quaſi ſeru⁹ apud vſufructua/
riū permaneat[l] dōec vſufructuari
us viuit vel vſufructus nō illegiti
mo mō perēptus[m] eſt. Eteniȝ ſi finē
vſufructus quocūqȝ mō accipiat:
tūc facultas ei tribuat̄ quo malue
rit degere mō. ¶ Si vo adhuc ſu
perſtite vſufructuario ab hac luce
fuerit libertus exēptus: hereditas
eius legitimuȝ tramitē[n] ſequatur.
¶ Sin aūt vſufructuarius tm̄ mo
do libertatē impoſuerit. ſi qdē hoc
mō vt cedat vſumfructū ꝑprieta/
rio pleniſſimū ius hēat i ſeruo pro
prietarius: vt oia ei ſeruus acq̄rat
ſm ea q̄ generaliter in ſuos ⁊ do/
minos ꝯſtituta ſūt. Sin vo gratias
agendo[o] vſufructuarius eū ab vſu
fructu liberauerit ⁊ libertati dona
uerit: tūc māeat qdē ſuus ꝑprieta
rio ſuo ānexus: ſȝ ſi neceſſitas ei im
ponat̄: dōec viuit vſufructuarius
vel vſufructuario ꝯſtāte p̄t obſer/
uare[p] ꝑprietariū ⁊ q̄dā miniſteria
ei adimplere: ſȝ iudices noſtri eū i
gete tueant̄. ¶ Poſt vſufructua
rij aūt mortē vel vſufruct⁹ quocū/
qȝ mō interemptionē: tunc ſeruiat
qdem dn̄o: ⁊ oia q̄ in medio ad euȝ
ꝑuenerant[q] hec ſuo dn̄o acq̄rat. Et
ſit ex noſtra cōſtitutiōe hec ſepara
tio inter ſuos ⁊ liberos: ⁊ non ſm
ius antiquū: idem ſeruus remāeat
⁊ nullum reſpiciat[r] dominum.
¶ Poteſt pater ⁊ mater per filium ⁊ fili
am per iudicem vel aliter ſeruum manu/
mittere. h. d. Bal. vel ſic. Parentes poſ/
ſunt manumitti ꝑ filios cuiuſcūqȝ ſexus ēt
ſi non ſint in poteſtate. h. d. Salice.
¶ Illud q̊qȝ huic legi adijcim⁹ vt
exploſa antiq̄ pſonaruȝ dr̄ia liceat
parētib⁹ tā maſculis q̄ȝ feminis: fi
lijs filiabuſve ſuis i ſacris ꝯſtitutis
ſiue emācipat̄ cuiuſcūqȝ grad⁹ mā
datū ipōere: q̄tenus ſeruos i liber/
tatē ꝑducāt[s] ſiue apud iudicē: ſiue i
ſacris eccleſijs ſiue ſm aliū quē mā
dator voluerit legitimū modū. cū
eīm[t] ⁊ i ſucceſſiōibus ⁊ in alijs pene[v]

h SAncimus.
cōnumerat⁹
ſ. ſtatiȝ vt hic
Sed ꝯtra. ff.
de here. inſti. quotiens.
in fi. vbi differtur dōec
vſufructus finiat̄. Sol.
hec illā corrigit.
i ¶ In medio. i. poſt ma
numiſſionē durante vſu
fructu.
k ¶ Poſteritati. niſi ſit
acquiſitū ex re fructua/
rij vel ex opera. vt inſti.
per quas perſonas no.
ac. §. de his.
l ¶ Permāeat. niſi for/
te ſit conſtitutus ꝙdiu
ſeruus in ſeruitute eſſet.
m ¶ Peremptus. mor/
te vel capitis diminutōe
n ¶ Tramitem. inſtitu
tū vel ab inteſtato ei ſuc
cedentem.
o ¶ Gratias agendo. ip
ſi ſeruo.
p ¶ Obſeruat̄. i. parere.
q ¶ Ad eū peruenerāt.
nō ex re fructuarij vl̄ ex
opera ſua.
r ¶ Et nullū reſpiciat.
Hoc tn̄ admittitur quā/
doqȝ ſcȝ in duob⁹ caſi/
bus. vt. ff. de libera. cā. ſi
vſufructuarius. ⁊ de ſti/
pu. ſeruoruȝ. l. quod ſer
uus ſtipulatus.
s ¶ Illud quoqȝ. ꝑdu/
cant. vt ⁊. ff. de manu. l.
nepos. ⁊ de manu. vin/
di. ſi pater. ⁊ eſt hic ſpe/
ciale. ſic ecōtra filius ꝑ
patrem. vt. ſ̃. de his qui
a non do. manu. l. pe. ſȝ
regulariter cōtra. vt. ſ̃.
de māu. vin. nec mulie
rem.
t ¶ Cuȝ enim. merito h̄
caſu liberorum differen
tia eſt ſublata cū eīm ⁊c.
v ¶ Pene. iō dixit pe/
ne: qꝛ emancipatus nō
acquirit patri. Itē ꝑ pre
torem tantum ſuccedit.
itē vocat patrem in ius:
cū venia tamen. vt. ſ̃. de
in ius vocā. l. fi. Itē emā
cipati conferunt ſuis: ſȝ
non ſui emancipatis. vt
ſ̃. de collatio. l. ſi emāci
pati plene diximus.

¶ Peculiare

a ¶ Peculiare eſt.id eſt pulcberrimũ eſt.
b SI quis ſeruo.im/ponere.i. manu/mittẽdi auctoritatẽ dare
c ¶ Requirere.etiam ſi eſt infans.vt inſtitu.de libe.§.fi.⁊.ff.de ma.l.iu ris ratio.
d ¶ Ampliãdam.vt.s̃.de idi. vidu.l.ij.⁊ de bo nis libe.l.fina.
e SI quis ſine vxo/re.certo mõ.quez certum modum habes i fi.l.
f ¶ Licentiam.vt.j.tit. j.l.de ancilla.
g ¶ Taciturnitate.ſic s̃.de ſecũ.nup.auf.nũc aũt.
h ¶ Antiqua iura.vt ⁊ s̃.de concu.l.j.
¶ De liberali cã. Di/xit.s̃.de libertate dãda: nunc de ea tuenda per liberalia iudicia vel ſic. Qualiter obtingat liber tas.s̃.dictũ eſt: nunc au tẽ quomodo libertas pre ſtita petatur vel defen/daf põit:⁊ ita tractat de l iberali cauſa.Azo.
i REm quidem illicitam.ꝗ̃/tum ad ius. nã vendi nõ põt niſi in caſu.vt.s̃.de pa.qui fi.diſ.l.j.⁊.ij.
k ¶ Inhoneſtam.quã/tũ ad bonos mores.
l ¶ Filios.tuos.
m ¶ Adi.tu pater ⁊ etiã filijs inuitis.vt.ff.eo.l. ij.⁊.iij.⁊ ad hoc.s̃.de trã ſactio.l.tranſactiõe ma tris.Et ſic nota ꝙ ſuam turpitudinem allegat. Itẽ venit contra factuz ſuum.⁊ ſic eſt contra.ff. de op.le.l.poſt mortem So.hic fauore liberta/tis:vel non venit nomi ne ſuo quod eſt verum. ſic.s̃.de adminiſtra.tu. l.cum quidam:vel ideo: q꞉ contra legem factum eſt.vnde pro infecto.ha betur.vt.j.de agri.⁊ cẽ. quemadmodũ.li.xj.Ar hic fuerũt ſcientes vnde ipſo iure non valuit cõ tractus ſuper libero ho/mine.vt inſtitu.de con trahen.emp.§.fina.Añ non obſtat.ff.de euic.l. vendicantez.Sed quid ſi non fuit emptor ſciẽs: ⁊ ſic tenuit contractus. vt.j.de euict.ſi tibi.non videtur ſufficienter re/ſponſum ad illam ven/dicantem.ſed dico pri/mas rñſiones ſufficere.

Turpitu dinez ſuã allegare non lz.

n ¶ Iuris.ſ.per aſſerto res q tñ ſublati ſunt.vt j.de aſſer.tol.l.j.in pri.
o SI hi quos.dicis. ⁊ ſunt in poſſeſſio ne ſeruitutis.

omnibus nulla eſt inter liberos diſcre tio:oportet hoc obſeruari ⁊ in pre ſenti caſu.maxime pro libertate quam ⁊ fouere ⁊ tueri romãis legi bus ⁊ precipue noſtro nomini pe/culiare eſt[a].

¶ Põt manumitti tã in eccleſia ꝙ̃ apd iudicem vel in teſtamento etiam infans ⁊ ignorans vt ſit ciuis romanus.h.d.Bal. Vel ſic.Seruus cuiuſcũq; etatis mãumit ti poteſt a domino.h.d.Salice.

¶ Idẽ.a.Iuliano.pfe.p. Lex.ij.

SI qs ſeruo ſuo libertatẽ im/ponat:ſiue in eccleſia:ſiue in ede ſacra:ſiue ad q̃lecũq; tribũal: vel apud eũ iudicẽ qui libertatẽ im põere[b] legibus hz licẽtiã.ſiue in te/ſtamẽto vel alio vltio elogio:dire ctã vel fideicõmiſſariã nullo coar/ceaf mõ eoꝝ qui ad libertatẽ veni unt etatẽ requirere[c].neq; eñ eũ tm̃ mõ ciuitatẽ romanã adipiſci volu m⁹ qui maior.xxx.ãnis extitit:ſed queãdmodũ i eccleſiaſticis liberta tib⁹ nõ ẽ hui⁹ etatis differentia:ita in oib⁹ libertatibus q̃ a dñis impo nunf:ſiue i extrẽis diſpoſitiõibus ſi ue p iudices vl' alio legitĩo mõ.hoc obſeruari ſancimus:vt ſint oẽs ci/ues romani cõſtituti:ampliandaz[d] enim magis ciuitatem noſtram ꝙ̃ eſſe minuendam cenſemus.

¶ Si exiſtens ſine vxore ancillã ppriã i cõcubinã habeat ⁊ de eius vl' ſobolis liber tate vel ſuitute nihil diſpoſuerit ad liberta tẽ poſt eius mortẽ pducunf.h.d.Salyc.

¶ Idẽ.a.Iohan.p.pre. Lex.iij.

SI quis ſine vxore cõſtitutus ancillã ſuã ſub noĩe hẽat cõ cubine:⁊ i eadẽ vſq; ad mortẽ ſuaz ꝯſuetudine pmãſerit ⁊ forſitan libe ros ex ea ſuſtulerit:ſancim⁹ oĩmõ nõ cõcedi hr̃dibus defuncti eãdez vel liberos ei⁹:ſi ẽt liberos habue rit i ſuitutẽ deducef:ſz poſt mortẽ dñi ſub certo mõ[e] eripiaf i liberta/tẽ vna cũ ſobole ſua ſi ẽt eã forſitan habuerit. ¶ Ipſi etenĩ dño dũ ſu/pereſt damus licẽtiã[f] quõ volue/rit vti tã ancilla ſua ꝙ̃ ẽt ex ea pge nita ſobole:⁊ in vltio ſuo elogio qc quid voluerit ꝯ eos diſpõere.i.q̃ſi ſeruos eos alij legare:ſiue in ſerui tutẽ heredum noĩatim relinquere. ¶ Si naũt taciturnitate[g] eos pte/rierit:tũc poſt mortẽ ei⁹ ad liberta tẽ eripianf:vt ſit mors dñi liberta/tis eoꝝ exordiũ. ¶ Hominib⁹ et/enĩ vxores habẽtib⁹ ꝯcubinas vel libertas vel ãcillas habere:nec an tiqua iura[h] nec noſtra concedunt.

¶ De liberali cauſa.

¶ Pater põt venire cõtra factũ ſuũ illi citum ⁊ inhoneſtũ in fauorẽ filiorũ qui nõ potuerunt per patrem affici iniuria.h.d. bal.vel ſic.Pater venit contra factum ſu um quod eſt ipſo iure nullum vel nomine filij.cui preiudicare nõ potuit.h.d.Saly.

¶ Imperator Anto.a.Saturni. Titu.xvj.Lex.j.

REm quidẽ illicitã ⁊ inhoneſtã[k] admiſiſſe te cõfiteris:q꞉ ppo nis filios[l] igẽuos a te venũdatoſ. ¶ Sz q꞉ factũ tuũ filijs tuis obeſſe nõ de bet:adi[m] cõpetentẽ iudicez ſi vis vt cauſa agatur ſm ordinem iuris[n].

¶ Sententia inter duos ſuper proprieta te ſeruorum lata non preiudicat ſeruis in libertatem proclamantibus.h.d.Salyce.

¶ Idem.a.Veroniano. Lex.ij.

SI hi quos ſuos tuos eſſe di cis[o] liberi eſſe a diuerſa par te dicanf[p] de ſtatu eorum more ſo/lito[q] queri oportet:nec eñ res iudi cata[r]:q̃ de pprietate eorũ pnũcia tũ eſt opponi cauſe liberali poteſt.

¶ Ex cõtubernio liber homo non trãſit ſub ancille dominio.h.d.Salyce.

¶ Impera.Alexan.a.Quirino.

SI liber homo alie/ne ancille ꝯtuberniũ ſequaf. Lex.iij. lz ei fuerat denunciatũ:vt ſe abſti/net:ſeruus dñi mulieris non fit[s].

¶ Si ſententia p libertate data tranſit in rem iudicataz amplius de ea nõ q̃rif:ſecus ſi ab ea fuerit appellatum.h.d.Saly.

¶ Idem.a.iocundo.p.p. L.iiij.

SI is quẽ i ſeruitutẽ petebas liber(ꝙ̃uis abſente te)cã co gnita[t] pnunciatus eſt:ſecunda in ſeruitutez petitio eius dari ſibi nõ debet[u]. ¶ Sed ſi poſtea ꝙ̃ cogno uiſti[x] de ſñia iudicis appellaſti:an iure lata ſit in auditorio[y] queref.

¶ Venditio fiſci nõ piudicat cauſe libera li:itẽ pbatiõis onus incũbit nõ poſſidẽti: quo nõ pbãte poſſeſſio rei remanet icõcuſ ſa.h.d.Bal.vel ſic.Quattuor dicit.Pri/mo ꝙ fiſcus non priuilegiaf vt mulier ab eo vendita in libertatẽ nõ pclamet.Secũ do ꝙ exceptio maioris etatis cõtra ea eſt in anis.Tertio ꝙ ex ſeruitute pclamãti in li bertatẽ icũbit on⁹ pbãdi:⁊ h opaf poſſeſſio eius ꝙ̃ hz ꝯuent⁹.Quarto ꝙ exceptio pcij participati pbata:nocz libero vẽdito.Sa.

¶ Idem.a.Sabino. Lex.v.

NOn ideo minus i libertatẽ pclamare pt ea quã ancil/laz tuã eſſe dicis:ꝙ eã vẽdẽte fiſco cõparaſti[z]. ¶ Sz nec hodie ad pre ſcriptionẽ operaf ꝙ vẽditiõis tem pore maior viginti ãnis fuerit cũz etatis allegatio nõ al's poſſit pſcri/ptionẽ aduerſus ciuẽ romanũ ac/cõmodare:ꝙ̃ ſi pticipãdi pcij[a] gra tia ꝯſenſuz ſuituti dediſſe pbetur.

¶ Probatiõis ſane onus cuz ex ſuitute i libertatẽ aſſerif adſe reci/pit[b].q̃ ſi affirmationẽ ſuã nõ ipleat icõcuſſuz poſſeſſiõis ius obtinebis[c].

¶ Spõtanea cõfeſſio nõ valet:multo mi nus facta coacte vl' in tormẽtis.h.d.bal.vl' ſic.Etiã ſpõtanea ꝯfeſſio i ſcripturã reda/cta liberũ nõ facit ſeruũ.hoc dicit Saly.

¶ Impe.Valeri.⁊ Gal.aa.⁊ Va lẽs nobilis.c.Verſimeno. Lex.vj.

NEc ſi volens ſcripſiſſes ſer/uum[d] te eſſe non liberũ.piu dicium iuri tuo aliqd comparaſſes

p ¶ Dicanf.ſ.a ſeipſis. vel ex poſſeſſione ſerui/tutis vel ab amico eorũ.
q ¶ More ſolito.ſ.per aſſertores:qui tamẽ ſub lati ſunt.vt.j.de aſſer. tol.l.j.in prin.
r ¶ Iudicata.quia obti nuiſti contra alium.naz ibi de proprietate inter duos litigatur:hic iter ſeruum ⁊ dñm de liber/tate.⁊ ſic nõ nocet.vt.j. res inter ali.⁊c.⁊.ff.eo. l.ſi cui.§.j.Ac.
s SI liber.non fit.j. de ſenatuſcõſul. l.j.nec dñs ãcille tali ho mini libero ſuccedit.vt s̃.cõia de ſuc.l.ancille. ſed per longobardaz de ſeruo qui liberam mulie rem accepit.l.vlti.aliter obſeruaf nam ſi coope/riatur in coitu cũ aliquo panno efficitur ſeru⁹ ea tñ viuente.

Lex lõgo barda.

t SI is quẽ.i.cauſa co gnita.puta poſt edicta.vt.s̃.d iud.⁊ poſt ⁊.s̃.de inge.ma.l.diffa/mari.Et nota ꝙ hic iu/re veteri contrahebatur ante iuſtinianũ heremo dicium in cauſa liberali abſente actore.vt.d.l. diffamari.⁊.l.ſi te.⁊.j.e. l.iuſta.qd alias nõ erat. vt.ff.d iud.l.⁊ poſt.§.j.

Heremo dicium an poſſit ꝯbi i cauſa li/berali.

v ¶ Non debet.interdũ datur.vt.ff.e.l.diui fra/tres.§.quod ſi ex ſeruitu te.
x ¶ Cognouiſti.a tem/pore ergo ſcientie currit tempus appellationis vt.j.quomodo ⁊ quan/do iudex.l.ab eo.ſicut in redhibitoria.argu.ff.de edil.edic.l.cum ſex.

Appella tionis tẽ/pus cur/rit a tẽpo/re ſcie.

y ¶ Auditorio.ſcz iudi cis appellationis.
z NOn ideo.com/paraſti nec eñ rem alienaz vendidit vt ſuã cum nullius erat:ali as enim videris dñs.vt arg.inſti.de ſucceſſ.§.fi. ⁊.j.de q̃dri.p.l.bene.
a ¶ Precij.item ⁊ alia ſunt neceſſaria que dixi/mus.ff.de ſta.ho.l.i ſer uorum.
b ¶ Recipit.item opor/tet eaz prius reddere ra/tionem vt.ff.eod.l.impe rator.
c ¶ Obtinebis.vt.s̃.de edendo.l.q accuſatore.
d NEc ſi volẽs.ſer uum.eius q ſcie bat ſe liberuz.vt.s̃.de in ge.mãu.l.ſcientis.⁊.ff. eo.liberis.§.ſi quis.Sz certe idẽ ſi ignorans:q꞉ huiuſmodi confeſſiões non preiudicãt q̃ſi ꝯ na/turam.vt ⁊.j.e.interro gatã.⁊.l.liberos.⁊.ff.d i terro.acti.ſi is cui.§.fi.ſz

quátũ ad aſcriptitiá cauſam hmõi confeſſio poſſet nocere ſi alia adeſ‑ſent que adeſſe oportet. vt. j. de agri. ⁊ cenſi. l. cum ſcimus. li. xj.

a Si ab eo. firmari debuit. vt. s. de re. ali. non alie. l. venditrici. ⁊ ff. de eui. ſeie. ⁊ de pig. ac. l. rem alienã. ⁊ de rei ven. l. cũ a matre Sed contra. ff. q ⁊ a q. l. ſi ſeruo. So. hic dominus extitit heres manu‑miſſori: ibi econtra manumiſſor domino. q̃ nõ placet: q: magis dz eſſe ecõtra. vl' dic q valet iure exceptiõis. vt hic. nõ ipſo iur' vt ibi. Uel hic fuit manumiſſus ab eo q non potuit manumittere: non q nõ eſſet dominus: ſed q: mior erat. xx. ãnis ſine iuſta cauſa: vl' q: in fraudem creditorũ vt arg. s. de ſer. pig. da. ma. ſi creditorib[9] ibi q a nõ erat dñs. Itẽ arg. cõtra. ff. de caſtren. pecu. l. pe. in fin.

Numer[9] ſingularis p plurali ponitur.

b Cũ affirmes. nũmo. id eſt nũmis ſic multus piſcis eſt bononie. i. multi piſces. vt ff. de ver. ſig. l. in vſu.

c ¶ Hortabiť. vt ⁊ s. de condi. ob cau. l. ſi liber. Sed an neceſſitatẽ ipo‑nat. quidam. q ſic. vt. ff. ſi liber ing. eſſe di. l. ij. Sed certe ibi nõ fuit ſeruus reddito precio. Itẽ pro eis. ff. de acqui. here di. ſi ſeruũ. §. ſi quis. ſed ibi dño futuro dedit nõ preſenti. Uel ibi ſuccurriť ei vt non ſit neceſſarius heres. tu dic q dominus nõ compellitur lz ſit hortãdus. vt. s. de tranſactio. interpoſitas ⁊. j. eo. l. poſt certi.

d ¶ Eum. ſcilicet dominum quondam.

e Cum precũ. not. per. l. iſtam q ſi quis porrigit libellũ ⁊ aliquid dicit ꝯ ſe in libello ſtabiť dicto ſuo contra ſe. ar. ff. famil. her. q familie.

f ¶ Tuarum. factarum alia vice. ⁊ nota quez videri confiteri q in libello ponit.

g ¶ Tamen nomini. h̃ pone caſum in principio poſitum: ⁊ dic q prius in libello precium dixerat natum ex ancilla. poſtea in eodem libello ex aſcriptitia: poſterior confeſſio valet fauore libertatis.

h Liberos. pactis vt ⁊. s. eo. nec ſi volens. ⁊. ff. de pact. l. ſi vnus. §. in ſumma. Accurſius.

i ¶ Adminiſtrationis. vt ⁊. s. ḋ ſuis reipu. l. ſi.

k Non mutant. aſpirauerint. dño ignorãte: alioqn ꝯ. vt. j. q mi. nõ poſ. ſup ſeruis. ⁊. l. ſuis. ⁊. l. ſi. ⁊ ad hoc ff. de offi. pre. barbarius ⁊. j. e. iubem[9]. ⁊. s. de p

quãto nunc magis cum eã ſcripturam dare cõpulſuz te eſſe teſtaris.

¶ Contra libertatem preſtitam a defuncto heres nõ põt venire: etiam ſi ſeruus fuerit heredis: q: adeundo hereditatem confirmat libertatem. hoc dicit. Salice.

¶ Imper. Aureli[9]. a. ſcdo. L. vij.

Si ab eo cuius ſuus fuiſti manumiſſus es: fruſtra libertatis cõtrouerſiã ſuſtines maxie ab herede eius q te manumiſit: cũ ⁊ ſi iure libertas nõ pceſſerit: reſpectu tñ adite hereditatis voluntatẽ defuncti ſuo ꝯſenſu firmare debuit[a].

¶ Ex pacto facto cum ſeruo proprio de ſe vel filio manumittendo ⁊ dato nummo dominus non aſtringitur licz a iure hortetur hoc dicit Salyce.

¶ Impera. Diocleti. ⁊ Maxi. aa. ⁊. cc. Uerine. Lex. viij.

Cum affirmes placuiſſe quõdam domino tuo vt p te ⁊ pro filia tua dato nũmo[b] certe q̃titatis vos manmitteret: ⁊ te tãtum modo liberauit: aditus rector prouincie hortabitur[c] eum[d] ſalua reuerentia quam patrono liberti ſolẽt exhibere: placito ſuo ſtare.

¶ Aſſertum in libello habet vim confeſſionis ⁊ ei ſtatur contra proferentem: ⁊ ſi in diuerſis libellis contraria dicit ſtatur ei quod nocet. h. d. Bal. vel ſic. Confeſſioni ſupplicantis ſtatur in eius preiudiciũ nõ fauorem. Salyce.

¶ Iidẽ. aa. ⁊. cc. Procu. Lex. ix.

Cum precũ[e] tuarũ[f] ꝯceptio lz eũ ꝯ quẽ ſupplicas ex ancilla tua natũ eẽ expreſſerit: tñ nomini[g] cognomen quo liberi dũtaxat nũcupať addiderit: ⁊ eũ nõ ſeruuz eſſe: ſz ſerui macula aſperſum eẽ cõprehenderit: contra eũ qui ſeruus non eſt ſupplicaſſe te intelligis.

¶ Non valet pactum libertatez infrigẽs ⁊ ſic nemo eſt dominus ſuiipſi[9]. h. d. bal. vel ſic. Actus adminiſtratorũ non faciũt ingenuum ſeruum. hoc dicit Salice.

¶ Iidẽ. aa. ⁊. cc. ſtraconio. Lex. x.

Liberos priuatis pactis[h] vl' actu quocunqz adminiſtrationis[i] non poſſe mutata conditione ſeruos fieri certi iuris eſt.

¶ Illicita aſpiratio ad honores publicos non facit ſeruuz libertum. h. d. Saly.

¶ Iidem. aa. Fauſtino. Lex. xj.

Non mutant ſerui ſtatum ſi ad ciuiles honores illicite atqz iprobe aſpirauerint[k]: vñ ſi ſtatus moueať qõ. itelligere vobis lz nihil pdeſſe poſſe q pr̃ veſter ciuiles honores geſſit. ¶ Solẽnibus[l] itaqz ordinatis apud preſidẽ prouincie de ſtatu veſtro cognoſcetur.

¶ Uenditio non facit ingenuum ſeruuz nec precium a ſeruo emptori ſuo traditum facit eum liberum. h. d. Salice.

¶ Idẽ. aa. ⁊. cc. Proculo. L. xij.

Si ex liberta te[m] natũ aliqs cõparauerit: ſtatũ retines quẽ añ habuiſti. ¶ Si vo ex ãcilla editũ naturalis pr̃: idẽqz dñs diſtraxit: ac poſt emptori pciũ ſolniſti: nõ idcirco libertatem cõſecutus es[n].

¶ Status queſtio defuncto iaz principaliter non mouetur ſed poteſt ſecũdario de ipſa diſputari propter res ⁊ ſtatum filiorũ h. d. bal. vel ſic. De ſtatu defuncti non poteſt pncipaliter q̃ri ſed in ꝯſequentiã ſi res eius vẽdiceť: de ſtatu vero filiorum ſic. ſa.

¶ Iidem. aa. Paulo. Lex. xiij.

Principaliter ḋ ſtatu[o] defuncti agi nõ p̃t. Si vero ex peculio quondã eius quem tu hõa reliquiſſe cõmemoras: res vendicentur: vel eius filijs moueatur ſtat[9] queſtio hec omnia ſolẽniter preſidali notione decidi debent[p].

¶ Pendente lite de ſtatu ſuus habeť p libero. h. d. Bal. vel ſic. Qui in ſeruitutẽ puocať in cauſa illa p libero habeť. Sali.

¶ Iidem. aa. Quintiano. L. xiiij.

Lite ordinata[q] in poſſeſſione libertatis[r] is de cuius libertate queritur cõſtituitur[s] ⁊ interim pro libero habetur[t].

¶ Ingenuitas pbať nõ tantũ p ſcripturã factã de natiuitate: ſed ẽt p teſtes ⁊ alias legitimas pbationes. h. d. Salice.

¶ Iidẽ. aa. Palladio. L. xv.

Nec omiſſa profeſſio[u] pbationem generis excludit: nec falſa ſimulatio[x] veritatem minuit. ¶ Cũqz itaqz ad examiatiõnẽ veri ois iure pdita dẽat admitti pbatio: adit[9] p̃ſes puicie ſolẽnib[9] ordinatis (put iuris rõ patiť) cãm liberalẽ inter vos decidi puidebit[y].

¶ Que de mea voluntate nõ pcedũt actiue: nec in mei preiudiciũ a lege pcedunt paſſiue. h. d. bal. Uel ſic. Si inſtrumentũ dotale de liberta ſit ſcriptũ vt de ãcilla nõ p̃iudicat ei ignorãti cuiuſcũqz ſit etatis: nec ſciẽti ſi ſit minor viginti annis. h. d. Saly.

¶ Iidẽ. aa. ⁊. cc. Diogene. L. xvj.

Si miniſterium tuum quaſi libera exhibuiſti: ac te neſcien te[z] quaſi ancilla in dotẽ data ꝯſcriptũ iſtrm̃ eſt: nihil hec libertati tue nocere potuerũt: maxime cũ te minorẽ etate fuiſſe cõmemores: ⁊ placuerit miores. xx. ãnorũ nulla rõne mutare poſſe ſtatũ: ac p liberis ſeruos fieri: ne añ[a] libertatez incõſulte amittãt quã[b] alij[c] ppter etatis rõnẽ ſine cõſilio p̃ſtare non poſſunt.

¶ Naturalis ſtatus mutationẽ recipit ḋ lictis ⁊ cribus: nec ſeqť: ego ſuũ igenu[9]: ergo ⁊ fratres mei q: qõ ſeparabile ẽ: pbatiue ñ iferť. h. d. no. bal. vel ſic. Ingenuitas vnius ex fratrib[9] nõ arguit igenuitatẽ: q: hec ſtat ſimul: vt vn[9] ſit liber ⁊ alť ſu[9]. ſa.

¶ Iidem. aa. Reſino. Lex. xvij.

ba. l. neqz. vñde ſuus honor non prodeſt multomagis nec patris.

l ¶ Solẽnibus. id eſt dato libello.

m Si ex liberta. quidaz libri habent ſi ex libera. alij ſi ex liberta. alij ſi liberum.

n ¶ Cõſecut[9] es. niſi in caſibus: vt inſti. de nox. in pn. ⁊. s. de pat. q ſi. diſt. l. ij.

o Principaliter. de ſtatu vt petãtur caro ⁊ oſſa.

p ¶ Debent. vt. j. ne de ſta. defunc. l. q̃uis. ⁊. l. fin. ⁊. j. ſi penden. appella. mors inter. l. q̃uis.

q Lite ordinata. i. conteſtata.

r ¶ Libertatis. i. lite cõteſtata in liberali iudicio. alias aliter diciť nõ lis. vt. s. q da. tuto. poſ. l. j. ⁊ ibi notatur.

s ¶ Conſtituitur. ſcilicz pro libero.

t ¶ Habeť. quo ad hãc litẽ exercẽdã ⁊ ex euẽtu apparebit fuerit vtilis an inutilis. vt. ff. e. ordinata. ⁊. ff. ex q. cau. ma. l. j. §. is autẽ. ⁊. ff. de vſucapi. ſi is q. §. ſi ſeru[9]. ſic ergo pro libero habetur vt agat ꝯ dñm. Item vt per procuratorez cãm liberalem exerceat ſi ex libertatis poſſeſſione i ſeruitutẽ petať: ſecus ſi eꝯ. item vt actiones ꝯ ceteros debitores intentet ⁊ ecõtra ſe intẽtatas excipiat. non vt finianť. vt j. de aſſer. tol. l. j. in pri. ⁊. ff. de pcura. ſeruũ. §. j. ⁊ de libera cã ordinata Itẽ vt ei detur tutor. vt s. qui dare tu. poſ. l. j. ſz quo ad quedã non habetur p libero: ſcz vt interim ad militiaz eligi poſſit. vt. ff. de re mili. l. qui ſtatus. nec q̃tuz ad hoc qñ acquirat ceterarũ rerum poſſeſſionẽ dño. vt ff. de acquirenda poſſeſſione. l. iij. §. ſi ſeruus. ⁊ de libe. cã. l. ſi cui. §. lz.

Seruus ſi ex libertatis poſſeſſiõe in ſeruitutẽ petatur p procuratorez cauſam liberalẽ exercere poterit.

u Nec omiſſa profeſſio. id eſt ſcriptura illa que fieri ſolebat in natiuitate cuiuſcũqz ingenui. Accur.

x ¶ Simulatio. id eſt pfeſſio: vt q: debebat ſcribere ingenuus ſcripſit ſeruus.

y ¶ Prouidebit. vt. s. ḋ fide inſtrumen. l. ſtatuz. ⁊ de nup. ſi vicinis. ⁊ ḋ rei vẽdi. idicia. Accur.

z Si miſteriũ. neſciẽte. ſi em̃ te ſciẽte h̃ factũ eſſet tibi p̃iudicaret. vt arg. s. de lati. lib. tol. auf. ad hoc. ⁊. ff. ḋ li. cã ſi vſufruc. niſi minor eſſes. vt hic ſubijcit. ⁊. s. qui manumit. non poſſ. l. ſi minor.

a ¶ Ne añ. ſ. vigiti ãnos

b ¶ Quã. ſimplex eſt relatio.

c ¶ Alij. alť alijſ ⁊ tũc dic q nõ poteſt

ꝙ non pōt minoꝛ.xx.annis māumittere niſi cā cognita.nam nec effici poteſt ſeruus ſuo conſenſu.Jtem ſi habes aliȷ̄ eſt datiui caſus:⁊ idem eſt ſenſus ⁊ ſic eſt ſimplex relatio.

a Multis.caſibꝰ.nouis:puta participando precium.

b ¶ Non idoneā.vt.ſ.de proba.l.matrem.Et no.ꝙ ex matre ſit ꝓbatio.vt.ſ.de inge.māumiſ.l.iȷ̄.ſed libertas aui materni ſola nō ſufficit:ſed cū aliȷ̄s indiciȷ̄s at patris vel aui paterni:nec ſola:nec cum aliȷ̄s operaẜ aliquid.vt.ȷ̄.e.l.aui.

c Ad probationē.non ſufficit.vt.ſ.locati ⁊ cōducti.l.ad probationē.⁊.ȷ̄.e.l.ſicut ⁊ arg.ſ.de iuris ⁊ facti ignoꝛātia.l.nō idcirco.

d ¶ Nec tam̄.aduerſariȷ̄ ambo idē argumentū diuerſis modis allegabāt:ſed aliꝰ dicebat ꝙ facta fuit locatio tanꝙ̄ īgēuo vt ſeruus.alius tanquaȝ ſeruo.vt dominus.

e Principaliẜ.cauſam eius.ſubaudi magis ꝓpter quaȝ ꝙ ſequitur.

f ¶ Cauſa.vt.ff.de bo.lib.ſi libertꝰ meus.

g ¶ Poteris.vt.ff.e.l.iȷ̄.in ſi.⁊ de app.ſi perluſoꝛio.⁊ de re iudi.ſepe.§.ſcientibus.

h Sicut ſemel.non manumittēdi cā vt ſi per ludum vel cauſa oſtēdēdi qualiter ſiat manumiſſio.vt.ff.de actio.⁊ obliga.oblʼionum ſubſtātia.in ſi.vel vt.ſ.eo.l.ad ꝓbationem.Et nota ꝙ hic eſt ſimilitudo per ↄ̄riuȝ.vt ⁊ ibi.lazarus ſimiliter mala.q̄ſi dicat ſicut preſtitā nō reuocat dn̄s ſic nō p̄ſtitaȝ non vēdicat ſeruus.

Similitudo fit qn̄ꝗ per cōtrarium.

i Eam que.non ſine dolo.ſi auteȝ bona fide ſiue iuſta ſiue iniuſta rōne credat cōmodo poſſeſſoꝛis fungiẜ vt.ff.e.l.igitur.§.pōt.

k ¶ Controuerſia.id eſt dubium.

l ¶ Ex ſeruitute.id eſt an ī poſſeſſiōe libertatis vel ſeruitutis.

m ¶ Conceptione.⁊ alias cōfeſſione toꝛmentis adhibitis.Sed ↄ̄.ff.de q̄ſtio.l.de minoꝛe.§.ſin.vbi dicit ni adhiberi toꝛmenta.Solu.hic poſſeſſiōis ibi ꝓpꝛietatis erat qō inter ſeruum ⁊ dn̄m.Aliȷ̄ dicūt.i.ↄceptione p̄cum.vt.ſ.e.l.cū precū Tertiȷ̄.id eſt initio poſſeſſionis īſpecto.ſed prima verioꝛ.Jtē ⁊ cuȝ qō eſt ſit meus vel tuus ſeruus ⁊ ita de dn̄io eſt qō pōt hēri qō per toꝛmēta.vt.ȷ̄.de queſtio.l.quotiens.⁊.l.hoc quod placet ⁊ ad.l.iſtam concoꝛ

Queſtio ꝑ toꝛmenta poteſt haberi ſi ē queſtio de dominio ſerui.

Multis rationibꝰ natalibus ingenuis fratribus natis poſt delictis vel caſibus[a] interuenientibus ſingulorum cauſe ſtatus ſeparantur:nihil itaq̄ȝ ꝓhibet eundem ⁊ tibi nō mouere qōneȝ ſtatꝰ ⁊ eos quos fratres tuos aſſeueras in ſeruitutem vendicare ſiue retinere.

¶ Jgitur ad demonſtrandaȝ fratrum tuoꝝ libertatē:alie ſunt ꝓbatiōes neceſſarie.nā ꝙ tibi nō moueẜ qō libertatis:eoꝛum non idoneam[b] conſtat habere probationē.

¶ Lȝ ſeruꝰ ↄducat rē a dn̄o:ꝑ h̄ nō ꝓbaẜ libertas:nec ꝑ locationē oparū ꝓbanẜ ſeruitutes.h.d.bal.vlʼ ſic.Cōductio nō ꝓbat ↄducētē ↄ̄ locātē vel eiꝰ heredē nec eↄ̄.Sa.

¶ Jidē.aa.⁊.cc.Zotico. L.xviij.

Ad ꝓbationem ingenuitatis ab eo ↄ̄ cuius ſucceſſoꝛes poſtulas facta tibi locatio nō ſufficit[c] nec tñ[d] hoc ſolum ad ſeruitutis vinculum argumentum eſt idoneum.

¶ Cauſa dicitur pꝛicipaliter ꝑtinere ad illū cuius magis intereſt.ſecūdario aūt diciẜ ꝑtinere ad illū ad quē ꝑtiet ꝑ quādā cōſequētiā.h.d.Bal.vel ſic.Si māumiſſus ab vno ꝓuoceẜ ī ſeruitutē accuſato manumiſſo ↄ̄dicēti daẜ ꝓpꝛia defenſio alʼs ſi ꝓuocāti ↄſentit eū iuitū māumiſſoꝛ ōfendit.ſa.

¶ Jidem.aa.Paulo. Lex.xix.

Principaliter cauſam eius[e] de quo ſupplicas eſſe quam tuaȝ ꝓſpicimus:nam cū te eū ad libertatem ꝓduxiſſe ꝓfitearis:illius intereſt magis ſolēniter ſuuȝ tueri ſtatū:⁊ conſequenter tua ēt agetur cauſa[f] nam ſi ab eo cōtra quem fundis pꝛeces ſeruus dicaẜ:eiq̄ȝ libertas ex manumiſſione tua vendiceẜ ꝓbatio ſuitutis oꝛiginis ⁊ bn̄ficiū mānumiſſiōis libertatē illi aſſignās tuū ēt ius p̄ſonatꝰ tueẜ.¶ Si vo conſentiat ſeruituti tūc iure ↄceſſo adito pꝛeſide ꝓuincie euȝ inuitum etiam defendere poteris[g].

¶ Actus p̄ſtande libertatis iocoſus libertatem non tribuit.h.d.Salẏ.

¶ Jidē.aa.⁊.cc.Eternali. L.xx.

Sicut ſemel p̄ſtitā libertatem reuocari nō lȝ:ſic ꝑ ea q̄ non manumittēdi cauſa[h] dn̄i cuȝ ſeruis pꝛopꝛiȷ̄s agūt:nihil ſibi detrahūt.

¶ Qui doloſe poſſidet libertatē in poſſeſſiōe ſuitutis eſſe videẜ.Jtē ex libelli cōceptiōe apparet vtrū qs ꝓuocet ex poſſeſſione ſuitutis in libertateȝ an ꝓuoceẜ ex poſſeſſione libertatis in ſeruitutē:nā ſemꝑ reus p̄ſumiẜ eſſe in poſſeſſiōe:niſi tenoꝛ libelli dicat ↄ̄riū.h.d.Bal.vel ſic.Vbi eſt queſtio de poſſeſſiōe vel libertate inter eū q dicit ſe dn̄m ⁊ eū q dicit ſe liberū:ad toꝛmēta eiꝰ q diciẜ ſuus eſt recurrendū.Sa.

¶ Jidem.aa.⁊.cc.Thaſile. L.xxi.

Eam que in poſſeſſione libertatis non ſine dolo[i] malo reperiẜ:in ſeruitutē conſtitute ſimile hēre p̄iudiciū edicto ꝑpetuo caueẜ ſed ſi ↄtrouerſia[k] erit vtrū ex ſeruitute[l] in libertatē petaẜ an ex libertate in ſeruitutē ſui cōceptiōe[m] manifeſte ꝓbaẜ nec gcq̄ȝ ancille dolus iuris pꝛopꝛiȷ̄s dn̄is auferẜ.

¶ Nemo ſibi pōt patrē aſſignare ſed natura aſſignat:vn̄ q ſe vocat ex alio parente natū nō officit veritati.h.d.Bald.vel ſic.Errōea vel ſimulata cōfeſſio nō p̄iudicat libertati.h.d.Sa.

¶ Jidē.aa.⁊.cc.pardale. L.xxiȷ̄.

Parentes natales nō cōfeſſio aſſignat.¶ Quapꝛopẜ ſi ex ancilla nata poſt ad libertateȝ manumiſſa ꝑueniſti:te ſeruaȝ ꝓfeſſa velut ex āncilla altera natā hmōi ſimulatione vel erroꝛe queſitā manumiſſione libertatē amittere minime potuiſti:cū ſerui naſcanẜ ratiōe certa:nō confeſſione[n] conſtituanẜ.

¶ Ex ſeruitio vni ex hr̄dibꝰ p̄ſtito a ſuo libertati dōato nō ſit p̄iudiciū libertati.ſa.

¶ Jidē.aa.⁊.cc.Muſcie. L.xxiȷ̄.

Si tibi teſtō directa libertas a dn̄o relicta eſt:⁊ ex eo ſucceſſerūt ſcripte filie:non idcirco ꝙ ſm̄[o] eius volūtatē vel ↄ̄ de filiabus vni p̄ſtas obſequiū cetere filie tue reſcindere poſſunt libertatem.

¶ Cōfeſſio apud acta n̄ ī modū iudiciȷ̄ facta nō officit.ſecꝰ ſi fieret ſolēniter ī figura iudiciȷ̄.h.d.tex.cū gl.bal.vlʼ ſic.Cōfeſſio apud acta p̄iudicat dōec ↄ̄rium ꝓbeẜ.Sa.

¶ Jidem.aa.⁊.cc.Sebaſtiano.

Interrogatam. Lex.xxiiij.

⁊ pꝛofeſſam apud acta[p] ſe eē ancillam huiuſmodi factū[q] defenſionem libertatis non excludit[r].

¶ De eſſentia māumiſſiōis nō ē ſcriptura:iō illa omiſſa vel deꝑdita nō nocet.Sa.

¶ Jidē.aa.⁊.cc.licētiano. L.xxv.

Sicut inſtrā p̄termiſſa māumiſſiōis recte facte nullū afferūt p̄ſtite libertati p̄iudiciū:ita ſi ſeruū ad libertatē ꝓduxiſti:inſtroꝝ amiſſio nil ei nocere poteſt[s].

¶ Jnſtrumenta manumiſſiōis cogiẜ patronus pꝛeſtare manumiſſo.h.d.Sa.

¶ Jidem.aa.⁊.cc.Modeſto.

Sicut datam libertatē māumiſſis adimere patronꝰ nō p̄t[t].ita manumiſſiōis[u] inſtrumentum pꝛeſtare cogitur[x].

¶ Sententia pꝛo libertate lata obſtat victo in ſeruituteȝ repetenti.⁊ coheredis cōfeſſio ſuper ſtatu defuncti nō p̄iudicat coheredi ↄ̄riū aſſerenti.h.d.Salẏ.

¶ Jidem.aa.⁊.cc.Auſterio.

Arrianus[y] ſi moLex.xxvij.ta ſibi queſtione a leonide[z] liber fuit ꝓnunciatus in ſeruitutem a victo[a] iterum nō recte petitꝰ eſt.

¶ Coheres[b] etiam tibi ab arriano

dat.ſ.vbi cauſa ſta.l.j.⁊.l.ſi ex poſſeſſione.⁊.ſ.de rei.vendica.cum ſuper.⁊.ſ.de pꝛobati.l.vis eius.⁊.ȷ̄.de pꝛeſcript.longi tempoꝛis.l.j.⁊.ff.eod.liberis.§.ſin.⁊.ȷ̄.de queſtio.ſuper ſtatu.⁊.ff.de pꝛoba.cum pꝛobatio.⁊.l.ſi filius.

n Parentes.non confeſſione.facta extra iudicium.⁊ ad hoc ſ.de ingenu.manumiſ.l.ingenuam.⁊.ȷ̄.e.l.aui.⁊.ſ.e.nec ſi volēs ⁊.ſ.de pꝛoba.l.nō nudis.⁊.ff.de ꝓba.quidā quaſi non.

o Si tibi.ꝙ ſm̄.vt qꝛ tibi pꝛecepit vt vni ſeruires:⁊ ꝙ ſubdicit vel ↄ̄.id eſt p̄ter vt qꝛ nihil dixit:ſed iſti ſeruiebas ſpōte.Jtē hēnt q dam hāc.l.ſ.poſt legeȝ ſi ex libera.aliȷ̄ poſt.l.parentes.

p Interrogatam.apud acta.nō in iudicio liberalis cauſe:ſed alias erat coꝛā iudice alioqnin p̄iudicaret.vt.ȷ̄.e.l.iubemus q̄ ē ↄ̄.

q ¶ Huiuſmodi factuȝ.id eſt talis confeſſio.

r ¶ Non excludit.vt.ſ.e.nec ſi volēs.⁊.l.parētes.⁊.l.liberos.⁊.ff.eo.l.cōuentio.niſi hec ſiāt ad preciū ꝑticipāduȝ.vt diximus.ſ.e.nō iō.Jtē in aſcripticiȷ̄s ↄ̄ ſi modo alia aſſint q̄ adeſſe opoꝛtet.vt.ȷ̄.de agri.⁊ cen.l.cū ſcimꝰ.li.xj.ſȝ ⁊ hoc dicūt quidā nō p̄iudicare ſi mō ꝓbet ↄ̄.nā ſi p̄ſiſtat in cōfeſſione ſibi p̄iudicat.vt.ff.de qōni.l.j.§.diuus.⁊.§.ſi qs vltro.Sed alius poterit ꝓ eo contradicere.vt.ff.e.l.iȷ̄.⁊.iiȷ̄.⁊.iiiȷ̄.Accur.

s Sicut inſtrumēta.nocere p̄t.vt ⁊.ſ.de fide inſtrumen.l.cū inſtrumentis.⁊.l.j.⁊ ō iure do.l.cuȝ citra.

t Sicut datam.nō poteſt.vt.⁊.ſ.eod.ſicut ſemel.niſi ex ingratitudīe.Sed q̄lis eſt hec ſimilitudo.rn̄.bona.Nam ſicut nō p̄t adire libertatē ſic nō dȝ facere vt eā ꝑdat:ꝙ faceret niſi inſtrumētū daret ⁊ dabit exēplū nō oꝛiginale ſm̄ quoſdā ne ſit ↄ̄.ſ.de ſideicō.l.inſtrumēta.Vel dic vt ibi diximus.

Jnſtrumēta manumiſſionis debēt manumiſſis dari a patrōis.

v ¶ Manumiſſiōis.manumiſſus adimere non debet ita patronus.

x ¶ Cogiẜ offō iudicis vel condictiōe ex hac.l.

y Arrianus.q ſeruus dicitur.

z ¶ Leonide.qui dominum ſe dicebat.

a ¶ A victo.ſ.leonide.

b ¶ Coheres.etiam ibi loquitur vni de coheredibꝰ arriani q q̄rebat an

confeſſio coheredis ſibi preiudicaret q dixerat nō fuiſſe defuncti arriani aliquam hereditatem ſed peculium q: ſeruus fuerat.

a ¶ Ipſius.ſ.leonidis.ꝛ ad hoc.ff.de re iudi.ſepe.ꝛ de appel.a ſnia.

b ¶ Aui paterni.prodeſt.vt ꝛ.ſ.de proba.neqꝫ natales.

c ¶ Matris.vt ꝛ.ſ.de rei vendica.l.ptū.ꝛ.j.ne de ſta.de.l.ij.

d ¶ Non patris. neduꝫ aui paterni.

e ¶ Sola.dignitas.

f ¶ Auia quoqꝫ.ſ.materna. preſumitur tamē interim ꝙ ſit liber.vt no.ſ.e.l.multis.

g De ancilla. nō manumittiť. a redemptore.

h ¶ Nō ambigiť. ſꝫ poſt mortē ei⁹ libera erit hodie.vt.ſ.ti.j.l.fina.

Libertus an poſſit in ſeruitutem redigi ratiōe obſequij patrono nō pſtiti.

i Solo obſequij.nō neceſſarij.alꝛs ſecus ſi forte captus eſſet pronus vel fame laboraret.vt.ff.ď libe.agno.alimēta.§.fi.ꝛ de iu.patrona.ingrat⁹. Nā cum nō facit ꝙ dꝫ videť facere ꝙ non dꝫ.vt.ff.de remili.l.nō oēs.§.q capt⁹ Sed qdā dicūt hic eū caſtigari.vt.ff.de iur.pat.l.j.ꝙ nō placet:ꝛ ſume hic argumētū p vaſallo q nō preſtat obſequiū.ꝛ plene dixi de his.ſ.de li.ꝛ eo.li.l.ij.

k Si tibi . iprobe.q: p calumniā:ꝛ ſic improbe aduerbiū: vel q: ſeruitus eſt iproba cū ſit ꝯ ius naturale ꝛ tūc improbe erit nomen.

l ¶ Ordinatis. id eſt ordinata liberali cauſa.

m ¶ De calūnia.i. iniuriarū ciuiliter vel criminaliter vt hic.ꝛ.ff.e.cui neceſſitas.ꝛ.ff.de iniur.l.q de libertate. ꝛ.j.de iniur.ſi qdē. Nā ꝛ in ciuili cā cōmiſſa calumnia punitur criāliter. vt.ff.ad tur.l.ꝛ in priuatis. Alij dicunt ꝙ loquiť de quadam actione q̄olꝫ pro calūnia dabať q̄ hodie ē ſublata.vt inſti.de pe.te.li.§.ij. ꝛ .ff. de inter. act.l.j.in fine.

Calūnia i ciuili cā commiſſa puniť criminaliter

n ¶ Cōteſtatiōe. ſtatim ante peractā cauſam liberalē:alꝛs abſoluere videť de calūnia. vt.j.de ca.l.j. ſed differť hic cā tota poſt ſniam datā in cā liberali ſed ſi de alio vellet agere ſtatim poſſet fieri ꝯteſtatio ꝛ pſecutio.lꝫ ſnia differatur. vt.ff.eo.l.ordinata.

Iudex abſoluēs reum ꝛ non condemnans accuſatorez de calūnia: videtur eū abſoluere a culpa.

o ¶ Eam.ſ.iniuriam.

p ¶ Sententiā.ſup iniuria vel calūnia. Itē no.ꝙ quidā dixerūt hic in iudicijs iſtis nō debere de calūnia iurari. nā id preſtať cū vterqꝫ eſt liber.ꝛ hic cōſtet ꝙ ſit liber non alias. Item contra videtur huic.l.j.de calum.l.qui calumniatores. Accurſius.

q ¶ Tunc demū.hoc ita ſi ex poſſeſſione ſeruitutis pclamet in libertatē.ſi aūt ecōtra ēt añ cām finitā faciēda eſt direptoꝝ reſtitutio vt.j.ď ordi.cog.l.fi. Vel hic fuit mota qō de rebus.ibi non.

r Licꝫ.nō potuit.vt inſtitu.qui manumitte.non poſ.§.ſemel.ꝛ ſ.de ma.vin.l.j.

s Libera.ſcꝫ mulier.

datus colludens cū eo ſiue heredibus ipſius[a] qui ſtat⁹ eius mouerat queſtionem nihil tibi obfuit:nec ea que in cōfeſſiōe inter eos venerūt ſtatum veritatis vel nomen ſubſtātie defuncti mutare potuerunt.

¶ In cauſa liberali cōditio matris non pris debet ſpectari:nec dignitas aui coadiuuat.h.d.Salicetus.

¶ Iidem.aa.ꝛ.cc.Euromedanti.

Aui paterni **Lex.xxviij.** a magiſtratu functi dignitas ad libertatis pbationeꝫ nil nepoti pdeſt[b] ſi qdē i liberali cā mřis[c] non pris[d] iſpiciť ꝯditio : ſꝫ nec materni aui ſola[e] cōdictio ſufficit : cum licet auia q̄qꝫ libera pbari poſſit:multis tñ ex cauſis ſtat⁹ mutari ꝯſueuit

¶ Qui redimit ancillam vt eaꝫ teneat in concubinatu nō propterea eam māumittit.h.d.Bal.vel ſic. Ex ſola emptiōe ꝙ pr facit ď filia nō efficiť ipſa libera.h.d.Sa.

¶ Iidē.aa.ꝛ.cc.Troile. **L.xxix.**

De ancilla matre natā:ꝛ ab eo redēptā in cuius fuit cōtubernio:ſi nō māumittiť[g] in ſeruitute permanere non ambigitur[h].

¶ Licet libertus nō pſtet patrono operas obſequiales nō tñ propterea in ſeruitutem redigitur.h.d.no.Baldus.

¶ Iidē.aa.ꝛ.cc.eutichie. **L.xxx.**

Solo obſequij[i] nō pſtiti velamento data libertas reſcindi non poteſt.

¶ De calumnia mouentis improbe queſtionem ſeruitutis poteſt criminaliter ꝛ ciuiliter agi pendente cā liberali : ſed lite cōteſtata differtur donec pro libertate pronunciet.qua pnunciatione facta ēt de rebus directis reſtitutio pōt peti.h.d.Sa.

¶ Iidē.aa.ꝛ.cc.caſſiane. **L.xxxj.**

Si tibi ſeruitutis iprobe[k] moueatur queſtio ſolennibus ordinatis[l] de calūnia[m] vel iniuria (put vidicte viā elegeris) habita ꝯteſtatiōe[n] poſtea q̄ꝫ ſeruus non eē fueris pronūciatus aduerſus eaꝫ[o] ſententiā[p] poſtulare potes: tunc demuꝫ[q] etiā de his que direpta pbaueris reſtitutionem cum pro libertate fuerit pronunciatū petiturus.

¶ Libertati nil addere vl' detrahere poteſt ſubſcriptio filioꝝ manumittētis.h.d.Bal. Vel ſic. Tenet manumiſſio domini abſqꝫ ſubſcriptione filij.h.d.Salice.

¶ Iidē.aa.ꝛ.cc.Antoni. **L.xxxij.**

Subſcriptio filie dñe manumittētis:nec addere ſecuta nec omiſſa detrahere libertati qcquam poteſt.

¶ Etiā per pecuniaꝫ poteſt fieri manumiſſio.h.d.Bal. Itē emācipatio. vt.ff.de ver.ob.l.vtrum item feudum.Bal.

¶ Iidem.aa.ꝛ.cc.Meliciane.

Licet accepta **Lex.xxxiij.** pecunia dominus te manumiſit:tamen tributa libertas reſcīdi non potuit[r].

¶ Concubina per hoc non conſequitur libertatem.h.d.Baldus.

¶ Iidem.aa.ꝛ.cc.Erimone.

Libera[s] concubinatus ratione[t] nō conſtituitur ancilla[v].

¶ Licet ſeruus tutoris officio fungatur de facto in pſona domini ſui non tamen efficitur libertinus.h.d. Vel ſic. Pupillus tutorē quondā ſuū poteſt dicere ſeruū ſed nō ecōtra.h.d.tex.cum glo.Sa.

¶ Iidē.aa.ꝛ.cc.Atellio. **L.xxxv.**

Non idcirco minus ꝙ pupilli res velut tutor adminiſtraſſe dicitur ex ei⁹ perſona ſeruitutis pati queſtionem poteſt[x].

¶ Pactū inter ancillam ꝛ dominaꝫ nō neceſſitat nec pactum libere vt filie teneātur ſeruire.h.d.Salicetus.

¶ Iidē.aa.Theodoro. **L.xxxvj.**

Poſt certi tpis miniſteriū ancille:liberā eā eſſe cuꝫ ea paciſcēdo : cōuentiōis obtēperādi legi dña nullaꝫ habet neceſſitatem[y]: vtqꝫ hoc veꝝ eſt ita ecōtrario ſi filios ſuos ꝯſtituta cū his libera miniſteriū tibi[z] tradere pmiſiſſe prohiběť parere placitis nō cōpellitur.

¶ Inter cognatos preſumitur ſcientia ꝛ participes eiuſdem cris inuicē ſe nō accuſant.h.d.not.bal. Vel ſic. Scienter emēs vel vēdēs liberꝝ cōmittit plagiū.h.d.Sal.

¶ Iidēꝫ.aa.Olimpio. **L.xxxvij.**

Si filiū tuū liberꝝ[a] genero vēdidiſti[b]:q tā pxima neceſſitudine[c] ꝯiunct⁹ ꝯdictiōis ignorātiaꝫ ſimulare non pōt[d] : vtriſqꝫ[e] ſocijs criminis accuſator deeſt[f].

¶ Liminarche officium non facit ſeruū liberum.hoc dicit Salicetus.

¶ Iidem.aa.Philesarphi.

Non idcirco[g] **Lex.xxxviij.** minus ꝙ te limiarcha[h] creato[i] nemo ꝯtradixit reipublice no

t ¶ Ratione.id eſt eo ꝙ fuit concubina mei ſerui.

v ¶ Ancilla.ad hoc.ſ.eo.l.ſi liber.ꝛ.j.de ſenatuſcon.clau.l.j.

x Non idcirco.poteſt.ſꝫ ecōtra q vt tutor adminiſtrauit pupillo ſeruitutis queſtionem facere nō pōt.vt.ff.eo.l.cui neceſſitas.§.tutoris.

y Poſt certi.neceſſitatem vt ꝛ.ſ.de trāſ.l.interpoſitas.ꝛ dixi.ſ.e.l.cū affirmes.

z ¶ Tibi.i. vt ſtarēt vt ſerui tradidit mater filios ꝙ nō poteſt.vt hic.ꝛ ſ.de trāſac. tranſactiōe matris. Si vero non vt eſſent ſerui:ſed vt ſeruirēt dedit ſi qdeꝫ ppetuo nec hoc valet. vt.ff.de cōdi.ꝛ demō. titio.§.titio.ſi ad tps teneť mater ad intereſſe.ff. de re iudi.ſi ab alio.§.fi.

a Si filium.liberuꝫ. ſecus enim ſi euꝫ ſuū hēret.vt.ſ.tit.j.l.fi.

b ¶ Vendidiſti. ex quo crie pdita eſt accuſatio legiſ fauie.vt.ff.ad.l.fa.ď pla.l.j.ꝛ.iiij.ꝛ.j.ad.l.fa.liberū.

c ¶ Neceſſitudine.i.affinitate ſꝫ alꝛs poniť pro cognatione. vt.ff.de iuſti.ꝛ iur.l.fi.

d ¶ Non pt.vt ꝛ.ſ.de iite.reſt.mi.l.tutela.ꝛ.ff.vñ cog.l.octaui.ꝛ arg.ſ.ď epiſ.audiē.ſi legib⁹.

e ¶ Vtriſqꝫ.ſcꝫ facinora perpetrantibus.

f ¶ Deeſt.ꝛ q̄tū inter ſe ſic.ſ.ď he.ꝛ māiche. qm̄.ꝛ.ff.ſolu.ma.l.viro ꝛ.ſ.de inoffi.teſta.i are nā.ꝛ.ff.de dolo.l.ſi duo ſ.ff.ne qd in loco pub.l.ij. Sed ar.ꝯ.ſ. eo.l.j. Et caue ibi qualiter repellat eū ſi dicat ſocius meus eſt in eodem crie cōfiteť de crie:ꝛ ſic p cōdemnato dꝫ haberi.vt j.de penis.l.qui ſniam. Dic ergo nō cōmiſi crimen ſed ꝛ ſi cōmiſiſſem iſte accuſare nō poſſet: q: ipſe cōmiſit cū ſocius meus eſſet. vel dic ꝙ nō habeť p cōdēnato nam illud obtinet qñ aliquis extitit accuſator. vt.ff.ď muneri.ꝛ ho.reſcripto.§.ſi qs. Itē ſi ſocius fuit cris q nūc eſt iudex ꝛ corā eo accuſor : an poterit recuſari. Videtur ꝙ ſic:q: ſepe diciť q aliquē accuſat eū condemnare videť.vt.ff.ď his q no.infa.furti.§.mandati.ꝛ ff.de admi.tu.l.ij. Item pp delictū iudicis cū ego nō deliqui cū ipſum recuſo.vt.ſ. ſi quacūqꝫ pre.po.l.j.§.illo.ergo ꝛ vbi deliqui cū eo idē eſt q: ipſe meū mihi delictum obijcere non pōt.vt in pdictis ꝯcordātijs allegatis in prin.glo. Item ſocius in ſocium non dicit teſtimoniū.vt.ſ.de teſti.l. quoniaꝫ. ergo nec iudicium:cum vtrumqꝫ publicum ſit officium.

Soci⁹ criminis p que verba poterit ſuū accuſatorez repelleř.

g Non idcirco.verſus hoc eſt principium.

h ¶ Liminarcha.eſt autem liminarcha q militibus preeſt qui pmanēt in limine cā cuſtodie:ne hoſtes irruant. vt hic.ꝛ.ff.de ſeruis fugitiuis.l.liminarche. Idē dicitur irrenarcha.vt.ff.de cu.re.diuus.

Liminarcha q dicitur.

i ¶ Creato.nam ſeruus creari poteſt.ꝛ facit.ſ.e. non mutant.ꝛ.ſ.de epis ꝛ clericis

epiſcopis ⁊ clericis.autenti.ſi ſeruus.
a ¶ Nomine.q.d.ſeruus nõ poſſit creari.Accur.
b Liberos velut.⁊ ad hoc.s̄.eo.interrogatam.⁊.l.liberos.
c Iuxta.quoqꝫ.hic innuit ꝙ etiã in aliis cauſis ſm hec iura ve⸗
tera ꝯtrahebaẜ heremodiciũ qd̓ eſt verũ reo abſente ſ; nõ acto
re.vt.s̄.de iudi.l.ꝓpe⸗
randũ.§.ſin autẽ reus ⁊
ff.de iudi.l.⁊ poſt.§.ſi.

Liberalis cauſa que dicitur.

d ¶ Una parte.etiam
actoris.vt.s̄.eo.ſi is.⁊
ff.e.l.diui.Itẽ no.hic ꝙ
diciẜ cauſa liberalis.vt
ff.de arbi.nõ diſtingue
mus.§.iulian⁹.⁊.ff.eo.
igiẜ.§.ſi opa.vnde ꝑ ſi⸗
militudinẽ cã aſcripti⸗
tie vel ſimilis ꝯdictiõis
põt dici liberalis.vt.j.
de agri.⁊ cen.ne diuti⁹
li.xj.⁊ arg.etiã ꝓ hoc ꝙ
diciẜ cognitiõe; de libe
rali cã fructuario dari.
vt.ff.eo.l.cognitio.er⸗
go ⁊ his dabiẜ ⁊ contra
eos:cu; etiã habeãt ius
in re ſ; ⁊ cã ſtatus dici
põt.vt.j.de ordi.cog.l.
ſi ſtatus.in prin.⁊ hoc
ſi agaẜ ꝓ libertate iã cõ
petente ſecus ſi de cõpe
titura puta ſi ex fideicõ⸗
miſſaria.
e Iubemus.ꝑnci
palẽ id eſt decu
rionẽ.vt.j.ſtatim dicet.
f ¶ Inanes.ad plena;
ꝓbationẽ.vt ⁊.s̄.de ꝓ⸗
ba.l.nõ epiſtolis.ſ; qua
lem qualẽ.vt.ff.de pro
ba.l.ſi.⁊.ff.de iureiur.
ſi duo.
g ¶ Maxime.tria ſe⸗
quẽtia ſunt contra eũ.
h ¶ Aliud indiciu;.in
cuius locũ h̄ iudex ſuc⸗
ceſſit ſed certe nõ videẜ
ꝙ hoc fecerit ſibi preiu⸗
diciũ.vt.s̄.e.interroga
tã.Itẽ qꝛ nõ fateẜ qui er
rat.vt.ff.de ꝯfeſſis.l.nõ
fateẜ:ſ; ſic nõ facit ꝑiu⸗
diciũ ſi velit ꝓbare ꝯtra
riu;.Uel hic loquiẜ in
iudicio liberalis cauſe
ibi cũ nõ mouebaẜ ei ali
qua cõtrouerſia ⁊ idem
dicã in aſcriptitio ſi in
forma iudicij cõfiteaẜ ſe
aſcriptitiũ.nec obſtat.j.
de agri.⁊ cẽſi.cũ ſcim⁹.
li.xj.vbi dicit ſolã ꝯfeſ⸗
ſionẽ nõ preiudicare qꝛ
ibi nõ fuit fcã corã iudi
ce ſ; tabelliõe.vlẜ fuit fa
cta corã iudice:ſ; nõ in
figura iudicij.Itẽ nõne
ꝑiudicat ſibi patiẽdo eũ
eſſe in dignitate.vt.j.q
mili.nõ poſ.ſup ſeruis.
rñ.nõ.qꝛ hic nõ poſſide
bat eũ.vel dic ꝙ ꝯtradi
xit infra.xxx.dies.vt.j.
q mili.nõ poſ.l.ſi.
i Placuit.naſcunẜ.lite cõteſtata in cauſa liberali.
k ¶ Mox.i.lite pendente.vt ſiue ꝓ matre ſiue ꝯtra eã ſit ꝓnũ
ciatũ idẽ ⁊ de filiis intelligaẜ.nec diſtinguiẜ an fuerint ante ꝯcepti vlẜ
nõ.per.l.ff.de ſta.ho.q in vtero.vt dixit Azo.qꝛ poſſet hic eſſe eius in
cõmodũ ſi habereẜ ꝓ nato ſi mater libera pronunciareẜ.vt.s̄.de inge.
manu.ſi ãciam tuam.Solue vt ibi.
l ¶ Iuſtis tradi dominis.ſi ꝓnuncieẜ cõtra matrẽ.⁊ ad hoc.ff.de vſu.
partũ.⁊.s̄.de rei ven.l.partum.⁊.j.de agri.⁊ cenſi.l.cũ ſatis.§.cũ ana
ſtaſia.li.xj.Sed videẜ ſententiã matris nõ ꝓdeſſe filiis etiã lite pendẽ⸗
te cõceptis ⁊ natis.vt.ff.de excep.rei iudi.ſi qs cũ.§.ſi ancillã.que eſt
cõtra.Solu.hec eſt cauſa liberalis:ibi dominij inter duos.⁊ ꝙ illa nõ
ſit liberalis patet.j.de ordi.cog.l.iiij.

mine[a] moueri tibi ſtatus q̃ſtio põt.

¶ Idẽ.aa.poteſentico. L.xxxix.

Liberos velut[b] ſeruos ſe ꝓ⸗
fitentes ſtatum eorum mu⸗
tare non poſſe conſtat.

¶ In cauſa libertinitatis ⁊ ingenuitatis etiam altera parte abſente poteſt procedi ⁊ diffinitiue pronunciari.h.d. Salyce.

¶ Exemplum ſacrarum litterarũ ad verutum. Lex.xl.

Iuxta edicti noſtri continentiam in liberalibus quoqꝫ[c] negociis ſiue de libertinitate: ſiue de ingenuitate queſtio moueaẜ: abſente nihilominus vna parte[d] cauſam diſcuti:⁊ pro iuſticie rõe ſentẽtiam proferri nihil prohibet.

¶ Dominus poteſt eũ q fuit decurio et cui ſcripſit vt decurioni vendicare ſeruu; ⁊ de iure ſuo poteſt docere ꝑ teſtes et illius natiuitatem vel originem ac etia; ꝑ ei⁹ cõfeſſionem factã corã cõpetẽti iudice.ſal.

¶ Impa.Cõſtan.⁊ Luci.aa.ad eu ticiũ preſidẽ capadocie. Lex.xlj.

Iubemus oẽs eplas actricis quas ad eliũ tanq̃ principalẽ[e] fecerat:inanes[f] ac vacuas eſſe.atqꝫ i irritũ deuocari.ac de igenuitate eiuſdẽ elij requiri.nec mulieri id obeſſe ꝙ ad eũ tanq̃ ꝺcuriorẽ ac ꝑncipalẽ ſcripſerit.vlẜ id qd̓ idẽ ſe finxerat ꝺcuriõe; vlẜ ꝑncipalẽ maxie[g] cũ nõ ſolũ teſtiũ ꝓfeſſione ⁊ cognatiõis ei⁹ iugũ ſeruile cognoſciẜ.veru; ẽt voce ꝓpria eiuſde; elij apud aliud iudiciũ[h] patuerat ꝙ ꝯditiõis ſeruilis videretur.

¶ Filij nati pendẽte lite ſuper ſtatu matris ſequũtur conditionẽ q̃ de matre iudicabitur:nati vͦ ante litẽ motã preiudiciu; nõ ſequunẜ ex ſentẽtia ꝯtra matrẽ lata.h.d.vel breuius.Sententia matris ꝑiudicat filiis pẽdẽte lite natis nõ ante.h.d.Salice.

¶ Impe.Conſtan.a.ad maximu; prefectum pretorio. Lex.xlij.

Placuit eos qui naſcunẜ[i] matrum ꝯditiõibus vti quaru; mox[k] viſcerib⁹ opponunẜ:ãte vero litẽ nati ſuo nomine oẽs in queſtiõe; vocenẜ.qm̃ hos ſolos q in lite; nati erũt omnẽ fortunã matrũ cõplecti oportet:⁊ aut iuſtis tradi dñis[l] aut libertate cũ lucis auctoribus frui.

¶ De aſſertione tollenda.

¶ Leges de aſſertorib⁹ adhibẽdis in cauſa liberali caſſantur.⁊ ſtatuitur vt qui de poſſeſſione libertatis in ſeruitutem ꝓuocatur per procuratorem poſſit reſpõdere qui aũt de poſſeſſione ſeruitutis ꝓuocat in libertatem cauſam per ſe tantum oportet agere ⁊ a ſententiis ſuper his latis debet ꝓuocari ⁊ cognoſci vt in aliis negociis als ſententia remanet in ſua firmitate.h.d.ꝑma pars.vſqꝫ ad.§.ſcientes.Saly.

¶ Impera.Iuſtini.a.menne.prefecto pretorio. Titu.xvij.Lex.j.

Lites ſup ſeruili cõdictione mouendas ad clementiorẽ tam examinationem[m] q̃ terminũ[n] transferimus:iubẽtes ſi quis vel adhuc ſeruiens liberũ ſe eſſe dixerit:vel in libertate cõmorãs ad ſeruitutẽ vocatus fuerit:aſſertoris difficultatẽ in vtroqꝫ caſu ceſſare:ipmqꝫ ꝑ ſe ad intentionẽ eius dñm q ſeſe aſſerit reſpondere:⁊ ſi ex poſſeſſione libertatis ad ſeruitutẽ duciẜ etiã ꝓcuratorem[o] dare minime ꝓhiberi:qd̓ his q ex ſeruitute ad libertatẽ ꝓſiluerit penitus[p] interdicim⁹ illis legibus[q] que dudũ in ſecũda ⁊ tertia vice[r] aſſertorias lites examinari precipiebãt[s] in poſterũ cõquieſcẽtibus: cu; ſit iuſtum primã diffinitionẽ in ſuis manere viribus:cũ ꝓuocatio nulla oblata fuerit:qua porrecta[t] ad ſimilitudine; alioꝝ negocioꝝ iudex ad quẽ res ex ꝓuocatione deduciẜ ea; examinabit cuius[v] ⁊ ipſius iudiciu; ad ſecundam exquiſitionẽ minime deduceẜ[x] occaſione legu; que ſuper aſſertoriis litibus poſite ſunt.

¶ Res ꝓuocãtis ſe de poſſeſſione ſeruitutis in libertatem debẽt in tuto collocari in diſpoſitione iudicis.Res vͦ ꝓuocati de libertate in ſeruitutem non collocanẜ ſed penes alium ſi paratus eſt fideiuſſore; de eis preſtare.⁊ vbi non poteſt fideiuſſorem dare ſue iuratorie cautioni debet committi.h.d.notabiliter Salyce.

¶ Super peculio etiã eoꝝ vlẜ aliis rebus aut cauſis veteris defenſionis obſeruationẽ tollimus precipiẽtes illoꝝ tm̃mõ peculia q ex poſſeſſione ſuitutis ſuper libera cõdictione litigant:aliaſqꝫ res que vendicãtur in tuto pro diſpoſitione iudicis collocari[y]. ¶ Omnes vero qui ꝓ libertate periclitantur[z] ſi quidẽ poſſunt fideiuſſorem[a] dare eum exigi. ¶ Sin vͦ reuera datio eius[b] impoſſibilis eis ſit: hocqꝫ iudici manifeſte oſtendatur iuratorie[c] cautioni cõmitti.

¶ De aſſertione tollẽda.In liberali cauſa ſo
lebat is cui fiebat q̃ſtio
ſtatus facere aſſertore;
qui ei aſſereret libertatẽ
qd̓ tollit hec lex.Et cõ
tinua ſic ad titulũ ꝑcedẽ
tem.De liberali cauſa
dictũ eſt.⁊ qꝛ ipſa olim
ꝑ quoſdã qui aſſertores
dicebanẜ eo ꝙ aſſerebãt
eũ liberũ qui dicebatur
ſeruus exercebaẜ.Ideo
ponit de aſſertiõe tollẽ⸗
da.Et qꝛ vanũ ⁊ friuo
lũ quoddã erat inductũ
ꝑ aſſertionẽ illã tractat
de ea nõ ponẽda:ſ; tol⸗
lenda.Azo.

Aſſertor libertatis qs dicaẜ.

m Lites.exami
nationẽ.re⸗
mouẽdo aſ⸗
ſertorem.
n ¶ Terminũ.qd̓ facit
remouẽdo numerũ lici
tũ.vt in.§.illis.
o ¶ Procuratore;.qd̓
min⁹ eſt q̃ facere aſſer⸗
torẽ.nã ⁊ aſſertor ꝑ om
nia repreſentabat perſo
nã iſtius cui fiebat que
ſtio ſtatus ⁊ iurabat for
te de calũnia: qd̓ in pro
curatore nõ ſic eſt.
p ¶ Penitus.vt.ff.de
iu.nõ idcirco.§.fina.⁊
hoc quantũ ad liberalẽ
cãm.Sed in aliis cau⸗
ſis põt habere ꝓcurato
rẽ.vt.ff.de ꝓcu.ſeruu;
§.j.⁊.l.nõ ſolũ.§.ſi ſta⸗
tus.Uel dic.vt ibi.
q ¶ Illis legibus.quas
nõ habemus.
r ¶ Uice.etiã ſine ap⸗
pellatione.Accur.
s ¶ Precipiebãt.q̃uis
eſſet lata ſentẽtia ſup cã
liberali que fiebat ꝑ aſ⸗
ſertorẽ adhuc tamẽ po⸗
terat cognoſci ſuper li⸗
te illa etiã ſine remedio
appellationis.
t ¶ Qua porrecta.ſ.ꝓ
uocatione.
v ¶ Cuius.ſc; appella
tionis.vel cuius.ſc; iu
dicis appellationis.
x ¶ Deduceẜ.nõ ergo
appellaẜ hic niſi ſemel
ſicut ⁊ als.⁊.s̄.de epiſ.
audi.auẜ.ſi quis autem.
Uel dic non appellari
ſm ſolẽnitatẽ aſſertiõis
⁊ hoc eſt qd̓ dicit occa⸗
ſione legum.

Appellatio q̃nqꝫ tantũ ſemel cõceditur.

y ¶ Collocari.ſi cauere
ſupſederit vel nõ potue
rit iſte qui ꝓuocauit.vt
j.ti.j.l.fina.⁊ ſic intelligiẜ ſm illã.Item niſi cõſtet aliqua eſſe domini
que ſtatim ei reddenda ſunt.vt.e.l.j.in prin.Itẽ eſt cõtra.s̄.de probi.
ſeque.l.j.Sol.hoc ſpeciale ſicut ⁊ in aliis caſibus quos ibi notauim⁹.
z ¶ Periclitanẜ.id eſt petunẜ ex libertate in ſeruitutem.
a ¶ Fideiuſſorem.id eſt iudicio ſiſti.
b ¶ Eius.ſc; fideiuſſoris.
c ¶ Iuratorie.ꝙ nõ poſſet fideiuſſorẽ dare:⁊ ꝙ ſtabit iuri vt hic.⁊.s̄.de

epiſcopis ⁊ clericis.aut̃.generaliter.⁊ de reſti.re.ſi vult eas nõ ſeque ſtrari.niſi in caſu.vt.j.de ordi.cognitio.l.fi.

a Obnoxij erunt.ita nota nouũ modũ adimende libertatis.⁊ ſic eſt cõtra.ff.de libe.cau.diui.Sol.hec corrigit illã.Uel ibi nõ fuit abſens p annũ.Jtẽ no.abſente parte finiri cãm.vt.ſ.titu.j.l.iuxta.

b Accuſatione.id eſt actionem.

c Accuſauerint.i.cõ uenerint ſup eodẽ perſi ſtendo.ſcʒ in cauſa.vt ff.rem ratã habere.am/ plius nõ peti.⁊ de bo/ nis libe.l.qui cũ maioꝛ ſ.accuſaſſe.⁊.l.in ſerui tute.⁊ no.nouũ genus querende libertatis.ſic ſ.de iuriſdi.om.iudi.l. in criminali.

d Preſtiterit.qꝺ eſt ſi nõ venit ad primũ iu dicẽ nec ei obtẽperabat.

e Expeditam que/ ſtionẽ.accipe ex noſtra.l.ſcʒ.ſ.l.pri.vl lege recte.nã ante.l.no ſtrã ſuperiorem erat ex peditum.

f In preſenti.ſcʒ tem poꝛe

g Incidere.id eſt vt incidat coacta:vl adde viſum eſt.vel ſubaudi inueniẽtes.ſcʒ queſtio/ nẽ ſeu legum ſoluenteʒ queſtionem.

h In medio.ſ.litis.

i Aſſertus.i.ille de cuius ſtatu agitur.

k Emptoꝛ.ſcʒ bois de cuius ſtatu queritur

l Uenire.immo vi/ def̃ qꝺ nõ:qꝛ nemo eum euincit ſed factũ huma ne ſoꝛtis.vt.ff.de euic. ſi ſeruus.⁊.j.de eui.ſi ti bi:que ſunt ↄtra.Sʒ ibi ante litẽ ↄteſtatã deceſ/ ſit.vt.ff.iudi.ſo.ſi ſeruꝰ Jtẽ quomõ agit̃ de eui/ ctione ⁊ nõ eſt euictus p ſniam.vt.ff.de rei vẽ. vtiqʒ.que eſt ↄtra.Sol. ibi de dñio agebat̃.hic erat cauſa liberalis.vn de hic modo ſeruo non remanent tres pſonẽ q ſunt neceſſarie in iudi/ cio ibi remanent.

m Seruũ.ſuũ vl alie nũ;niſi ⁊ alienus eſſet: qꝛ tñ emptoꝛ hʒ vacuã poſſeſſionẽ nec ei quaſi de alieno ſeruo vendi/ to mota eſt ↄtrouerſia. immo q̃ſt de libero ven dito nõ ageret õ euictio ne.Azo.⁊ facit.ſ.ti.j.l. principaliter.

n Ad eũ.ſ.vẽditoꝛẽ.

Cõtinua tio. Quibus ad liberta tẽ ꝓclamare ⁊c.Expli cuimus de ꝓclamãtibꝰ in libertate:ſʒ q̃m gdaʒ ꝓhibent̃ in eã ꝓclama re videamus q ſunt illi. Poſtea dicemus de re bus eoꝝ q nõ

Si aſſertus ſeruus legitime citatus p annum contumax fuerit dominio aduer/ ſarij ſubiugabit̃.⁊ ille qui ſeruũ ſuũ aliquẽ dicit ſi eum cõueniat coꝛam vno iudice ⁊ poſtea eum conuenit apud alium priuan/ dus eſt dominus ſuo:niſi ſeruus cauſam preſtiterit.hoc dicit Salice.

Sciẽtes qꝺ ſi poſt hmõi expoſi/ tionẽ abſuerint:⁊ edictis citati i ab ſentia nihilominꝰ per vnũ annũ du rauerit oĩmodo ſeruituti obnoxijᵃ erũt:⁊ eius dñio qui litẽ eis intule/ rit ſine vlla dubitatione aſſignabũ tur. Scire vero eos volumus q aliquẽ ad ſeruitutẽ vocãt qꝺ ſi poſt primã accuſationẽᵇ in quocũqʒ iudi cio vel ex diuali iuſſione factã ⁊ ad/ monitionẽ ei oblatã q ſeruus eẽ di cit in alio iudicio euʒ accuſauerintᶜ p̃ter qꝺ ſi eius occaſionẽ ipſe q ſer uus eſſe dicit̃ preſtiteritᵈ.⁊ ſi domi/ ni ſunt ſuo iure p̃iuabuntur.

Si is qui de ſeruitute ꝓclamat ſe in li/ bertate moꝛiatur lite pendente:finit̃ cauſa ⁊ põt poſſeſſoꝛ q ſe dominũ defẽdit experi ri cõtra eũ q ſibi vẽdidit: vt vel doceat ſer uum vendidiſſe:vel eo docente quaſi de/ functa perſona libera fuerit pronunciata euictionem ſoluat.hoc dicit Salyce.

Jdẽ.a.Johãni.p̃e.p̃e. Lex.ij.

Expeditã antea queſtioneʒᵉ in p̃ſentiᶠ auteʒ ex noſtra lege quã de aſſertiõe tollẽda poſuimus in quandã difficultatẽ incidereᵍ pe riclitantẽ cõpendioſo remedio ful/ ciendã eſſe cẽſemus:cũ eteñ per aſ ſertoꝛes ſup libertate iudiciũ agita batur ſi in medioʰ aſſertoꝛe litẽ agẽ te aſſertᵘⁱ ab hac luce fuerat ſubtra ctus neceſſitas imponebat̃:nihilo/ minus aſſertoꝛi litẽ implere vt em ptoꝛᵏ:ſi victꝰ erat ⁊ ꝑ libertate fue/ rat ꝓnũciatũ hẽat regreſſuʒ aduer ſus venditoꝛẽ:vt ei quaſi libere pſo ne vẽditoꝛ reddat id qꝺ emptiona/ li inſtrõ ↄtinebat̃:vel natura cõtra ctus exigebat. Jn p̃ſenti aũt qꝛ aſſertoꝛũ vana nomina reiecta ſunt ſi pſona ꝓ cuius ↄdictione lis agit̃ moꝛtua fuerit queãdmodũ iudiciũ põt adimpleri vna tm̃modo pſona in iudiciũ veniẽte. Sancimꝰ ita/ qʒ in p̃ſenti caſu licẽtiaʒ eẽ emptoꝛi aduerſus ſuũ actoꝛẽ venireˡ:quate nus vel oſtendat vẽditoꝛ ſeruuʒᵐ ſe vendidiſſe:vel ſi nõ potuerit quaſi libera pſona vendita euictionis pe riculũ ad eumⁿ reuertatur.

Quibus ad libertatẽ ꝓclamare nõ licet.⁊ de rebus eoꝝ q ad liber/ tatem ꝓclamare nõ ꝓhibentur.

p Nõ denegat̃.cõſulitur tñ bone fidei emptoꝛi p duas actiones in fa ctũ.Una ↄtra venditũ q doloſe paſſus eſt vt teneat̃ ad preciũ ⁊ etiã ad acceſſiones eius ⁊ ad dãna q intulit emptoꝛi dolo vel culpa in ſuis vel alienis rebus que erant ſuo piculo:⁊ in duplũ hic oĩa reſtituit. Aliter cõſulitur ei cõtra eum qui ſciẽs vendidit vt teneat̃ in duplũ p̃ciũ ⁊ ac

Si paſſus ſe vendi p̃cium nõ pticipa uit ei in libertateʒ pꝛoclamare licet: nõ ſic ſi participauit:qꝛ tunc ei non licet ſiue tũc erat ingenuus ſiue libertus ei pure debea/ tur.h.di.Uel breuius.Si venditus non eſt p̃cium participatus in libertatem ſe pꝛoclamat al's ſecus.Saly.

Jmperatoꝛ Goꝛdi.a.pꝛoculo. Titu.xviij. Lex.j.

Diſpar cauſa eſt eius q diſſimulata ↄdictio ne ſua diſtrahi ſe paſ ſus eſtᵒ:⁊ eius q p̃ciũ participatᵘ eſt:nã ſuperioꝛi quideʒ nõ denegat̃ᵖ libertatis defenſio po ſterioꝛi aũt ⁊ ſi ciuis romanus fitᵠ ⁊ participatus eſt p̃ciumʳ libertas de negat̃.Eandẽqʒˢ ⁊ in eo diſtictionẽ adhibendam cui fideicõmiſſaria li bertas debet̃ meritiſſimi iuris au/ ctoꝛes reſponderunt.

Familia latronum efficit̃ capientis ſi hoc dictat decretum principis vel fiſci ſta tutum.hoc dicit.Uel ſic.Serui effecti ꝑ pter delictum inſigne nõ poſſunt in liber tatem pꝛoclamare.h.d.Salyce.

Jmpato.Diocle.⁊ Maxi.aa.⁊ cc.Melane. Lex.ij.

De latronũ familijs deſcen/ dentibus ex largitione p̃n/ cipali auctoꝛitate fiſcali ſeruis fa ctisᵗ retro pꝛincipes libertatem de negari decreuerunt.

Si pꝛouocãs ſe i libertatẽ fatet̃ de rebꝰ apud eũ cõſiſtentibus aliquas eſſe eius q ſe dominuʒ dicit ſtatim ei debent reſtitui Si vero neget in tuto debẽt collocari apõ ſequeſtrũ.⁊ ſi pꝛo libertate poſtea fuerit ꝓ nunciatũ peculiũ: quod ei vt ſeruo fuerat cõceſſum debet domino reſtitui.⁊ de eo ⁊ eius iuribꝰ bona ratio redditur.alia vero ex teſtamento vel donatione queſita libe ro pꝛonunciato debent aſſignari:a ſeque ſtro tamen p̃dicto liberatur cautionem idoneam p̃ſtando.hoc dicit Salice.

Jmpa.Cõſtan.a.ad Maxi.p̃e fecto.p̃eto. Lex.iij.

Si q's in libertatẽᵘ ꝓclamaue/ rit id qꝺ apud ſe eſſe eius q ſe dñm dicit ꝓfitebit̃ q̃m nõ de eo dubitat̃ reddi ac referri iudex ꝓtinus ꝓnũ ciabit. Qꝺ vero petit̃ ſi fuerit ne gatiõe dubiũᵛ ꝑ cautionẽʸ ↄſeruabi tur ac petitio differet̃:vt ſi fuerit ap pꝛobata libertas quãtũ ⁊ ipſisᶻ qui bisᵃ ſe cõmiſerũt medẽdũ eſt geſtaꝝ rex ab eodẽ ratioᵇ:atqʒ oĩne qꝺ de bet̃ repoſcat̃:vt ſuitute repulſaᶜ:q ꝑ dño quodã fuerat hẽat qꝺ ⁊ ſuo dñij iure largitus eſt:⁊ q ex eaꝝ re/ rũ q̃ſtu ac fructibꝰ ↄgregata ſunt:⁊ que de furtinisᵈ cõpendijs obſcure capta ac parata ſunt cũ liberũᵉ eſſe

Emptoꝛ q emit bo na fide li berũ pati eptẽ ſe vẽ di:duas hʒ actio/ nes.

ceſſionũ nõ alioꝛ dam noꝝ nec vnus liberat̃ p aliũ ⁊ eſt hic actio anna lis.vt.ff.de libe.cau.l. rectiſſime vſqʒ ad.l.ſi vſufructus.

q Romanus ſit.iure gentiũ inſpecto vel na turali.de iure eni ciuili ſeruꝰ eſt.vt inſti.de in. per.ſ.pe.Uel dic ante venditionem.

r Preciũ.⁊ alia iter/ uenerũt q ſunt neceſſa/ ria vt diximus.ſ.de li/ be.cau.l.non ideo.⁊ ad hoc.ff.de lib.cau.l.cʒ pacto.⁊.ff.eo.l.j.⁊ hoc niſi p̃ciũ ſui reddat ſpõ/ te ſuſcipiẽti.Uel hʒ ali os ſufficit ſi offerat vt ſi ingenuus eẽ dicat̃.l.ñ.

s Eandẽqʒ.i.qꝺ di/ ctũ eſt de eo qui iã liber eſt intelligit̃ ⁊ de eo qui nondũ qꝺẽ eſt liber:ſed oĩmodo liberãdus.Jtẽ hoc ſi pure erat liberan dus.ſi aũt ſub ↄditione indiſtincte adueniente ↄditionẽ.ꝓclamat in li bertatẽ.vt.ff.e.latinus.

t De latronũ.ſer uis factis.pu/ ta ꝑpter inſignẽ quorũ dã latronũ perfidiaʒ cõ ceſſit impatoꝛ vel p̃cu/ ratoꝛ fiſci: vt quicunqʒ aliquẽ de familia latro/ num caperet dominus eſſet capti.

v Si quis in liber/ tatẽ.cuʒ ſit in q̃ſi ſeruitutis poſſeſſione.

x Dubiũ.qꝛ negant̃ res dñi.Et no.p nega tionẽ rem fieri dubiam. ſic.j.de acqui.poſ.l.ne/ mo.⁊.ſ.de fi.inſtru.l. ſi plures.⁊.ff.de traſ.l. j.⁊.ff.de colla.bo.l.j.ſ. ſi cũ poſſint.⁊ inſti.de interdi.ſ.cõmodũ.Et arg.cõtra.ff.de peti.he re.ſi debitoꝛ.

y Per cautionẽ.quã p̃ſtat ille q ꝓuocat in libertatẽ cũ fideiuſſoꝛe vt.j.titu.j.l.fina.

z Quantũ ⁊ ipſis.ſcʒ dominis.

a Qui bis.ſcʒ ſeruis ⁊ eſt hic verſus interpo ſitio vſqʒ ibi geſtarum.

b Ratio.in qua ve/ nit culpa lata nõ leuis. vt.ff.de acquire.re.do. homo liber.ſ.j.

c Repulſa.ſcʒ ſerui/ tutis poſſeſſiõe.⁊ eſt hic verſus iterpoſitio vſqʒ ibi geſtarum.

o Diſpar.paſſus eſt.nõ participãdo p̃ciũ ⁊ nõ interuenienti bus his que debent interuenire.

d De furtinis.id eſt de his que domino furatus eſt quod trebellia/ num vulgo dicimus.

e Liberum.i.liberatũ a petitione domini.

Teſtamento.